

PEDAGÓGIAI PROGRAM

FŐ TÉRI ÁLTALÁNOS ISKOLA

SZARVAS

Készült: 2020. augusztus 31.

Módosítva: 2021. augusztus 31.

Módosítva: 2022. június 30.

(2. számú melléklet)

Módosítva: 2023. augusztus 31.

BEVEZETÉS

1. Intézményünk bemutatása
2. Helyzetelemzés
3. Alkalmazott jogszabályok

A) NEVELÉSI PROGRAM

I. Az intézmény nevelési programja

1. Az intézményben folyó nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei, céljai, feladatai, eszközei, eljárásai
 - 1.1. A nevelő-oktatómunka célja
 - 1.2. A nevelőmunka feladatai, eszközei, megvalósítási módjai
2. A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladataink
3. Közösségfejlesztéssel kapcsolatos feladataink
 - 3.1. A közösségfejlesztéssel kapcsolatos feladataink és azok megvalósításának szinterei
4. Kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység
 - 4.1 Tehetségfejlesztés, képességek kibontakoztatása
 - 4.2 Gyermek és ifjúságvédelemmel kapcsolatos tevékenységek
 - 4.3. Szociális hátrányok enyhítése
 - 4.4. A beilleszkedési, magatartási nehézségekkel összefüggő pedagógiai tevékenység
 - 4.5. A tanulási kudarcnak kitett tanulók felzárkóztatását segítő program
5. A szülők, a tanulók iskolai és kollégiumi pedagógusok együttműködésének formái, kapcsolattartásuk
6. Az iskola egészségnevelési és környezeti nevelési elvei, programja
 - 6.1 Egészségnevelési programunk
 - 6.2 Környezeti nevelési programunk
7. A mindennapos iskolai testnevelés programja
8. A tanulók fizikai állapotának és edzettség mérésének programja
9. Pedagógusok helyi feladatai, az osztályfőnökök feladatai
 - 9.1. Intézményünk által elfogadott pedagóguskép
 - 9.2. Osztályfőnökök feladatai
10. Elsősegélynyújtási alapismeretek
11. A tanulóknak az intézményi döntési folyamatokban való részvételi jogai gyakorlásának rendje
12. Intézményünk kiemelt nevelési feladatai

II. Képesség-kibontakoztató és integrációs felkészítés program

1. Az alkalmazás feltételei
 - 1.1. Integrációs stratégia kialakítása
 - 1.1.1. Helyzetelemzés általános iskola
2. Alapelvek, célok, eljárások
3. Feladatok
4. Eredményességi mutatók
5. A rendszer elemeihez kapcsolt feladatok (1)
 - 5.1. Az iskolába való bekerülés előkészítése
 - 5.2. Együttműködések – partnerségi kapcsolatok kiépítése
6. A rendszer elemeihez kapcsolt feladatok (2)
 - 6.1. Kulcskompetenciákat fejlesztő programok és programelemek
 - 6.2. Az integrációt segítő tanórán kívüli programok, szabadidős tevékenységek
 - 6.3. Az integrációt elősegítő módszertani elemek
 - 6.4. Műhelymunka – a tanári együttműködés formái
 - 6.5. A háromhavonta kötelező kompetencia alapú értékelési rendszer eszközei
 - 6.6. A továbbhaladás feltételeinek biztosítása
7. Elvárható eredmények
8. Intézményi önértékelés

B) HELYI TANTERV

- 1. Képzési rendszerünk**
- 2.**
 - 1.1. Általános iskola
 - 1.2. Különleges gondozáshoz való jog
 - 1.3 Magyar nyelvű roma nemzetiségi oktatás
- 3. Óratervek**
 - 2.1. Osztályba, csoportba sorolás, csoportbontások, egyéb foglalkozások szervezési elve
 - 2.2. Oktatásszervezési módszerek, projektoktatás, pályaorientáció
 - 2.3. Választott kerettantervek
 - 2.4. Óratervek képzési típusonként
 - 2.4.1. Általános iskola
 - 2.4.5. Óraterv az integráltan oktatott tanulásban akadályozott gyermekek foglalkoztatásához
4. Alkalmazható tankönyvek, tanulmányi segédletek, taneszközök, valamint a ruházat és egyéb felszerelések kiválasztásának elvei

5. Felvételi eljárás, magasabb évfolyamba lépés feltételei
6. Tanulmányok alatti vizsgák szervezése
7. Átvétel, iskolaváltás
8. Az autizmus spektrum zavarral élő gyerekek nevelése, oktatása
9. Magatartás, szorgalom értékelése
10. Iskolai beszámoltatás, számonkérés
11. Az otthoni felkészüléshez előírt feladatok meghatározásának elvei, korlátai

C.) A tanulásban akadályozott tanulók nevelése-oktatása integrált keretek között

1. Általános elvek

1.1. A Nemzeti alaptanterv és a választott kerettanterv alkalmazás a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásában

1.2. Az Irányelv célja

1.3. A sajátos nevelési igényű tanulók egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs ellátása

1.4. A szükséges pedagógiai feltételek biztosítása a sajátos nevelési igényű tanulók számára

1.5. A többségi intézményekben megvalósuló (integrált) nevelés, oktatás

D) Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanuló

E.) Az autizmussal élő gyermekek nevelése, oktatása.

F) ZÁRÓ FEJEZET

BEVEZETÉS

1. Intézményünk bemutatása

Intézményünk, Szarvas Város Közoktatási Intézménye Vajda Péter Gimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégium, Székely Mihály Szakképző Iskolája, Fő téri Általános Iskolája és Óvodája 2007. augusztus 1-jén jött létre.

2008. augusztus 1-jétől a Város Könyvtár is intézményünk része lett, ezért új nevünk Szarvas Város Közoktatási és Közgyűjteményi Intézménye Vajda Péter Gimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma, Székely Mihály Szakképző Iskolája, Fő téri Általános Iskolája és Óvodája, Nyilvános Könyvtára

2010. szeptember 1-jétől a Vajda Péter Gimnázium, Szakképző Iskola, Kollégium, Általános Iskola, Óvoda, Nyilvános Könyvtár nevet viseljük.

2012. augusztus 21-től a gimnázium intézményegység a Magyarországi Evangélikus Egyház fenntartásába került, ezért a megmaradó intézmény felvette a Székely Mihály Szakképző Iskola, Kollégium, Általános Iskola, Óvoda, Nyilvános Könyvtár nevet.

2013. január 1-jétől a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ fenntartásába kerültünk, levált az Óvoda és a Nyilvános Könyvtár intézményegység.

2015. június 1.-től a Szakképző Iskola és a Kollégium a Nemzetgazdasági Minisztérium fenntartása alá került, így intézményegységünk, már mint önálló intézmény a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ fenntartásában maradt.

Iskolánk fenntartója: Békéscsabai Tankerületi Központ

OM azonosító száma: 028425

Intézményi azonosító: 008

Intézmény jogállása:

Alapító okiratunk szerint alapfeladatunk:

- Nappali rendszerű általános műveltséget megalapozó alapfokú iskolai oktatás
- Iskolai intézményi étkezés (gyermekétkeztetés)
- Napközi otthoni és tanulószobai ellátás
- sajátos nevelési igényű tanuló: az a gyermek, tanuló, aki a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján a) testi, érzékszervi, értelmi, beszéd fogyatékos, autista, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos,

- pszichés fejlődés zavarai miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozott (pl. dyslexia, dysgraphia, dyscalculia, mutizmus, kóros hyperkinetikus vagy kóros aktivitászavar)
- sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók gyógypedagógiai nevelése, oktatása elkülönített csoportban (autizmus spektrumzavar)
- nemzetiségi nevelés, oktatás (magyar nyelvű roma nemzetiségi oktatás)

Az általános iskola hivatalos neve:

Fő téri Általános Iskola

Az iskola székhelye:

5540 Szarvas, Fő tér 3.

Szervezeti egység kód:

BH0101

2. Helyzetelemzés

A város egyetlen, állami fenntartású általános iskolájától jogosan várja el az egész település az ide irányuló beiskolázási igények teljesítését. Ebből adódóan intézményünknek felmenő rendszerben eleget kell tennie a sajátos nevelési igényű - továbbiakban SNI-s - gyermekek integrált nevelésének-oktatásának, valamint a kiemelkedő tehetségek kibontakoztatásának, továbbfejlesztésének.

Tanulóink nagy számban igénylik, és szívesen vesznek részt az intézmény tanórán kívüli, személyiségüket sokoldalúan formáló programjainkban. Visszahúzó, passzív, vagy éppen hiperaktív, kudarcot-kudarca halmozó gyermekeinknél mindig fellelhető a hátrányos családi háttér.

Különösen nagy figyelmet fordítunk a személyiségfejlesztésre, az anyanyelv igényes használatára, a tanulók érzelmi kultúrájának gazdagítására, erkölcsi tudatosságuk erősítésére.

Alapvető célunk, hogy tanulóink képesek legyenek az általános iskola elvégzése után képességeiknek és érdeklődési körüknek megfelelő középiskolában továbbtanulni, majd iskolai elvégzése után a társadalom hasznos tagjává válni.

Általános célunk, hogy érvényesítsük a humánus értékeket, közvetítsük az egyetemes és nemzeti kultúra alapértékeit, testileg és lelkileg egészséges, az emberi kapcsolatokban igényes felnőtteket, demokratikus elveket követő állampolgárokat neveljük, akik képesek a tár-

sadalmi, gazdasági, technikai változások követésére és az ezekhez alkalmazkodó cselekvésre.

Kapcsolattartás

Kiemelt fontos feladat a kapcsolattartás a város általános és középiskolaival. Ezen kívül az iskola támogatja tanulóinak kapcsolatát a

- Tessedik Sámuel Múzeum és Szárazmalom, Városi Könyvtárral
- Chován Kálmán Művészeti Alapiskolával
- Cervinus Teátrum Művészeti Nonprofit Kft.-vel
- Városi Roma Kisebbségi Önkormányzattal
- sportszakosztályokkal
- tánclubokkal
- egyéb szervezetekkel, önképző körökkel

Az iskolán kívüli kulturált szabadidő eltöltésének kereteit, ezek az intézmények és jogi személyek jelenthetik.

Feltételek

Intézményünk egy székhellyel (Szarvas, Fő tér 3.) rendelkezik. Az épület állapota jó. 2010-ben teljes körű felújításra és bővítésre került sor. Tornateremmel, sportudvarral és a hozzá tartozó szociális helyiségekkel, 20 tanteremmel, 7 szaktanteremmel, 5 kiscsoportos fejlesztő szobával, könyvtárral, orvosi szobával rendelkezünk. Szaktantermeink közepesen felszereltek, régi, elavult eszközök állnak nagyrészt rendelkezésünkre.

A korszerű multimédiás és számítástechnikai eszközök segítik a korszerű nevelő-oktató tevékenységet.

Intézményünk személyi feltételi jók, pedagógusaink a szakiránynak megfelelő képzéssel rendelkeznek.

Elvárások

A szülők elvárják a folyamatos, következetes nevelést, oktatást, a sokoldalú személyiségfejlesztést, objektív értékelést és rendszeres tájékoztatást, a kiemelt tehetséggondozást, az iskolai élet színességét, változatossá tételét, melyhez segítséget is nyújtanak, és ebben partnerek.

Előfordul, hogy vannak olyan szülők, akik túlértékelik gyermekük képességeit, s a gyermek nem tud megfelelni a szülői elvárásoknak. Sokszor túlterhelik az alsós tanulókat többféle különórával, melytől a gyermek fáradt.

A gyermekek többségének elvárása szinkronban van pedagógiai elveinkkel, az iskola hagyományrendszerét az ő bevonásukkal, igényeiknek megfelelően alakítottuk ki. A korosztályra jellemző, és az egyéni pszichés adottságok, szociális kompetencia szintjének figyelembevételével és tolerálásával megállapítható, hogy elvárják a nevelés-oktatás során a következetes szigort, az ismeretátadás színvonalasságát, alaposágát, a továbbtanulásra történő sikeres felkészítésüket.

Az iskola/tantestület elvárja tagjaitól és vezetőitől a csapatmunkát, a közös célok együttes megvalósítását, egységes munkavégzést, a támogató, segítő együttműködést, a kulturált problémakezelést, pontos, részletes iránymutatást és feladatvégzést.

3. Alkalmazott jogszabályok

- 2/2005. (III. 1.) OM. r. a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról
- 243/2003. (XII. 17.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról
- 17/2004.(V. 20.) OM r. a kerttantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről, egyes oktatási jogszabályok módosításáról
- 1997. évi CLIV. Tv. az egészségügyről
- 1995. évi LIII. tv. a környezetvédelemről
- 1997. évi XXXI. tv. a gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról
- 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről
- 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról
- Az emberi erőforrások miniszterének 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelete a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
 - Az emberi erőforrások minisztere 20/2016. (VIII. 24.) EMMI rendelete
 - a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet módosításáról
- 110/2012.(VI.04.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról.
- az emberi erőforrások minisztere 16/2013. (II. 28.) EMMI rendelete a tankönyvvé nyilvánítás, a tankönyvtámogatás, valamint az iskolai tankönyvellátás rendjéről

- az emberi erőforrások minisztere 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelete a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről
- A Kormány 5/2020. (I. 31.) Korm. Rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról

➤ NEVELÉSI PROGRAM

I. INTÉZMÉNYÜNK NEVELÉSI PROGRAMJA

1. Az intézményben folyó nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei, céljai, feladatai, eszközei, eljárásai

Az intézményünkben tanító pedagógusok mindennapi nevelő és oktató munkájukban az alább felsorolt pedagógiai elveket szeretnék érvényre juttatni:

- a komplexitás elve,
- a pedagógus vezető szerepe,
- életkori és egyéni sajátosságok figyelembevételének elve,
- tapasztalatszerzés elve,
- külső hatások elve,
- bizalom elve,
- következetesség.
- motiváló tanulási környezet elve,
- szemléletesség elve,
- aktivizálás elve,
- visszajelzés elve,
- koncentráció elve,
- differenciálás elve,
- egyensúlyteremtés elve,
- tevékenység-központúság elve,
- a gyermekközpontúság elve,
- az integráció, inklúzió elve,
- és esélyegyenlőség elve érvényesül az egész tanítási-tanulási folyamatban.

A fenti alapelvek attól válnak alapelvvé, hogy ezek jelenlétével, hatásával a pedagógusok – egyénileg és csoportosan az intézmény szintjén is – tudatosan számolnak, és e hatásrendszert beépítik a nevelés-oktatás folyamatába.

Intézményünk által elfogadott legfontosabb értékek:

A demokratizmus, a humanizmus, az egyén tisztelete, és segítése a megbízhatóság, a kreativitás, az értő figyelem, az érzelmi intelligencia, a lelkiismereti szabadság, a személyiség fejlődése, az alapvető közösségek (család, nemzet, az európai nemzetek közössége, az emberiség) együttműködésének kibontakoztatása, a népek, nemzetek, nemzetiségi, etnikai csoportok és a nemek egyenlősége, a szolidaritás és a tolerancia értékei alapján szerveződnek a tanítási-tanulási folyamatok.

Intézményünk nyitott: minden tanuló értékes, a pedagógiai gyakorlatunk tervezésénél a tanulók értékeinek kibontása, megerősítése dominál. Iskolánk anyagi, családi háttérétől, származásától, tehetségétől függetlenül egyformán szívesen fogadja körzetének minden gyermekét.

1. 1. A nevelő-oktató munka céljai

Cél: Minden gyermek, tanuló kapja meg az igényeinek, korának, képességeinek, adottságainak megfelelő nevelést, oktatást, fejlesztést.

Az iskola alapvető céljának tekinti a felnőtt élet sikeressége szempontjából kiemelt fontosságú kulcskompetenciák fejlesztését, az egész életen át tartó tanulásra való felkészítést. Fejleszti a tanulók kritikus gondolkodását, a kreativitását, a kezdeményezőkéességét, a problémamegoldó képességét, a kockázatértékelési képességét, a döntéshozó képességét, az érzelmek kezelését, amely területek minden kulcskompetencia fejlesztésében megjelennek.

Célunk a kulcskompetenciák fejlesztése azért, hogy minden tanulónk gyorsan és hatékonyan tudjon alkalmazkodni a munkaadók gyorsan változó világához. Az alábbi kulcskompetenciák fejlesztésére helyezzük a hangsúlyt:

- A tanulás kompetenciái
- A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)
- A digitális kompetenciák
- A matematikai, gondolkodási kompetenciák
- A személyes és társas kapcsolati kompetenciák
- A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái
- Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

Az iskola feladata, hogy tanulói a nevelési folyamatban megismerjék az országot és tágabb környezetét, a Kárpát-medencét, a hagyományokat, valamint járuljon hozzá a nemzeti ön-

érzet fejlesztéséhez, beleértve az ország nemzetiségeihez tartozás azonosságának ápolását, s annak kibontakoztatását.

Az iskola feladata, hogy lehetőséget biztosítson a tanulóknak arra, hogy megismerjék a különböző kultúrákat és fektessenek hangsúlyt a humanista értékrendre, amelyek erősítik az Európához való tartozást.

Általános céljaink:

- A gyermekeket, tanulókat úgy neveljük, akik később, amikor felnőttek lesznek, képesek legyenek alkalmazkodni a társadalom változó viszonyaihoz.
- Magas színvonalú és sokszínű tapasztalatszerzéssel növeljük a tanulók alkalmazható tudását, hogy sokoldalúan tájékozottak legyenek.
- Hatékony tanulási módszerek elsajátításával fejlesszük a tanulók önálló problémamegoldó készségét, és kreativitását úgy, hogy a mindennapi életben tudják alkalmazni a megszerzett ismereteket.
- Készítsük fel a tanulókat arra, hogy képesek legyenek helytállni Magyarországon, Európában és a nagyvilágban.
- Segítsük diákjainkat abban, hogy művelt emberré, felelős polgárrá, tisztességes, emberséges, alkotásra és élethosszig tartó tanulásra, befogadásra képes emberré váljanak.
- Egyéniségüket jellemezze a becsületesség, igazmondás, pontosság, lelkiismeretesség, tolerancia.
- Illemtudó, kultúrált viselkedésük legyen, tiszteljék embertársaikat, a felnőtteket, legyen felelősségtudatuk. Érdeklődjenek más népek kultúrája iránt, tartsák tiszteletben mások vallási meggyőződését
- Legyenek tanítványaink kreatívak, gyakorlatiasak, testi-lelki fejlettségük legyen harmonikus.
- Ismerjék hazánk kultúráját és a nemzeti értékeket, ismerjék a társadalmi normákat.
- A sajátos nevelési igényű tanulók zökkenőmentes beilleszkedésének elérése az inkluzív iskola megvalósításával.
- Hatékony közművelődési módszerek alkalmazásával minél műveltebb fiatalok nevelése az intézményben és Szarvas városában.
- Tanulóink rendelkezzenek problémamegoldó, konfliktuskezelő gondolkodással.
- Legyenek szociálisan érzékenyek, másokért élő emberek.
- Alakuljon ki társadalmi felelősségvállalásuk.

Konkrét célok:

Az alapfokú nevelés (1-4. évfolyam)

- Az önkormányzat által fenntartott óvodákkal kialakított pedagógiai együttműködés jó lehetőség arra, hogy törés nélkül vezessük át gyermekeinket az óvoda játékközpontú tevékenységeiből az iskolai élet tevékenységeibe.
- Óvjuk és fejlesszük tovább az iskolába lépő kisgyermekben a megismerést, a megértést, és a tanulás és társaik iránti érdeklődést és nyitottságot.
- Az iskolában adjunk teret a gyermekek játék és mozgás iránti vágyának.
- A tanítási tartalmak feldolgozásának folyamatában elemi ismereteket közvetítünk, alapvető képességeket és készségeket fejlesszünk a kulcskompetenciáknak megfelelően.
- Alapozzuk meg a helyes viselkedéskultúra kialakítását.

Az alapfokú nevelés (5-6. évfolyam)

- Folytassuk az első szakasz nevelő- oktató munkáját, az egyéni képességek, készségek fejlesztését a nem szakrendszerű oktatással is.
- A tanulók saját énképük fejlesztése során tegyenek szert önismeretre, mely foglalja magába az én-fejlesztés vágyát.
- Célunk, hogy a különböző érdeklődésű, eltérő érzelmi, értelmi, testi fejlettségű, képességű, motivációjú, szocializáltságú, kultúrájú tanulókat együtt neveljünk.

Az alapfokú nevelés (7-8. évfolyam)

- A tanulókat érdeklődésüknek, képességüknek és tehetségüknek megfelelően készítjük fel a továbbtanulásra, a társadalomba való majdani beilleszkedésre.
- Alakítsuk ki a tanulóknak az élethosszig tartó tanulás igényét és az erre való készséget, képességet
- Építsük tovább a tanulóknak a nemzeti és európai identitástudatot.
- Teremtjük meg az egyes diszciplínák közötti koherenciát.
- A tanulókat neveljük az összefüggésekben és rendszerben való gondolkodásra.
- Készítjük fel a tanulókat arra, hogy az iskolából egy folyamatosan változó világba lépnek.
- Alakítsuk ki a felelősségérzetet a döntéseikért.
- Fejlesszük a diákokban az önmagukért, társas környezetükért és tágabb természeti–társadalmi környezetért érzett erkölcsi felelősséget.
- Alakítsuk ki és fejlesszük a problémamegoldó gondolkodás képességét.

- Célunk a konfliktusok kezeléséhez szükséges személyiségjegyek fejlesztése – az önismeret, önbizalom, alkalmazkodóképesség, kudarcűrés kialakítása.
- Célunk, hogy a tudásbeli és szociális hátrányokat enyhítsük, felszámoljuk, fokozott szerepet szánva az ifjúságvédelemnek és a mentálhigiénének.
- A képzés során megfelelő alapokat kapjanak tanulóink a munkahelyi-szakmai követelményeknek való megfeleléshez. Az önálló, felelős döntéseken alapuló, elsősorban a szakmai területen is alkalmazható ismereteket szervezzenek.

1. 2. A nevelőmunka feladatai, eszközei, megvalósítási módjai

Az iskolánkban folyó nevelő és oktató munka feladata, hogy a felsorolt célok elsajátítását elősegítse. Ezt szolgálják a nevelési program különböző fejezeteiben később meghatározásra kerülő tanórai és tanórán kívüli nevelési tevékenységek, valamint az e tevékenységekhez kapcsolódó folyamatos értékelés.

Nevelési céljaink megvalósítását segítik az iskola pedagógusai által alkalmazott személyiségfejlesztésre irányuló eljárások, nevelési módszerek.

Nevelési módszereink két nagy csoportra oszthatóak:

- Közvetlen (direkt) módszerek azok, amelyeknek alkalmazása során a nevelő közvetlenül, személyes kapcsolat révén hat a tanulóra.
- Közvetett (indirekt) módszerek azok, amelyekben a nevelő hatás áttételesen, a tanulói közösségen keresztül érvényesül.

Iskolánk pedagógusai által alkalmazott közvetlen és közvetett nevelési eljárások:

	Közvetlen módszerek	Közvetett módszerek
Szokások kialakítását célzó, beidégző módszerek	Követelés Gyakoroltatás Segítségadás Ellenőrzés Ösztönzés	A tanulói közösség tevékenységének megszervezése Közös (közelebbi vagy távolabbi) célok kitűzése, elfogadtatása Hagyományok kialakítása Követelés Ellenőrzés

		- Ösztönzés
Magatartási modellek bemutatása, közvetítése	Könyvtárhasználati módszerek megismerése Elbeszélés Tények és jelenségek bemutatása Műalkotások bemutatása A nevelő személyes példamutatása	A nevelő részvétele a tanulói közösség tevékenységében. A követendő egyéni és csoportos minták kiemelése a közösségi életből
Tudatosítás (meggyőződés kialakítása)	Magyarázat, beszélgetés A tanulók önálló elemző munkája	Felvilágosítás a betartandó magatartási normákról - Vita

Az individuális és csoportos munkaformák előnybe helyezése. A frontális munka háttérbe szorítása, kihangsúlyozása a nevelési-oktatási folyamatban.

A differenciált tanulásszervezés, a kooperatív technika előnyben részesítése a módszerek között.

A differenciált tanulásszervezés terén különösen a következő szempontok emelhetők ki:

- Olyan szervezési megoldások előnyben részesítése, amelyek előmozdítják a tanulás belső motivációinak, önszabályozó mechanizmusainak kialakítását, fejlesztését.
- A tanulásszervezés meghatározó szempontja a tanulók aktivitásának optimális kibontakoztatása.
- Az oktatási folyamat megszervezése segítse elő a tanulók előzetes ismereteinek, tudásának, nézeteinek feltárását, adjon lehetőséget esetleges tévedéseinek korrigálására és tudásának átrendeződésére.
- Az oktatási folyamat alkalmazza az együttműködő (kooperatív) tanulás technikáit, formáit.
- Az iskolai tanítás-tanulás különböző szervezeti formáiban (az osztálymunkában, a csoportoktatásban, a tanulók páros, részben és teljesen egyéni, individualizált oktatásban) a tanulók tevékenységeinek, önállóságának, kezdeményezésének, problémamegoldásainak, alkotóképességének előtérbe állítása.
- A tanulásszervezés egyik fő elve és teendője a tanulókhöz optimálisan alkalmazkodó differenciálás a feladatok kijelölésében, azok megoldásában, a szükséges tanári segítségben, az ellenőrzésben, az értékelésben.
- **Digitális oktatás:**

Szükség esetén (pl. járvány, a tanuló hosszan tartó betegsége, egyéb akadályozottság) a hagyományos oktatás helyett online oktatás keretében történik a nevelés, oktatás. Mivel az iskolánkban tanuló gyermekek nagyon nagy százaléka hátrányos helyzetű, szociálisan az alsó rétegbe tartozó, alacsonyan iskolázott szülős családból származik, így nagyon körültekintően kell az online oktatás során eljárunk. A digitális oktatásnál figyelembe kell venni:

- Maradjunk kapcsolatban!
- Mérjük fel, hogy a gyermeknek van-e lehetősége arra, hogy bekapcsolódjon az online oktatásba.
- Amennyiben a családnak nem áll rendelkezésére eszköz, ragadjunk meg minden lehetőséget, hogy azt biztosítsuk részükre.
- Végső esetben papír alapon juttassuk el a feladatokat a tanulónak
- Vegyük figyelembe a családi háttérrel segítségnyújtás szempontjából
- Fordítsunk figyelmet tanulóink online térben való jelenlétének veszélyeire, az adatvédelemre, az internet biztonságos és etikus használatára!
- A pedagógiai tervezésnél figyelembe kell venni az egyéni igényeket és az eltérő felkészültséget mind a tanári, mind pedig a tanulói oldalon!
- Folyamatos kommunikációra van szükség minden szintéren.
- Legyen a kommunikáció pozitív, támogató és célirányos!
- Igény esetén online órát, konzultációt tartunk.

Iskolánkban az otthoni szerényebb digitális felszereltség és felkészültség miatt egyedi megoldás a zárt Facebook csoport, azon belül is tantárgyanként szobák létrehozása. A feladatot részletezve, magyarázattal együtt adjuk ki a tanulóknak, egyéni differenciálást alkalmazva. Az új anyag feldolgozása legyen szemléletes, csatoljunk képeket, videó filmeket. A bekért feladatok javítása után küldjük el a helyes megoldásokat – szükség esetén magyarázattal – a könnyebb megértés érdekében.

Minden csoportnak tagjai az osztályba járó tanulók, lehetőség szerint a szülők, az osztályban tanító pedagógusok, az intézményvezető és az intézményvezető helyettes.

Az intézményvezető és a helyettese napi szinten ellenőrzi a csoporttevékenységeket, illetve a szaktanárok és az osztályfőnökök heti egy alkalommal beszámolnak a tanulók munkájáról.

Az adminisztrátor felügyeli hogy illetéktelen személy ne kerüljön be a csoportba.

A pedagógus a KRÉTA felületen is közzéteszi a tanítási óra anyagát és a házi feladatot.

Új tanulásszervezési módok, tanítási stratégiák (projekt pedagógia, drámapedagógia, felfedező, problémaközpontú tanulás) jelen vannak a programban.

A digitális taneszközök, digitális tananyagok megjelennek az eszköztárban.

Az információs és kommunikációs technika, a számítógép felhasználása gazdag lehetőséget nyújt a tanulók adaptív oktatását középpontba állító tanulásszervezés számára.

Az egészséges életmódra nevelést az iskolai sportkör működtetésével is elősegítjük. Fontosnak tartjuk az igényes anyanyelvhasználat kialakítását, az erkölcsi tudat erősítését, a környezet-és természetvédelem fontosságának hangsúlyozását, a demokratikus társadalmak által elfogadott értékrend továbbadását, a kommunikációs kultúra fejlesztését, az önálló ismeretszerzésre nevelést, olvasás szeretetét ezek közvetítésére minden tanítási órán, - ahol a tananyag erre lehetőséget nyújt - megragadjuk az alkalmat.

A reális önkép kialakítása céljából elsősorban az osztályfőnöki, személyiségfejlesztő és a kommunikáció órákon tréningezünk.

Az iskola nem elkötelezett egyetlen vallás vagy világnézet mellett sem, arra törekszünk, hogy az ilyen irányú információkat tárgyilagosan közvetítsük, kiemelve az általánosan elfogadott erkölcsi alapelveket.

A tanítás nyelve: magyar.

Személyiségük fejlesztésének alapjaként, ennek kiemelt értékeként az erkölcsi, etikai értékek alakítása kell, hogy áthassa pedagógiai munkánk minden területét.

A tanuló rendelkezzen a kor legfontosabb alapkompenciával, megfelelő kommunikációs készséggel, idegen nyelvi és informatikai ismeretekkel, könyvtárhasználati ismeretekkel.

Lehetőségeinkhez mérten meglévő eszközállományunkat folyamatosan fejlesztjük és megújítjuk.

1-4. évfolyam

Legfontosabb feladatunk az óvoda és iskola közötti törésmentes átmenet biztosítása a gyermekközpontúság előtérbe helyezésével. A sikeres átmenetet támogató fejlesztéseinket terv szerint hajtjuk végre. Az ILMT alapú IKCST-nk tartalmazza a sikeres óvoda-iskola, illetve iskolafokok közötti átmenetet támogató programok kialakítására, fejlesztésére vonatkozó elképzelésünket. Az IKCST-nk illetve az átmenetet támogató programok kialakítására, fejlesztésére vonatkozó célok, tevékenységek megvalósítási folyamatát havonta mikrocsoport ülésen áttekintjük és dokumentáljuk. Támogatjuk a sikeres átmenetet támogató fejlesztések strukturális garanciáit. Feladatellátási helyünkön a sikeres óvoda-iskola illetve iskolafokok közötti átmenetet támogató programok kialakítását, fejlesztését támogató munkacsoport működik, melynek tagjai az átmenetben érintett pedagógusok. A sikeres átmenetet támogató programok kialakításával, fejlesztésével kapcsolatos tevékenységek végrehajtása munkatervben rögzített. Pályaválasztás előtt álló, 7-8. évfolyamos tanulóinknak és szüleinek félévente 1 alkalommal egyéni vagy kiscsoportos pályaaorientációs foglalkozást tartunk képzett pályaaorientációs szakember bevonásával, tanulóink heti 1 óra pályaaorientációs foglalkozáson vesznek részt.

A pedagógiai munkánk középpontjában a személyre szóló fejlesztésre való törekvés áll. Adjunk mintákat a felfedező tapasztalás útján történő ismeretszerzéshez, a problémaközpontú tanuláshoz, ezen keresztül valósítsuk meg a képességfejlesztést az alábbi eszközök, eljárások segítségével:

- Játékosság, Kreativitás
- Testmozgás
- Motiválás
- Projekt
- Felelősi rendszer kialakítása
- Önismeret
- Kooperatív csoportmunka
- Differenciálás
- „Tanulni tanulás” elsajátítása
- Lényegkiemelés

5-8. évfolyam

Fejlesszük a tanulók személyiségét úgy, hogy kialakuljanak készségeik, képességeik a motiváló környezettel való harmonikus és konstruktív együttműködésre. Intézményünkben kiemelten kezeljük az anyanyelvi és idegen nyelvi kommunikációt, valamint a matematikai és digitális kompetenciák fejlesztését. Fejlesszük és tudatosítsuk a tanulási szokásokat, készítjük fel tanulóinkat a pályaválasztásra, alapozzuk meg az élethosszig tartó tanulás igényét. Tantervi modulok keretein belül tanítási órákon az internet használatát minden gyermek tanulja meg, és használja.

Feladataink megvalósításához az alábbi eszközöket, eljárásokat alkalmazzuk:

- A tanulás tanításának egyénre szabott hatékony módszereinek megkeresése, segítségadás a helyes tanulási szokások kialakításában
- A tanulás rendszerességének ellenőrzése, problémafeltáró beszélgetések.
- Tudatos felkészítés a képességek ismeretében a továbbtanulásra.
- A reális önismeret, önértékelés fejlesztése.

A sikeres pályaválasztás érdekében 7-8. évfolyamon kiemelten kezeljük a pályaaorientációs tevékenységet.

Olyan tevékenységformákat működtetünk, amelyek lehetőséget adnak a tehetséges tanulók tovább fejlődésére: szakköri lehetőségek, házi versenyek, tantárgyközi integráció, könyvtárhaználtati ismeretek kiszélesítése -, és a lemaradók felzárkóztatására: korrepetálás, egyéni ütemterv szerinti haladás. Az általános iskolai ismeretek rendszerezése, a hiányok pótlása, a gyengébb képességű tanulók fejlesztése a tovább haladáshoz szükséges szintre, illetve a megszerzett tudás kiszélesítése, elmélyítése. Tanulászobai foglalkozást tartunk, differenciált kiscsoportos foglalkozásokat alkalmazunk.

A tanulási kudarcok elkerülése érdekében az 5. évfolyamon a tanulás tanítása módszertani tréninggel segítjük a tanulókat. Ebben az évfolyamban lehetőségeink szerint igyekszünk minden tanév elején kiszűrni a tanulási zavarral küzdőket és számukra felzárkózási lehetőséget biztosítani. Ösztönözzük és elismerjük a tudásvágyat, főképp azok számára, akik nem akarnak vagy nem képesek a konvencionális tanulási környezetben ismereteket, készségeket elsajátítani.

2. A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladataink

Intézményünk nevelő és oktató munkájának alapvető feladata, hogy a tanulók személyiségét a különféle iskolai tevékenységek megszervezésével széleskörűen fejlessze.

A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladataink

- a tanulók érzelmi nevelése
- tanulók erkölcsi nevelése
- tanulók értelmi nevelése
- tanulók közösségi nevelése
- tanulók akaratni nevelése
- tanulók nemzeti nevelése
- tanulók állampolgári nevelése
- tanulók munkára nevelése
- tanulók egészséges életmódra (testi és lelki egészség) nevelése
- a családi és közösségi kapcsolatok elmélyítését támogató fejlesztési feladatok, és azok részét képző ismeretek,
- az előítéletek felismerésére, tudatosítására való képesség,
- a bűnmegelőzés,
- a drogprevenció,
- fogyasztóvédelmi nevelés,
- a szociális kompetenciák, az együttműködési képesség fejlesztése
- a motiváló környezet kialakítása, a motiváció erősítése a gyermekekben, tanulóknak
- a tanulók együttnevelésének tudatos megszervezése
 - ❖ közös nyelv, közös ismeret tudatos alakítása
 - ❖ az önismeret, a tanulók saját személyiségének kibontakoztatására vonatkozó igény felébresztése.
 - ❖ a kitartás, a szorgalom, a céltudatosság, az elkötelezettség kialakítása.

Tanulóink különböző szubkultúrával, tudásszinttel érkeznek iskolánkba. A tanulók adottságait, fejlődési szintjét, iskolai és iskolán kívüli tevékenységeiket, megszerzett tapasztalataikat összhangba állítjuk követelményrendszerünkkel úgy, hogy sikerélményhez juttatunk, pozitív módon ösztönzünk, elfogadói légkört teremtünk.

Az integrált programban meghatározott értékek és kompetenciák csak akkor épülnek be a tanulók énképébe és válnak magatartást irányító tényezőkké, ha a tanulók maguk is részeseivé válnak az értékek megnevezésének, azonosításának, megértik következményeiket, és megismerik az elsajátított tudás, készségek működését, felhasználhatóságát. Ahhoz, hogy a tanulók képesek legyenek énképükbe, önreflexióikba integrálni az elsajátított tudást, kész-

ségeket, tanulást segítő beállítódásokat, motívumokat, a tanítás-tanulás egész folyamatában gondoskodni kell arról is, hogy egyre kompetensebbnek érezzék magukat saját fejlődésük, sorsuk és életpályájuk alakításában.

Alapvető célként tűzhető ki az önmegismerés és önkontroll; a felelősség önmagukért; az önállóság; az önfejlesztés igénye és az erre irányuló tevékenységek, valamint mindezek eredményeként a személyes méltóság.

A helyi tanterv által megszabott követelményrendszer is tükrözi a különböző kultúrák iránti nyitottságra, megértésre nevelést, a hátrányos megkülönböztetés kizárását.

Iskolánk tanulói életkoruk alapján gyermek, serdülőkorúak. Ezen korosztályok a személyiség kialakulásában is különlegesen fontosak, hiszen egyaránt fordulnak befelé és kifelé. Szeretnék megismerni önmagukat, ugyanakkor egyre nyitottabbak az őket körülvevő szűkebb és tágabb közösségek, a társadalom és az egész világ felé.

Az általános iskolában fokozatos szoktatás és fejlesztés, a szervezett és irányított játéktevékenység, a tapasztalatszerzés, az egyre önállóbbá váló feladatértelmezés- és megoldás határára kisgyermekkorú tanulóink középiskolás korokra el kell, hogy jussanak a formális gondolkodás szintjére, önállóan képesek legyenek már absztrakt módon gondolkodni, hipotéziseket felállítani.

A tanulók értelmi képességének fejlesztése mellett a tanulók egész személyiségének formálására törekszünk, arra, hogy a tanulóiban rejltő minél több fejlődési lehetőséget, adottságot felismerjünk, tovább fejlesszünk, elmélyítsünk. Olyan életteret biztosítunk számukra a tanórán, a tanórákon kívüli és a szabadidős tevékenységek során, ahol az életkori sajátosságuknak megfelelően- a fokozatosság betartásával- egyéni képességük, tehetségük számukra is megismerhetővé, és ez által fejleszhetővé válik.

A tanítás-tanulás folyamatában a tananyag elsajátításán keresztül nyílik lehetőségünk a tanulók műveltségének, világszemléletének formálására, a szűkebb-tágabb környezetükben való tájékozódó-képességük fejlesztésére, figyelembe véve életkorukat, eddigi ismereteiket, szociokulturális környezetüket. Az egyes tantárgyak ehhez más és más lehetőségeket kínálnak, adnak, melyek részletesebb kifejtésére a helyi tantervekben térünk ki.

Általánosan fontos követelmény az, hogy a tanulás-tanítás folyamatába tanáraink aktívan kapcsolják be a tanulókat, együttműködő partnerré téve őket e munkában. Teret adunk a tanítási órákon a tanulók egyéni képességei, a megfelelő kompetenciák kibontakoztatásához. (Gyűjtőmunkák, kiselőadások, projekt módszer, tanuló-kísérletek, beszámolók előre megje-

lölt és kiadott témákban, melyek között választási lehetőségeket biztosítunk, önálló adatgyűjtés- és feldolgozás bizonyos témakörökből stb.) Tanáraink tehát önállóan „dolgoztatják” tanítványaikat saját szaktárgyuk keretei között, de akár „interdisciplinárisan” is.

Követelményeinket igyekszünk a tanulók egyéni képességeihez igazítani az értékelésben és az osztályozásban. Azt valljuk, hogy a kimagasló teljesítmény elismerésén túl, az elégtelen szintről az elégségesre való lépés, a közepes teljesítmény is érdemelhet elismerést.

Osztályfőnökeink, a tanítók és a szaktanárok törekednek arra, hogy megismerjék a tanulók otthoni körülményeit, időbeosztását, tanulási szokásait, egyéb – iskolán kívüli – elfoglaltságait. Ezeket tudva alakítjuk ki elvárásainkat a tanulók felé. Megértő odafigyeléssel követjük végig iskolai életüket, miközben igyekszünk erősíteni a tanulók tudásvágyát, az önálló ismeretszerzés igényét. A nevelés során a pozitív szocializációs folyamatokat állítjuk előtérbe, ezzel csökkentjük a negatív szubkultúrából hozott jelenségeket, és biztosítjuk az esélyegyenlőséget.

Az iskolai diákéletet befolyásoló szabályzatokat közösen készítjük tanulóinkkal, hogy olyan szabályzatok szülessenek, amelyeket be is tartanak, amiket magukénak érznek (iskolai házirend). Eközben megismertetjük őket a rájuk vonatkozó legfontosabb törvényekkel, rendeletekkel, így tanulóink megismerik az iskola Szervezeti és Működési Szabályzatának és mellékleteinek őket érintő részeit. Ilyen módon is próbáljuk kialakítani bennük a jogkövető magatartást és a felelős állampolgári viselkedést.

Tanulóink minden olyan tevékenységét támogatjuk, ami hasznos lehet számukra. (Iskolán kívüli sportolás, tánc, zenetanulás, dráma, kézműves foglalkozás, túrázás, versírás, stb.) Az iskolai ünnepélyeken, megemlékezéseken, versenyeken bemutathatják tudásukat az egész közösségnek. Az egyéni jó teljesítményeket jutalmazzuk, dicsérik. Iskolánk teret ad a tanulók egyéni képességeinek kibontakoztatásához, azok fejlesztéséhez. Törekszünk egyéni életmódjukat, motivációikat, szokásaikat helyes irányba terelni, testi, szellemi, erkölcsi, érzelmi fejlődésüket pozitív irányba vinni. Törekszünk az egyén szempontjából eredményes, a közösség szempontjából pedig szociálisan értékes emberré formálni diákjainkat.

Helyzetelemezés	Célok	Célokhoz vezető feladatok	Mivel rendelkezzen a tanuló	A megvalósulás formái, felelősei
tanulói összetétel (alsó tagozat)	zökkenőmentes átmenet biztosítása az óvodából az iskolába	Irányított játék, alapkészségek, kompetenciák kialakítása	Pozitív attitűdök	Ingergazdag iskolai környezet Pedagógiai asszisztensek

				nevelőtestület
tanulói összetétel (felső tagozat)	Biztosítani az átmenetet alsó tagozatból a felső tagozatba, felkészíteni a pályaválasztásra mentális és szociális frusztrációk megszüntetése, enyhítése segítése	kommunikáció, etika, alapkészségek, kompetenciák fejlesztése Kiscsoportos foglalkozások lehetőségének megteremtése, pályorientációs foglalkozások	Megfelelő tanulási módszerek Reális önértékelés Szociális érzékenység	Szaktanárok Nevelőtestület Családdal való kapcsolattartás-
		Szűrővizsgálatok Tanulás tanítása A negatív hozzáállás megváltoztatása az önismeret fejlesztésével, pályorientáció	Motiváció feladattudat	Személyiségfejlesztő, pályorientációs, fejlesztő és felzárkóztató foglalkozások – szakos pedagógusok, osztályfőnökök osztályfőnöki órák

3. A közösségfejlesztéssel kapcsolatos feladataink

A demokratikus jogállamban a társadalom fejlődésének és az egyén sikerességének, boldogulásának s nem ritkán boldogságának is egyik fontos feltétele az egyén részvétele a civil társadalom, a lakóhelyi, a szakmai, kulturális közösség életében és/vagy a politikai életben. Olyan részvétel, amelyet a megfelelő tudás, a társadalmi együttélés szabályainak kölcsönös betartása, az erőszakmentesség jellemez, és az emberi jogok, a demokrácia értékeinek tisztelete vezérel.

Az iskola alapvető feladata olyan formális, nem formális és informális tanulási lehetőségek biztosítása, amelyek elősegítik a tanulók aktív állampolgárrá válását.

A tanulók hatékony társadalmi beilleszkedéséhez, az együttéléshez és a részvételhez elengedhetetlenül szükséges a szociális és állampolgári kompetencia tudatos, pedagógiailag tervezett fejlesztése. Olyan szociális motívumrendszer kialakításáról és erősítéséről van szó, amely gazdasági és társadalmi előnyöket egyaránt hordoz magában. A szociális kom-

petencia fejlesztésében kiemelt feladat a segítséssel, együttműködéssel, vezetéssel és versengéssel kapcsolatos magatartásmódok kialakítása.

A közösségfejlesztés az a folyamat, amely az egyén és a társadalom közötti kapcsolatot kialakítja, megteremti.

A közösségi nevelés a családban, az iskolában és az iskolán kívüli közösségekben történik, tehát ebből az iskolának csak egy rész jut. Nagyon fontos feladatunk tehát az, hogy első sorban a családdal együttműködve végezzük ezt a munkát.

Iskoláinkban a közösségfejlesztés fő területei:

- Tanórák: szaktárgyi órák
- Közösségi nevelés órák
- Erdei iskola szervezése, amennyiben pályázati forrás rendelkezésre áll
- Kihelyezett tanítási órák
- Tanórán kívüli foglalkozások
- Napközi, tanulószoba
- Séta, kirándulás
- Tanfolyamok, szakkörök, szakmai hetek, versenyek, kulturális versenyek
- Sportfoglalkozások: tömegsport, sportági edzések, úszásoktatás, diákolimpiai versenyek
- Múzeumlátogatás, üzemlátogatás, tanulmányi kirándulások, osztálykirándulások, osztálynap
- Mindennapos testnevelés
- Szabadidős foglalkozások
- Közös délutáni programok
- Könyvtárlátogatás
- Szabadidős tevékenységek ajánlása a szülőknek, gyerekeknek: önkéntes részvétel alapján szerveződnek
- Kulturális programok, színház-, kiállítás-, mozi látogatások
- Szórakozási lehetőségek: életkori sajátosságoknak megfelelően
- Táncos, zenés szórakozási lehetőségek, farsangok
- Táborozások: üdültető, napközis tábor,
- Sportegyesületek edzései, olimpiai ötpróba versenyek, ISK

3.1. A közösségfejlesztéssel kapcsolatos feladataink, és azok megvalósításának szinterei

Feladatok	A megvalósítás szinterei
Minden tanuló ismerje meg a társas együttélés alapvető szabályait, amelyek a közösségbe való harmonikus kapcsolatok kialakításához elengedhetetlenek.	Osztályközösségek, Napközis, tanulószobai csoport, Diákkörök, Szakkörök, Tehetséggondozó foglalkozások, Érdeklődési körök, Sportegyesületek, Táborok, Szülői értekezleteken családi nevelés fontosságának tudatosítása, Iskolagyűlések
Ismerjék meg tanulóink nemzeti kultúránk nagy múltú értékeit.	Iskolai, városi ünnepek, Múzeum, kiállítás látogatások, Osztálykirándulások, Tanulmányi kirándulások, Táborozások, Tanórák: magyar, történelem, hon- és népismeret, Közösségi nevelés óra
Sajátítsák el azokat az ismereteket, és gyakorolják azokat az egyéni és közösségi tevékenységeket, amelyek az otthon, a lakóhely, a haza és népei megismeréséhez, megbecsüléséhez vezetnek.	Filmek, Múzeum- és színházlátogatások, Magyar, történelmi olvasmányok, tanórák tartalmi, Közösségi nevelés órák, Szabadidős foglalkozások, Hon és népismeret, honismereti szakkörök szervezése családban
Legyen nyitott, megértő a különböző szokások, életmódok, vallások; a másság iránt, becsülje meg ezeket. Kezelje egyformán a más nemzetiségű gyermekeket, SNI-s tanulókat.	Iskolai közösség, SNI-s tanulók felzárkóztató foglalkozása, Kiemelt programok szervezése (pályázatok), Tantervi modul: hon- és népismeret, családi nevelés fontossága, Hittanórák megtartásának biztosítása
Vállaljon részt a nemzetközi kapcsolatok	Karitatív akciók szervezése (gyűjtések),

ápolásában.	Idegen nyelv oktatása során levelezések, Internet használatára szoktatás
Tanulóink tanuljanak meg tanulni.	Tantárgyak kapcsán, napközi, tanulószoba
Tudatosuljon gyermekeinkben az, hogy élet-pályájuk során többször pályamódosításra kényszerülhetnek. (Élethosszig tartó tanulás)	Tanórák, Közösségi nevelés órák, Pálya-orientációs foglalkozások, Család,
Legyenek képesek önellenőrzésre, önkritikára, egymás segítésére, segítő szándékú ellenőrzésére.	Tanórákon csoportmunkák szervezése, Tanórán kívüli programok
Tevékenységük erősítse a közösséghez való kötődést.	Osztályközösség Iskolai közösség tanulóközösségei

A közösségfejlesztés során az iskolában foglalkoztatott valamennyi dolgozónak feladata van, mert: megjelenésével, viselkedésével, cselekedeteivel, beszédstílusával, társas kapcsolatával mindenki példaként áll a tanulók elé!

Pedagógusaink a közösségfejlesztéssel kapcsolatos tevékenységüket úgy végzik, hogy a tevékenységi területek sajátos foglalkoztatási formáit kihasználva tevékenyen hozzájárulnak a tanulók közösségi magatartásának kialakításához, véleményalkotó, véleménynyilvánító képességének fejlődéséhez, a közösségi szokások, normák elfogadásához, a harmonikus embertársi kapcsolatok fejlesztéséhez.

Törekszünk az osztály, a kortárs csoport kirekesztő attitűdjének, negatív érzelmi hatásainak pedagógiai kezelésére, az együttműködésre, az erőszakmentes konfliktuskezelésre nevelésre. Fellépünk minden diszkrimináció ellen, amely iskolánk tanulóit érinti. Segítünk egymásnak úgy közreműködni, hogy közben mindannyiunk véleményét tiszteletben tartjuk.

A közösségfejlesztéssel kapcsolatos tevékenységek fő területei a következők:

- tanítási órák (szaktárgyi és közösségi nevelés órák)
- tanórán kívüli foglalkozások
- diák-önkormányzati tevékenység
- szabadidős és sporttevékenységek

A tanórán kívüli foglalkozások kevésbé kötöttek, így szabadabb teret adnak a közösségnevelésnek, könnyebb az azonos érdeklődési körű csoportokat közösséggé formálni. (Szakcsoportok, érdeklődési körök, önképzőkör, tehetséggondozás, sportcsoportok foglalkozások stb.) Az e foglalkozásokon való közös részvétel, a közösen szerzett élmények, sikerek segítik erősíteni az együvé tartozás örömét, az iskolánkhoz való kötődést.

A szabadidős tevékenységek szervezése során arra törekszünk, hogy tanulóink ismerjék meg népünk kulturális örökségét, azok jellemző sajátosságait. Tájékozottak legyenek földrajzi viszonyainkban, legyenek érzékenyek a természetes és az épített környezetünk állapotára, kapcsolódjanak be a környezet értékeinek megőrzésébe, gyarapításába, alakuljon ki a környezettudatos gondolkodásmód.

Múzeum- és színházlátogatások során irodalmi, történelmi, művészeti ismereteiket bővítjük, formáljuk nemzettudatukat, mélyítjük nemzeti önismeretüket.

A legmodernebb informatikai eszközök használatával, az iskolai és a saját otthoni e-mail rendszerük segítségével közvetlen információkat szerezhetnek más országokról, népekről és kultúrákról, megismerkedhetnek más országok diákjainak problémáival, gondoljaival, sikereivel, megtalálhatják a közös pontokat, fel- és elismerhetik, elfogadhatják a máságot. Beláthatják az Európai Unióhoz való kapcsolódásunk szükségességét, ugyanakkor felismerhetik az ebből adódó előnyöket és gondokat is.

4. Kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység

„A köznevelés kiemelt feladata az iskolát megelőző kisgyermekkorai fejlesztés, továbbá a sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók speciális igényeinek figyelembevétele, egyéni képességeikhez igazodó, legeredményesebb fejlődésük elősegítése, a minél teljesebb társadalmi beilleszkedés lehetőségeinek megteremtése.” (2011.évi CXCV. törvény a köznevelésről)

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek négy alapvető típusát jelöli meg a szakirodalom:

Sajátos nevelési szükségletű gyermekek

Minden ember egyedi, sajátos tagja az emberiségnek. A speciális nevelési szükségletű gyermek sajátossága szembetűnőbb, mint a többségé. Valamilyen visszafordíthatatlan károsodás miatt speciális a nevelhetőségük. Ezeknek a gyermekeknek a speciális nevelési szükségletét iskolánkban szakemberek biztosítják: gyógypedagógus, gyógytornász, logopédus, terapeuta, fejlesztő pedagógusok, pszichológus, orvos.

Tanulási problémákkal küzdő tanulók

A tanulási *nehézség* általában csak egyes tanulási helyzetekben, egyes területeken, időszakosan jelentkező, gyakori tanulási probléma. Külső és belső okai egyaránt változatosak. Egyik megoldásként alkalmazzuk – a jelentkező tanulók részére – a tanulás tanítása

foglalkozásokat, ahol igyekszünk kiküszöbölni a rossz tanulási módszereket, csökkenteni a tanulók motivátlanságát, a közöttük lévő kulturális különbségeket és fejleszteni önismeretüket.

Tanulási zavarról van szó abban az esetben, ha a tanulónál egyes képességterületek működésében jelentkezik súlyos és tartós probléma. Iskolánkban előfordulnak neurogén, pszichogén és poszttraumás zavarok egyaránt. A speciális fejlesztést segítő szakemberek végzik.

Magatartászavarok miatt problémás tanulók

Magatartászavaroknak nevezzük azokat a viselkedésmódokat, amelyek miatt a tanulók nem tudnak beilleszkedni a szűkebb-tágabb szociális környezetükbe, és/vagy amelyekkel megsértik az együttélés/együtt tanulás szociális normáit. A zavarok kialakulásának biológiai, pszichés és szociális okai lehetnek.

Kivételes képességű tanulók, tehetségesek

A tehetségnevelés, tehetségfejlesztés, tehetséggondozás, a tehetség kibontakoztatásának felismerésével, azonosításával kezdődik. Mind a családnak, mind az iskolának ismernie kell azokat a mutatókat, amelyek halmozott előfordulása esetleg tehetséget sejtet. Ennek felismerése után pedig segítenie a diákot annak kibontakoztatásában.

Pedagógiai nevelő-oktató munkánk részeként tehát különös figyelemmel kell fordulnunk azon tanulók felé, akik valamilyen okból eltérnek az átlagtól. Ez a deviancia lehet pozitív és negatív irányú is, az ide sorolható tanulók azonban mindenképpen több odafigyelést, törődést és empátiát követelnek tőlünk. Annak érdekében, hogy a minimális szintre csökkentsük a lemorzsolódásukat, segítsük őket tanulmányi munkájukban és az iskolai közösséghez való pozitív viszonyulásukban – vagy éppen tehetségük kibontakoztatásában –, sokféle programot szervezünk nekik

Az érintett tanulók köre iskolánkban:

- hátrányos helyzetű tanulók
- halmozottan hátrányos helyzetű tanulók
- veszélyeztetett tanulók
- sajátos nevelési igényű tanulók
- a Nevelési Tanácsadó gondozásába került tanulók
- esélyegyenlőségi programokban résztvevő tanulók
- tanulási nehézséggel küzdő tanulók

- intézeti, ill. állami neveltek
- tehetséges tanulók

A tanulókkal végzett legfontosabb feladatok:

Tanulókkal kapcsolatos feladatok

- Az érintettek körének felmérése, nyilvántartásba vételük
- A pedagógiai/pszichológiai eszközök/módszerek megjelölése, kidolgozása
- A tanulók eredményes tanulmányi munkájának, a közösségbe való beilleszkedésüknek és a társakkal való sikeres együttműködésüknek segítése, figyelemmel kísérése külön foglalkozások szervezésével:
- Rehabilitációs foglalkozások gyógypedagógus vezetésével
- Kiscsoportos tantárgyi felzárkóztató foglalkozások matematikából, magyar nyelv és irodalomból, angol és német nyelvből
- Az indulási hátrányok csökkentése egyéni mentorálással - nyertes esélyegyenlőségi programokban
- Tanulás tanítása fakultatív órák a tanulási nehézséggel küzdőknek
- Tanulósobai foglalkozások a tanulmányi munkában segítségre szorulóknak
- A megjelenő esélyegyenlőségi pályázatok figyelemmel kísérése, pályamunkák benyújtása
- A tehetségek felkutatása, tehetséggondozás
- Differenciált oktatás és képességfejlesztés
- Pályaválasztás segítése
- Az érintett tanulók iskolai hiányzásainak figyelemmel kísérése, a szükséges intézkedések megtétele
- Családi életre történő nevelés
- Egészségügyi szűrővizsgálatok
- Szabadidő szervezés
- Iskolai étkezési lehetőség
- Egészségvédő és mentálhigiénés programok szervezése – egészségnevelési hét
- Drog-és bűnmegelőzési programok szervezése, tanácsadás szülőknek, tanulóknak e témakörben is
- Fegyelmi eljáráson való részvétel
- Szociális ellátások számbavétele (tankönyvtámogatás, útiköltségtérítés stb.)

- Az iskolai alapítvány pénzbeli támogatásának kérése
- Az osztálynaplók vizsgálata az érintett tanulóknál
- Tanulói jogokkal kapcsolatos tájékoztatás
- Kollégiumi elhelyezés (lehetősége)
- Kapcsolattartás a nevelőotthonban dolgozó kollégákkal
- Ideiglenes kiemelés az osztályból
- Szociális gondozás
- Segítségkérés a területileg illetékes Nevelési Tanácsadótól (pl. pszichológus támogatása)
- Önkormányzatok, járások gyámügyi, szociális osztályainak megkeresése
- Intézeti elhelyezés kérése
- Orvos, védőnő, kortárs segítők közreműködésének igénylése
- Családsegítő Szolgálat igénybevétele
- Kapcsolatfelvétel és kapcsolattartás a szülőkkel
- Különélő szülők bevonása a tanulókkal való foglalkozásba

Tanári közösségben végzett feladatok:

- Együttműködés
- Szemléletformálás
- Kapcsolattartás az igazgatóval, osztályfőnökkel
- Tanácsadás
- Szakirodalom ajánlása
- Információ áramoltatása
- Aktív részvétel a nevelőtestületi értekezleteken
- Az új osztályfőnökök ilyen irányú munkájának segítése
- A tanár és tanuló közötti segítő kapcsolat megteremtése

Szülők körében végzett feladatok:

- Együttműködés
- Szemléletformálás
- Tanácsadás
- Családlátogatás
- Előadások szervezése
- Aktív részvétel és közreműködés a szülői értekezleteken

- Szülői támogatás megnyerése
- Személyes beszélgetés a szülőkkel
- Az igazolatlanul hiányzó tanulók szüleinek értesítése, feljelentése

Önálló feladatok:

- Kapcsolattartás külső intézményekkel
- Kapcsolattartás óraadókkal
- Nyilvántartás
- Szakirodalom gyűjtése, tanulmányozása
- Szórányanyag gyűjtése
- Továbbképzéseken való részvétel
- A szülői és a diákszervezet tájékoztatása az iskolai gyermekvédelmi helyzetről

4. 1. Tehetségfejlesztés, képességek kibontakoztatása

A pedagógusnak kötelessége a tanuló nevelése, tanítása területén képességeinek a fejlesztése és tehetségének kibontakoztatása.

A tehetség, a képesség kibontakoztatását megelőzi azok mielőbbi felismerése. Az első és az ötödik évfolyam elején történő felmérések, diagnosztikus mérések adnak tájékoztatást szaktanárainknak a tanulók képességei felől. A tanulókkal és a szülőkkel történő egyéni beszélgetések is segítik a tanítókat, az osztályfőnököket és a szaktanárokat a bármiből is kiemelkedő teljesítmények fel- és megismeréséhez.

A tehetséggondozás elsődlegesen a tanítási órákon történik. A tanulók differenciált foglalkoztatása, szorgalmi feladatok megoldására való ösztönzése, az egyéni kutatómunkával történő megbízás az iskolai könyvtárban, az Internet-en történő böngészés stb. kiegészítői a tanulási folyamatnak, a képességek kibontakoztatásának.

A tanítási órákon kívül a tehetséges tanulók részére érdeklődési körüknek megfelelően az alábbi foglalkozásokon való részvételt ajánljuk:

- szakkörök
- tehetséggondozást szolgáló egyéni és kiscsoportos foglalkozások
- tanulmányi versenyekre való felkészítő foglalkozások
- iskolai és országos tanulmányi versenyek

- sportköri foglalkozások
- tanulmányi kirándulások
- kiscsoportos foglalkozások
- szakkörök
 - tantárgyi szakkörök
 - énekkari foglalkozás
 - kézműves szakkör
- sportköri foglalkozások
 - atlétika
 - labdarúgás
 - kajak-kenu
 - kosárlabda
 - tömegsport
 - kondi
- versenyek
 - közismereti tantárgyi versenyek
 - Diákolimpia
 - Disputa
 - levelezős versenyek

A versenyekre való felkészítés során szoros munka kapcsolatban állunk a Chován Kálmán Művészeti Alapiskolával és a helyi sportklubokkal.

A széles tantárgyi skála sokrétű választási lehetőséget biztosít tanulóinknak, lehetővé téve a tehetségüknek és képességüknek megfelelő megmérettetést és a sikerélményhez jutást.

Helyzetelemzés	Célok	Célokhoz vezető feladatok	Mivel rendelkezzen a tanuló	A megvalósulás formái, felelősei
A potenciális tehetségek összegyűjtése	Lehetőséget adni a tehetség kibontakozáshoz	Személyre szabott fejlesztés	Pozitív hozzáállás Kitartó következetes tanulás	Tanórán belül: Differenciált foglalkoztatás, fejlesztés - szaktanárok

	Megóvni a személyiséget a közösségből való kiszakadás káros következményeitől		Önálló kreatív gondolkodás	<p>Tanórán kívül: Külön foglalkozás, szakkör, helyi, városi, megyei, országos, szaktárgyi versenyek - szaktanárrok</p> <p>Szabadidős tevékenységek: rendezvények, megemlékezések, ünnepek – DÖK, szabadidő-szervező</p>
--	---	--	----------------------------	---

4.2. A gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatok

Minden pedagógus közreműködik a gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok ellátásában, a tanulók fejlődését veszélyeztető körülmények megelőzésében, feltárásában, megszüntetésében. [20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet]

Az iskolában a gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok segítésére gyermek- és ifjúságvédelmi felelős látja el a feladatot. A gyermek- és ifjúságvédelmi felelős alapvető feladata, hogy segítse a pedagógusok gyermek- és ifjúságvédelmi munkáját.

Az iskola feladata, hogy felismerje a problémákat, keresse az okokat, nyújtson segítséget, illetve jelezzen az illetékes szakembernek. A cél tehát a prevenció, a tanulók hátrányos helyzetének csökkentése és a veszélyeztetettség kialakulásának megelőzése, illetve a segítségnyújtás a veszélyeztetettség megszüntetésében, ennek érdekében együttműködés az iskolán kívüli szakemberekkel.

Az iskola gyermek- és ifjúságvédelemi tevékenysége három területre terjed ki: a gyermek fejlődését veszélyeztető okok feltárására, megelőzésére, megszüntetésére.

Az intézmény legfontosabb feladatai közé tartozik a tanulók hátrányainak megállapítása, felmérése, amelyek az alábbiak lehetnek:

Szociális hátrányok, amelyek a következők lehetnek:

- kimondottan rossz anyagi körülmények,
- a létfenntartás folyamatos zavarai,
- rossz lakáskörülmények.

Általános műveltségbeli, kulturális hátrányok:

- települési hátrányok,
- a család szociokulturális hátrányaiból adódó hiányok,
- a család kulturális státusa.

Családi nevelési diszfunkciókból adódó hátrányok:

- sérült szerkezetű család vagy a család hiánya,
- állami nevelés, a szülők alacsony iskolai végzettsége,
- elhanyagoló, elutasító szülői magatartás,
- szeretethiány.

A családon kívüli környezetből eredő hátrányok:

- negatív baráti környezet, elszakadás az otthontól,
- a szórakozóhelyek, az utca.

Az iskolai pályafutást, ezen keresztül az egyéni boldogulást meghatározó tudásbeli hátrányok:

- egyéni adottságok,
- motivációhiány,
- elégtelen általános iskolai felkészítés,
- helytelen tanulási szokások.

Képezhetőségi, tanulási zavarok, ezen belül:

- organikus eredetű, különböző típusú, esetleg maradandó fogyatékoságok,
- funkcionális zavarok, mint pl. dyslexia, dysgrafia, dyscalculia, egyéb tanulási zavar
- a tanuló krónikus, súlyosabb betegségben szenved.

Etnikai okokból fakadó hátrányok

Fizikai hátrányok:

- sok tanulónak rossz a testtartása, gyógytestnevelésre szorul.

Feladataink:

Helyzetelemzés	Célok	Célokhoz vezető feladatok	Mivel rendelkezzen a tanuló	A megvalósulás formái, felelősei
A hátrányos és a veszélyeztetett tanulók összegyűjtése – típus, súlyosság mérlegelése	A gyermek családban történő nevelésének elősegítése	Folyamatos kapcsolattartás az érintett tanulóval	Pozitív hozzáállás	Tanulmányi munka figyelemmel kísérése – osztályfőnök, ifjúságvédelmi felelős
		Kapcsolattartás a családdal		Hiányzások nyomon követése - osztályfőnök, ifjúságvédelmi felelős
	A hátrányos helyzetből eredő lemaradás akadályozása	Segítő szervezetek igénybevétele		Fegyelmi eljárások - osztályfőnök, ifjúságvédelmi felelős, fegyelmi bizottság

	A veszélyeztetettség megelőzése vagy megszüntetése, enyhítése	A tanuló tájékoztatása – hova fordulhat még problémáival		Családlátogatás - osztályfőnök, ifjúságvédelmi felelős Folyamatos kapcsolattartás a családsegítő szolgálattal, nevelési tanácsadóval, Békés Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Szakigazgatási Szervével, védőnővel, gyámhivatallal, egyházakkal, karitatív szervezetekkel – ifjúságvédelmi felelős
				Drog-és bűnmegelőzési programok szervezése – ifjúságvédelmi felelős

4.3. A szociális hátrányok enyhítése

Helyzetelemzés	Célok	Célokhoz vezető feladatok	Mivel rendelkezzen a tanuló	A megvalósulás formái, felelősei
A szociális hátrányokkal küzdő rászoruló tanulók összegyűjtése – típus, súlyosság mérle-	A szociális hátrányból eredő lemaradás csökkentése	Folyamatos kapcsolattartás az érintett tanulóval	Pozitív hozzáállás	Javaslattétel az önkormányzathoz gyermekvédelmi támogatásra – ifjúságvédelmi felelős

gelése		Kapcsolattartás a családdal	Javaslatétel az önkormányzathoz természetbeni ellátásra – ifjúságvédelmi felelős
		Segítő szervezetek igénybevétele	Kapcsolattartás a népjóléti intézményekkel, szociális szervezetekkel, egyházakkal – ifjúságvédelmi felelős
		A tanuló tájékoztatása – hova fordulhat még problémáival	Egyéni pályázatok megírásában segítségnyújtás

Iskolánk tanulóinak jelentős része jelentős munkanélküliséggel sújtott körzetből származik. A társadalmi elszegényedés következtében jelentős az anyagi gondokkal küzdő családok száma. Rászorultságuk felismerése után az iskola segíti kezdeményezni az önkormányzatnál a megfelelő segélyekben való részesítést.

Az iskolának mindent meg kell tennie, hogy a problémákat legalább részben orvosolja, segítse a tanulókat abban, hogy megfelelő szociális környezetben nőjenek fel.

Az iskola további feladatai e téren:

- Az egyéni képességekhez igazodó tanórai tanulás megszervezése.
- A felzárkóztató foglalkozások.
- Az iskolai könyvtár, valamint az iskola más létesítményeinek, eszközeinek egyéni vagy csoportos használata.
- A nevelők és a tanuló segítő, személyes kapcsolatai.
- A szülők, a családok nevelési, életvezetési gondjainak segítése.
- Az iskolai és ifjúságvédelmi felelős tevékenysége.
- Szoros kapcsolat a lakóhelyi polgármesteri hivatalokkal és a gyermekjóléti szolgálatokkal, annak érdekében, hogy a szociális hátrányt elszenvedő tanulók minél hamarabb segítségben részesüljenek.

- A szociálisan hátrányos helyzetű tanulók kiszűrése.
- Kollégiumi elhelyezés szorgalmazása, ha ez a tanulót jobb körülmények közé juttatja.
- Kihasználni a pályázati lehetőségeket, valamint alapítványok esetleges segítségét.

A segítő tevékenység formái:

- ingyenes tankönyv, tartós tankönyv-juttatás,
- tanulószobai foglalkozás szervezése igény szerint,
- korrepetálás, felzárkóztatás,
- egyéni foglalkozás,
- ingyenes táboroztatás (pl: alapítványi támogatással, pályázatokkal),
- ösztöndíjak megpályáztatása a tehetséges, de anyagilag rászoruló tanulókkal,
- a tanulók szabadidős tevékenységét támogató pályázati lehetőségek kihasználása,
- étkezési hozzájárulás biztosítása,
- alkalmi segély (pl.: osztálykirándulásoknál alapítványi segítség),
- HH, HHH tanulók kiscsoportos fejlesztése,
- HH, HHH tanulók mentorálása,
- útravaló programba való bekapcsolódás.

A tanulók természetesen térítésmentesen vehetik igénybe a köznevelési törvény szerint meghatározott ingyenesen igénybevehető szolgáltatásokat. Az ezeken való részvételt a szülő kérheti, de az osztályfőnökök és a szaktanárok is előírhatják.

Iskolánk bekapcsolódott Békéscsabai Tankerület által megpályázott **EFOP- 3.11.1-17 kód-számú „Szülő-Suli” - tanulók iskolai előmenetelének javítása és a korai lemorzsolódás visszaszorítása az iskola-család együttműködésére alapozott egyéni fejlesztésen keresztül** elnyert pályázati programban.

A pályázat célja:

Magyarország Kormányának felhívása az alapfokú köznevelési intézmények fenntartói számára, a végzettség nélküli korai iskolaelhagyás visszaszorítása, a minőségi oktatáshoz való hozzáférés biztosítása, az élethosszig tartó tanulás népszerűsítése és megvalósítása, illetve a

köznevelés hátránykompenzációs és iskolai előmenetelt segítő családi környezetet támogató beavatkozásainak megvalósítása érdekében.

A Kormány a Partnerségi Megállapodásban célul tűzte ki a korai iskolaelhagyás csökkentését, a minőségi oktatáshoz való széles körű hozzáférés biztosítását és a köznevelés hátránykompenzációs képességének erősítését. A cél elérését a Kormány az alapfokú köznevelési intézmények fenntartói, civil és egyházi szervezetek és a pedagógus képzésben részt vevő felsőoktatási intézmények együttműködésével tervezi megvalósítani.

A pályázat keretében **az intervenciót** az alábbi beavatkozások szolgálják:

- a lemorzsolódás visszaszorítására alkalmas, egyéni tanulási utakat támogató módszerek kialakítása és alkalmazása (egyéni tanulási utak meghatározása, egyéni fejlesztési tervek kialakítása, megvalósítása, egyéni teljesítmények értékelése, előrehaladás nyomon követése);
- az egyéni fejlesztést és az előrehaladást segítő családi környezet támogatását szolgáló, nyugdíjas pedagógusokat és pedagógus-jelölteket is integráló intézményi kapacitásbővítés, illetve kapcsolódó módszertani képzés;
- egyéni fejlesztés helyi innovatív módszertanainak kidolgozása és terjesztése az alapfokú köznevelési intézmények részére;
- szülők, nagyszülők számára elérhető, a gyermekek tanulmányi előrehaladását és a korai iskolaelhagyás visszaszorítását támogató, a tanulás tanulásának, a tantárgyi követelmények ismeretének, a tudományos magyarázatok értelmezési képességének, az egészségtudatosság és betegségmegelőzés alapinformációinak elsajátítását célzó programok kidolgozása és megvalósítása az egyéni fejlesztés sikeressége érdekében.

A korai iskola elhagyással veszélyeztetett tanulók és családjaik az esetek döntő többségében különösen nehéz háttérrel rendelkeznek, nagyon sérülékenyek, így gyakran az életvezetéshez, a társadalomba illeszkedéshez is szükségük van támogatásra. Ezért az alapvetően erőforrás- és költségigényesebb egyéni fejlesztés és felnőttoktatás szerves egészet alkotnak minden projektben.

A megvalósítás egyik legnagyobb kihívása a megcélzott intézményeknél tapasztalható kapacitáshiány, amelyet a felhívás a projektekre bevonandó inaktív pedagógusok továbbképzésével és a pedagógus-jelöltek képzésével kíván áthidalni. A programban dolgozó valamennyi szakember speciális felkészítése, továbbképzése, tapasztalatcseréje a felhívás sikeres megvalósításának elengedhetetlen feltétele.

A fentiekből következően jelen felhívás közvetlenül és közvetetten is a végzettség nélküli iskolaelhagyásnak kitett, az iskolai kudarc szempontjából veszélyeztetett gyermekek/tanulók csoportjának illetve családjaiknak célzott támogatását szolgálja.

Anyagi juttatások elosztásának alapelvei és eljárási rendje

Az alapelvek:

- döntő a rászorultság, illetve annak mértéke megítélése,
- másodsorban a tanuló szorgalma, magaviselete, tanulmányi előmenetele a vizsgálandó.

Az eljárási rend:

- a nyilvántartásba vett tanulók részére nyújtható támogatásra elsősorban az osztályfőnök és az ifjúságvédelmi felelős tesznek javaslatot, de a szülő is kérheti a támogatást,
- a diákönkormányzat véleményezheti a támogatás odaítélését egyes esetekben, mint pl. a táborozási, kirándulási költségek csökkentése, elengedése,
- a támogatási kérelmeket az igazgató felülvizsgálja, rangsorolja az alapelveknek megfelelően.

4.4. A beilleszkedési, magatartási nehézségekkel összefüggő pedagógiai tevékenység

Sajátos tanulásszervezési megoldások alkalmazása nélkül nem valósíthatók meg a különleges bánásmódot igénylő, sajátos nevelési igényű gyerekek, a tanulási és egyéb problémákkal, magatartási zavarokkal küzdő tanulók nevelésének, oktatásának feladatai.

Helyzetelemzés	Célok	Célokhoz vezető feladatok	Mivel rendelkezzen a tanuló	A megvalósulás formái, felelősei
- tanulói összetétel	Deviáns csoportok, tanulók feltárása	Konfliktusmegoldó, kompenzatórikus, vagy büntető jellegű nyomon követés	Pozitív attitűdök	Inger gazdag iskolai környezet – nevelőtestület

		az iskolán belül.		
- bemenet – nehézségek okai	- mentális és szociális frusztrációk megszüntetése, enyhítése	Osztályfőnökök, szaktanárok jeleznek az ifjúságvédelmi felelősnek	Önismeret	Családdal való kapcsolattartás- nevelőtestület
	Beilleszkedés segítése	Ifjúságvédelmi felelős jelzi a megfelelő szakszolgálatnak	Demokratikus gondolkodás	Személyiségfejlesztő foglalkozások – szakos pedagógusok, osztályfőnökök
	Sikeres tanulmányok,	Szűrővizsgálatok	Feladattudat, cél	Közösségi nevelés órák
		A negatív hozzáállás megváltoztatása az önismeret fejlesztésével		Szakszolgálatok igénybevétele: családsegítő szolgálat, nevelési tanácsadó, gyermekjóléti szolgálat, pszichológus, védőnő, pszichiátria, pártfogó, gyámhivatal
		Az agresszió, regresszió, apátia, antiszociális magatartás, patológiás tünetek, egyéb iskolai problémák megszüntetése.		

A magatartási zavaroknak több megnyilvánulása is előfordulhat, mint pl. a hiperaktivitás a tanítási órákon, tiszteletlen magatartás a tanárokkal szemben, a kisebbekkel, az alsós évfolyamos tanulókkal szembeni erőfitogtatás, hazudozás, az iskolába járási fegyelem megsértése. Ezen esetek kezelése a fegyelmezési eljárásokkal és azok következményeivel, a fegyelmezés eszközeivel történik. Enyhébb esetekben elég a tanulóval történő elbeszélgetés, a tanuló meggyőzése arról, hogy helytelenül viselkedett. Súlyosabb, esetleg a rendbontást gyakran elkövető tanulókat a házirendben leírt módon büntetjük, mely az osztályfőnöki és a szaktanári szóbeli, majd írásbeli figyelmeztetéstől a fegyelmiig tart. A súlyos fegyelem-sértést elkövető tanulók szüleit behívjuk az iskolába, s a tanulóval együtt beszéljük meg a

problémákat „hatszempőzt”. Minden esetben felhívjuk a tanulók és a szülők figyelmét a további fegyelemsértés következményeire is, hogy az lehetőleg ne következzen be.

A tanórákon a szaktanárok, az óráközi szünetekben a folyosókon felügyelő tanárok dolga a rend és a fegyelem fenntartása.

Beilleszkedési, magatartási nehézségekkel összefüggő pedagógiai tevékenység

A jelenlegi társadalmi változások kialakulóban lévő értékrendszere gyakran különbözik attól, amelyet a tanár a tanórán átadni, közvetíteni kíván. Ez a távolság értékzavart okozhat egy fejlődésben lévő szemlélet esetében, amely gyakran vezethet magatartási zavarokhoz. Az iskolákra, a tanári személyiségre ez esetben is óriási útmutató, helyreigazító szerep hárul, amely széles tudásanyagot, megalapozott szemléletet és nagy toleranciát kíván.

Megítélésünk szerint tanulóink személyiségének építése csak a családokkal együttműködve lehet sikeres. Célunk, hogy a nehezen nevelhetőség elkerülése illetve feloldozása érdekében összehangoljuk a szülői ház és iskolánk nevelési elveit.

A prevenció legfontosabb eszközének a szülőkkel való kapcsolattartást tekintjük, hogy minél többet tudjunk meg tanulóink szokásairól, kedvelt tevékenységeiről, viselkedéséről, reakcióiról, hogy az esetleges problémákat mihamarabb felismerjük és hatékonyan megoldjuk.

Iskolánk második otthon kíván lenni, mégpedig úgy, hogy a tanulók tanuláson kívüli problémáival is foglalkozik. Ennek előfeltétele a kölcsönös bizalom és szeretetteljes kapcsolat kiépítése a pedagógusok és a tanulók között.

Az iskola az életre nevel, ezért a pedagógiai programunkban a személyiség fejlesztésének és konkrét helye van. A reális önismeret kialakítását és a kreatív megközelítésű erőszakmentes konfliktuskezelés elsajátítását szakmailag kidolgozott program alapján kívánjuk megvalósítani.

Az érzékenyebb gyermeket az iskolában nehézségek, sorozatos kudarcok érhetik. A kudarc önértékelési zavart okozhat, s ezáltal rombolja a személyiséget. Ilyen esetekben törekedni kell a nehézségek okainak felderítésére és megoldására, az önértékelés javítására.

Tanulóink előképzettségeiben, ismereteikben különbözőségek mutatkoznak, ilyenek pl.: a viselkedésmód, szocializáció foka, udvariasság, illemszabályok ismerete, szocializáció foka.

Az esélyegyenlőtlenség megszüntetése minden téren fontos feladat. Ez történhet speciális felzárkóztató programmal, de a személyes törődésnek, beszélgetéseknek lehet nagy szerepe.

Kiváltképpen megkülönböztetett törődésben kell részesíteni a súlyosan hibás nevelési attitűdök következtében érzelm szegénnyé vált gyermekeket, akiket szeretetünk, törődésünk átadásával zárkóztathatunk fel.

Mindeközben ügyelnünk kell arra is, hogy a tehetséges tanulókkal történő foglalkozást se hanyagoljuk el. Nagyon fontos a differenciálás és ebben minden pedagógus munkájában szükség van.

4.5.A tanulási kudarcnak kitett tanulók felzárkóztatását segítő program

A tanulók kudarcainak felismerése után következik a kudarcok okainak feltárása, melyek lehetnek:

- gyengébb képességek,
- követelményeknek nem megfelelő mennyiségű és hatékonyságú az otthoni tanulás,
- nem kellően motivált a tanuló,
- rossz a tanuló időbeosztása,
- a tanuló nem figyel az órán, hiányos a felszerelése,
- a tanuló csak a kedvenc tárgyait tanulja,
- a tanuló nem készíti el rendszeresen a házi feladatot,
- a tanuló sokat beteg, emiatt marad el a tananyagban,
- megváltoznak a tanuló családi körülményei,
- nem megfelelő tanulói-tanári kapcsolat kialakítása.

Miután feltártuk az okokat, megpróbáljuk a köztük lévő esetleges összefüggéseket megkeresni, hogy komplex módon vegyük fel ellenük a harcot, melynek időkereteit és módszereit az alábbiakban részletezzük:

- a felzárkóztató foglalkozások,
- a tehetséggondozó foglalkozások,
- az indulási hátrányok csökkentése,
- a differenciált oktatás és képességfejlesztés,
- a pályaválasztás segítése,
- a személyes, egyéni tanácsadás (tanulónak, szülőnek, pedagógusoknak),
- a napközi otthoni foglalkozások,
- az iskolai étkezési lehetőségek,
- szűrővizsgálatok (nevelési tanácsadó, rehabilitációs intézet),
- a tanulók szabadidejének szervezése (tanórán kívüli foglalkozások, szabadidős tevékenységek, szünidei programok)

Helyzet-elemzés	Célok	Célokhoz vezető feladatok	Mivel rendelkezik a tanuló	A megvalósulás formái, felelősei
Az iskolai előzményekből, az eltérő képességek közül és az otthoni körülményekből fakadó különbségek feltárása, a potenciálisan számba vehető tanulók összegyűjtése	Tudásbeli hiányosságok csökkentése	Szűrővizsgálatok	Pozitív hozzáállás	Tanulásmódszertani foglalkozások – továbbképzett szaktanárok
	A lemorzsolódás csökkentése	Fejlesztőprogramok		Szaktárgyi felzárkóztató foglalkozások – szaktanárok
		Tanuláshoz való viszony átalakítása		Egyéni fejlesztő foglalkozások – szaktanárok
		Kognitív kompetenciák fejlesztése		Rehabilitáció, habilitáció sajátos nevelési igény esetén - gyógypedagógus

5. A szülők, tanulók, iskolai pedagógusok együttműködésének formái, kapcsolattartásuk

Az eredményes pedagógia tevékenység nem képzelhető el a szülők tevékeny közreműködése nélkül. Az iskola és a pedagógusok feladata az is, hogy a szülő részére segítséget adjanak gyermekük neveléséhez. Az iskolában folyó nevelési feladatok végrehajtásához a pedagógusnak szüksége van azokra az információkra, amelyeket csak a szülő közölhet, amelyek segítik feltárni a tanuló fejlődését előre vivő vagy hátráltató tényezőket. Ezért az iskolának meg kell teremtenie és rendszeresen működtetnie kell azokat a fórumokat, ame-

lyek módot nyújtanak az iskola tevékenységének megismeréséhez, a vélemények, javaslatok beérkezéséhez, érdemi feldolgozásához.

A szülők, a tanulók és az iskola pedagógusai közötti harmonikus együttműködés a közös munka sikerének alapja. Ezért törekszünk arra, hogy az iskolai oktató-nevelő munkánk során minden olyan döntésünkben, amelyekben a szülőknek is szerep jut, kikérjük véleményüket, megnyerjük őket. Nyitott iskolaként működünk, bármikor szívesen fogadjuk a szülőket. Rendszeresen (tanévente két alkalommal) szervez a családokkal, szülőkkel való partneri kapcsolat kialakítását, erősítését célzó közösségi napokat, családi napokat, melyek megtervezéséért és megvalósításáért az ILMT alapú partnerkapcsolati fejlesztés koordinátora (pl. az ILMT alapú intézményfejlesztést koordináló mikrocsoport partnerkapcsolati fejlesztésért felelős tagja) felel. A megtartott családi napokat kiértékeljük, tapasztalatainkat írásban is összegezzük (beszámoló formájában).

A szülőkkel történő kapcsolattartás módozatai iskolánkban:

- személyes részvétel a nyílt napokon,
- beiratkozáskor,
- az osztályok rendes és rendkívüli szülői értekezletén,
- a fogadóórákon,
- rendszeres és folyamatos tájékoztatás a tanuló előmeneteléről (szóban, írásban),
- a szülői szervezet megbeszélésein, értekezletein,
- az iskolai ünnepélyeken, rendezvényeken
- családlátogatás,
- szülők bevonása rendezvényekbe,
- családi nap,
- színházlátogatás,
- pályaválasztási tanácsadás,
- iskola honlapja,
- előterjesztett és elfogadott döntések Szarvas város honapján.

Esetenként a tanuló szülője, az osztályfőnök, vagy a vezetők személyes találkozásai és megbeszélései jelentik az együttműködést, de telefonon is történhet ez. Közvetettebb a kapcsolat, ha a szülőt levél vagy az ellenőrző könyv útján értesítjük a tanuló előmeneteléről, a szülői értekezletek időpontjáról stb.

Összegzésként: bármilyen megközelítést választunk is, oktató-nevelő munkánk középpontjában a tanuló és az ő érdeke áll.

Fogadóóra

- Szülői értekezletek előtt,
- Előzetes egyeztetés után külön időpontban,

Szülői értekeztet

- Tanévente három alkalommal
- Szülői igény esetén rendkívüli időpontban is.

Szülői szervezet

- Folyamatos kapcsolattartás.

Továbbfejlesztés lehetőségei: A közösen megvalósuló tevékenységek közelebb viszik egymáshoz az iskolán keresztül partneri viszonyban lévőket, ezért minden iskolai rendezvényen szívesen látjuk a szülőket, sőt számítunk segítségükre: osztály-és tanulmányi kirándulások, diszkók, alapítványi bál, stb.

Az iskolai környezet barátságossá tétele, az ingergazdag környezet biztosítása is a tanár-diák-szülő csoport közös munkájának lehet eredménye.

Az integráló környezetben kiemelten fontos:

- a szülőkkel való kapcsolat erősítése,
- a szülők részvétele a három havonkénti tanulói értékelésen,
- közös rendezvényeken magas szülői részvételi arány.

A tanulókat az iskola életéről, az iskolai munkaterről, illetve az aktuális feladatokról az iskola igazgatója, a diákönkormányzat felelős vezetője és az osztályfőnökök tájékoztatják:

- az iskola igazgatója legalább évente egyszer a diákközgyűlésen, valamint a diákönkormányzat vezetőségének ülésén,
- a diákönkormányzat vezetője havonta egyszer a diákönkormányzat vezetőségének ülésén és a diákújságon keresztül,
- az osztályfőnökök folyamatosan a közösségi nevelés órákon.

A tanulók kérdéseiket, véleményüket, javaslataikat szóban vagy írásban egyénileg, illetve választott képviselőik, tisztségviselőik útján közölhetik az iskola igazgatóságával, a nevelőkkel, vagy a nevelőtestülettel.

A diákönkormányzatot segítő pedagógus erősíti a diákok és pedagógusok közötti jó kapcsolatot.

6. Iskolánk egészségnevelési és környezeti nevelési elvei, programja

A gyerekek az iskolában nem egyszerűen az életre készülnek, hanem az iskola számukra maga az élet. A személyes kapcsolatok gazdagsága teszi az iskolát valódi, életteli színtérré. Ezért fontos az egészséges iskola megteremtése, amely nemcsak külső körülményeiben, hanem szocializációs szerepében is olyan hely, ahol a diákok otthon vannak.

A fiatalok hosszú éveket töltenek az iskolában. Ez alatt az idő alatt módunkban áll érdemi hatást gyakorolni személyiségfejlődésükre, amely nagymértékben meghatározza az életmódjukban később kialakuló szokásaikat, életideáljaikat.

Az intézmény alapelvei, céljai

Az egészségnevelés céljai:

- Tanulóinkban kialakítani az egészséges életmód iránti igényt, hangsúlyossá tenni az egészség érték jellegét.
- Tudatosítani, hogy az egészség nem csupán a betegség hiánya, hanem a teljes testi, lelki és szociális jól-lét állapota.
- Az alkalmazható tudást biztosító nevelés, mely magába foglalja a:
 - ❖ prevenció feladatait,
 - ❖ mentálhigiéne feladatait,
 - ❖ egészségfejlesztő szervezet fejlesztésének feladatait,
 - ❖ önségítés feladatait és módszereit.
- A tanulói kompetenciák fejlesztésére irányuló tevékenységek beépítése az iskolai programokba.
- Az egészségnevelési folyamat a tanulók aktív részvételével, bevonásával valósuljon meg.

Alapelveink az egészségnevelés területén:

- Az egészség folyamatos fejlesztésének megvalósítása érdekében lehetőségeink figyelembevételével a nevelő-oktató munka minden területére kiterjesztjük egészségnevelő tevékenységünket.
- Aktív részvételen alapuló együttműködés fenntartása a gyermekvédő és egészségvédő szervezetekkel, szülőkkel az egészséges iskolai környezet érdekében.

- A mentálhigiéné pozitív irányú változtatása érdekében a tanulók, dolgozók sikereinek elérését támogatjuk, elismerjük a teljesítményt, segítjük az egyéni előreljutást.

6.1.Egészségnevelési programunk

Annak hangsúlyozása, hogy a mindennapi életvezetés, az életmódbeli szokások fogják döntő mértékben meghatározni későbbi egészségi állapotukat, életkilátásaikat, ezért ők maguk is nagymértékben felelősek egészségük megőrzéséért.

- Az intézmény egészében olyan egészségfejlesztő környezet kialakítása, amelyben a nevelő-oktató munka minden területe bekapcsolódik az egészségnevelés feladatainak megvalósításába.
- A tantestület által elfogadott egészségnevelési program beépítése az iskolai gyakorlatba: tantárgyi programokba, tanmenetekbe, osztályfőnöki munkatervekbe, tanórán kívüli programok terveibe.
 - ❖ Egységes szemlélet kialakítása intézményünk szolgáltatási rendszerében, mely szemlélet az egészség megőrzését, fejlesztését tekinti elsődleges feladatként pl.:
 - étkeztetés,
 - tanulószabi ellátás,
 - mindennapos testedzés,
 - alkohol prevenció,
 - drogprevenció,
 - egészséges táplálkozás elterjesztése.
- Új módszerek kialakítása, illetve a működő módszerek hatékonyságának növelése kapcsolattartásunk formai és tartalmi vonatkozásában:
 - ❖ iskola-egészségügyi szolgálattal: iskolaorvos, iskolafogász, ifjúsági védőnő, nőgyógyász, pszichológus,
 - ❖ a Békés Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Szakigazgatási Szervezet helyi, illetve megyei szervezetével,
 - ❖ a családsegítő szolgálattal, nevelési tanácsadóval,
 - ❖ családokkal,
 - ❖ a drogprevenciós szolgálattal.
 - ❖ Kábítószerügyi Egyeztető Fórum (KEF)

Az iskolai egészségnevelési program szereplői:

- az igazgató
- a diákok
- a tantestület, amelyben kiemelt szerepük van az osztályfőnököknek, a testnevelés és a biológia szakos tanároknak, valamint az iskolai egészségfejlesztő szakembernek
- a szülők
- az ifjúságvédelmi szakember
- az iskolaorvos
- az iskolavédőnő
- az iskolapszichológus
- a szabadidő szervezésével foglalkozó pedagógus
- a diákönkormányzatot segítő tanár

A program szereplői között mindenképpen szükséges a szoros együttműködés. Kulcsszerepük van az osztályfőnököknek, akik a legjobban ismerik a saját osztályaikban tanuló diákokat, így leginkább nekik van lehetőségük a közvetlen kapcsolat kialakítására.

Kiemelt jelentőségű a szakirányú végzettséggel rendelkező tanárok bevonása a munkába.

Elengedhetetlen a tantestület egészének támogató hozzáállása, valamint az egészségügyi szolgálat munkatársaival történő együttműködés is.

Az iskola-egészségügyi feladatokat az iskolaorvos és a védőnő együtt látja el. Feladataik a tanulók életkorhoz kötött általános vizsgálata. Ezen vizsgálatok magukban foglalják a gyermekek testi, érzelmi és intellektuális fejlődésének követését, a választott szakmára való alkalmasságuk megállapítását, a kóros elváltozások felismerését, szakvizsgálatokra való utalásukat.

Az iskolapszichológus szakmai ismeretei révén elsősorban a lelki eredetű problémákban segít tanulóinknak.

Az iskolán kívül a szülők a diákok egészséges életvitelének cselekvő alakítói, ezért is szükséges a velük való szoros kapcsolattartás.

Az egészségnevelés módszerei

- önismereti, szituációs játékok
- sportfoglalkozások, mozgásos alkalmak szervezése
- ismertetések, referátumok

- saját tapasztalatok feldolgozása, megbeszélése
- konfliktushelyzetek különböző megoldásainak elemzése
- felvilágosító előadások
- egyéni beszélgetések, vita
- serdülőkori pszichés problémák, rizikócsoporthoz tartozók kiszűrése, felismerése

A módszerek alkalmazásának lehetőségei

- közösségi nevelés órák
- közismereti és szaktárgyi órák kapcsolódó tananyagai
- testnevelés órák, mindennapos testnevelés, egyéb sportfoglalkozások és alkalmak
- általános szűrővizsgálatok
- egészségtan, egészségfejlesztés és egészségnevelés órák
- elsősegélynyújtás órák
- a menza és az iskolai büfé egészséges ételkínálata
- tanulásmódszertan foglalkozások
- vetélkedők, versenyek
- tanulmányi-és osztálykirándulások
- együttműködés az ifjúságvédelmi szakemberrel, az iskolaorvossal, a védőnővel és a pszichológussal

A hagyományos egészségnevelő felvilágosításnak elsősorban az a célja, hogy tanulóink minél több tudást gyűjtsenek össze, amelyek helyes döntésekhez és az életvezetésük helyes alakításához vezetnek. Ez azonban nem elegendő a tanulók viselkedésének a befolyásolására. Más, iskolán kívüli motivációk lényegesen erőteljesebbek és elemibbek lehetnek annál, semhogy pusztán az ismeretek átadása révén érdemi eredményeket tudjunk elérni. Éppen ezért szervezünk sok, saját élményen alapuló alkalmat, amelyek kedvező irányba terelik tanulóinkat.

Iskolaszervezési teendők az egészségnevelés érdekében

- Gondoskodás az osztálytermek megfelelő szellőztetéséről
Felelős: osztályfőnök, szaktanár
- Tájékoztató a tanulók tanulását befolyásoló egészségi állapotáról, részképesség zavarokról, az ezzel kapcsolatos feladatok megjelenítése az iskolai dokumentumokban.
Felelős: intézményegység-vezető helyettes

- Az osztálytermek berendezése, világítása feleljen meg a tanulók egészségének megőrzését jelentő feltételeknek. (tanulópados-székek magassága, természetes és mesterséges megvilágítás, számítógépek elhelyezése)

Felelős: igazgatóhelyettes

- Az ülésrendek kialakítása, változtatása az egyéni problémákhoz igazodva (rövidlátás, hallási zavar, stb.)

Felelős: igazgató

- A napi munkarend, órarend kialakításáról az intézmény figyelembe veszi a tanulók, gyermekek életkori sajátosságait, mozgásigényét, terhelhetőségét. a napi foglalkozástervbe, órarendbe beépül a mindennapi testedzés.

Felelős: osztályfőnök, szaktanár

Az egészségnevelés területei

- önismeret (önmagunk és egészségi állapotunk ismerete)
- a mozgás fontossága
- a személyi higiéné
- az étkezés, a táplálkozás egészséget befolyásoló szerepe
- a barátság, a párkapcsolatok, a szexualitás szerepe az egészségmegőrzésben
- a család egészségvédő szerepe
- személyes krízishelyzetek felismerése, megküzdési stratégiák ismerete
- erőszakmentes kommunikáció
- személyre szabott, eredményes tanulási technikák alkalmazása
- a szenvedélybetegségek elkerülése
- a kábítószer használatának megelőzése
- közlekedésbiztonság
- az egészséges környezet jelentősége
- környezeti ártalmak kerülése
- a gyógyulás elősegítése (elsősegélynyújtás)
- biztonságos gyógyszerhasználat
- fogyatékkal élők és hátrányos helyzetűek integrációja
- jeles napokhoz kapcsolódó programok.

6.2. Környezeti nevelési programunk

A környezeti nevelés célja a környezettudatos magatartás, a környezetért felelős életvitel elősegítése. Ezt tekinthetjük a környezeti nevelés helyi, lokális céljának is. Globálisan a környezeti nevelés a természet – s benne az emberi társadalom – harmóniájának megőrzését, fenntartását célozza. Célja a természetet, az épített és társadalmi környezetet, az embert tisztelő szokásrendszer érzelmi, értelmi, esztétikai és erkölcsi megalapozása.

A környezeti nevelés tartalma – világszerte, így Magyarországon is – kiszélesedett, a fenntarthatóságra, az emberiség jövőjének biztosítására irányul. Gondot kell arra fordítanunk, hogy diákjaink a jövőben, mindennapi életvitelükben képesek legyenek a bonyolultabb természeti, társadalmi, gazdasági és politikai konfliktusokat kezelni, megoldani. Meg kell alapoznunk tanítványaink környezeti erkölcsét, társadalmi-természeti felelősségét, formálnunk kell alakuló értéktudatát, együttműködési képességeit, a személyes és a közös felelősségtudat alapjait.

E nevelési célok hatékony személyiségformálást, az önszabályozás és egyben a társas együttműködés és konfliktuskezelés készségeinek erősítését igénylik. A fenntarthatóság pedagógiája a környezetért felelős, aktív kiscsoportok és tágabb közösségek kialakítására törekszik, előtérbe emelve azokat a tanulásszervezési módszereket, amelyekben felerősödhet a társas részvétel, felértékelődhet a felelős együttműködés.

Ennek megvalósítása rendszerszemléletű megközelítést, új tanítási-tanulási stratégiát igényel, amely messzemenően figyelembe veszi az egyéni (személyes) különbségeket, esélyt teremt minden gyermek számára a környezeti kultúra és az ezzel összefüggő kompetenciák elsajátításában.

A környezeti nevelés – a fenntarthatóság pedagógiai gyakorlata – kiterjed az emberi együttélés, illetve az ember-természet kapcsolat bemutatására és formálására, egyben elősegíti a környezeti- és egészség-tudatosság erősödését.

A pedagógiai gyakorlatban kiterjed a testi-lelki egészségnevelésre, a társas készségek (mindenekelőtt a konfliktuskezelés, döntés, együttműködés) fejlesztésére és a mentálhigiénés nevelésre is.

A környezeti nevelés iskolai gyakorlatában harmonikusan ötvöződik a környezettudományi és a társadalomtudományi ismeretek köre, hiszen csak az ember biológiai és társas-

társadalmi természetének sajátosságaira építve történhet az értékrend, az erkölcs és az életviteli szokások formálása.

A környezeti nevelés legfontosabb értéktartalmai a fenntartható fejlődéssel, a jövő nemzedékek életminőséghez fűződő jogaival, a bioszféra iránti felelősségünkkel kapcsolatosak, ezért hangsúlyosan erkölcsi-etikai irányultságúak, attitűdöket és szokásokat formálóak.

A környezeti nevelés során felértékelődik a tantárgyak közötti integráció, a különböző tantárgyak ismeretkészletét összekapcsoló, harmonizáló pedagógiai törekvés. Ezzel párhuzamosan erősödik egy szintetizáló, összefoglaló tantárgy iránti igény is.

A helyi innovációk kiterjedtek a tananyag tartalmi modernizációjára, a hatékony módszerekre, a tanórán és az iskolán kívüli nevelés (pl. erdei iskola, táborok) szélesedő körére. Iskolánk ilyen innovációs központként is előlépet, hiszen a környezeti nevelés terén számos olyan fejlesztőmunkát végeztünk, amelyek más, a tágabb környezetünkben lévő iskolák, s azok pedagógusainak munkáját segítik (továbbképzések, erdei iskolai programok, diákversenyek.)

A környezeti nevelés minden pedagógus, illetve valamennyi iskolatípus és tantárgy feladata. A tantestületek fontos feladata a belső tartalmi és módszertani összehangolás, az egyes elkülönült tantárgyak helyi tanterveiben lévő környezeti nevelési tartalmak belső összehangolása. Ehhez a fontos feladathoz úgy kívánunk felnőni, hogy a tantestület számára nevelési értekezleteken, munkaközösségek szintjén, tanulmányutakon teremtünk lehetőséget arra, hogy új módszertani ismereteket, új szemléletmódot tegyenek magukévá.

A tantárgyak tartalmához illeszkedő, ám a hagyományos tanítási órákon kívüli iskolai nevelési helyzetekben a környezeti nevelésnek számos lehetősége van, mindenképp az iskolai szabadidős helyzetekben, a tanulók művészeti, sport, játék és közéleti tevékenységeinek során. Ezek előkészítésekor, megvalósításakor szintén gondolnunk kell a környezeti vonatkozásokra, a környezeti nevelés lehetőségeire.

Az iskolai tehetséggondozás terén is helyet találhatunk a környezeti nevelésnek. A környezet iránt legfogékonyabb tanulók számára megrendezett versenyekre és vetélkedőkre való egyéni és csoportos felkészülés alkalmas erre.

Fontos, hogy az iskolai élet mindennapjaiban, a tanítási órákon kívül is érvényesüljön a nevelőintézmény egészének ökológiai kultúrája (hulladék újrahasznosítás, energiatakarékoság) és társas harmóniájának rendje (demokratikus fórumok, együttműködés helyi közösségekkel). Ezeknek is megvannak már a csirái az iskolai életben, de még csak kis létszámú tanulói közösség bevonására volt lehetőségünk.

Az iskola legfontosabb célcsoportjai a környezeti nevelés terén a tanulók és a családok, a szülők, a helyi közösség tagjai. A családokat rendszeresen tájékoztatni szükséges az iskola környezeti nevelési célkitűzéseiről és a szülőket mind jobban be kell vonni a helyi környezeti akciókba.

Az iskolai környezeti nevelést erősítik a természet- és környezetvédő helyi közösségi akciók, közös környezetjavító programok, a környezetvédelem jeles napjainak családi megünneplése. Ennek a törekvésnek a megvalósítására jelenleg is vannak forrás előteremtő pályázataink elbírálás alatt.

Rendszerszemléletre nevelés

A tanulókat képessé kell tenni arra, hogy a tanórán szerzett ismereteket össze tudják kapcsolni az élet valós ügyeivel, hogy önmaguk lássák meg a problémákat, azok összefüggéseit, és önmaguk keressék az arra adható válaszokat. Ennek során el kell jutni odáig, hogy a tanulók képesek legyenek megérteni a fejlődés és környezet kérdéseinek összefüggő rendszerét.

Az alternatív, problémamegoldó gondolkodás elsajátítása

Nem elegendő az egyes problémák, de még a problémák összefüggéseinek felfedeztetése sem, ha nem alakul ki az a képesség, hogy a problémákra válaszokat is keressenek a tanulók. Fontos, hogy az egyes kérdések megválaszolására több alternatíva felállítását igényeljék, s az alternatívák értékelése, ellenőrzése után képesek legyenek a helyes, megfelelő válasz kiválasztására.

A globális összefüggések megértése

A létező környezeti problémák mögött gazdasági, társadalmi problémák állnak, amelyek globális problémákká szövődnek össze. Nagyon fontos, hogy ne csak egyenként lássák ezeket a gondokat a tanulók, hanem azok gazdasági, társadalmi okait is megértsék. Legyenek képesek ezeket az okokat azonosítani saját környezetükben, életükben, és tanuljanak meg ezeket szem előtt tartva cselekedni.

A létminőség választásához szükséges értékek megmutatása

Környezetünk minősége, gazdagsága létminőségünknek egyik alapvető meghatározója, mégsem tükröződik vissza gondolkodásunkban automatikusan. Még ennél is nehezebb megértetni a létminőséghez szükséges nem anyagi jellegű dolgok szerepét az életünkben.

A létminőséghez tartozó viselkedési normák és formák kialakítása

Nem elegendő a szemléleti alapok megteremtése, arra is szükség van, hogy közösen fedezzük fel, hogy mit is tehetünk egyéni életünkben.

A természet, az élet, a biológiai sokféleség jelentőségének megértése

Az ember a természet része, csak akkor van esélye a boldogulásra, ha együttműködik környezetével, és nem uralkodni akar felette, ami a természet törvényeinek megértését, az élet minden formájának elismerését feltételezi. Fel kell fedeztetni, hogy biológiai sokféleség nélkül nincs emberi létezés sem.

A szerves (organikus) kultúra fontosságának megismertetése a fenntartható fejlődésben

Alapvető annak a belátása, hogy az ember történelme során nemcsak szembefordult környezetével, hanem számos esetben tudott azzal harmóniában is élni. E harmonikus együttélés eredményeként alakult ki a szerves (organikus) kultúra.

Alapelvek, célok

Általános célok, értékek

Az intézmény hitvallása:

A környezet-és az egészség egymástól el nem választható fogalmak. A természet-környezet óvása, védelme nélkül nem beszélhetünk egészséges emberi életről sem, mivel az ember a természet része. Az általa okozott természeti-környezeti szennyeződések károsan hatnak vissza a saját szervezete működésére.

Ennek szellemében kívánjuk nevelni a ránk bízott gyermekeket, és programjainkkal a szülők és a környék lakóinak környezet- és egészség tudatos magatartását is fejleszteni kívánjuk.

Hosszú távú pedagógiai célok:

- az általános célokra vonatkozó érték- és szokásrendszer érzelmi, értelmi, esztétikai és erkölcsi megalapozása,
- az ökológiai gondolkodás kialakítása, fejlesztése,
- rendszerszemléletre nevelés,
- holisztikus szemléletmód kialakítása,
- fenntarthatóságra nevelés,

- a környezetetika hatékony fejlesztése,
- érzelmi és értelmi környezeti nevelés,
- tapasztalaton alapuló, kreatív környezeti nevelés,
- tolerancia kialakítása,
- a környezettudatos magatartás és életvitel segítése,
- az állampolgári – egyéb közösségi – felelősség felébresztése,
- az életminőség fogyasztáson túlra mutató alkotóinak keresése,
- az egészség és a környezet összefüggéseinek feltárása,
- ismeretek és jártasságok kialakítása, amelyek segítségével képesek lesznek megelőzni az egészségügyi problémákat, illetve csökkenteni azok súlyosságát,
- helyzetfelismerés, ok–okozati összefüggések,
- problémamegoldó gondolkodás, döntésképeség,
- globális összefüggések megértése,
- létminőség választásához szükséges értékek, viselkedési normák kialakítása,
- az orvostudomány eredményeiből levonható helyes magatartásra, tevékenységre történő aktivizálás,
- a családi életre nevelés fejlesztése,
- az egészséges életvitelhez szükséges képességek fejlesztése.

Az ember környezetéhez hozzá tartozik mind a természetes, mind az épített és a társadalmi környezet. Ezért a környezeti nevelés olyan személyiségformálást jelent, melynek során az ember felismeri a természeti, társadalmi, gazdasági jelenségek kölcsönös voltát, helyét és szerepét e környezeti rendszerben. Kialakítja az emberekben azokat az új környezettel kapcsolatos magatartási és életviteli mintákat, melynek során a társadalom környezetért felelős személyiségeivé válnak. Ennek céljából fontos biztosítani mindenki számára azt a lehetőséget, hogy elsajátíthassa a környezet megvédéséhez szükséges tudást, készséget, értékrendszert, pozitív érzelmi hozzáállást, elkötelezettséget.

Tanulásszervezési és tartalmi keretek

Tanórai keretek

A tanórai tartalom a tanulók számára a kötelezően elsajátítandó tartalmat jelenti. Ennek szervezési formája lehet:

- hagyományos, mely alatt a 45 perces tanórákat értjük, illetve,

- nem hagyományos tanóra, ami lényegében a komplex (kereszttantervi, tantárgyközi) foglalkozásokat öleli fel, s mint ilyen kiemelkedő jelentőségű a környezeti nevelés szempontjából (pl. projekt módszer, erdei iskola, témanap-témahét, terepgyakorlat) Ezek olyan tanulásszervezési formák, amelyeknek éppen az meghatározó jellege, hogy nem tanórakeretben történnek.

Hagyományos tanórai foglalkozások:

A nemzeti alaptanterv és a kerettanterv lehetőségeit kihasználva – a tantárgyi programokból kiindulva – meg kell határozni a környezeti nevelési tananyagot. Minden tantárgyba megpróbáljuk beépíteni a környezeti nevelés célkitűzéseit. Jelenjenek meg a környezeti nevelési programban itt az egyes tantárgyak elvárásai, céljai környezeti nevelési szempontból. A helyi tanterv megírásakor is törekedünk arra, hogy az egyes tantárgyak célkitűzéseinél jelenjenek meg a környezeti nevelési célok is.

A tanórán a tananyagon kívül még sok apróság is nevel a környezet megóvására, környezetbarát életmódra.

Minden tantárgy tanításához a szaktanárok (munkaközösségek) kidolgozzák a helyi tanterv, illetve a tanmenetek mélységében a környezeti nevelési tartalmakat és azok megvalósítására használt tevékenységi formákat, módszereket.

Különös feladatot jelent a nemzeti, etnikai kisebbségek környezeti nevelése. Sajátos társadalmi helyzetükben, nemzeti identitásuk megőrzésével, kulturális és nyelvi örökségük ápolásával egyidejűleg a közös környezet törődésére is neveljük őket.

Az iskola legfontosabb célcsoportjai a környezeti nevelés terén a tanulók és a családok, a szülők, a helyi közösség tagjai.

Az iskolai környezeti nevelést erősítik a természet- és környezetvédő helyi közösségi akciók, közös környezetjavító programok, a környezetvédelem jeles napjainak családi megünneplése.

A környezeti nevelésnek megvannak az iskolán (az intézményes nevelésen) kívüli formái is: közművelődési intézmények, múzeumok, növény- és állatkertek, vadsparkok, nemzeti parkok, környezetvédelmi oktatóközpontok, népfőiskolák, gazdakörök, a természet- és környezetvédő mozgalom civil szervezetei, csoportjai stb.

Az iskola épülete, a tárgyi környezet biztonságos, közvetlen veszélyforrások nincsenek. Célunk a rend folyamatos fenntartása (ügyelet). Az iskolánk tárgyi környezetét a tanter-

mekben és az iskola egyéb helyiségeiben (pl. aula) úgy alakítjuk ki, hogy az tükrözze az iskolába járó tanulók kulturális sokszínűségét és értékeit.

A hulladék elhelyezése megoldott, az előírásoknak megfelel. Feladatunk annak oktatása is, hogyan valósítható meg a szelektív hulladékgyűjtés, illetve újrahasznosítás.

Az energiafogyasztás csökkentésére törekszünk, tanulóinkban is igyekszünk megerősíteni a takarékoság fontosságát.

Iskolánk épülete könnyen megközelíthető, az utca nem számít nagy forgalmúnak, azonban a parkolás nagyobb rendezvények esetén gondot okoz. Városunk olyan földrajzi környezetben fekszik, melynek természeti értékeit ismernünk és óvnunk kell. Azonban nemcsak a makro-, hanem a mikrokörnyezet szépítése (fásítás, parkosítás, szemétszedési akciók), megóvása is folyamatos feladatunk.

A környezeti nevelési program tervezői, megvalósítói:

- az iskola nevelőtestülete, kiemelten a biológia, földrajz, kémia szakos tanárok
- a Körös-Maros Nemzeti Park munkatársai
- Szarvasi Város Környezetvédő Egyesület
- KOMÉP Városgazdálkodási Kft.
- Szarvasi Arborétum munkatársai
- civil szervezetek

A helyi sajtó folyamatos tájékoztatása az iskolai környezeti nevelési programjának eseményeiről.

Szerencsésebb a helyzetünk közvetlen környezetünkkel, hiszen a Körös-Maros Nemzeti Park területén van városunk, a nemzeti park igazgatósága és Körösvölgyi Látogatóközpontja városunkban van.

Mindez kedvező feltételeket teremt a tartalmas és élményt nyújtó foglalkozások programok szervezésére.

A helyi értékek gyűjteményét iskolánk pedagógusai egy kiadványban gyűjtötték össze, mely segítséget nyújt tanulóink fejlesztésében mind a környezeti nevelés, mind az egészséges lokálpatriotizmus kialakításának terén.

A Barangolások Békés megyében című tanulók számára készült környezetvédelmi modulfüzet, valamint az ehhez kapcsolódó tanári módszertani segédlet megkönnyítve a nevelő – oktató munkát oktatási tartalmakat, módszereket tár fel a helyi értékek megismertetésére.

A program előzményei

A környezeti nevelés már húsz éves múltra tekint vissza iskolánkban, elsősorban a tanítási órákon kívül tevékenységi formák voltak a nevelés színterei, úgymint szakkörök, fakultáció, tábor, tanulmányi kirándulás, témanapok, témahetek.

A nevelőtestületnek egy része szívesen vett részt eddig is a környezeti nevelés programjainak megszervezésében, megvalósításában.

Munkatervi programjaink minden évben:

Megemlékező programok:

- Állatok Világnapja
- Víz Világnapja
- Föld Világnapja
- Madarak Fák Napja
- Környezetvédelmi Világnap
- Meteorológia Világnapja

Témahetek:

- Digitális témahét
- Szabadon választott témához köthető témahét

Témanap:

- „Lakóhelyünk értékei” - vetélkedősorozat

Egyéb:

- vetélkedőkön, versenyeken részvétel
- erdei iskola szervezése
- szaktáborok szervezése
- tanulmányi kirándulások az ország természeti és épített értékeinek
- megismerése céljából.

Erőforrások számbavétele

Belső erőforrások

➤ **Humán erőforrások:**

– Iskolavezetés:

Feladat:

Támogatások megszervezése,
ösztönzi és értékeli a tevékenységet

- Pedagógusok: Saját tantárgyaikba építik a környezeti nevelés feladatait és tanítják a környezeti tartalmakat.
- Osztályfőnöki munkaközösség Osztályközösségi szinten foglalkozik a környezeti tartalmakkal, aktualitásokkal.
- DÖK vezető tanár: Napi kapcsolattartása a diákokkal segíti az aktualitások megbeszélését, programok szervezését.
- Iskolaorvos: Az egészség és környezet összefüggéseinek megismertetése, személyes ráhatás.
- Adminisztratív és technikai dolgozók: Támogatják a tanári munkát a háttér biztosításával (tárgyi feltételek, terem, világítás, stb.)
- Diákok: Aktív részvétel a programokban önálló kezdeményezések: helyi értékek felkutatása.
- Szülők: Tevékeny bekapcsolódás a programokba, támogatások szervezése, szemléltető, - egyéb eszközök készítése.

➤ **Anyagi erőforrások**

Az állami és önkormányzati finanszírozás a környezeti nevelés feladatainak csak azon hányadát biztosítja, ami a tanórán kívüli foglalkozásokra biztosított órakeret környezeti nevelésre jutó óraszámára.

Ezért a programok megvalósíthatósága a sikeres pályázatok függvénye.

Ilyen, kizárólag pályázaton elnyert támogatásból megvalósítható programjaink:

Vetélkedők, versenyek szervezése, tanulmányi kirándulások, erdei iskolai program, szaktábor.

Külső erőforrások

➤ **Humán erőforrások:**

- Társintézmények
- Szakmai szolgálatok
- Körös-Maros Nemzeti Park

- Arborétum
- KOMÉP
- HAKI
- Szarvasi Város- és Környezetvédő Egyesület

A kapcsolat formája, tartalma:

Munkaközösségek kapcsolatai, versenyek, továbbképzés, szakirodalom, szakmai konzultáció erdei iskolai programok, vetélkedők, megemlékezések.

Szakmai segítség - tanulmányi kirándulás, szakmai kapcsolatok

➤ **Anyagi erőforrások:**

Civil szervezetek, cégek támogató tevékenységét megszerezni, akciók, egyes programok megvalósításához.

Az iskolai környezeti nevelés szemlélete

Mint ahogyan alapelveinkben is megfogalmaztuk, a fenntartható fejlődés igen fontos elvét kívánjuk tanulóinkkal mind elméleti szinten megismertetni, mind saját életükben gyakorolva szokásokká alakítva megvalósítani.

Intézményünkben olyan nevelő – oktató gyakorlatot kell meghonosítanunk, amely a szakmaiságon túl hangsúlyt fektet az erkölcsi, a környezeti nevelés feladatainak megvalósítására.

Megfelelő módszerek segítségével együttműködésre képes felelős döntéshozatalra is képes készségeket kell kialakítanunk.

Szemléletet csak úgy tudunk formálni, ha minden tantárgyban, és minden tanórán kívüli programban arra törekszünk egységesen, hogy tanulóink a holisztikus szemléletmódnak megfelelően sajátítsák el az ismereteket.

Ennek érdekében szervezzük, pl. erdei iskolai programjainkat, ill. igyekszünk a tantárgyakba beépített módon megjeleníteni a környezeti nevelési elveinket.

Rövidtávú célok, feladatok, sikerkritériumok

Ezeknek a céloknak, feladatoknak és az elvárható eredményeknek megfogalmazása a program végrehajtását segíti.

A meghatározott időnek végén értékelni tudjuk munkánkat, ill. korrekciókat hajthatunk végre. (PDCA elv érvényesítése)

Célok	Feladatok	Sikerkritériumok
A környezeti nevelés minden tantárgyban jelenjen meg.	A helyi tantervben és a tanmenetben is jelöljük meg a pontos tartalmakat, módszereket.	A tantárgyak oktatásában megjelennek a környezeti nevelés tartalmi elemei, változik a pedagógusok szemléletmódja.
A munkaközösségek közötti kapcsolatok erősítése, hogy a tanulók egységben láthassák a természeti ismereteket (holisztikus szemlélet)	Projektoktatás megvalósítása. (pl. témakörök lehetnek: víz, levegő, hulladék, táplálkozás)	A tanulók rendszerszemlélete nő, szívesen vesznek részt a projektekben, sikerélményük van.
A környezettudatos magatartás fejlesztése személyes példamutatással is.	Továbbképzések a pedagógusok számára, előadások, fórumok a szülők számára.	A pedagógusok személyiségjegyei mintaként szolgálhatnak a tanulók számára. Szakmai ismereteik elegendők a tanulók fejlesztéséhez. Szülők is bekapcsolódnak a programokba.
Az iskolai szemét mennyiségének csökkenése, a tisztaság, trend növekedése.	Az ügyeleti rendszer átalakítása a tisztaság felügyelete is feladata. Szelektív hulladékgyűjtés elindítása. A helyes vásárlási szokások tanítása.	Tisztább, esztétikusabb környezet. Csökken a szemételepre szállítandó hulladék. A tanulók figyelnek a csomagolóanyagok szükségességére, ill. szükségtelenségére.
Takarékos életvitel kialakítása (víz, villany, fűtőanyag)	Rendszeresebb ellenőrzés, mérések, számítások végzése a tanulókkal, faliújság: „zöld” rovat.	Csökken a víz- és villanyfogyasztás az iskolában. A tanulók figyelnek egymásra is, figyelmeztet-

		tik egymást.
Problémamegoldó képesség fejlesztése, önálló gondolkodás, ismeretszerzés képességének kialakítása.	Könyvtári hozzáférés a szakirodalomhoz, Internet, CD-k használatának megtanítása, lehetősége.	Önálló munkák, kezdeményezések növekedése (kiselőadás, pályázat), a versenyeken való részvételi kedv nő, eredményessége szintén.
A természet szeretete, cselekvő védelme, tisztelete mind több gyermekben alakuljon ki.	Programok, akciók, erdei iskola, tábor, szakkör szervezése, érdekesség, vonzóvá tétele.	Egyre több tanuló vesz részt önként a programokon. A szülők szívesen vállalnak anyagi áldozatot is a programok sikere érdekében.

Tananyagok

A környezeti nevelés sajátosságaihoz, az érzékekre ható nevelést előtérbe helyező módszerek alkalmazásához igazodva kell megterveznünk a szükséges tananyagokat.

A szükséges elméleti ismeretek és a gyakorlati foglalkozások, módszertani anyagához iskolai könyvtári és szakkönyvtári anyagunk van, melyet pályázati forrásokból folyamatosan frissítünk, bővítünk.

A környezetvédelmi vizsgálatokhoz szükséges eszközök:

- Labor – felszerelés víz- és talaj vizsgálathoz
- Fényképezőgép – megfigyelések, tablók készítéséhez
- Videó felszerelés (berendezés) – megismerési, összehasonlítási folyamatokhoz

A pedagógiai program végrehajtásához szükség van arra, hogy a környezeti nevelés kitűzött céljait, feladatait megtudjuk valósítani. Ezért fontos, hogy a környezeti neveléshez szükséges eszközök, felszerelések jegyzéke beépüljön az iskola kötelező tananyagjegyzékébe.

Az iskolai környezet:

A környezeti nevelés egyik alapelveként fogalmazzuk meg a példaadás fontos szerepét, Ezért az iskolai környezetet ennek megfelelően példamutató iskolai környezetté kívánjuk tenni:

- termék, folyosók, mellékhelyiségek, udvar tisztasága és esztétikus kialakítása,
- anyag- és energiatakarékos iskolaműködtetés,

- pedagógusok és technikai dolgozók személyes példamutatása,
- gyalogos és kerékpáros közlekedés népszerűsítése,
- a szelektív hulladékgyűjtés propagálása, lehetőségének megteremtése.

7. A mindennapos iskolai testnevelés programja

A program jogszabályi háttere:

A Nemzeti Köznevelésről szóló 2012. évi CXXI. törvényben foglaltak és a NAT kiadásáról szóló 243/2003. (XI. 17.) Kormányrendelet határozza meg az intézmények számára a mindennapos testnevelés formáinak, módszerének kialakítását, bevezetését a gyakorlatba. A törvény alapján a 2012/2013-as tanévtől felmenő rendszerben bevezettük a mindennapos testnevelést.

A mindennapos testnevelés hatékony megvalósíthatósága érdekében a következő szempontoknak kell érvényesülni:

- minden tanuló lehetőséget kapjon az egészségfejlesztő testedzéseken való részvételre (órarend összeállítása, testnevelés tantárgyi programok)
- a testnevelési órák és egyéb sportfoglalkozások mindegyikén megtörténik a keringési- és légző szervrendszer életkornak megfelelő terhelése.
- minden testnevelés óra része a gimnasztika, benne a biomechanikailag helyes testtartás kialakítását, fenntartását szolgáló gyakorlatok és légző-torna.
- a testnevelés tananyag egésze úgy épül fel, hogy benne különös figyelmet fordítunk a gerinc- és ízületvédelem szabályainak betartására, kiemelten a fittség mérések testhelyzeteire és az izomerősítések különböző testhelyzeteire.
- a testnevelési foglalkozások minden formája sikerélményt, örömet jelent a kevésbé jó adottságokkal rendelkező tanulók számára is.
- a sport személyiségformáló hatásai érvényesülnek az intézmény teljes testmozgás-programjában
- a mindennapos testedzés életmód sportokat, életminőség sportokat is megtanít, melyeket a tanulók kikerülve az iskolából, életminőségük javítása érdekében - egy életen át - folytathatnak.
- a testmozgás program jellegénél fogva csoportosan végzett mozgásformákat, játékokat, táncokat is tartalmaz.

A mindennapos testnevelés megvalósításának formai elemei:

Az iskolai egészségnevelési program része a mindennapi testedzés megvalósíthatóságának meghatározása.

A Nemzeti köznevelésről szóló 2012. évi CXXIV törvényből következően az intézmény helyi tantervében meg kell jeleníteni évfolyamonként heti öt testnevelés órát.

A 2012/13-as tanévtől kezdődően felmenő rendszerben a mindennapos testnevelés bevezetése miatt heti 5 testnevelés órán kell részt venni a diákoknak, melyből 2 órát tanórán kívüli tömegsport vagy egyéb foglalkozáson is lehet teljesíteni. Aki sportegyesületben sportol – és ezt az egyesület által kiállított igazolással tanúsítja – a foglalkozások részvétele alól mentességet kaphat. Az Iskolai Sportkör éves munkatervében elfogadott sportcsoportok közül tanév elején nyilatkozat formájában választja ki a diák, hogy mely sportfoglalkozáson való részvétellel kívánja teljesíteni a heti 2 óra szabadon választható sporttevékenységet az adott tanévben.

Kötelező tanórai foglalkozások:

A törvényi lehetőségeket figyelembe véve az iskola minden tanulócsoportnak biztosítja a testnevelési órákat. Annak érdekében, hogy a hatékonyság minél magasabb szintet érjen el, folyamatosan fejleszti a feltételrendszert (személyi, tárgyi feltételek).

Nem kötelező foglalkozások:

A nem kötelező tanórai foglalkozások az iskolai sportkör keretén belül működnek, amelynek feladata a tanulók mind szélesebb körében a mozgásműveltség fejlesztése, lehetőség biztosítása a szabadidő fizikailag aktív eltöltésére.

Heti rendszerességgel megvalósuló sportági foglalkozásokon

Ezen területek (atlétika, labdarúgás, stb.) főleg az adott sportághoz nyújtanak lehetőséget az érdeklődő tanulóknak.

Ezen a tanulók részt vesznek az adott sportági versenyen a városi iskolák között, illetve a diákolimpia és különböző regionális versenyeken, ami biztosítja az egészséges versenyszellemet, az akarati tényezők fejlesztését.

Tömegsport rendezvényeken, illetve sportgálákon való részvétel biztosítása

Minden tanuló számára biztosított tanévenként 1-4 alkalommal ezen rendezvényeken való részvétel lehetősége, ami a fizikai aktivitás mellett a közösségi szellemet is erősíti. Egyéni bánásmód – sok a helytelen életmód miatt elhízott gyermek. Testnevelés órákon való teljesítményük, testmozgáshoz való viszonyuk eltérő társaikétól (szégyenérzet, megerőltető). Részükről egyedi, státuszuknak megfelelő testmozgást követel a testnevelő.

Gyógytestnevelés, könnyített testnevelés

A gyógytestnevelésen és könnyített testnevelésen való részvétel az iskolaorvos javaslata alapján történik. A gyógytestnevelést a város által koordinálva szakképzett gyógytestnevelő végzi, a könnyített testnevelést az iskola testnevelő tanárai látják el a tanulók egészségügyi problémáihoz igazodva.

8. A tanulók fizikai állapotának és edzettség mérésének programja

Célunk a tanulók testi képességeinek és aktuális fizikai kondíciójának a pontos meghatározása, illetve a folyamatos fejlesztés eredményeként meghatározó legyen a testi képességek fejlődésének mértéke.

Minden tanévben a törvényi előírásoknak megfelelően a tanuló fizikai állapotát a „Hungarofit” mérőprogrammal mérjük, melyet évfolyamokra lebontva a program ajánlása alapján végzünk.

A mérési eredmények figyelembe vételével tervezzük a tanulók életkori sajátosságának, egészségi állapotának megfelelő terhelhetőséget, illetve fejlesztési módokat.

Az Oktatási Minisztérium által 2000-ben kiadott „Útmutató a tanulók fizikai és motorikus képességeinek méréshez” című oktatási segédanyag - melynek része a „Hungarofit” mérőprogram - alapján dolgozunk, a mérések kiértékelését is ez alapján végezzük.

9. Pedagógusok helyi feladatai, az osztályfőnökök feladatai

9.1. Intézményünk által elfogadott pedagóguskép

Gyermekek, tanulók megismerésére törekszik, a tanulók egyéni fejlődésének figyelembe vételével alkalmazza a differenciált tanulásszervezési eljárásokat, tanulásszervezési módokat, formákat. Segítő, irányító, szervező, értékelő tevékenysége arra irányul, hogy a tanulók kompetenciái kialakuljanak. Tapasztalatszerzésre, tevékenységre számtalan teret biztosít a nevelési folyamatban. Jellemzője a szakmai innováció készség, a reflektivitás, az adaptivitás, az együttműködő képesség, az empátia, tolerancia, a játékoság, gyakorlatiaság, tevékenység központúság, következetesség, szociális érzékenység, etikusság, biztos szakmai tudás

Pedagógusok alapvető feladatai

- A tantervek végrehajtása
- A pedagógiai etika írott vagy íratlan törvényeinek betartása
A feladatok vállalása önkéntes, kivéve az iskola vezetői által meghatározott feladatokat /pl.: helyettesítés, ügyelet/
- A problémák nyílt mindenkori megbeszélése történjen meg a megfelelő hangnemben tanulóval- szülővel - kollégával - vezetővel egyaránt
- A szükséges intézkedéseket megteszi, ha észleli, hogy a gyermek balesetet szenved, vagy ennek veszélye fennáll
- Kulturált viselkedés, öltözködés / ünnepélyeken a közösség íratlan törvényének betartása/; ünnepélyeken a közösség döntése által meghatározott öltözködés.
- Pedagógiailag és szakmailag tovább képezni magát
- Az iskolai érdekeket szem előtt tartva tevékenykedni
 - ❖ erkölcsi nevelés
 - ❖ munkára nevelés
 - ❖ nemzeti öntudat, hazafias nevelés
 - ❖ állampolgárságra, demokráciára nevelés
 - ❖ az önismereti és társas kultúra fejlesztése
 - ❖ a családi életre nevelés

- ❖ A testi és lelki egészségre nevelés
- ❖ Felelősségvállalás másokért, önkéntesség
- ❖ Fenntarthatóság, környezettudatosság
- ❖ Pályaorientáció
- ❖ Gazdasági és pénzügyi nevelés
- ❖ Médiatudatosságra nevelés
- ❖ A tanulás tanítása

Pedagógusok alapvető feladata a rábízott tanulók nevelése, oktatása, a tantervekben előírt tananyag átadása, elsajátításának ellenőrzése, sajátos nevelési igényű tanuló esetében az egyéni fejlesztési tervben foglaltak figyelembevételével.

A pedagógustól elvárjuk, hogy pontosan és aktívan részt vegyen a nevelőtestületi értekezleteken, „info” értekezleteken, fogadóórákon, az iskolai ünnepségeken és az éves munkaterv szerinti rendezvényeken. Segítse, támogassa az iskolában szervezendő minden programot. Pedagógiai és adminisztratív feladatait maradéktalanul teljesítse.

9.2. Osztályfőnökök feladatai

A közösségi nevelés óra feladata az iskolai értékek és normák átadása, közvetítése, az osztályprogramok szervezése, lebonyolítása, az iskolai programok szervezése. Elsődleges feladata az osztály tanulmányi, magatartási és munkafegyelmi helyzetének nyomon követése. Feladata lehet a moduláris és kereszttantervi témák feldolgozása, így az állampolgári nevelés, az erkölcsi nevelés, az egészségre nevelés, a tanulásmódszertan, a nemzeti hagyományok és az európai értékek közvetítése, a pályaorientáció és életpálya-építés. Gyakran ide kerülnek az emléknapok és kisebb ünnepségek, és ide kerülhet minden egyéb, a dohányzásellenes felvilágosítástól a szexuális nevelésig. Az osztályfőnököt az igazgató jelöli ki.

Szervezőmunka

- szabadidős tevékenységek, programok szervezése,
- tankönyvellátásuk, étkeztetésük, (napközis/tanulószobai foglalkozásra való jelentkezésük stb.) ügyeinek részben, vagy egészben való intézése,
- az osztály feladatainak szervezése,
- fogadóórát és szülői értekezletet tart az iskolai munkatervben meghatározott rend szerint,
- kapcsolattartás az osztályba járó tanulók szüleivel,

- évente 3 szülői értekezlet szervezése,
- részt vesz a DÖK általszervezett rendezvények, szabadidős tevékenységek szervezésében lebonyolításában,
- kapcsolattartás a gyermek- és ifjúságvédelmi felelőssel, az iskola egészségügyi szolgálatával,
- a tanulók életét, tanulmányait segítő személyekkel (pszichológus stb.)
- 1. és 5. osztály elején családlátogatást végez, problémás esetekben alkalomszerűen felkeresi az adott családot
- segíti az osztályfőnöki munkaközösség munkáját,
- és 8. osztályban tanulói ügyeletet szervez, működtet és ellenőriz,
- osztályában felelősi rendszert alakít ki és működtet,
- a hetesek munkáját ellenőrzi,
- a nevelői ügyeletesi, felügyeleti munkában aktívan részt vesz,
- ismeretek szintetizálása, a mindennapi életben történő alkalmazásuk,
- az osztályközösség kialakítása és a művelődési igény fejlesztése,
- az aktuális események feldolgozása,
- különböző értékrendek megismertetése,
- a kultúrahasználat megtanítása,
- mentálhigiénés szemlélet alkalmazása a nevelőmunkában,
- az osztály konfliktusainak megoldása,
- gyermekjóléti, adott esetben – az iskolai rend és jogszabályok szerint - gyermekvédelmi feladatok ellátása, ill. ezek terén kapcsolattartás az iskolai ifjúságvédelmi felelőssel, iskolapszichológussal (ha van....),
- balesetvédelmi oktatás megtartása,
- személyiségfejlesztés,
- érdekvédelem, érdekképviselés.

Közvetlen nevelőmunka

- a tanulók tanulmányi munkájának, szorgalmának figyelemmel kísérése,
- pozitív tanulói magatartási minták erősítése, negatív magatartási minták fékezése,
- az iskola pedagógiai elveinek megfelelően neveli, irányítja osztályközösségének tanulóit,
- törődik a tanulók aktuális problémáival,
- az osztály konfliktusainak megoldása,
- kapcsolattartás az osztályban tanító tanárokkal, az aktuális problémák megbeszélése,

- az osztályfőnöki tanterv alapján összeállítja és elkészíti az osztályfőnöki órák tervezett tematikáját,
- megismerteti a tanulókkal az iskola éves munkatervét és a házirendet, tájékoztatja tanulóit az iskola előtt álló feladatokról,
- segíti a DÖK munkáját és ISK munkáját,
- figyelemmel van a tanulók szociális helyzetére, egészségügyi állapotára,
- a hátrányos helyzetű tanulók segítése,
- segíti a tanulók pályaválasztását, pályaeorientációját,

Adminisztrációs munka

- digitális osztálynapló kitöltésének ellenőrzése
- félévi és év végi statisztikák elkészítése
- továbbtanulással kapcsolatos tennivalók
- gyámüggyel kapcsolatos feladatok
- anyakönyvvel, bizonyítvánnyal kapcsolatos munkák, félévi értesítők megírása
- tanulói jellemzések írása
- a haladási és anyakönyvi rész folyamatos ellenőrzése;
- igazolások, esetleges igazolatlan órák regisztrálása, valamint a mindenkor érvényben lévő törvényi, illetve a házirendben foglalt intézkedések megtétele (pl.: figyelmeztetések beírása az ellenőrzőbe, esetjelzők megküldése stb.)
- félévkor és évvégén a magatartás és szorgalomjegyek előkészítése az osztályozó értekezlet előtt;
- kéthavonta bejegyzések, stb. ellenőrzése, figyelemmel kísérése, ellenőrző naprakész, folyamatos vezetésének ellenőrzése
- december/ május a bukásra álló tanulók szüleinek értesítése írásban A digitális naplón és az ellenőrzőn keresztül
- félévi értesítő, és bizonyítvány kiállítása
- munkáját előre megtervezi, ezt írásban haladási tervben rögzíti

10. Elsősegélynyújtási alapismeretek

Általános iskolában a hatodik évfolyamon a mindennapos testnevelés órák órakeretében, a tanév elején – szeptemberben – ismertetjük meg a tanulókkal az elsősegélynyújtás alapjait.

Eredményes elsősegélynyújtás csak attól várható el, aki elsajátította az alapvető elméleti illetve gyakorlati ismereteket, szakszerű beavatkozásokat, szabályokat. Így elkerülhető, hogy ártsunk a bajbajutottnak!

A fentieket figyelembe véve a diákok az oktatás során megismerkednek:

- az elsősegélynyújtás alapszabályaival,
- a mentőhívással, a mentőszolgálat felépítésével,
- az eszméletlen beteg ellátásával,
- a bukósisak eltávolításával,
- a különböző fektetési módokkal,
- a sebellátással,
- a vérzések fajtáival, ellátásával,
- az ízületi sérülésekkel, törésekkel,
- az egyes testtájak sérüléseivel,
- az égéssel,
- a gyakoribb mérgezések alapjaival,
- az egyes, heveny rosszullétek ellátásával.

Ezen dolgok megtanulásával, begyakorlásával a tanulók képesek lesznek a leggyakoribb riasztó tünetek felismerésére, illetve a legfontosabb életmentő beavatkozások kivitelezésére, elérve az elsősegély legfontosabb céljait:

- az élet megmentését,
- a további egészségkárosodás megakadályozását,
- a gyógyulás elősegítését.

11. A tanulóknak az intézményi döntési folyamatokban való részvételi jogai gyakorlásának rendje

Az intézményben diákönkormányzat működik a tanulói jogok érvényesítésére. A tanulók a diákönkormányzat (DÖK) útján gyakorolják az intézményi döntési folyamatokban való részvételt.

A DÖK az osztályképviselők közreműködésével beszerzi az osztályok véleményét, szükséges esetben osztályonkénti szavazást elrendelve, vagy közvélemény-kutatást tartva. Mindezek figyelembevételével hozza meg döntéseit.

A diákönkormányzat célja és feladatai:

- diákok érdekképviselője, érdekvédelme,
- a diákok érdekvédelemének megteremtése,
- szervezett véleménynyilvánítás biztosítása,
- diákok képviselője, kapcsolattartás a tantestület az iskolavezetés valamint a diákok között,
- iskolai diákközgyűlés összehívása évente,
- a DÖK az iskola diákságának az álláspontját képviseli,
- a DÖK lehetőséget ad ahhoz, hogy a diákok megismerhessék jogaikat, lehetőségeiket, magukat a megfelelő fórumon képviseljék.

A diákjogok gyakorlásának rendje intézményünkben:

A diákönkormányzat véleményt nyilváníthat, javaslattal élhet a nevelési-oktatási intézmény működésével és a tanulókkal kapcsolatos valamennyi kérdésben.

Az iskolai diákönkormányzat véleményét – az Nkt. 48. § (4) bekezdésben meghatározottakon túl – ki kell kérni:

- a tanulók közösségét érintő kérdések meghozatalánál,
- a tanulók helyzetét elemző, értékelő beszámolók elkészítéséhez, elfogadásához,
- a tanulói pályázatok, versenyek meghirdetéséhez, megszervezéséhez,
- az iskolai sportkör működési rendjének megállapításához,
- az egyéb foglalkozás formáinak meghatározásához,
- a könyvtár, a sportlétesítmények működési rendjének kialakításához,
- a tanulói szociális juttatások elosztási elveinek meghatározása előtt az intézményi SZMSZ-ben meghatározott ügyekben
- Azokban az ügyekben, amelyekben a diákönkormányzat véleményének kikérése kötelező, az intézmény meghívja a diákönkormányzat képviselőit a tárgyalásra, nevelőtestületi értekezletekre, fórumokra. Azon kérdésekben kikéri a véleményüket, amelyeket a köznevelési törvény előír

Intézményünkben a diákok számára a legfőbb tájékoztató és tájékozódó fórum – a 20/2012. évi EMMI rendelet 36. pontja (8) bekezdése alapján – a diákközgyűlés amely évente egyszer ülésezik (évi rendes Diákközgyűlés) a diákönkormányzat munkatervében meghatározott időpontban.

A diákközgyűlésen a diákönkormányzat elnöke és az iskola képviselője beszámol az előző diákközgyűlés óta eltelt időszak munkájáról, különös tekintettel a gyermeki jogok, a tanu-

lói jogok helyzetéről és érvényesüléséről, az iskolai házirendben meghatározottak végrehajtásának tapasztalatairól. Az intézmény diákjai kérdéseket intéznek az iskolavezetéshez. A DÖK-gyűlés a Diákönkormányzat rendszeres munkafóruma, ahol a DÖK-vezetők és az osztálytitkárok beszámolnak a felosztott feladatkörben végzett munkáról (azt meg is vitatják), továbbá megtárgyalják az aktuális feladatok menetét. A DÖK az oktatási törvényben meghatározott kérdésekben döntési, véleményezési illetve egyetértési és javaslattevési jogokkal rendelkezik. Mielőtt a fent meghatározott jogaival élne, a kérdéses ügyekben köteles az osztályképviselőkkel a DÖK-gyűlésen egyeztetni, és az ott meghatározott álláspontot hivatalosan is képviselni.

A DÖK gyűlései nyilvánosak, azokon bárki részt vehet, szavazati joga azonban csak a DÖK-tagoknak van – **osztályonként 1 szavazat**.

A panaszkezelés (diákjogok gyakorlásának) eljárási rendje iskolánkban

A Köznevelési törvény 4.§ (6) bekezdése rögzíti, a tanulók jogait és köteleseit. Az e törvényben meghatározott jogokat és kötelezettségeket rendeltetésüknek megfelelően kell gyakorolni, illetőleg teljesíteni. Ezért iskolánk a jogok rendeltetészerű gyakorlása során kiemelt figyelmet fordít a gyermeki és tanulói jogok érvényesítésére.

Az eljárásban a gyermek, tanuló javára kell dönteni, ha a tényállás nem tisztázható megnyugtatóan. Ezért iskolánk eljárási rendje a következő:

- a jogszabályban rögzített tanulói jogok érvényesítését az iskola pedagógiai rendje biztosítja,
- lehetőséget kapnak a diákoknak, gondjaik, problémáik megoldására.

I. szakasz

Az eljárási rend keretében a panaszkezelés ezen a szinten elsősorban pedagógiai kérdés, mert ekkor még a felvetés (a kezelő és a felvető szempontjából sem) jelenik meg jogorvoslatot igénylő panaszként.

A tanuló szóban, közvetlenül fordulhat segítségért, tanácsért (azonnali válaszáért):

- Igazgatóhoz – egyeztetett időpontban

- Osztályfőnökéhez – tanítási órán kívül bármikor illetve közösségi nevelés órán
- Ügyeletes tanárhoz – tanítási órán kívül bármikor
- Diákönkormányzatot segítő tanárhoz – tanítási órán kívül bármikor
- Szaktanárhoz – tanítási óra után
- Osztálytársához, diáktársához – tanítási órán kívül bármikor
- Diákönkormányzati taghoz – tanítási órán kívül bármikor

A tanuló szóban vagy írásban, közvetlenül vagy képviselő útján (diáktárs, osztályképviselő, diákönkormányzati tag) fordulhat felvetésével:

- Diákönkormányzati üléshez havonta egy alkalommal, ülésterv szerint
- Diák közgyűlés ill. küldöttközgyűléshez évente egy alkalommal
- Osztályfőnöki munkaközösséghez egyeztetett időpontban
- Szakmai munkaközösségekhez egyeztetett időpontban

A tanuló írásban fordulhat kérésével, problémájával, felvetésével:

- Igazgatóhoz bármikor a titkárságra leadott kérelemmel
- Nevelőtestülethez munkaterv szerinti időpontokban (fogadóórák)

A szülő szóban fordulhat kérésével vagy panaszával közvetlenül (azonnali válaszáért):

- Osztályfőnökhöz szülői értekezleten, fogadóórán, illetve előre egyeztetett időpontban
- Szaktanárhoz fogadóórákon, ill. előre egyeztetett időpontban
- Igazgatóhoz egyeztetett időpontban

A szülő írásban fordulhat válaszáért:

- Igazgatóhoz bármikor a titkárságra leadott kérelemmel
- Nevelőtestülethez munkaterv szerint

II. szakasz

Ebben a rendszerben kell kezelni azokat a panaszokat, amelyek

- az iskola pedagógiai szervezeti rendjében nem kezelhetőek
- valamilyen oknál fogva nem sikerült pedagógiai úton megoldani
- a sérelem, jellegénél fogva eleve panaszként fogalmazódott meg.

Általános irányelvek:

- A panaszt mindig írásban kell beadni.
- Jelezni kell, hogy a felvetés személyes vagy többeket, esetleg meghatározott csoportot érint.

- A rövid, lényegre törő, érvekkel alátámasztott - sohasem támadó jellegűen megfogalmazott - felvetés a célravezető.
- Hivatalos fórumokra, csak előre átgondolt, írásban megfogalmazott panaszokat, ha van megoldási javaslat azzal együtt, célszerű előterjeszteni.
- A felvetésekre 30 napon belül, írásban kell választ adni a címzettnek.
- Csak az a válasz, illetve megoldás tekinthető elfogadottnak, amelyet a felvető is elfogad.
- Előre meg kell határozni, hogy a felvető élni akar-e a nyilvánosság lehetőségével.
- Minden esetben - panasz jellegétől függően - emlékeztetőt vagy jegyzőkönyvet kell készíteni.

Jogi és eljárási rend

A diák, panaszos közvetlenül vagy képviselő útján fordulhat:

- Diákönkormányzathoz hivatalos felkéréssel a sérelem orvoslására
- Igazgatóhoz
- Nevelőtestülethez

III. szakasz

Iskolán kívüli jogorvoslati lehetőségek

A panaszkezelés alapvető célja, hogy minden problémát iskolán belül, lehetőség szerint pedagógiai úton rendezzünk. Iskolán kívüli jogorvoslatra csak végső esetben kerül sor, de ebben az esetben is alapelv, hogy a tanulót az iskola képviselje. Területei lehetnek:

- Tanulmányi kérdésben (pl. független vizsgabizottság)
- Ifjúságvédelmi kérdésekben
- Szociális kérdésekben
- Tanulói jogviszonnyal összefüggő egyéb kérdésekben

Ha tanuló, kiskorú esetén szülő/gondviselő nem ért egyet az iskola igazgatója által hozott döntéssel, jogorvoslati eljárást kezdeményezhet. A jogorvoslati eljárást a köznevelési törvény, valamint a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló kormányrendelet alapján kell megtenni.

IV. szakasz

Iskolához kívülről érkező panaszok kezelésének helyi rendje

Azon esetekben, amikor a velünk jogviszonyban álló tanulóval kapcsolatos, nem az iskolát közvetlenül érintő (pl. büntető eljárás, stb.) kérdésről van szó. A kezelés általános alapelvei:

- Minden esetben osztályfőnöki véleményt kell kérni, csak igazgató engedélyével és aláírásával történhet meg.
- A megítélés az adott ügytől független, objektív legyen.
- Halmozott büntetést nem lehet alkalmazni.

12. Intézményünk kiemelt nevelési feladatai

Tudatos fogyasztásra nevelés

A felnőtt életre való felkészülésben jelentős szerepet kap a fogyasztói kultúra kialakítása, ezért fontos, hogy minél fiatalabb korban elkezdődjön a fogyasztói ismeretek elsajátítása.

A tudatos fogyasztásra nevelés célja: a fogyasztói kultúra fejlesztése, és a tudatos kritikus fogyasztói magatartás kialakítása és fejlesztése a tanulóknál.

A cél elérését a fenntarthatóság, azon belül a fenntartható fogyasztás fogalmának kialakítása, elterjesztése és a fenntarthatóságnak a mindennapi életünkben fogyasztóként való képviselete jelenti.

A fogyasztóvédelmi oktatás tartalmi elemei

A tanulók hatékony társadalmi beilleszkedéséhez, az együttműködéshez és a részvételhez elengedhetetlenül szükséges a szociális és társadalmi kompetenciák tudatos, pedagógiaileg megtervezett fejlesztése. Olyan szociális motívumrendszerek kialakításáról és erősítéséről van szó, amelyek gazdasági és társadalmi előnyöket egyaránt hordoznak magukban.

Fogyasztói magatartásunk sokféle hatás mentén, a szociális tanulás útján alakul, fejlődik. A tudatos fogyasztóvá válás és az ennek megfelelő magatartás kialakítása hosszú, sokoldalú folyamat. Ennek során az egyén megismeri a fogyasztási javakat és szolgálta-

tásokat, megtanulja, hogyan viselkedjen a piaci viszonyok között, hogyan legyen képes fogyasztói érdekeinek érvényesítésére a természeti erőforrások védelme mellett.

A fogyasztói mintáknak a fenntarthatóság irányába történő fejlődése szempontjából a nevelés-oktatás különösen nagy jelentőségű. Mivel ismereteket kell elsajátítani, készségeket, hozzáállást, értékrendet kell formálni a fenntartható fogyasztás érdekében, ezért a gyermekkorban elkezdett fejlesztés döntő hatású. Amíg a kisiskolás korban leginkább jellemző fogyasztói magatartások a kiválasztás, az áruismeret, a döntés, a kockázatvállalás, a bizalmi elv érvényesülése, addig a kamaszkorban már megjelenik a jogérzék, kellő fejlesztés esetén a jogismeret, a szolgáltatásismeret, a fogyasztói értékrend és a vállalkozásismeret is.

A fogyasztás elemi meghatározója a család. A fogyasztói szokások tekintetében az otthonról hozott hatások a legélénkebbek, ezért is fontos a szülők, a családok bevonása a nevelési folyamatba.

A napi gazdasági tapasztalatok, a gazdasági élet mind alaposabb és tudatosabb megismerése és megértése segít a fenntarthatóság eszméjének elfogadtatásában. Az emberek sokszor az olcsó, akciós termékeket részesítik előnyben, általában keveset költenek kultúrára, utazásra, erősen differenciálódnak abból a szempontból is, hogy mennyire akarnak, vagy tudnak megtakarítani. E gyakorlattal szemben a fenntarthatóság irányába ható fogyasztói minták kialakítását segítheti a korrekt sokoldalú tájékoztatás és információáramlás.

Meg kell ismertetni a tanulókkal a piac, a marketing és a reklám szerepét, alkalmassá téve őket e területen való eligazodásra. Hangsúlyozni kell a minőség és a biztonság szerepét a fogyasztás során, valamint a gazdaságosságot és a takarékoságot.

A fogyasztóvédelmi oktatás céljaként megfogalmazott fogyasztói kultúra, valamint a kritikus fogyasztói magatartás kialakítása és fejlesztése érdekében különösen fontos, hogy az általános és a középiskola befejezésekor a diákok értsék, valamint a saját életükre alkalmazni tudják az alábbi fogalmakat:

Tudatos, kritikus fogyasztói magatartás: Olyan viselkedés, melyet a szuggesztív marketinghatásoktól való távolságtartás képessége, a fogyasztói szükségletek folyamatos mérlegelése, továbbá a felmerülő fogyasztói problémák megértésének, kommunikálásának és megoldásának képessége és készsége jellemez.

Ökológiai fogyasztóvédelem: Az elmúlt években sokan felismerték, hogy a környezeti problémáink túlnyomó többségének gyökere a mai fogyasztói társadalmunkban keresendő. Mind a javak pazarló előállításai technológiája, mind pedig fogyasztásunk gyak-

ran ön- vagy csupán vállalati profitorientált volta, mennyisége, valamint annak összetétele hozzájárul erőforrásaink feléléséhez és természeti környezetünk elszennyezéséhez. E szemlélet a környezet szempontjait is figyelembe veszi, ökológiailag tudatos fogyasztókat nevel, akik vásárlási választásaikkal egyben ökológiai környezetük megtartására törekednek.

Környezettudatos fogyasztás: kiegyensúlyozottan dinamikus középút az öncélú, bolygónk erőforrásait gyorsulva felélő fogyasztás és a környezeti erőforrásokat nem kizsákmányoló fogyasztás között.

Fenntartható fogyasztás: A szolgáltatások és a hozzájuk kapcsolódó termékek olyan módon történő felhasználása, amely a jelenleginél jobb általános társadalmi életminőséget eredményez, de közben minimálisra csökkenti a természeti források és a mérgező anyagok használatát, valamint a hulladék- és szennyező anyagok kibocsátását az adott szolgáltatás, illetve termék teljes életciklusa során, annak érdekében, hogy a jövő nemzedékek szükségletei – és egészsége – ne kerüljenek veszélybe.

Preventív, vagyis megelőző fogyasztóvédelem: Amikor a vevő már a kezdet kezdetén érvényesíteni tudja jogait és nincs szükség panaszbejelentésre, bírósági perekre.

Módszertani elemek

A tudatos fogyasztóvá nevelés gyakorlatában a szülők lehetnek a pedagógus legfontosabb segítői és viszont. Amennyiben rendszeresen adunk az áruismerettel, vásárlással, fogyasztói döntésekkel kapcsolatos házi feladatokat, bizonyos idő után segíthetünk abban, hogy a gyerekek minél tudatosabban éljék meg családjuk fogyasztói szokásait. Az adatkezelési szabályokat betartva ismereteket gyűjthetünk a családok vásárlási szokásairól. Az információk adott esetben lehetővé teszik azt is, hogy a pedagógus pozitívan befolyásolja a család vásárlói magatartását.

A hagyományostól eltérő tanulószervezési formák alkalmazása, projektprogramok indítása megfelelő keretet teremthet a fogyasztóvédelem oktatásának, a kritikus, független gondolkodás fejlesztésének.

Fontos hogy a diákok e módszereket minél többször alkalmazzák, napjainkban tipikus helyi és globális problémákon keresztül.

- Interjúk, felmérések készítése az emberek vásárlási szokásairól
- Riportkészítés az eladókkal
- Médiafigyelés, médiaelemzés, reklámkritika
- Egyéni és csoportos döntéshozatal

- Helyi, országos- és EU-s szabályozások tanulmányozása
- Adatgyűjtés, adatfeldolgozás, információörögzítés csoportmunkában
- Problémamegoldó gyakorlat ötletbörzével, értékeléssel
- Szimulációs játék, esettanulmány
- Viták, szituációs játékok (eladói és vásárlói érdekek összehangolása, jellemző piaci magatartások felismerése és elsajátítása, fogyasztói kosár készítése)
- Érveléstechnikai gyakorlatok (hatékony érdekérvényesítés)

Közlekedésre nevelés

A közlekedési ismeretek tanításának alapvető célja:

A tanulók meglévő közlekedési ismereteinek, kultúrájának továbbfejlesztése, a közlekedésbiztonság növelése. Ennek érdekében:

- a tanulók ismerjék meg hazánk közlekedési rendszerét, a helyes közlekedési magatartás normáit, gyalogosan, kerékpárral, segédmotoros kerékpárral való közlekedés szabályait,
- sajátítsák el a biztonságos közlekedéshez szükséges preventív szemléletmódot, a defenzív taktika elemeit.

Tartalmi elemei:

- érdeklődés a közvetlen, mesterséges környezet (lakás, az iskolai és a lakókörnyezet) iránt.
- szabálykövető magatartás a közvetlen mesterséges környezetben
- a mesterséges környezet rendszerezése, jellemzőinek megismerése, vizsgálata, elemzése
- technikai eszközök a közlekedésben
- közlekedési táblák megismerése
- alapvető szabályok megismerése és gyakorlása
- gyakorlati alkalmazások

Szinterei:

Az egyes tantárgyak óráin

- matematika: közlekedéssel kapcsolatos szöveges feladatok
- fizika: sebességszámítások
- földrajz: szárazföldi, vízi és légi közlekedés ismertetése, a távközlési műholdak szerepe a közlekedésben
- biológia: az üzemanyagok elégetése során keletkezett káros anyagok hatása a szervezetünkre
- kémia: az üzemanyagok összetételének megismerése
- informatika: helyfoglalások elektronikus úton szárazföldi, vízi és légi közlekedésben; a számítógépek szerepe a közlekedési jelzőlámpák működtetésében, összehangolásában és irányításában
- történelem: a közlekedési eszközök fejlődésének lépései
- idegen nyelv: közlekedés kultúra külföldön; jobb és baloldali vezetés
- közösségi nevelés: helyes magatartás a közlekedésben, közlekedéskultúra hazánkban, közlekedéskultúra külföldön; a biztonságos közlekedés feltételei; külső előadók hívása (rendőrség, közlekedés biztonsági osztályáról).

A társadalmi bűnmegelőzés és áldozattá válás megelőzési programja

Célja, hogy megelőzze a gyermek- és fiatalkorúak bűnelkövetővé- és bűncselekmény áldozatává válását. A fiatalok nemcsak elkövetői, de áldozatként elszenvedői is a bűnözésnek. Évente több mint tízezer kiskorú személy válik bűncselekmény áldozatává. A kiskorú sértetteknel az erőszakos és garázda bűncselekmények körében jelentős az azonos korosztály elkövetői általi fenyegetettség.

A gyermek- és fiatalkorúak bűnelkövetővé és áldozattá válásának megelőzésében jelentős szerepe van a családnak, a gyermek- és ifjúságvédelemnek, az oktató- és nevelő intézményeknek, a civil szervezeteknek, az egyházaknak, a helyi koordináció megteremtésében az önkormányzatoknak és a rendőrségnek. Az ENSZ gyermekjogi konvenciója (1989) a gyermek mindenk felett álló érdekét, a „rijadi elvek” (1990) pedig a „gyermekközpontú megközelítés” szükségességét hangsúlyozzák. Ezek a dokumentumok a fiatalkori bűnözés megelőzésében fontos szerepet szánnak a családnak, a családi felelősség erősítésének, az iskolának, a helyi közösségnek és a médiának.

Feladataink:

- Nevelés keretében szükséges kifejleszteni a személyiségben a konstruktív magatartást – és személyiségformákat stimuláló motivációs képződményeket.
- A magatartásirányítást, humán alapbeállítódást, konstruktív magatartási szokásokat kell kialakítani azért, hogy
 - ❖ tudjuk elemezni a konkrét élethelyzetet;
 - ❖ tudjuk kiválasztani azt a típusú magatartást, amely az adott élethelyzet erkölcsös és jogkövető megoldásához vezet;
 - ❖ az életünkben előálló konfliktushelyzetekre konstruktívan, kompromisszum készen, a partneri magatartás szellemében reagálhassunk.

Konkrét feladatok:

- Biztonságra nevelés.
- A nevelés értékközvetítés, értékteremtés. A biztonság – érték.
- Társadalmi partnerviszonyra nevelés.
- Jóindulatot, kompromisszumkészséget kell kialakítani.
- A konstruktív életvezetés része legyen a bűnmegelőzés.
- Közösségfejlesztő és önfejlesztő magatartás- és tevékenységformák stimulálása.
- Az iskola biztonságos társadalmi és fizikai környezetének kialakítása.

Színterei:

- közösségi nevelés órák
- tanórán kívüli foglalkozások

Az erőszakmentes konfliktuskezelés programja

Cél: Az iskolai erőszak okainak meghatározása, az iskolát érő és az iskolai erőszakhoz vezető iskolán kívüli hatások kiszűrése, kezelése azonosíthatóvá tétele, a megoldási alternatívák hozzáférhetőségének biztosítása.

A köznevelési törvény az erőszak minden formáját tiltja. A köznevelésről szóló törvény pontosan meghatározza a pedagógus, a szülő, a tanuló jogait és kötelezettségeit, amelyek középpontjában az együttműködés, egymás kölcsönös segítése áll. Előírja továbbá, hogy a pedagógusnak a tanulóval egyénileg kell foglalkoznia, amennyiben arra a tanuló érdekében szükség van. A törvény rendelkezései alapján az iskola ilyen vonatkozásban

része a gyermekvédelem rendszerének és kapcsolatban kell állnia a családvédelem szerveivel is.

Iskolánk nevelőtestülete és pedagógusaink – elsősorban pedagógiai eszközökkel – mindent megtesznek annak érdekében, hogy megelőzzük az erőszakhoz vezető helyzetek kialakulását. E feladat megvalósításába – amennyiben szükséges – bevonjuk a szülői szervezet tagjait, az iskolai diákönkormányzat tagjait, az ifjúságvédelmi felelőst, valamint a családvédelemmel foglalkozó települési, területi szakmai, szakigazgatási szervet, szervezetet is.

A nevelési-oktatási intézményben a pedagógiai folyamatoknak kedvező légkör csak akkor alakulhat ki, ha a nevelési-oktatási folyamat iskolai szereplői kölcsönösen tiszteletben tartják egymás jogait. Ha betartják kötelezettségeiket, azokat el is várják egymástól, folyamatos és élénk visszajelzéseket adnak egymásnak, segítve ezzel az eltérő vélemények mielőbbi megismerését, a közösség és az egyének számára a lehető legkedvezőbb pedagógiai megoldásban történő gondolkodás megvalósulását, valamint az intézményi fejlesztő és biztonságos légkör kiteljesedését, amely a pedagógiai folyamatoknak, a tanuló fejlesztésének alapfeltételei.

A köznevelési törvény egyik alapelve, hogy az iskolai pedagógiai folyamatok szereplőinek egymás személyiségi jogait tiszteletben kell tartaniuk akkor is, amikor valamely joggal élnek. Így például a véleménynyilvánítás szabadsága alapján minden tanulónak jogában áll bármilyen kérdésben nyilatkozni, azonban ez nem járhat mások érdekeinek, személyiségi jogainak megsértésével. A személyiségi jogok sérelmét jelenti az iskolai erőszak attól függetlenül, hogy azt ki, kivel szemben követte el. Az iskolában nincs helye az erőszak semmilyen formájának. Az iskolának erőszakmentes pedagógiai légkört kell biztosítani a tanuló személyiségének kibontakoztatásához. A nevelési/oktatási intézményben az alkotó, közösségi, az egyéni érdeklődést figyelembe vevő pedagógiai tevékenység lehet a leghatékonyabb eszköz az erőszak megelőzése.

Az erőszak megelőzésének pedagógiai eszközei között meghatározó fontosságú a Nemzeti alaptanterv adta tartalmi keretek mentén az egyes iskolában tanulók kognitív és affektív tulajdonságaihoz igazodó, a családi háttérváltozókra is figyelő tananyag iskolai meghatározása, az így kialakított iskolai tananyag által kínált tartalmi és módszertani lehetőségek mentén a tanulói érdeklődés felkeltése, megtartása. Fontos pedagógiai esély kínálkozik a tanórai foglalkozások változatos megszervezésében, a megfelelő szülő–tanuló–pedagógus légkör kialakításában, de a diákönkormányzatok és a szülői közösségek bevonása is meghatározó fontosságú a konfliktushelyzetek megelőzésében, keze-

lésben. Súlyosabb esetekben a jelenlegi keretek között is kérhető segítség a gyermekvédelmi felelőstől, a gyermekvédelemben dolgozó szakemberektől, adott esetben az igazságszolgáltatás szereplőitől. Jelentős segítséget nyújthat a tanulóközösség saját és a tanuló társak értékelésében, a jó példák közvetítésében, az erőszakra hajlamos vagy már erőszakos cselekményt elkövető tanuló magatartásának, kötelezettségszegésének közösségi megítélésével.

Feladatok

- Erősíteni kell a nevelési funkciót,
- teret kell engedni a tanulói értékelés új lehetőségeinek (fejlesztő értékelés),
- erősíteni kell a kooperatív oktatási módszereket, az adaptív oktatást a közösségi élethelyzetek növelése céljából,
- meg kell erősíteni a gyermek- és ifjúságvédelmi felelősök munkáját, alkalmazásuk feltételeit, a nevelési-oktatási intézményeknek kapcsolatot kell kiépíteni, azt tovább fejleszteni a gyermekvédelem intézményrendszerével,
- erősíteni kell a gyermekjóléti szolgálattal való együttműködést,
- rendszeressé kell tenni az iskola és a gyermekjóléti intézményekben dolgozó szakemberek találkozóit,
- a gyermekjóléti szolgálat által nyilvántartott szabadidős programokról rendszeresen tájékoztatni kell a nevelési-oktatási intézmények pedagógusait.

Nagyobb figyelmet kell fordítani a művészeti és a sporttevékenység gyakorlásához szükséges feltételek megteremtésére, nem számon kérhető tananyagként, hanem önkéntes, feszültség- és stresszoldó pedagógiai eszközként, ezzel is lehetőséget biztosítva a gyermeki, tanulói önbecsülés és tanulási motiváció növelésére.

Nyerjenek megerősítést a szabadidős tevékenységek, a szabadidős sportfoglalkozások, a mindennapos testedzés és a művészetekre épülő személyiségfejlesztő tevékenységek. Erősödjön a művészeti és a sporttevékenység, a kreatív, manuális tevékenységet igénylő – a „kéz műveltségét” igénylő, fejlesztő, alkotó tevékenység, de nem, mint számon kérhető tananyag-közvetítés, hanem mint feszültség- és stresszoldó pedagógiai eszközök és területek, amelyek a gyermeki, tanulói önbecsülés és tanulási motiváció megszerzésének lehetséges formái lehetnek.

Az iskolában meg kell ismertetni azokat az eljárásokat, amelyek keretei között a tanulóközösségek pedagógus vagy pedagógusok közreműködésével közösen feldolgozzák azokat

az eseményeket, amelyek elvezethetnek a tanulói erőszak kialakulásához, illetőleg amelyek segítik az erőszakos cselekmények feldolgozását, a lehetséges megoldások megtalálását.

Módszerek:

- kooperatív módszer
- projektmódszer
- team munka alkalmazása

Színterei:

- közösségi nevelés órák
- tanórán kívüli foglalkozások
- védőnő, ifjúságvédelmi felelős fogadóórái

Érzelmi nevelési program

Az érzelmileg sivár környezetben nevelkedő gyermekek fejlődésére is komoly figyelmet kell fordítanunk. Elsődleges feladatunk az ilyen helyzetben lévő tanulók azonosítása. Ha van lehetőség, akkor a szülőknek segítséget nyújtunk partnereink segítségével (védőnők, pszichológus). Ezen felül olyan programok szervezésével tudunk pozitívan beavatkozni a kedvezőtlen folyamatokba, amelyek a gyermek érzelmeit befolyásolják. Erre a feladatra a humán terület biztosít lehetőséget, elsősorban az irodalmi és zenei értékek bemutatása, érdeklődés felkeltése szintén erősen támaszkodunk partnereinkre, elsősorban a művészeti alapiskola értékeire.

II. KÉPESSÉGKIBONTAKOZTATÓ ÉS INTEGRÁCIÓS FELKÉSZÍTÉS PROGRAM

1. Az alkalmazás feltételei

1.1. Integrációs stratégia kialakítása

1.1.1. Helyzetelemzés általános iskola

Települési környezet:

Intézményünk, a Fő téri Általános Iskola a város egyetlen állami fenntartású általános iskolája. Beiskolázási körzetünk: Szarvas város közigazgatási területe, így intézményünk az ide jelentkező tanulókat válogatás nélkül felveszi.

Intézményi környezet:

Iskolánk egy teljesen felújított, a XXI. század követelményeinek maximálisan megfelelő épületben található. Minden osztálynak külön osztályterem, 7 szaktanterem, 7 kiscsoportos foglalkoztató terem, tornaterem, könyvtár áll a tanulók rendelkezésére. Az épület akadálymentesített, az egyik tantermünk indukciós hurokkal van ellátva. Az alsó tagozatos termekben és a szaktantermekben összesen 11 digitális tábla került felszerelésre. Az iskola berendezése, felszerelése megfelel az integrációs felkészítés követelményeinek. Szemléltető eszközökkel, fejlesztő eszközökkel, játékokkal iskolánk jól felszerelt, az SNI és a HHH tanulók ellátása biztosított.

Személyi feltételek: Szakos ellátottságunk megfelelő. A fejlesztésre szoruló tanulók rendelkezésére áll 2 fő gyógypedagógus. Tanulóinkat fejleszti továbbá logopédus, mozgásterapeuta, akik szerződés alapján óradíj fejében fejleszti a rászoruló SNI tanulóinkat.

Tanulóink szociokulturális háttere igen különböző. Kis százalékban nagyon jónak, többségében átlagosnak, egy jelentősebb részben átlag alattinak mondható. Így igen nagy hangsúlyt kell ennek fejlesztésére fordítanunk, amit közösségi nevelés órákon, szaktárgyi órákon, délutáni kiscsoportos foglalkozásokon, egyéni fejlesztéssel, mentorálással, egyéni beszélgetésekkel, klubfoglalkozásokkal, különböző tanórán kívüli foglalkozásokkal igyekszünk elérni.

Amellett, hogy az iskolába járó tanulók száma csökken, a HH, HHH illetve a SNI tanulók száma, illetve aránya nem változik. Ez azt jelenti, hogy évről-évre nő a különös figyelmet igénylő tanulók száma, így az integrált oktatás is egyre nagyobb odafigyelést kíván.

Tanórán kívüli tevékenység jellemzői, külön kitérve a HHH tanulók részvételére.

Tanórán kívüli tevékenységeink: szakkörök, felzárkóztató foglalkozások, középiskolai előkészítő foglalkozások, tömegsport, foci, kosárlabda, énekkar, tanulószoba.

Ezen foglalkozásokon való részvétel önkéntes jelentkezés alapján történik. A HH és a HHH tanulók szinte 100%-ban részt vesznek az előkészítő, a felzárkóztató foglalkozások valamelyikén, illetve kb. 99%-ban tanulószobán készülnek fel a másnapi tanórákra. Sokan járnak közülük sportfoglalkozásokra, énekkarra. A szakkörök látogatottsága az ő körükben nem annyira gyakori, talán az ő érdeklődési körüknek jobban megfelelő foglalkozásokat szívesebben látogatnák.

Az iskolának vannak hagyományosan megrendezésre kerülő programjai –DÖK nap, karácsonyi ünnepség, bemutatkozó diákgála, stb. – ahol szintén maximálisan bevonjuk a HH és HHH tanulókat.

Szülőkkal való kapcsolattartás jellemzői.

A szülőkkal való kapcsolattartásnak leggyakoribb színtere a szülői értekezlet, illetve a fogadóórák. Problémás esetekben az osztályfőnök és/vagy a gyermekvédelmi felelős családlátogatáson vesz részt. Sokszor telefonon keresztül konzultálunk a szülővel, ha a probléma nem olyan horderejű, ami személyes találkozót kíván meg. Nagyobb, illetve ismétlődően felmerülő probléma esetén megkérjük a szülőt, hogy fáradjon be az iskolába gyermeke érdekében egy személyes beszélgetésre. Sajnos a szülők egy jelentős részénél többszöri beszélgetés sem hoz eredményt.

Szociális intézménnyel való kapcsolattartás jellemzői.

Intézményünk szorosan együttműködik a helyi, és azon települések szociális intézményeivel, ahonnan bejáró tanulónk van. Minden problémás esetet jelzünk, amihez meg-

kapjuk minden esetben a segítséget. A kapcsolatot telefonon, esetjelző lapon, esetmegbeszéléseken tartjuk.

2. Alapelvek, célok, eljárások

Alapelvek

Minden tanköteles tanulónak törvényben biztosított joga, hogy számára megfelelő oktatásban részesüljön. Ennek érvényesítéséhez az iskolának (az iskolafenntartókkal, a családdal, a gondviselőkkel, szakmai és civil szervezetekkel együttműködve) a következő elvek szerint kell biztosítania a nevelő-oktató munka feltételeit:

- kulcskompetenciák megalapozása, megszilárdítása az 1–6. évfolyamon, folyamatos, egyénhez igazodó fejlesztés, a kulcskompetenciák bővítése az iskolázás további szakaszain;
- a tanulók tanulási nehézségeinek feltárása, problémái megoldásának segítése az iskolai nevelés-oktatás egész folyamatában és valamennyi területén;
- a tanulási esélyegyenlőség eredményes segítésének egyik alapvető feltétele a tanulók személyiségének megismerése, az ahhoz illeszkedő pedagógiai módszerek alkalmazása;
- a tanulók önmagukhoz és másokhoz viszonyított kiemelkedő teljesítményeinek, tehetségjegyeinek feltárása, fejlesztése a tanórákon, más iskolai foglalkozásokon és e tevékenység támogatása az iskolán kívül;
- adaptív tanulásszervezési eljárások alkalmazása;
- egységes, differenciált és egyénre szabott tanulási követelmények, ellenőrzési-értékelési eljárások alkalmazása.

Hosszú távú célkitűzések:

- Nyitott, kirekesztésektől mentes oktatás megteremtése, befogadó intézményi környezet kialakítása, a tanulók képességeinek optimális kibontakoztatása személyiségközpontú nevelés-oktatás által.
- A HH és HHH tanulók esélykülönbségének, szociokulturális eredetű hátrányainak csökkentése

- A HH és HHH tanulók továbbtanulási esélyének, társadalmi beilleszkedésének növelése
- Kiemelt figyelmet fordítunk az iskola, mint szervezet erőforrásainak feltárására.
- Elemezzük feladatellátási helyünk erősségeit, gyengeségeit, lehetőségeit és veszélyeit az iskola, mint szervezet működésének szempontjából.
- Az iskola helyzetfeltárása során kiemelt figyelmet fordítunk az emberi és tárgyi erőforrások feltérképezésére, reflektálva a belső és külső környezet sajátosságaira. Például SWOT-analízist és HR-térképet készítünk.
- A befogadó és támogató munkakörnyezet kialakításához, fejlesztéséhez szükséges szervezet- és közösségfejlesztési beavatkozásokat valósítunk meg.
- Nevelőtestületi együttműködést fejlesztő gyakorlatokat alkalmazunk, tanulási formákat vezetünk be a mindennapi gyakorlatba (például: esetmegbeszélések).
- Kiemelt figyelmet fordítunk a nevelőtestületünk tagjainak az iskolai lemorzsolódás megelőzését támogató szervezetfejlesztésben való személyes elköteleződésének növelésére.
- Közösségfejlesztő eseményeket (családi nap, partnereink meghívásával) tervezünk és valósítunk meg rendszeresen.
- Aktívan használjuk a korai iskolaelhagyási jelzőrendszert, emellett az adatokat magunk is értelmezzük.

Rövidtávú célkitűzések:

- Az ismeretközpontú oktatásról áttérés a képességeket és kompetenciákat fejlesztő nevelő-oktató munkára
- A tanulók elemi műveltségbeli és munkakultúrájának megalapozása
- Tanulási kudarcnak kitett tanulók felzárkóztatása, a lemorzsolódás csökkentése
- Az országos kompetenciaméréseken a HHH és nem HHH tanulók eredménye közötti különbségek csökkentése
- Személyiségfejlesztés, közösségfejlesztés a tanulók toleranciaképességének a kisebbség és többség, a másság elfogadása gyakorlatának kialakítása
- Az IPR-ben megjelenített módszerek beépülése az iskola pedagógiai kultúrájába

- Társadalmi beilleszkedés, integrálódás iránti motiváció erősítése, fenntartása
- Képességek kibontakoztatása, képességfejlesztés, tehetséggondozás
- Közösségalkítás, közösségfejlesztés
- Folyamatos értékelés
- Együttműködés a partnerekkel
- Az előítéletek csökkenése
- Pedagógus kompetenciák erősítése, bővítése

3. Feladatok:

- Az óvoda-iskola átmenet megkönnyítésére kidolgozott program megvalósítása, fejlesztése
- Beiskolázás előkészítése, mérések, vizsgálatok előzetes elvégzése
- Heterogén osztályok kialakítása (HHH tanulók egyenletes elosztása)
- Tapasztalati, cselekvéses, tevékenységközpontú tanulás
- Az intézmény falai közül kilépő gyakorlat új elemeinek bevezetése
- Fejlesztő értékelés (három havonta szöveges, árnyalt értékelés)
- Társadalmi-szakmai környezettel való együttműködés erősítése, bővítése, rendszeres kapcsolattartás
- Iskolai munkacsoportok kialakítása, működtetése
- A kapcsolattartás formáinak bővítése a szülőkkel
- Új pedagógiai módszerek alkalmazása (kooperatív technikák), továbbtanulásra felkészítő programok
- Fejlesztő foglalkozások, differenciált tanulásszervezés, tehetséggondozó szakkörök, műhelyek szervezése
- A tanórán kívüli programokon egyenlő hozzáférés biztosítása (témahetek, tém napok, közösségépítő programok, kulturális programok, napközis táborok, ...)
- Tanulóbarát iskolai környezet biztosítása
- Lemorzsolódás csökkenése:
 - ❖ évfolyamisméltések számának csökkenése,
 - ❖ intézményi rendszerből kimaradók számának csökkenése,
 - ❖ tanulmányi eredmények növekedése,

- ❖ mérési eredmények javulása,
- ❖ továbbtanulási mutatók javulása.
- Magas számú részvétel a közösségi rendezvényeken
- Tanórán kívüli programok megfelelő szintű működése
- Az értékelés eredményeinek beépülése a fejlesztésbe
- Az értékelés eredményének javulása
- A szülők részvétele a háromhavonkénti tanulói értékelésen.
- Közös rendezvényeken magas szülői részvételi arány.
- Működő kapcsolatok a többi, a programban megnevezett partnerrel.
- A tanulói közösségekben csökken az előítéletes magatartási megnyilvánulás.
- Az iskolai teljes környezetben csökken az előítéletes magatartási megnyilvánulás.
- Az eredményes oktatás-neveléshez szükséges módszertani repertoár jelenléte,
- Releváns oktatási mérőeszközök alkalmazása.
- A különböző kultúrák ismerete és elfogadása.

Eljárások:

- A képességfejlesztés nagyobb hangsúlyának megjelenése az ismeretátadás mellett.
- A kulcskompetenciák hatékony fejlesztésének egyik feltétele a fejlesztési célokkal adekvát tanítási folyamat, tevékenység. Iskolánk azt a felfogást képviseli, hogy a tanítás nem más, mint a tanulók tanulásának szervezése: tervezése, irányítása, szabályozása és értékelése.
- Az a pedagógus, aki jól ismeri tanítványai motivációit, képességeit, érdeklődéseit és tanulási szokásait, eredményesen tudja megoldani a tanulásszervezéssel kapcsolatos feladatait.
- A játék, a játékoság, tevékenykedtetés, élmény, tapasztalatszerzés fontossága.

4. Eredményességi mutatók:

- A HHH tanulók körében nem nő az évfolyamismétlők és a magántanulói státuszba kerülők száma
- A HHH tanulók igazolatlan hiányzása nem nő.
- A tanórán kívüli programokban résztvevő HHH tanulók száma növekszik

- Az érintett tanulói réteg szülei egyre több programba kapcsolódnak be, legalább 60 %-uk részt vesz szülői értekezleten, értékelő beszélgetéseken
- Az országos kompetenciaméréseken a HHH és nem HHH tanulók eredménye közötti különbségek csökken

5. A rendszer elemeihez kapcsolt feladatok (1).

5.1. Az iskolába való bekerülés előkészítése

- Az „Óvoda-iskola program” maradéktalan megvalósítása, továbbfejlesztése – széleskörű együttműködés a két intézmény között
- Heterogén osztályok kialakítása a törvényi előírásoknak megfelelően
- Nem végzünk képességbesorolást/képességbesorolás esetén heterogén képességű tanulókból álló csoportokat alakítunk.

Felelős: igazgató

5.2. Együttműködések – partnerségi kapcsolatok kiépítése

Kiemelt figyelmet fordítunk az ágazati és ágazatközi partnerekkel való együttműködés kialakítására, fejlesztésére a korai iskolaelhagyás megelőzése érdekében. Tanévente egy alkalommal szervezünk olyan közösségi napot (pl. pályaorientációs családi nap), melynek kiemelt fókuszja az ágazati és ágazatközi partnerség építése, erősítése a korai iskolaelhagyás megelőzése érdekében. Ennek megtervezéséért és megvalósításáért az ILMT alapú partnerkapcsolati fejlesztés koordinátora (az ILMT alapú intézményfejlesztést koordináló mikrocsoport partnerkapcsolati fejlesztésért felelős tagja) felel.

Írásban együttműködési megállapodást kötünk, melyben meghatározzuk az együttműködés módját, tartalmát, gyakoriságát és a felek vállalásait:

Szülői házzal:

- szülői értekezletek
- személyre szóló írásos tájékoztató, a szülő egyetértési nyilatkozata
- nyílt tanítási napok szervezése
- háromhavonkénti értékelő/ esetmegbeszélés
- családlátogatás

Felelős: osztályfőnökök

Gyermekjóléti és családsegítő szolgálattal:

- Rendszeres kapcsolattartás (telefonon, a gyermek- és ifjúságvédelmi felelős által, probléma esetén személyesen)
- Az iskola tájékoztatja a szolgálat munkatársait az integrációs felkészítésben résztvevő tanulókról
- Szükség esetén közös családlátogatások (a szolgálat munkatársai és az ifjúságvédelmi felelős/osztályfőnök)
- Védőnői szolgálattal való kapcsolattartás

Felelős: ifjúságvédelmi felelős

Nevelési Tanácsadóval, Szakértői és Rehabilitációs Bizottsággal:

- pszichológiai ellátás
- logopédiai ellátás
- gyógypedagógusi segítség
- mérések
- konzultációk
- pályaválasztási tanácsadás

Felelős: fejlesztő pedagógus

Középfokú oktatási intézményekkel:

- iskolák bemutatkozása: nyílt napok, tájékoztató szülői értekezletek, írásos tájékoztató anyagok, üzemlátogatások (szakmunkásképzők esetében)
- az Útravaló ösztöndíjprogram és a mentori rendszer segítségével felkészítés az érettségit adó középiskolába

Felelős: pályaválasztási felelős

Kapcsolat civil szervezetekkel:

- Szarvas Ifjúságáért Alapítvány
- Körösszögi Kistérségi Többcélú Társulás
- SZIA egyesület
- KEF
- Cigány Kisebbségi Önkormányzat
- Nagycsaládosok Egyesülete

6. A rendszer elemihez kapcsolt feladatok (2).

6.1. Kulcskompetenciákat fejlesztő programok és programelemek

Az önálló tanulást segítő fejlesztés:

- A tanulási és magatartási zavarok kialakulását megelőző programok: a; prevenciók programok: DIFER program alkalmazása felmenő rendszerben, egyéni felzárkóztatások, személyiségfejlesztő foglalkozások. A programba kerülő tanulók képességeinek, viselkedésének, szociális helyzetének elemzése (tanító, tanár, fejlesztő pedagógus, szakvélemény)
- Az első értékelő esetmegbeszélésen konkrét javaslatok megfogalmazása, melyek a napi munka során a tanulóval kapcsolatban irányadók.
- Fejlesztő foglalkozások, differenciált tanulásszervezés, tanítás-tanulás technikái beépítve a személyiségfejlesztés illetve az osztályfőnöki tanmenetekbe
- Sikerélményt nyújtó tanórán kívüli foglalkozások felkínálása: projektek, szakkörök, kulturális programok, bemutató műsorok, iskolán kívüli programok.
- A folyamatos (háromhavonkénti) értékelés során a kialakult foglalkozási rendszer – az újabb mérések, tapasztalatok alapján – továbbfejlesztésre, korrigálásra kerül.

Eszközjellegű kompetenciák fejlesztése:

- Kompetencia-alapú programcsomagok alkalmazása szövegértés-szövegalkotás, matematika, szociális-, életviteli és környezeti kompetencia valamint életpálya építés területeken
- Művészetek, testnevelés, angol nyelv, német nyelv emelt szintű oktatása
- Drámapedagógiai módszerek alkalmazása

Szociális kompetenciák fejlesztése:

- Önbizalom, öntudatos és környezetért felelős magatartás, a világgal szembeni pozitív beállítódás, tolerancia és őszinte kommunikáció, empátia, kommunikációs- és kooperatív készség, konfliktustűrő, - kezelő és – megoldó képesség fejlesztése tréningek, fejlesztő foglalkozások, szabadidős programok (séták, kirándulások, sportfoglalkozások) alkalmával szakemberek (pszichológus) közreműködésével
- Szociális-, életviteli és környezeti programcsomagok alkalmazása
- DÖK- rendezvények pl. klubdélutánok
- Szereplési lehetőségek, bemutatkozó estek
- Mentálhigiénés programok: „Egészség hét”, „Környezeti nevelés”
- Iskolai Sportköri rendezvények

6. 2. Az integrációt segítő tanórán kívüli programok, szabadidős tevékenységek:

- Útravaló Ösztöndíj Programban való részvétel
- Civil szervezetekkel közös programok szervezése részvétel a Városvédő Egyesület programjain
- Városi szervezésű Mobilitás hét programjain való részvétel

6. 3. Az integrációt elősegítő módszertani elemek:

- Egyéni haladási ütemet segítő differenciált tanulásszervezés órán, napköziben, egyéni fejlesztő foglalkozásokon, tehetséggondozó foglalkozásokon
- Kooperatív tanulásszervezés
- Drámapedagógiai módszerek alkalmazása
- Disputa szakkör alkalmazása

- Rendezvények, ünnepi műsorok, versenyek, kiállítások, bemutatók

6. 4. Műhelymunka – a tanári együttműködés formái:

- Háromhavonta a szöveges értékelést előzményeként értékelő esetmegbeszélés valamennyi IPR-ben érintett pedagógusok részvételével (valóságos eredmények és hiányosságok feltárása, ok-okozati összefüggések felderítése, fejlődési irány kijelölése, döntés a további szakemberek bevonásának szükségességéről).
- Jelzés esetén problémamegoldó fórumok a szülők, a családsegítő bevonásával
- Folyamatos hospitálás, tapasztalatcsere a tantestület tagjai között

6. 5. A háromhavonta kötelező kompetencia alapú értékelési rendszer eszközei:

- Ön- és társértékelési technikák megtanítása, alkalmazása

6. 6. A továbbhaladás feltételeinek biztosítása:

- Pályaorientáció: életpálya-építés kompetencia programcsomag alkalmazása, szakmák, továbbtanulási lehetőségek ismertetése, bemutatók, tájékoztatók, szülői értekezletek, pszichológusi tanácsadás, nyílt napokon való részvétel, üzemlátogatás, pályaválasztási vásáron való részvétel
- Továbbtanulásra felkészítő program: felvételi előkészítők szervezése magyar nyelv és irodalom, matematika tantárgyból, nyelvvizsgára felkészítő foglalkozások szervezése angolból és németből

7. Elvárható eredmények

- A HHH tanulók aránya intézményünkben minden évfolyamon megfelel a jogszabályban előírtaknak
- Az intézményben létezik a tanári együttműködésre épülő értékelési rendszer
- A HHH tanulók körében nem nő az évfolyamismétlők és a magántanulói státuszba kerülők száma
- A HHH tanulók igazolatlan hiányzása nem nő.
- A tanórán kívüli programokban résztvevő HHH tanulók száma növekszik

- Az érintett tanulói réteg szülei egyre több programba kapcsolódnak be, legalább 60 %-uk részt vesz szülői értekezleten, értékelő beszélgetéseken
- Az országos kompetenciaméréseken a HHH és nem HHH tanulók eredménye közötti különbségek csökken
- Javul a szülői elégedettség (10%-kal a minőségirányítási kérdőívek alapján)

8. Intézményi önértékelés

Az Országos Oktatási Integrációs Hálózat ajánlása alapján kiadott önértékelési adattáblák kitöltése, az intézményi önértékelés elkészítése az éves feladatellátásról.

Pedagógusaink hosszú évek óta olyan tanulókkal foglalkoznak, akik szociális helyzetükből és fejlettségükből adódó hátrányokkal küzdenek.

Azon dolgozunk, hogy megerősítsük a méltányos oktatást, elősegítsük a tanulói sikerességet, előrehaladást, enyhítsük a társadalmi-gazdasági helyzetből adódó hátrányokat. Ezen túl együttműködő tanulói közösséget alakítsunk ki a családok és a támogató intézményrendszer bevonásával.

Mivel ezek a tényezők lefedik a program alapelveit, elérkezettnek látjuk az időt, hogy az eddigi tapasztalatainkra építve bevezessük a Képesség-kibontakoztató és integrációs felkészítési programot.

A képességkibontakoztató program iskolánk valamennyi évfolyamán megszervezhető, mert valamennyi osztályunkban van hátrányos helyzetű tanuló. Ők azok, akik ezáltal integrációs felkészítésben is részt vesznek, hiszen integrált oktatásuk zajlik.

Intézményünk feltételei megfelelnek a képességkibontakoztató és integrációs felkészítés rendszerének: (326/ 2013. Korm.rend. 16§ (8) bekezdés b. pontja Megállapította: 307/2017. Korm. Rend.20§ Módosítva: 790/2021. Korm. rend. 33§)

- Pedagógusaink a Mt. szerinti általános napi munkaidőt alapulvételével meghatározott heti munkaidő legalább 50%-ban látják el képesség-kibontakoztató feladatukat.
- A hátrányos helyzetű tanulók aránya a feladatellátási helyen eléri az 5%-ot.

(Módosítva,beépítve: 2023. augusztus 31.)

Fő téri Általános Iskola
5540. Szarvas, Fő tér 3.

B) HELYI TANTERV

1. Képzési rendszerünk

Iskolánk olyan képzési szerkezetet alakított ki, amellyel lehetővé teszi tanulóink számára azt, hogy többféle képzési szinten tanulhassanak, többféle végzettséget szerezhessenek, a munkaerőpiacra kikerülve műveltek, kvalifikáltak legyenek. Iskolán belül minden diák számára lehetőség nyílik az átjárhatóságra horizontálisan és vertikálisan is. Helyi tantervünk - amely a Nemzeti Alaptantervben szereplő műveltségi területekre épülő kerettanterv alapján készült - megfelel az Európai Unió elvárásainak, készítésekor a következő alapcélokat vettük figyelembe:

- Tanulóink olyan korszerű és használható tudást kapnak az iskolánkban, amelynek segítségével egész életük folyamán képesek lesznek új ismeretek elsajátítására, az önképzésre, felsőoktatásban továbbtanulásra.
- Lexikális tudás helyett a logikus, önálló gondolkodásra neveljük tanulóinkat, megszüntetve ezzel felesleges túlterhelésüket.
- Fejlesztjük kommunikációs és együttműködési képességeiket, segítjük társadalmi beilleszkedésüket, sikerességüket.
- Felkészülünk a 16. illetve 18. életévig tartó tankötelezettséggel járó megnövekedett feladatokra.
- Versenyképes, használható nyelvtudással kerülnek ki tanulóink az iskolapadból, esélyegyenlőséget biztosítva az Európai Unió munkavállaláshoz.
- Biztosítjuk a hátrányos helyzetű tanulóink felzárkózását és integrációját, a műveltségbeli egyenlőtlenségek enyhítését.

1. 1. Általános iskola

Általános iskolánk 8 évfolyammal működik. Évfolyamonként egy vagy két párhuzamos osztályunk van. Az 1. évfolyamon évenként indítandó tanulócsoportok helyet adnak minden, a beiskolázási körzetünkbe tartozó gyermek felvételének, melyhez nem rendelünk kötelezően emelt óraszámú oktatást, de biztosítjuk az átjárhatóságot az évfolyamon sport és egyéb választható foglalkozások részére.

Az SNI-s gyermekek integrált nevelése a Köznevelési törvényben meghatározott létszámadatoknak megfelelően történik. Az SNI-s tanulók esetében a Szakértői és Rehabilitációs Bizottság szakértői véleményére van szükség. Tanulásban akadályozottak tanterve alapján integráltan, a többi tanulóval együtt oktatjuk a rászorultakat.

Általános iskolánk nem vezeti be az egésznapos oktatást.

Etika/Hit- és erkölcsstan oktatás az általános iskolában

A szülő beiratkozáskor, átiratkozáskor, illetve a következő tanévre vonatkozóan május 20-ig írásban nyilatkozik, hogy

- valamely, a hit- és erkölcsstan oktatás megszervezését vállaló egyházi jogi személy által szervezett hit-és erkölcsstan oktatást, vagy
- az etika oktatást igényli gyermeke számára.

Az Etika/Hit-és erkölcsstan értékelése az Nkt. 35. § (4) bekezdésének megfelelően félévkor és tanév végén szöveges értékeléssel történik. **(módosítva 2022. június 30.**

2. számú melléklet szerint)

1. 2. Különleges gondozáshoz való jog

Kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló:

- különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló:
 - aa) sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló,
 - ab) beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló,
 - ac) kiemelten tehetséges gyermek, tanuló,
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanuló

Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alul teljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek,

Kiemelten tehetséges gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő tanuló, aki átlag feletti általános vagy speciális képességek birtokában magas fokú kreativitással rendelkezik, és felkelhető benne a feladat iránti erős motiváció, elkötelezettség.

A sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges gondozás keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították - 20/2012.(VIII.31.) EMMI rendelet 138. § (1)-(5).

Intézményünkben, ellátásuk szakvéleményünkben meghatározottan történik.

Felzárkóztatás iskolai szinten:

Gyógypedagógiai nevelés-oktatás a tanulásban akadályozott tanulók részére integrált keretek között:

A fejlesztés módja

- A befogadott tanulók órarendje megegyezik a befogadókéval, és ehhez külön tevődik hozzá a rehabilitáció-rehabilitáció.
- A taneszközök kiválasztása a tanulók akadályozottságától függ a szakvéleményben megfogalmazottak alapján

Fejlesztés alapelvei:

- Mechanikus gyakorlás helyett több fejlesztés.
- Fokozatosság elve.
- Játékosság elve, mint motivációs erő.
- Változatosság, több alkalom a gyakorlásra, amire a tanórán nincs idő.

Elvárható eredmények:

- Fejlődik a gondolkodás, figyelem, emlékezet.
- Olvasás, írásképeségek javulnak.
- Gyarapszik a szókincs.
- Fejlődik a tanulók önmegismerő képessége.
- Javul a szövegértés.
- Helyesíráshoz szükséges készségek javulnak.
- Fejlődik a kommunikációs készség.
- Sikerélményhez jutnak a tanulók.

Sajátos nevelési igényű gyermekek integrált oktatása

A sajátos nevelési igényű tanulók esetében a következő elvek szerint szervezzük a munkánkat:

- a feladatok megvalósításához hosszabb időszavakat biztosítunk ott, ahol erre szükség van;
- szükség esetén sajátos, a fogyatéknak megfelelő tartalmakat, követelményeket építünk be a helyi tantervbe,
- segítő megkülönböztetéssel, differenciáltan, egyénileg is segítjük a tanulókat, elsősorban az önmagukhoz mért fejlődésüket értékelve.

Célunk: Az esélyegyenlőség biztosítása

Eddig csak a szociális integráció valósult meg intézményünkben. A gyerekek hosszú távú érdekeit nézve és napjaik korszerű pedagógiai gyakorlatot követve, az inkluzív nevelést szeretnénk megvalósítani. Az átalakulásnál a fokozatosság elvét követve első lépésben részleges integrációt valósítottuk meg.

Integrációs pedagógiánk

Az integratív pedagógia – SNI-s és nem SNI-s – a gyermekek együttnevelését foglalja magába, amely nem fogad el semmilyen megkülönböztetést. A nevelés és oktatás a többi tanulóval együtt azonos osztályban, csoportban folyik differenciáltan.

Pedagógiai feltételek:

➤ Tanulócsoporth mérete:

- ❖ Azokban a tanulócsoporthokban ahol integrált nevelés folyik az SNI-s és nem SNI-s tanulók arányát a KT 39 E1 § C pontja határozza meg.
- ❖ Az SNI-s gyermekek a csoport és osztálylétszám kialakításakor 2-nek ill. 3-nak számíthatók be, a sérülés fokának megfelelően, a szakvéleménye alapján.

➤ Tanulás szervezése:

- ❖ Az együttnevelés eredményessége érdekében fontos a tanulásra vonatkozó pedagógiai eszközök, módszerek, eljárások változatos használata a módszertani rugalmasság.
- ❖ A tanulók társaikkal kooperálva saját fejlettségi szintjüknek megfelelően ugyanazon a komplex feladaton, de más–más részfeladattal tevékenykednek a többiekkel.
- ❖ A tanulás szervezésénél előtérbe kerül:
 - ❖ az individualizálás
 - ❖ belső differenciálás
 - ❖ kooperáció
 - ❖ közös tárgyon való munkálkodás
- ❖ A tantárgyi követelményeket a gyermek egyéni képességeihez, fejlődési szintjének megfelelően kell megvalósítani. Amennyiben a tanuló az adott tantárgyból a TKVSZRB szakvéleménye alapján értékelhető, az értékelés is ennek alapján történik.
- ❖ Amennyiben a TKVSZRB szakvéleménye alapján felmentett az osztályozás alól, a szakvéleményében foglaltaknak megfelelően kell eljárni.

- ❖ A tanulás eredményessége a kollégák feltétel nélküli együttműködésén alapszik.
- Taneszközök:
 - ❖ A taneszközök kiválasztása a tanulók képességeitől, akadályaitól függ a szakvéleménye alapján.
 - ❖ A gyermekek tankönyveit, segédeszközeit, szemléltetőeszközeit, terápiás eszközöket sérülés-specifikusan kell kiválasztani, figyelembe véve azt, hogy az ép és tehetséges gyermeket ne gátoljuk a tanulási folyamatban, hanem képességének megfelelően tehetségét gondozzuk.
- Team munka:
 - ❖ A pedagógusok, a rehabilitációt végző gyógypedagógusok, a pedagógiai asszisztensek alkotnak egy munkacsoportot, akik napi szakmai kapcsolatban állnak egymással.
 - ❖ Az azonos évfolyamon dolgozó munkacsoportok alkotják az évfolyamon teameket, akik szükség szerinti gyakorisággal szakmai konzultációkat tartanak.
 - ❖ Az évfolyam team-ek alkotják az intézményi integrációs munkaközösséget, akik szükség szerinti rendszerességgel szakmai fórumokat szerveznek.
 - ❖ Az integrációs munkaközösség tagjai konzultálnak lehetőség szerint saját szaktanácsadóinkkal (pszichológus, logopédus, terapeuták).
- Szülők szerepe:
 - ❖ A nevelés-oktatás eredményességében, a szülők szerepe óriási jelentőségű. Törekszünk arra, hogy most az integrációs folyamat elején jó kapcsolatot alakítsunk ki a szülőkkel.
 - ❖ El kell érni, hogy a szülők feltétlenül bízzanak a pedagógusban. Elengedhetetlen a rendszeres tájékoztatás, amely különösen indokolt. Szöveges értékelés a fogadóórán történhet, melyre a szülő hetente igényt tarthat.

Sajátos nevelési igényű tanulók kötelező habilitációs, rehabilitációs foglalkozása:

A tanórai foglalkozásokon túl az SNI-s tanulók számára a kötelező egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs és rehabilitációs tanórai foglalkozások óraszámait, minden évben a szakvéleményekben foglaltak alapján számítjuk ki.

A foglalkozásokat a Ktv 52. § (6) és a 30. § alapján az azonos ellátásra jogosult tanulók egy csoportba történő elhelyezésével végezzük, maximum 8 fős csoportok kialakításával.

A foglalkoztatások jó felszereltségű, eszközellátottságú speciális fejlesztőszobában történnek.

A kötelező rehabilitációs, rehabilitációs foglalkozások az értékelés alól felmentett tanulók részére kiegészülnek a tantárgyi felzárkóztatás foglalkozásaival, melyeknek célja az érintett tantárgyakból a minimum követelmények elsajátíttatása a helyi tantervek alapján. (magyar, matematika, idegen nyelv).

A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló esetében a fejlesztő foglalkozásokat a pedagógusaink végzik, emellett intézményünk szaktárgyi felzárkóztató órákat biztosít számukra, illetve tanórákon a szakvéleményeknek megfelelően előtérbe helyezi a szóbeli számonkéréseket, az írásbeli számonkérések esetén szóban segítséget nyújt, megnöveli a számonkérésre szánt időt.

Ezekkel a gyerekekkel heti rendszerességgel foglalkozik a fejlesztő pedagógus vagy/és a pszichológus. A tanórán differenciált foglalkozásokat részesítjük előnyben, hiszen ezek a tanulók a segítség ellenére sem képesek a minimumkövetelménynél sokkal többet elsajátítani.

A kiemelten tehetséges gyermek, tanuló tehetséggondozása részben a tanórákon differenciált óraszervezéssel történik, részben pedig a délutánonként szervezett különböző szaktárgyi szakkörökön.

A hátrányos- és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók integrált oktatása, az IPR szerint történik.

Közoktatási esélyegyenlőséget szolgáló intézkedések általános célja:

Az intézmény nevelő-oktató munkájában az esélyegyenlőség biztosítása alapelv, mely szerint a Pedagógiai Programban meghatározott nevelési, oktatási, képzési célok megvalósítása egyenlő bánásmód elvei mentén, szegregációmentesen valósulnak meg. Ezáltal érvényesül a tanulók száma a tanórai és a tanórán kívüli szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés. Az esélyegyenlőség alapján elősegítjük a hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási zavarokkal küzdő, sajátos nevelési igényű tanulói csoportokra vonatkozó esélyteremtést. Az iskola mindennapi életében osztályközösségi és intézményi szinten egyaránt támogatjuk a hátrányok kompenzálását, a személyre szabott megsegítést.

Kiemelt odafigyeléssel kerül kialakításra az iskola munkarendje azért, hogy a nevelés, oktatás minden színtere valamennyi tanuló számára elérhető legyen.

A tantestület minden tagja felelős azért, hogy az egyenlő bánásmód, az esélyegyenlőség megteremtésével biztosítsa a diszkriminációmentes oktatást, nevelést, képzést.

A közoktatási esélyegyenlőséget szolgáló intézkedések konkrét céljai:

- A beiratkozásnál, de legkésőbb a kezdő tanév első hónapjában minél több tanulóról derüljön ki, hogy milyen hátrányokkal küzd.
- Szülői, családi háttér megismerése, szülőkkel való kapcsolattartás erősítése.
- A tanulók egyéni fejlesztése a megsegítő foglalkozások és az IPR által.
- Lehetőség biztosítása a belföldi és a külföldi tanulmányi utak és szakmai gyakorlatokon való részvételre.
- Együttműködés a külső gyakorlati helyekkel a személyre szabott bánásmód, hátrány kompenzálás érdekében.
- Átjárhatóság biztosítása.
- Tanulósobai, felzárkóztató, rehabilitációs foglalkozások biztosítása.
- Hiányzások számának csökkentése.
- Lemorzsolódás csökkentése.

Az intézmény szolgáltatásaihoz való hozzáférés egyenlőségének biztosításán túl célul tűztük ki az esélyteremtést, támogató képzések megvalósítását a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók hátrányainak kompenzálása és esélyegyenlőségeinek előmozdítása érdekében:

- tanulásban, ismeretszerzésben, önművelődésben
- egyéni fejlesztésben

- tanulói értékelésben
- szakmai gyakorlat teljesítésében
- fegyelmezés, büntetés gyakorlatában
- pályaorientációban, életpálya építésben
- szülőkkel való kapcsolattartásban
- megsegítő partnerekkel való együttműködésben

1.3. Magyar nyelvű roma nemzetiségi oktatás

Iskolánk a település egyetlen közoktatási intézménye, a tanulók közel fele cigány származású. A település cigány népessége erősen tagolt. Többségük munkanélküliként szegénységben, rossz lakáskörülmények között él, de vannak jómódú családok is.

Az iskola feladata, hogy a szociális helyzetből adódó hátrányokat csökkentse, valamint lehetőséget biztosítson a cigány és nem cigány tanulóknak arra, hogy egymás kultúráját megismerhessék.

A cigány kisebbségi oktatás elősegíti:

- ❖ a cigány tanulók iskolai sikerességét,
- ❖ a hátrányok mérséklését,
- ❖ a cigányság integrációját.
- ❖ A cigány kisebbségi oktatás magába foglalja:
- ❖ cigány népismeret műveltségi terület oktatását,
- ❖ a kisebbségi önismeret fejlesztését,
- ❖ szocializációs, kommunikációs fejlesztést,
- ❖ folyamatosan szervezett cigány kulturális tevékenységet.

A település és a tanulólétszám heterogén összetétele is meghatározó tényezőként volt jelen, mikor oktatáspolitikai koncepciókat kidolgoztuk.

Széleskörűen egyeztetett és elfogadott pedagógiai elveink a következők:

- ❖ az oktatás és a nevelés egyensúlya
- ❖ az esélyegyenlőség biztosítása
- ❖ az eredményorientáltság
- ❖ a nyitottság elve

A cigány kisebbség iskolai oktatásának irányelve

- ❖ A cigány kisebbségi oktatás segíti a roma kisebbséget abban, hogy megtalálja, megőrizze, fejlessze identitását, vállalja másságát, elfogadja és másoknak is megmutassa a kisebbség értékeit, erősítse a közösséghez való kötődését.
- ❖ Arra kell törekedni, hogy a tanulók számára nyilvánvalóvá váljanak a nyelvi és kulturális gazdagság előnyei, és alakuljon ki a tanulóknál a reális nemzetkép és kisebbségkép. A tanulók ismerjék fel az előítéletek és kirekesztés megjelenési formáit és megismerjék a jelenség hátterét, veszélyeit, az emberi, állampolgári és kisebbségi jogok megsértésének jelenségét.

Célok és feladatok :

- ❖ A cigány kisebbségi oktatás biztosítja a tanulók számára a cigányság kulturális értékeinek megismerését, a történelméről, irodalmáról, képzőművészetéről, zenei és tánc-kultúrájáról, valamint hagyományairól szóló ismeretek oktatását.
- ❖ A nevelő-oktató munka hangsúlyozott célja, hogy a tanulók elsajátítsák az egészséges, kultúralt életmód szokásait, a társas magatartás szabályait; képesek legyenek társas kapcsolatok kialakítására, képességeiknek megfelelő önálló tanulásra és arra, hogy személyiségfejlődésük szempontjából a legkedvezőbb szabadidős programot válasszák.
- ❖ Az iskola igyekszik elérni a különböző műveltségi területek tartalmának összehangolását a tanórai és tanórán kívüli, illetve a szabadidős foglalkozások tartalmának egymásra épülésével.
- ❖ Az iskola célja, hogy a cigány és nem cigány tanulók megismerjék és elfogadják egymás kultúráját, tiszteljék a hagyományokat.

Az iskola biztosítja heti egy tanórára kiterjedő kötelező cigány népismeret oktatását, valamint heti egy kötelező tanóra keretében kisebbségi kulturális tevékenység végzését. A cigány kisebbségi oktatás programja a kisebbségi oktatás irányelvei alapján készült tantervet első évfolyamtól felmenő rendszerben tartalmazza. A kisebbségi népismeret tanítása NAT műveltségi területbe integráltan történik, valamint tanórán kívüli tevékenységek formájában is megjelenik (szakkörök, táborok, kirándulások, játszóházak). Az egyes tantárgyakba integrált oktatás során a hangsúlyt a kisebbségi tartalmakra helyezzük.

A kisebbségi népismeret

Általános témakörei:

- ❖ a kisebbség nyelve, tárgyi és szellemi kultúrája,
- ❖ nyelvhasználati sajátosságok (nyelvjárások),
- ❖ vizuális kultúra (építészeti emlékek, képzőművészet, iparművészet, népművészet, filmművészet),
- ❖ ének-, zenei és tánckultúra (zenei örökség, színház, tánc és játék),
- ❖ hagyományok, régi és új szokások, kulturális javak, mesterségek, gazdasági élet, ünnepek és jelképek,
- ❖ szociológiai és település földrajzi ismeretek,
- ❖ a kisebbség történelemalakító és kultúraformáló szerepe,
- ❖ a kisebbség magyarországi történelme és irodalma, az anyanemzet nyelvi történelmének, irodalmának korszakai,
- ❖ oktatás- és kultúrtörténet, jelenkor,
- ❖ kisebbségek jogai,
- ❖ kisebbségek intézmény rendszere,.
- ❖ nemzetközi kapcsolatok.

A cigány népismeret témakörei

a) A cigányság tárgyi és szellemi kultúrája

- vizuális kultúra (képzőművészet, népművészet, filmművészet),
- ének-, zenei és tánckultúra (zenei örökség, színház, tánc és játék),
- hagyományok, régi és új szokások, kulturális javak, mesterségek, gazdasági élet, ünnepek és jelképek,
- szociológiai és település-földrajzi ismeretek.

b) A cigányság történelemalakító és kultúraformáló szerepe, civilizációja

- a cigányság magyarországi történelme és irodalma, történelmének, irodalmának korszakai;
- oktatás-, kultúrtörténet, jelenkor.

c) Kisebbségi és állampolgári jogok

- a kisebbségek jogai, hazai és nemzetközi jogrendszer,
- a kisebbségek intézményrendszere,
- nemzetközi kapcsolatok.

A cigány kisebbségi nevelés területei, a cigány felzárkóztató és multikulturális programok főként a társadalmi integrációt, az iskolai sikeresség javítását és a nemzetiségi önismeret fejlesztését szolgálják tanórai és tanórán kívüli keretekben.

Az egyes évfolyamok tanmenetibe beépítjük a cigány népismeretet, melyet a cigány tanulón kívül megismernek a nem cigány tanulók is. Az etnikai szakkörön tanulóink birtokába juthatnak a cigány kultúra ismeretének. A lovári népzene, népmese, a mesterségek bemutatása, a hagyományok megismerése azt a célt szolgálja, hogy segítsen kibontakoztatni az etnikai összetartozás tudatát, az egymás iránti felelősség érzését, a jogos büszkeséget.

A **Roma Kisebbségi Önkormányzattal** intézményünk együttműködési megállapodást kötött, amelyben a közös programokon, pályázatokon való aktív részvételükről biztosítottak.

2. Óratervek

2. 1. Osztályba, csoportba sorolás, csoportbontások, egyéb foglalkozások szervezési elvei

Az intézményben normál tanterv szerint iskolázunk be diákokat az első osztályba. Az integrált pedagógiai rendszerünk következtében azon diákok is a többi diákkal együtt tanulnak, akiknek előírta a Tanulási Képességet Vizsgáló Rehabilitációs és Szakértői Bizottság a tanulásban akadályozottak tanterve szerinti oktatást. Ezen diákok számára a differenciált oktatást alkalmazzuk.

Csoportbontást alkalmazunk minden évfolyamon idegen nyelvből, informatikából és technikából, *amennyiben ezt az osztálylétszám indokoltá teszi*, a fenntartó jóváhagyásával.

Felzárkóztató, tehetséggondozó foglalkozások, szakkörök meghirdetése

Az adott tanévben meghirdetésre kerülő foglalkozásokra szeptember 15-ig kell jelentkezni az előre elkészített nyomtatványon, melyet a szülő és a diák közösen kérvényez. Az igazgató döntése után a diák csoportba sorolása megtörténik, amennyiben a jelentkezők száma eléri a nyolc főt. A meghirdetéssel együtt az iskola közzéteszi a foglalkozást tartó pedagógus nevét is.

Napközi/tanulószoba

Az intézmény a következő tanévre meghirdetésre kerülő napközi/tanulószobai foglalkozásokat minden tanév áprilisában meghirdeti. A szülő és a diák közösen előre elkészített nyomtatványon kérvényezi a délutáni napközi/tanulószobai foglalkozáson való részvételi igényét. Az igazgató döntése után a diák csoportba sorolása megtörténik.

Idegen nyelv választása

Iskolánkban a tanulók az angol és a német nyelv közül választhatnak. A 4. osztályos tanulóknak május 20-ig nyilatkozniuk kell, egy külön erre a célra készült nyomtatványon, mely idegen nyelvet szeretnék tanulni.

Az idegennyelv-tanulás célja, hogy olyan kompetenciák birtokába jussanak a tanulók, melyek képessé teszik őket az idegen nyelvi kommunikációra, valamint arra, hogy megfelelő motiváció esetén a kötelező nyelvtanulás időszakát követően önállóan is tovább tudják ápolni és fejleszteni idegennyelv-tudását. A használható nyelvtudás a tanuló számára nemcsak azt jelenti, hogy jobb esélyekkel indul a munkaerőpiacon, hanem egyben kulcsot is ad a kezébe más népek, más kultúrák megismeréséhez.

Általános iskolában választható tanórán kívüli foglalkozások:

Minden évben az *igényeknek megfelelően* indítjuk el szakköri foglalkozásainkat. Az előző évek tapasztalatai alapján a következő foglalkozásokat indítjuk rendszeresen:

- Matematika
- Magyar nyelv
- Angol
- Német
- Történelem
- Kézműves
- Környezetvédelem
- Labdarúgás
- Kosárlabda

Természetesen amennyiben igényként felmerül, és a jelentkezők létszáma a törvényi előírásoknak megfelel, más jellegű foglalkozásokat is megszervezünk.

A fent felsorolt foglalkozásokat a szabadon felhasználható órakeret terhére szervezünk meg

2.2. Oktatásszervezési módszerek, projektoktatás, pályaorientáció

Kooperatív és projekt módszer

Az új oktatási stratégiák, mint a kooperatív és a projekt módszer kiválóan alkalmasak a tanulás tanítására és az élethosszig tartó tanulás elsajátítására. Biztosítják minden tanulási egység elsajátításában az összefüggések megértését és a probléma sokoldalú megoldását. A komplex szemléletmódok a tevékenységet helyezik előtérbe és az iskolai kereteket kitágítva biztosítják a természetes tanulási környezetet, mert a közép-pontban olyan probléma áll melynek megoldásához felelős, együttműködésre képes, problémamegoldó magatartásra van szükség. A reformpedagógiai módszerek jelentősége abban is rejlik, hogy ötvözik a tanulási szabadságot, a segítő pedagógust, és az együtt tevékenykedést, és ez által egy új arculatú és sajátos légkörű tanulási folyamatot eredményeznek. Kitartó munkára ösztönöznek egy kreatív, önálló és innovatív tevékenységben ezzel is segítve a siker elérését. Kísérő eljárások a szimulációk, a szerepjátékok a tanulmányi kirándulások és a házi feladat. A személyes kompetenciák fejlesztésén túl a társas kompetenciák fejlesztésében is nagy szerepe van az adott

módszereknek, mert az együttes munka nem csak a saját, hanem a csoport tagjainak eredményeiért is felelősség vállalást feltételez. Eredményezheti még az osztályközösségeken belüli kapcsolatok pozitív irányú fejlődését, önértékelést, és az iskolához való pozitív attitűdök kialakulását is.

Pályaorientáció

Pályaorientáció, pályaválasztás elősegítésére, 7. és 8. osztályoknál a konkrét szakmaválasztás előtt használjuk a www.epalya.hu programot. Ez a régió pályaválasztási és tanácsadó programja.

Intézményünk pályaorientációs tevékenységgel is foglalkozik 7. és 8. évfolyamon heti 1 órában a szabadidő terhére. Célunk a pályaválasztási döntés megalapozása, tanulóink önállóságának fejlesztése, önbizalmuk növelése, érdeklődésük felkeltése, a szakképzéssel és a foglalkoztatási rendszerrel kapcsolatos információk, tapasztalatok átadása. Összekapcsolja a különböző tantárgyak közös elemeit. Az oktatás tartalma elsősorban a tanulók tapasztalataira épül. A tanulók vagy tanulócsoportok aktuális problémái, igényei, az osztály, az iskola eseményei jelenthetik a kiindulást a képzési cél eléréséhez. A tanulmányi kirándulások, üzemlátogatások, külső szakértők meghívása elősegítik a pályaválasztás folyamatát, és hozzájárulnak a tanulók eredményes iskolai szocializációjához. A tanulók megismerik a különböző szakmacsoportok tevékenységformáit és szakmai lehetőségeit.

Egyéb oktatásszervezési módszerek

- Iskolánkban rendhagyó órák keretében, meghívott előadók dolgoznak fel egy-egy mindennapi élethez szervesen kapcsolódó, a diákjaink látókörét szélesítő témakört.
- Múzeum látogatások során tanulóink betekintést nyernek kulturális fejlődésünk fontosabb állomásaiba.
- Könyvtári órák tartása során segítjük az önálló ismeretszerzésre épülő tanulást, illetve a hagyományos és nem hagyományos információ hordozók megismerését.
- Komplex társadalomtudományi órák szervezésével szintetizáljuk tanulóink részterületeken megszerzett tudását.
- Internet felhasználásra épülő közismereti és szakmai órák szervezése során célunk a korszerű, információ alapú kommunikáció megismertetése és elsajátíttatása tanulóinkkal.

- A kötelező és ajánlott irodalom színházlátogatással történő feldolgozása elősegíti a nehezebben érthető művek könnyebb feldolgozását és megértését.
- Kihelyezett órák és üzemlátogatások szervezésével segítjük tanulóinkat a szakmák jobb és életközelibb megismerésében, illetve a legkorszerűbb technológiák gyakorlati alkalmazásainak bemutatásával szélesítjük szakmai ismereteiket.
- Erdei iskola szervezésével természetes környezetben tanulhatnak diákjaink.
- Évente két témahétet tartunk. Az egyik a Digitális témahét, amit hagyományosan minden évben megrendezünk, a másik témahét témája változó. Törekedni kell minden évben arra, hogy aktualitása legyen a témának. (pl. évforduló, aktuális esemény, stb.)

2.3. Választott tanterveink

Minden tantárgyból az OH által ajánlott kerettanterv alapján készült

2020/2021-es tanévtől felmenő rendszerben Általános Iskola óraterve az 1-4. évfolyamon

Tantárgyak	1. évfolyam		2. évfolyam		3. évfolyam		4. évfolyam	
	Min. óraszám	Szabadon tervezhető	Min. óraszám	Szabadon tervezhető	Min. óraszám	Szabadon tervezhető	Min. óraszám	Szabadon tervezhető
Magyar nyelv és iroda-								
Magyar nyelv és iroda-	7	1	7	1	5	1	5	1
Élő idegen nyelv								
Idegen nyelvek							2	
Matematika	4	1	4	1	4	1	4	1
Etika/ hit- és erkölcs-	1		1		1		1	
Természettudomány és								
Környezetismeret					1		1	
Művészetek								
Ének-zene	2		2		2		2	
Vizuális kultúra	2		2		2		1	
Testnevelés és sport	5		5		5		5	
Technológia								
Technika és tervezés	1		1		1		1	
Digitális kultúra					1		1	
Összes óraszám	22	2	22	2	22	2	23	2
Rendelkezésre álló	24		24		24		25	
Magyar nyelvű roma nem-	2		2		2		2	

2020/2021-es tanévtől felmenő rendszerben Általános Iskola óraterve az 5-8. évfolyamon

Tantárgyak	5. évfolyam		6. évfolyam		7. évfolyam		8. évfolyam	
	Min. óraszám	Szabadon tervezhető	Min. óraszám	Szabadon tervezhető	Min. óraszám	Szabadon tervezhető	Min. óraszám	Szabadon tervezhető
Magyar nyelv és irodalom	4		4	1	3	1	3	1
Élő idegen nyelv								
Idegen nyelvek	3		3		3		3	
Matematika	4		4		3	1	3	
Etika/ hit-és erkölcsan	1		1		1		1	
Történelem és Állampolg. ismeretek								
Történelem	2		2		2		2	
Állampolgári ismeretek							1	
Hon-és népismeret				1				
Természettudomány és földrajz								
Természettudomány	2		2					
Fizika					1,5		1,5	
Kémia					1,5		1,5	
Biológia					1,5		1,5	
Földrajz					1,5		1,5	
Művészetek								
Ének-zene	2		1		1		1	
Vizuális kultúra	1		1		1		1	
Dráma és színház		1						
Technológia								
Technika és tervezés	1		1		1			1
Digitális kultúra	1		1		1		1	
Testnevelés és egészségfejlesztés								
Testnevelés	5		5		5		5	
Közösségi nevelés	1		1		1		1	
Összes óraszám	27	1	26	2	28	2	28	2

Rendelkezésre álló órákeret	28	28	30	30
Magyar nyelvű roma nemzetiségi nemzetiségi okt.	1	1	1	1

3. Alkalmazható tankönyvek, tanulmányi segédletek, taneszközök, valamint a ruházat és egyéb felszerelések kiválasztásának elvei

Testnevelési felszerelés:

- tornacipő
- fehér zokni
- sötét színű alsó
- fehér póló
- piros póló (emelt óraszámú csoport)
- hideg időben melegítő
- testi épséget veszélyeztető kiegészítőket a tanulók testnevelés órán ne viseljenek.

A tankönyvek, tanulmányi segédletek kiválasztásának elvei:

Tankönyvek, munkafüzetek csak a hivatalos tankönyvjegyzékben feltüntetettek közül választhatóak a munkaközösség tagjainak egyetértő véleménye alapján.

A választásnál figyelembe vesszük, hogy a tankönyv:

- feleljen meg a helyi tantervnek
- szolgálja az intézmény által felvállalt kulcskompetenciák (szövegértés-szövegalkotás, matematika-logika, szociális-életvitel) fejlesztését
- életkori sajátosságoknak és fejlődés ütemének megfelelő legyen, jól motiváljon, különös tekintettel az SNI-s tanulók fejlesztésére.
- érthető, tagolt és logikus felépítésű legyen
- legyen alkalmas képességfejlesztésre és differenciálásra
- szemléletes és szép kivitelű legyen
- ára - a támogatási formák mellett – mindenki számára elérhető legyen,
- Figyelemmel kell lenni arra, hogy a szociális hátrányokkal érkezők számára biztosítani tudják a jogszabályban előírtakat.

A közismereti tanterv az egyes tantárgyak vonatkozásában szintén megjelöli a tanterv végrehajtásához szükséges tankönyveket és egyéb segédleteket, s mivel ezek elég nagy választás

tékekben állnak rendelkezésre, lehetővé teszik a tanári szabadság érvényesülését és a tanulókhöz való alkalmazkodást is. A nyilvánvalóan szükséges tankönyveken és segédleteken túl egyéb eszközök beszerzése csak akkor lehetséges, ha feltétlenül szükséges, illetve megkönnyíti a tanulók vizsgákra történő felkészülését.

- Maximálisan segítsék a tantervi követelmények teljesítését
- Korszerű szemléletűek, világnézetileg semlegesek, jól tanulhatóak és jól taníthatóak legyenek (fogalmazása érthető, a fogalmak magyarázata világos és pontos, a felépítés, az összefüggések bemutatása logikus stb.)
- Lehetőség szerint alacsonyabb árkategóriába tartozzanak

A pedagógus módszertani szabadsága jegyében a tankönyveket a szakmai munkaközösségek választják ki a fenti szempontok figyelembevételével. A választott tankönyvek megrendelését a szülői szervezet és a diákönkormányzat egyetértése után az igazgató hagyja jóvá.

A tankönyvet, tankönyvcsaládot felmenő rendszerben változtatjuk, kivéve, ha az addig alkalmazott tankönyvet már nem adják ki.

A megrendeléseket és a terjesztést megbízott tankönyvfelelős végzi.

A taneszközök kiválasztása a szaktanárok feladata az ésszerűség határain belül, szintén az alacsonyabb árfekvésű termékeket előnyben részesítve. Alkalmazásuk megtöri a monotóniát, jobb tanulói közérzetet teremt, elősegíti a megértést, fokozza a tanulási kedvet, javítja tanulóink tanuláshoz kapcsolódó pozitív viszonyát.

Minden tantárgy oktatásához a tanár által meghatározott formában és módon köteles a tanuló tantárgyanként egy darab füzetet biztosítani.

Az egyes alapvető – minden tanuló számára kötelező - taneszközök és felszerelések jegyzékét a következő táblázat tartalmazza:

Természettudományos tantárgyak	1db egyenes vonalzó
	1db háromszög vonalzó
	1db nem programozható számológép
	1db radír
	1db grafitceruza
	1db körző
Idegen nyelv	1db kézisztár

Készségtantárgyak	Az időjárásnak megfelelő sportruházat, sportcipő Rajzeszközök
-------------------	---

4. Felvételi eljárás, magasabb évfolyamba lépés feltételei

1. osztályba lépés feltételei

A gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a hatodik életévét betölti, tankötelessé válik. Az a gyermek, akinek esetében azt a szakértői bizottság javasolja, további egy nevelési évig az óvodában részesül ellátásban, és ezt követően válik tankötelessé. A tankötelezettség teljesítése a tanév első tanítási napján kezdődik. Ha a gyermek az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget korábban eléri, a kormányhivatal a szülő kérelmére szakértői bizottság véleménye alapján engedélyezheti, hogy a gyermek hatéves kor előtt megkezdje tankötelezettségének teljesítését.

A tankötelezettség kezdetéről

- ha a gyermek nem járt óvodába az iskolaérettségi vizsgálat alapján a szakértői bizottság,
- az óvoda, az iskola vezetője vagy a szülő kezdeményezésére az iskolaérettségi vizsgálat alapján a szakértői bizottság dönt.

Az iskolába a tanköteles tanulókat az első évfolyamra az állami intézményfenntartó központ által meghatározott időszakban kell beíratni. A beiratkozásra meghatározott időt a helyben szokásos módon közzé kell tenni.

A kormányhivatal meghatározza és közzéteszi az iskolák felvételi körzetét, továbbá - a köznevelés-fejlesztési tervvel összhangban - a pedagógiai szakszolgálatot ellátó intézmény működési körzetét.

Az iskolába felvett tanulók osztályba vagy csoportba való beosztásáról - a szakmai munkaközösség véleményének kikérésével - az igazgató dönt.

Felsőbb évfolyamba lépés feltételei

Általános iskola alsó tagozat

Az általános iskola alsó tagozatán felmenő rendszerben ismét lehetőség van évfolyamismétlésre, amennyiben a tanuló nem teljesíti a továbbhaladás feltételeit. Iskolánk tantestülete úgy döntött, hogy első évfolyamtól kezdődően azon tanulók, akik nem teljesítik a évfolyamra előírt követelményeket, osztályt ismételnék a nevelőtestület döntése alapján.

Általános iskola felső tagozata

- A tanuló az iskola magasabb évfolyamára akkor léphet, ha az oktatási miniszter által kiadott kerettantervekben "A továbbhaladás feltételei" c. fejezetekben meghatározott követelményeket az adott évfolyamon minden tantárgyból teljesítette.
- A követelmények teljesítését a nevelők a tanulók év közbeni tanulmányi munkája, illetve érdemjegyei alapján bírálják el. Minden tantárgyból legalább az "elégséges" év végi osztályzatot kell megszereznie a tanulónak a továbbhaladáshoz.
- Ha a tanuló a tanév végén "elégtelen" osztályzatot/osztályzatokat szerez legfeljebb 3 tantárgyból, a következő tanévet megelőző augusztus hónapban javítóvizsgát tehet. Sikertelen javítóvizsga esetén tanulmányait csak az évfolyam megismétlésével folytathatja.
- Amennyiben a tanuló háromnál több tantárgyból szerez elégtelen osztályzatot tanév végén, évfolyamot ismételni köteles.
- Az egyes tanulók félév és év végi osztályzatát a nevelőtestület osztályozó értekezleten áttekinti, és dönt a tanuló magasabb évfolyamba lépéséről, illetve egyes tanulóknál osztályozó vizsgát írhat elő a törvényi előírások betartásával.
- Ha tanulmányok alatti vizsga sikertelen év végén, javítóvizsgát köteles tenni a tanköteles tanuló. Sikertelen javítóvizsga esetén tanulmányait csak az évfolyam megismétlésével folytathatja.

Iskolánkban csak az igazgató engedélye alapján folytathatja tanulmányait az a tanuló, aki nem tanköteles és ugyanazon évfolyam tanulmányi követelményeit második alkalommal sem teljesítette.

Javítóvizsga

Javítóvizsgán kell részt vennie annak a tanköteles tanulónak, akinek legfeljebb három tantárgyból az év végén megállapított osztályzata elégtelen volt, vagy az osztályozó vizsgán megbukott.

A javítóvizsgával kapcsolatosan az alábbiak szerint kell eljárni:

- A javítóvizsgára utasított tanuló az igazgató által megállapított napon (augusztus vége), vizsgahalasztási engedély esetén vagy osztályozóvizsgán bukottak estében legkésőbb december 20. napjáig javítóvizsgát tehet.
- A vizsga idejéről az igazgató a tanulót és annak szüleit írásban értesíti, és figyelmezteti őket arra, hogy a javítóvizsga indokolatlan elmulasztása osztályismétlést jelent. A tanuló - előzetes jelentkezés nélkül – bizonyítványával jelenik meg a vizsgabizottság előtt.
- Az elhalasztott javítóvizsgára készülő tanulónak részt kell vennie a következő felsőbb osztály tanulmányi munkájában, mulasztásait szabályosan igazolnia kell, munkáját a többi tanulóhoz hasonlóan kell elbírálni. A javítóvizsga sikeres letétele után a tanuló az osztálynak végleges tagja lesz, sikertelen vizsga esetén az előző osztályt kell megismételnie.
- Igazolatlan távolmaradás a vizsgáról vagy szabálytalanság miatti eltiltás osztályismétlést von maga után.
- A javítóvizsgát az osztályozó vizsgára előírt módon kell lebonyolítani.
- A javítóvizsga nem ismételtető meg.
- Az eredményhirdetés a bizonyítvány kiosztásával történik.

5. Átvétel, iskolaváltás

Azonos évfolyamon belül másik osztályba való átlépés feltételei:

- Az iskola keretén belül a szülő írásbeli kérésére az igazgató engedélye után az át-lépés azonos évfolyam más tanulócsoportjába a gyermek képességeinek ismereté-ben, a létszám függvényében történhet. Amennyiben a tanuló nem tanulta az adott osztályban tanított tantárgyak valamelyikét, különbözeti vizsgát köteles tenni.

Átvétel másik iskolából:

- Az iskola igazgatójához benyújtott kérvény alapján egyedi elbírálással történik.
- Azon tantárgyakból, amelyeket nem, vagy alacsonyabb óraszámban tanult külön-bözeti vizsgát kell tennie félévkor és/vagy év végén. Ha a különbözeti vizsga si-kertelen év végén, javítóvizsgát köteles tenni a tanuló. Sikertelen javítóvizsga ese-tén tanulmányait csak az évfolyam megismétlésével folytathatja.

6. Magatartás, szorgalom értékelése

Egységes minősítés követelményei

Magatartás:

- A magatartás osztályzata a tanulók életkori sajátosságaihoz igazodóan értékeli az iskolai és az iskolán kívüli fegyelmezettséget, viselkedést. Értékeli a társakhoz, a felnőttekhez való viszonyulást, a házirend betartását, saját és mások iránt érzett fe-lelősségérzetet, az iskola vagyontárgyainak megóvását.
- Hangsúlyozzuk, hogy az értékelésnél, a minősítésnél az iskola által támasztott er-kölcsei követelmények jelentik a viszonyítási alapot.

Szorgalom:

- A szorgalom osztályzata a tanuló egyéni képességeihez mérten a tanulmányi mun-kához való viszonyát, munkavégzésének színvonalát, a tanuló kötelességtudását értékeli.
- A késések, az igazolatlan órák, az ellenőrző-hiányok elbírálásánál a mindenkori házirend szabályai érvényesek, és ezt ennek megfelelően kell figyelembe venni.

A magatartás és a szorgalom elbírálásánál irányító, alapvető szempont, hogy a példás való-ban példaként álljon, és kapjon elismerést nagyobb közösség előtt is.

Az elméleti órákon és a gyakorlati foglalkozásokon tanúsított magatartás és szorgalom együttesen befolyásolja a tanuló minőségét.

Fontos lehet adott szituációban a tanulók előmenetelének egyéni elbírálása magatartásból és szorgalomból egyaránt. Az egyéni elbíráláskor szem előtt kell tartani az adott helyzet kialakulását befolyásoló tényezőket (pl.: a tanuló családi körülményeit, egészségügyi állapotát, stb.)

A reális kép kialakítása érdekében az egyes osztályokban tanító team-ek (osztályfőnök és szaktanárok közössége) egymással egyeztetnek a félévi és évvégi osztályzatok meghatározására.

Magántanulói jogviszonyban álló tanulóinknál és a felnőttképzésben résztvevő levelező, esti tagozatos hallgatóknál nincs magatartás és szorgalom minősítés.

Minősítés formái

Az értékelés négy fokozatban történik, havonta:

- példás (5); jó (4); változó (3); rossz (2)

Magatartás	Példás (5)	Jó (4)	Változó (3)	Rossz (2)
1. Aktivitás a közösségi munkában, példamutatás	Magától vállal feladatokat, jól elvégzi, a közösséget szervezi	Ösztönzésre vállal feladatokat.	Egy-egy alkalommal vesz részt valamilyen munkában.	Negatív, romboló
2. Hatása a közösségre	Pozitív, irányító, vállalja önmagát, kezdeményező	Passzív, de egyetértő.	Visszahúzó, de nem ártalmas.	Negatív hangadó.
3. A házirend betartása	Betartja és társait is erre ösztönzi.	Betartja.	Részben tartja be.	Sokat vét elene.
4. Viselkedés, hangneme, beszédstílus	Kifogástalan (társaival szemben is).	Ingadozó, bizonytalan, de irányítható	Udvariatlan, nyegle.	Durva, gorbombos.

5. Fegyelmezettség	Nagyfokú.	Megfelelő.	Gyenge.	Fegyelmezetlen.
6. Fegyelmezési fokozata van-e?	Nincs, dicsérete van.	Osztályfőnöki, szaktanári fegyelmeztetője van.	Osztályfőnöki rovás.	Igazgatói figyelemzés, megrovás. Fegyelmi eljárás

Az értékelés négy fokozatban történik, havonta:

- példás (5); jó (4); változó (3); hanyag (2).

Szorgalom	Példás (5)	Jó (4)	Változó (3)	Hanyag (2)
1. Általános tanulmányi munkájának színvonala	Igényes, céltudatos, önálló belátáson alapul.	Állandóan jó színvonalú, de igyekezete nem kiemelkedő.	Ingadozó, külső tényezőktől függő, néha hajlik a hanyagságra.	Hanyag, érdektelen.
2. Munkavégzés: -óraára készülés, -óra alatti munka, -otthoni munka,	Rendszeres, kitartó, pontos, mindent feladatot elvégez.	Rendszeres, ösztönzésre dolgozik.	Rendszertelen, függ a várható számonkéréstől, önállótlan.	Megbízhatatlan, nem tanul otthon, nem dolgozik az órákon.
3. Vállal-e tanórán kívüli feladatokat (kiselőadás, verseny, stb.)?	Igen, szívesen, jól meg is oldja azokat.	Keveset, csak rábeszélésre.	Ritkán.	Nem.

Az igazolatlan hiányzás és a magatartás értékelés összefüggései:

- Példás: nincs igazolatlan óra,
- Jónál jobb nem lehet a tanuló magatartása ha: 1-7 igazolatlan óra,
- Változónál jobb nem lehet a tanuló magatartása ha: 8-14 igazolatlan óra,

- Rossznál jobb nem lehet a tanuló magatartása ha: 15 igazolatlan órától.

Az elégtelen osztályzatok és a szorgalom értékelés összefüggései:

- Példás: tanulmányi eredménye 4-5 között van,
- Jónál jobb nem lehet a tanuló szorgalma ha: tanulmányi eredménye 3-4 között van,
- Változónál jobb nem lehet a tanuló szorgalma ha: elégtelen osztályzata nincs, tanulmányi eredménye 2-3 között ingadozik.
- Hanyagnál jobb nem lehet a tanuló szorgalma ha: elégtelen egy vagy több félévi vagy évvégi osztályzat esetén.

A fent felsorolt szempontok alapján az osztályfőnök kialakítja a végső osztályzatot.

Az osztályozó konferencia tanári közössége a fentiekől indokolt esetben egy-egy jeggyel eltérhet, melyről többségi szavazással dönt.

7. Iskolai beszámoltatás, számonkérés

Számonkérés követelményei:

Az iskolai beszámoltatás, számonkérés tanórai foglalkozások, valamint tanulmányok alatti vizsgán történhet. Minden pedagógus kollégánk a következetességre, rendszerességre törekszik a tanév során.

Legfontosabb alapelv, hogy kellő számú érdemjegy álljon rendelkezésre – minimum tantárgyanként havi egy jegy. Az intézmény nevelői személyes felelősséggel döntenek az osztályzás, értékelés kérdésében. A tanuló érdemjegyeiről az iskola ellenőrző könyv (tájékoztató füzet) illetve a digitális napló szülői modulja útján értesíti a szülőket. Az érdemjegyeket a tanulók írják be az ellenőrzőbe, helyességét az osztályfőnökök havi rendszerességgel ellenőrzik. A digitális naplót az osztályfőnök és a szaktanárok naprakészen vezetik.

Az érdemjegyek alapján a szaktanárok félévkor és év végén tantárgyanként osztályzatot állapítanak meg. Félévkor az osztályzatokról ellenőrző könyv (tájékoztató füzet), év végén bizonyítvány kiállítása útján tájékozódik a szülő, melyet az osztályfőnökök töltenek ki.

A gyakorlati jegyeket a szakoktatók havonta osztályozó lapon küldik be az osztályfőnöknek, aki rendszeresen a mulasztással együtt átvezeti az osztálynaplóba.

A beszámoltatás, számonkérés tanulmányok alatti vizsgán (osztályozó, különbözeti, beszámoló) is történhet a törvényi előírások szerint..

Magántanulóink iskolánk valamennyi kötelező tanórai foglalkozása alól felmentést kapnak, részükre konzultációkat szervezünk, ezzel segítjük önálló, otthoni felkészülésüket a félévi és év végi osztályozó vizsgára. A konzultáció időpontjáról írásban értesítjük a tanuló/szülőt a magántanulói jogviszony létesítésekor.

A tantárgyi érdemjegyek pótlásának, javításának módjai és lehetőségei:

Megadjuk a lehetőséget a tanulóinknak (pl. témazáró, felmérő, stb.) pótlására, esetleges javítására akkor, ha a tanuló:

- egészségügyi okok miatt,
- pszichés problémái miatt,
- az esetleges szociokulturális nehézségei miatt, nem adott számot tudásáról, vagy eredménytelen, minimumszint alatti volt a tanuló teljesítménye.

Az érdemjegy, a minősítés pótlására vonatkozó lehetőségről minden tanulót tájékoztatunk.

Konkrétan elmondják kollégáink a javítás, pótlás

- idejét,
- formáit,
- módját.

Az eredményről a tanulót és a szülőt is tájékoztatja a tantárgyat tanító pedagógus.

A sajátos nevelési igényű, illetve a beilleszkedési, tanulási magatartási nehézséggel küzdő tanulóinkat - a szakértői és rehabilitációs bizottság vagy a nevelési tanácsadó szakértői véleménye alapján – a gyakorlati képzés kivételével – az igazgató mentesítheti egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és a minősítés alól.

Az igazgató a készségtárgyak tanulása és értékelése alól tanulóinkat, egyéni adottságait figyelembe véve - kérelmük alapján – mentesítheti.

Számonkérés formái:

Az évközi beszámoltatás és számonkérés szóban, és írásban történik általános iskolában, szakiskolában, szakközépiskolában egyaránt.

Az iskolai írásbeli beszámoltatások formái, rendje, korlátai

Az írásbeli beszámoltatás lehet:

- írásbeli felelet, röpdolgozat,
- szódolgozat
- felmérő dolgozat,
- házi dolgozat, fogalmazás, esszé,
- témazáró dolgozat, fogalmazás, esszé,
- teszt.

A rövid,– maximum az addig feldolgozott, aktuális témaköri tananyagot felölelő – írásbeli számonkérés bármikor alkalmazható bármely tanórán előzetes bejelentés és felkészülés nélkül.

Az egész témaköröket magában foglaló írásbeli beszámoló, azonban csak gondos előkészítés után következhetnek, legalább egy héttel a megíratásuk előtt be kell jelenteni a szaktanárnak. Egy tanítási nap maximum két ilyen dolgozatot írhat egy tanulócsoporthoz. A beszámoltatást témazáró összefoglalásnak kell megelőznie, ahol a szaktanár mindenki számára érthetően kiemeli a témakör főbb jelentőségeit. Csak azok a témaköri elemek szerepelhetnek az írásbeli kérdések között, melyet a tananyag feldolgozása során a szaktanár a tanulócsoporthoz megismertetett. A megtanított tudáselemek ismeretlen területen való alkalmazása megengedett.

Az írásbeli számonkéréshez a megfelelő minőségű eszközt (lap, íróeszköz) a tanuló biztosítja. Az írásbeli munkát - ha a tanár másképp nem rendelkezik – kék vagy fekete színű tollal kell írni, A/4-es vagy A/5-as formátumú írólap minőségű papírra, tesztlapra vagy dolgozat füzetbe, a rajzokat pedig grafit ceruzával kell megszerkeszteni. A dolgozatok során csak a szaktanár által előzetesen engedélyezett segédeszköz (nem programozható számológép, függvénytábla, képletgyűjtemény, szöveggyűjtemény, stb.) használható.

A szaktanár felmentést adhat egy-egy beszámoltatás alól méltányossági megfontolásból – a törvényesség keretein belül – bármely tanulónk részére, a tanuló problémáinak (pl.: egészségügyi, szociális, stb.) egyéni elbírálása alapján. Meghatározza ezzel párhuzamosan a pótlás idejét, formáját, amelyről a tanulót tájékoztatja.

Az azonos évfolyamok osztályaiban tanító szaktanáraink közös követelményeket határoznak meg munkaközösségeiken belül tantárgyaik számonkérésénél – a minél objektívebb teljesítményértékelés és minősítés érdekében.

Az iskola a nevelő és oktató munka egyik fontos feladatának tekinti a tanulók tanulmányi munkájának folyamatos ellenőrzését és értékelését.

- Az előírt követelmények teljesítését a nevelők az egyes szaktárgyak jellegzetességeinek megfelelően a tanulók szóbeli felelete, írásbeli munkája vagy gyakorlati tevékenysége alapján ellenőrzik. Az ellenőrzés kiterjedhet a régebben tanult tananyaghoz kapcsolódó követelményekre is.
- A következő elméleti jellegű tantárgyak: magyar nyelv és irodalom idegen nyelvek, matematika, természettudomány, történelem, fizika, kémia biológia, földrajz ellenőrzésénél:
- A nevelők a tanulók munkáját egy-egy témakörön belül szóban és írásban is ellenőrzik;
- Az egyes témakörök végén a tanulók az egész téma tananyagát és fő követelményeit átfogó témazáró dolgozatot írnak.
- A tanulók szóbeli kifejezőképességének fejlesztése érdekében a nevelők többször ellenőrzik a követelmények elsajátítását szóbeli felelet formájában.

Ennek érdekében minden tanuló legalább egyszer felel szóban:

- Az ének-zene, a vizuális kultúra, a digitális kultúra, a technika és tervezés tantárgyból félévente, valamilyen gyakorlati tevékenységgel összekapcsolva,
- A többi tantárgy esetében egy-egy témakörön belül.
- A testnevelés követelményeinek elsajátítását csak gyakorlati tevékenység révén ellenőrizzük.
- A nevelők a tanulók tanulmányi teljesítményének és előmenetelének értékelését, minősítését elsősorban az alapján végzik, hogy a tanulói teljesítmény hogyan viszonyul az iskola helyi tantervében előírt követelményekhez. A minősítésnek (tudásmérés) csak értékmérő funkciója lehet. Az osztályzattal történő minősítés nem tartalmazhat fegyelmezással, magatartással összefüggő elemet.

Tanulói teljesítmények értékelése, minősítés formái

Fontos alapelvünk az értékelés során:

- a tanulók meglévő képességeinek, előzetes tudásának feltárása
- a tanuló önmagához viszonyított fejlődésének kimutatása.
- a szöveges értékelés alkalmazása a HHH tanulók esetében háromhavonta.

Intézményünkben mindhárom értékelési formának létjogosultsága van:

- Helyzetfeltárás → diagnosztikus értékelés
- A bevezető és kezdő szakaszban folyamatosan mérjük (be- és kimeneti mérés, DIFER) a tanulók alapkészségének fejlődését.
- A mérés megállapítja az esetleges hiányosságokat, s azok kompenzálására tanórai differenciált tanulói foglalkozások keretében kerül sor.
- Minden tanévben a 4. évfolyam valamennyi osztályában év végén (május) matematikai-logika, szövegértés-szövegalkotás, szociális-életviteli kompetenciák területén diagnosztikai mérés alapján állapítjuk meg, hogy az alapkészségek milyen szinten állnak. A mérés eredménye alapján kell meghatározni az alapkészségek fejlesztésének mértékét. A negyedik évfolyam kimeneti mérése az ötödik évfolyamra vonatkozó bemeneti mérés funkcióját tölti be, mely támpontul szolgál az alapkészségek fejlesztése mértékének, módjának meghatározásához.
- A diagnosztikus mérést a tantárgyat tanító pedagógus végzi, a mérés értékelése közösen történik, az osztálytanító, az 5. évfolyamos szaktanár és a megsegítő pedagógus együttműködésével.
- Fejlesztő-formálás → formatív értékelés
 - ❖ A tanulási folyamat közbeni irányítás, segítség történik meg, amely a hibák javítását és a sikerek megerősítését szolgálja. Lehetőséget nyerünk a korrekcióra a nevelési-oktatási célok területén.
- Az alapozó szakaszban nyomon követő méréssel kell a fejlesztés mértékét a tanulói készségszintek helyzetét, a további fejlesztés ütemét meghatározni. A sikerkritérium megfogalmazásával, a tantárgyi minimumkövetelmény pontos meghatározásával és nyilvánossá tételével, a továbbhaladáshoz a tanulók által elérendő szintet rögzíteni kell.
- Végző minősítés → szummatív értékelés

Az értékelés, minősítés módja, formája a Magyarországon általánosan elfogadott és alkalmazott ötjegyű osztályzással történik az elméleti és a gyakorlati oktatás során egyaránt. Az egyes tantárgyak minimumszintjét a tantárgy jellege határozza meg.

Az egyes tantárgyak érdemjegyei és osztályzatai a következők:

jeles (5), jó (4), közepes (3), elégséges (2), elégtelen (1).

Az osztályzat (érdemjegy) akkor

- ❖ Jeles (5):

- Ha a tanuló a helyi tanterv követelményeit megbízhatóan elsajátította, tudását alkalmazni is képes.
- ❖ Jó (4):
 - Ha a tanuló kevés hibával elsajátította a helyi tanterv követelményeit. Kiseb bizonytalanságokkal tudja alkalmazni tudását.
- ❖ Közepes (3):
 - Ha a tanuló a helyi tanterv követelményeit pontatlanul, esetenként felszínesen és több hibával teljesíti. Csak nevelői segítséggel tudja alkalmazni tudását.
- ❖ Elégséges (2):
 - Ha a tanuló a helyi tantervnek csak minimális, a továbbhaladáshoz szükséges ismereteit sajátította el. Kizárólag nevelői segítséggel képes önálló feladatvégzésre.
- ❖ Elégtelen (1):
 - Ha a tanuló a helyi tanterv követelményeinek minimum szintjét sem sajátította el, nem rendelkezik a továbbhaladáshoz feltétlenül szükséges ismeretekkel, nevelői segítséggel sem képes önálló feladatvégzésre.

Az érdemjegy (osztályzatok) osztálykönyvi bejegyzésének formái:

- ❖ Piros színnel:
 - témazáró felmérések, dolgozatok
 - tanév végi osztályzatok
- ❖ Kék színnel:
 - szóbeli feleletek
 - írásbeli feleletek
 - félévi osztályzatok
- ❖ Zöld színnel:
 - gyűjtőmunka,
 - szorgalmi feladatok,
 - kiselőadások,
 - füzetek rendje, külalak
- A 2. évfolyam II. félév - 8. évfolyamon a pedagógus a tanulók teljesítményét, előmenetelét tanítási év közben minden tantárgyból rendszeresen érdemjegyekkel értékeli, félévkor és a tanév végén osztályzattal minősíti. A félévi és az év végi osztályzatot az

éremjegyek és a tanuló év közbeni tanulmányi munkája alapján kell meghatározni. Az egyes tanulók év végi osztályzatát a nevelőtestület osztályozó értekezleten áttekinti és a pedagógus, illetve az osztályfőnök által megállapított osztályzatok alapján dönt a tanuló magasabb évfolyamba lépéséről.

- Abban az esetben, ha az év végi osztályzat a tanuló hátrányára lényegesen eltér a tanítási év közben adott éremjegyek átlagától, a nevelőtestület felhívja az érdekelt pedagógust, hogy adjon tájékoztatást ennek okáról, és indokolt esetben változtassa meg döntését. Ha a pedagógus nem változtatja meg döntését, és a nevelőtestület ennek indokaival nem ért egyet, az osztályzatot az évközi éremjegyek alapján a tanuló javára módosítja.
- A tanulók munkájának, előmenetelének folyamatos értékelése érdekében minden tantárgyból egy-egy témakörön belül minden tanulónak legalább két éremjegyet kell szereznie. Ha a témakör tanítása hosszabb időt vesz igénybe, minden tanuló munkáját havonta legalább egy éremjeggyel kell értékelni.

Félévkor az osztályzatok tájékoztató jellegűek, tanév végén az egész éves munka kerül értékelésre, figyelembe véve a javuló vagy romló tanulmányi eredményeket.

Az általános iskola első évfolyamán, a második évfolyam I. félévében valamint azon tantárgyak esetén ahol szöveges értékelést alkalmazunk, az értékelés kifejezi, hogy a tanuló:

- ❖ kiválóan teljesített
- ❖ jól teljesített
- ❖ megfelelően teljesített
- ❖ felzárkóztatásra szorul

A „felzárkóztatásra szorul” minősítés esetén a szülők bevonásával értékeljük a tanuló teljesítményét, illetve a felzárkóztatás módjáról tájékoztatást adunk.

A helyi adottságokat figyelembe véve az előre meghatározott szöveges értékelés szerinti értékelést alkalmazzuk az 1. évfolyamon félévkor és év végén és a 2. évfolyam első félévében.

Az év végi szöveges értékelést a bizonyítványhoz mellékelt bizonyítvány pótlapon kapják meg a tanulók az első évfolyam végén.

Évfolyamismétlés lehetősége:

A tanuló évfolyamisméltése az 1. évfolyamon az alábbi esetekben lehetséges: amennyiben a szülő kéri az évfolyam megisméltését. Ebben az esetben nem állítunk ki számára bizonyítványt, csak iskolalátogatási bizonyítványt, miszerint a tanévet előkészítő jelleggel teljesítette.

2-8. évfolyamon az elégtelen érdemjeggyel való értékelés javítóvizsgára bocsátást eredményez.

Az eredménytelen javítóvizsga évisméltést von maga után. .Abban az esetben, ha a tanuló hiányzása (igazolt és igazolatlan) meghaladja a 250 órát, és az igazolatlan hiányzása a 20 órát meghaladja és az értesítési kötelezettségeinek az iskola eleget tett, a tantestület dönthet az évisméltésről.

Az iskolaotthonos oktatásnál napi 8 óra a mulasztás.

Az ellenőrzés, értékelés formái:

Szóbeli:

➤ 1-4. évfolyam:

- ❖ Formái: beszélgetés, összefüggő felelet, beszámoltatás, kiselőadás, memoriter, szerepjátékok, verseny és vetélkedő, önértékelés és társak értékelése.
- ❖ Rendje: a szóbeli beszámoltatás arányának növelése a cél, a tanórákat szójeát a tanulók minél több szóbeli megnyilvánulása, fokozatosan hozzá kell szoktatni a tanulókat az összefüggő felelethez.
- ❖ Eszközei: kompetencia területeknek megfelelő fogalomhasználat; rövid, tömör, szakmailag pontos válaszok; egy-egy téma összefüggő kifejtése; ábra, kép, leírás, grafikonok, diagramok elemzése és értékelése; kiselőadás; lexikonhasználat; érvelés és cáfolat; logikai okfejtés.
- ❖ Értékelése: szóban, írásban, piros pontokkal, egyéb dicséretet, esetleges elmarasztalást kifejező szimbólumokkal, jelekkel, második év második félévétől érdemjegyekkel.

➤ 5-6., 7-8. évfolyam:

- ❖ Formái: beszélgetés, kiselőadás, összefüggő felelet, élménybeszámoló, memoriter, kísérletek, megfigyelések tapasztalatainak elmondása, idegen nyelvből szavak felmondása, iskolai rendezvények szervezése és azokon

való részvétel, verseny és vetélkedő, kísérlet és gyakorlat, önértékelés és társak értékelése.

- ❖ Egy –egy témakör zárásánál lehetőséget biztosítunk a BTMN-s és SNI-s tanulóknak szóbeli témazáró feleltre, amennyiben az szükségessé válik. Ennek rendje és értékelése megegyezik az írásbeli témazáró rendjével és értékelésével.
- ❖ Rendje: az elméleti tantárgyakból minden tanórán legalább 4-5 tanuló beszámol, szóban megnyilvánul valamilyen formában.
- ❖ Értékelése: érdemjegyek, szóbeli értékelés.

Írásbeli:

➤ 1-4. évfolyam:

- ❖ Formái: írásbeli feleletek, témazárók megíratása, szöveges beszámolók, fogalmazás, teszt, feladatlap formájában

➤ 5-6., 7-8. évfolyam:

- ❖ Formái:

- Magyar nyelv és irodalom, történelem: írásbeli feladatok, kisdolgozatok, nagy dolgozat, témazáró
- Matematika: témaközi tudáspróbák feladatlapokon, központi témazárók, évi felmérés feladatlapok tesztek.
- Fizika, kémia: írásbeli feleletek, tudáspróba, központi ellenőrző feladatlapok megíratása, 8. évfolyam végén felmérés (feladatlapok, tesztek)
- Idegen nyelv (német, angol): szódolgozatok, témazárók íratása
- Természettudományi tantárgyak: (földrajz, biológia, technika, életvitel): írásbeli számonkérés, témazáró dolgozat, teszt, feladatlap alapján
- Digitális kultúra: számonkérés feladatlapon, gépen történő gyakorlat megoldása.
- Etika / Hit és erkölcstan: írásbeli feleletek egy-egy témakörből

➤ 1-4 évfolyam:

- ❖ Rendje:

- Írásbeli feleletek: az elsajátított részismeretekből

- Témazárók: témakörök lezárásánál a tantárgyak tanmenetében előírtak szerint.

➤ 5-6., 7-8. évfolyam:

❖ Rendje:

- Magyar nyelv és irodalom, történelem: írásbeli feladatok tanóránkénti anyagokból, kisdolgozat, életrajzok, nyelvtani szabályok, fogalmak. Témazáró nagydolgozat témakörök lezárását, összefoglalását követően.

- Matematika: témaközi tudáspróbák, kisebb témakörök számonkérése, központi témazáró dolgozatok, témakörök lezárásakor.

- Fizika-kémia: írásbeli feleletek, napi tanulnivalókból, tudáspróba kisebb fejezetekből, központi témazáró a tanmenetben meghatározottak szerint.

- Idegen nyelv: szódolgozat, témazáró leckék, témakörök végén összefoglalás után.

- Természettudomány: írásbeli számonkérés egy-egy anyagrészből, témazáró dolgozat témakörök összefoglalása után.

- Digitális kultúra: írásbeli számonkérés kisebb anyagrészekből.

❖ Eszközei:

- Vázlatírás, feladatterv-készítés, konkrét szempontok alapján készített lényegre törő beszámoló, logikai térkép.

Értékelés

A témazárók kétszeres értékűnek számítanak.

➤ 1 évfolyam év végéig:

Az írásbeli feleletek, témazárók szöveges értékelése:

❖ kiválóan teljesített

❖ jól teljesített

❖ megfelelően teljesített

❖ felzárkóztatásra szorul

- 2. évfolyam félévéig: (Tanulásban akadályozott tanulók esetében 2. évfolyam végétől 4. évfolyam év végéig 5 fokozatú értékelést alkalmazunk)

- ❖ kiválóan teljesített
- ❖ jól teljesített
- ❖ megfelelően teljesített
- ❖ felzárkóztatásra szorul

2. évfolyam 2. félévétől érdemjeggyel értékelünk.

- 2-8. évfolyam:
 - Magyar nyelv és irodalom, történelem: írásbeli felelet egyenrangú a napi szóbeli felelettel, kisdolgozat egyenrangú a napi szóbeli felelettel, nagydolgozat kétszeres értékű.
 - Matematika: témaközi tudáspróbák szóbeli felelet értékűek, témazáró kétszeres értékű.
 - Fizika-kémia: írásbeli felelet, tudáspróba, szóbeli felelet értékű, témazáró kétszeres értékű.
 - Idegen nyelv: szódolgozat azonos értékű a szóbeli felelettel, témazáró két jegynek felel meg.
 - Természettudomány: írásbeli számonkérés értéke a szóbeli felelettel azonos, témazáró dolgozat értéke kétszeres.
 - Digitális kultúra. 3-8. évf. a feladatlapon és a gépen történő gyakorlat megoldása érdemjegyekkel.
 - Ének-zene: Dalok szövegéből, művészetéből, művészeti stílusokból, zeneszerzők életrajzából szóbeli beszámoltatás, órai munka. Értékelése érdemjegyekkel.
 - Vizuális kultúra: értékelése: érdemjegyekkel, ábrázolási konvenciók alkalmazása, technikai eljárások, kompozíciós feladatok, művészeti korok, stílusok, műalkotások, órai munka, versenyeken, pályázatokon való részvétel.
 - Testnevelés: értékelése érdemjegyekkel. A szaktanárok az alábbiakat értékelik: a helyes technikai végrehajtást, a teljesítményt, a teljesítményben bekövetkezett változást (fejlődést), a tanulói aktivitást, a tantárgyhoz való hozzáállást, szabadidős versenysportban elért eredményeket. A

teljesítmények az adott sportági mozgásanyag elsajátításának a végén mérhetőek. A tanulók fizikai állapotát mérő „mini Hungarofit” módszert az egészségnevelési program tartalmazza.

- Etika/Hit és erkölcstan: Hit és erkölcstan értékelése szövegesen történik: órai aktivitás, szóbeli számonkérés, beszélgetés, írásbeli feleletek alapján.

(Módosítva : 2022.június 30. 2. sz. melléklet alapján)

- Dráma és színház: Dráma és színház értékelése, az 5. évfolyamon, szövegesen történik: órai aktivitás, szóbeli számonkérés, beszélgetés és írásbeli számonkérés alapján
- Hon és népismeret: Hon és népismeret értékelése, a 6. évfolyamon, szövegesen történik: órai aktivitás, szóbeli számonkérés, beszélgetés és írásbeli számonkérés alapján
- Állampolgári ismeretek: Állampolgári ismeretek értékelése, a 8. évfolyamon, szövegesen történik: órai aktivitás, szóbeli számonkérés, beszélgetés és írásbeli számonkérés alapján

Az írásbeli beszámoltatás korlátai:

➤ 1-4. évfolyam:

- ❖ Egy napon egy írásbeli beszámoltatásnál nem lehet több.
- ❖ Előtte legalább 2 nappal közölni kell a tanulókkal.
- ❖ Az írásbeli témazáró dolgozatokat 15 napon belül értékelni kell és azt követően az eredményeket azonnal rögzíteni kell a KRÉTA elektronikus rendszerébe.

➤ 5-8. évfolyam:

- ❖ Egy napon 2 témazárónál többet íratni egy tanulócsoporthal nem lehet. Az osztályfőnök egyeztet.
- ❖ A témazáró dolgozatok időpontját annak megírása előtt egy héttel tudatni kell a tanulókkal, az eredményes felkészülés érdekében.

- ❖ Az írásbeli témazáró dolgozatokat 15 napon belül értékelni kell és azt követően az eredményeket azonnal rögzíteni kell a KRÉTA elektronikus rendszerébe.
- ❖ A pedagógus pedagógiai felelőssége az ellenőrzés, értékelés megtervezése, és odafigyelése a szóbeli és írásbeli formák helyes arányára.

Az ellenőrzés és értékelés során alkalmazott szempontok:

- ❖ lényegkiemelés, a frontális kérdésekre adandó rövid, szakmailag pontos válaszok, szempontok alapján történő beszámoló értékelése
- ❖ egy-egy téma összefüggő, szabatos kifejtésének, ábra, kép leírásának, grafikonok, diagramok elemzésének értékelése
- ❖ információk értelmezésének és felhasználásának, kiselőadás tartásának (könyv- és lexikonhasználat), szóbeli magyarázat fűzésnek, vázlat, feleletterv készítésének, logikai okfejtés, érvelés értékelése
- ❖ diagnosztikus értékelés (DIFER)
- ❖ írásbeli feleletek
- ❖ ellenőrzés formái között az otthoni munka, a verseny, vetélkedő szervezése, az azokon való részvétel
- ❖ ellenőrzés formái között az iskolai rendezvények szervezése, az azokon való részvétel
- ❖ az ellenőrzés formái között az önértékelés, a társak értékelése

C. A tanulásban akadályozott tanulók nevelése-oktatása integrált keretek között

1. Általános elvek

1.1. A Nemzeti alaptanterv és a választott kerettanterv alkalmazás a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásában

A Nemzeti alaptanterv (a továbbiakban: Nat) a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának is alapdokumentuma, az abban meghatározott fejlesztési területek – nevelési célok, kulcskompetenciák, illetve a tanulási területeken megfogalmazott célok, feladatok – a sajátos nevelési igényű tanulóakra is érvényesek. A sajátos nevelési igényű tanulókat nevelő-oktató iskolák pedagógiai programjuk, helyi tantervük elkészítésénél figyelembe veszik:

- a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: köznevelési törvény), a Nat és az Irányelv rájuk vonatkozó előírásait,
- a kollégiumi nevelés országos alapprogramját,
- a nevelés és oktatás helyi célkitűzéseit és lehetőségeit,
- a szülők elvárásait és
- az általuk nevelt-oktatott tanulók sajátosságait.

Az Irányelv egyaránt vonatkozik a sajátos nevelési igényű tanulóknak a többi tanulóval részben vagy egészben együtt (integráltan), azonos iskolai osztályban történő, illetve az e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményben, konduktív pedagógiai intézményben, iskolai osztályban a sajátos nevelési igényű tanulók számára külön szervezett (gyógypedagógiai nevelésben, oktatásban részt vevő nevelési-oktatási intézményekben) nevelésére-oktatására.

1.2. Az Irányelv célja

Az Irányelvben foglaltak célja, hogy a sajátos nevelési igényű tanulók esetében a tartalmi szabályozás és a gyermeki sajátosságok ugyanúgy összhangba kerüljenek, mint más gyermekeknel. Az Irányelv annak biztosítását szolgálja, hogy:

- a fejlesztés a számukra megfelelő tartalmak közvetítése során valósuljon meg, segítse a minél teljesebb önállóság elérését és a társadalomba való mind teljesebb beilleszkedést;
- az iskola fejlesztési követelményei igazodjanak a fejlődés lehetséges üteméhez;
- a tanulást megalapozó pszichikus funkciók, képességek, készségek kialakítása, fejlesztése kiemelt szerepet kapjon a teljes alapfokú oktatás szintjén, de különösen az általa-

nos iskola alsó tagozatán, illetve ha szükséges, a fejlesztés az iskoláskor előtti képességfejlődés területeire is visszanyúljon;

- a rehabilitációs célú fejlesztő terápiák programjai váljanak az intézmények pedagógiai programjainak tartalmi elemeivé,
- a tanulókat a nevelés-oktatás, fejlesztés ne terhelje túl.

Ennek érvényesítése érdekében meghatározza:

- a tartalmak kijelölésekor egyes területek módosításának, elhagyásának vagy egyszerűsítésének, illetve új területek bevonásának lehetőségeit;
- a sérült képességek, készségek, kompetenciák habilitációs, rehabilitációs, célú korrekciójának területeit;
- a nevelés-oktatás és fejlesztés szokásosnál nagyobb mértékű időbeli kiterjesztésére vonatkozó javaslatokat.

1.3. A sajátos nevelési igényű tanulók egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs ellátása

A tanulók között fennálló – egyéni adottságokból és igényekből adódó – különbségeket az iskolák a pedagógiai programok és helyi tantervek kialakításakor veszik figyelembe.

A sajátos nevelési igény kifejezi:

- a) a tanuló életkori sajátosságainak fogyatékoság, sajátos nevelési igény által okozott részleges vagy teljes körű módosulását, egyenetlenségeit;
- b) az iskolai tanuláshoz szükséges képességek kialakulásának sajátos útját, fejlődésének eltérő ütemét, esetleg részleges vagy teljes kiesését, egyenetlenségét, lassúbb ütemű és az átlagtól eltérő szintű fejleszhetőségét.

A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, habilitációs, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teheti szükségessé.

1.3.1. A habilitációs, rehabilitációs ellátás közös elvei

- A sajátos nevelési igényű tanulók nevelésében-oktatásában részt vevő nevelési-oktatási intézmények egész nevelési-oktatási rendszerét – az általános elveken túl – átfogó, hosszú távú habilitációs, rehabilitációs célok és feladatok határozzák meg, melyeket az intézmény dokumentumai tartalmaznak.
- A habilitációs, rehabilitációs tevékenység olyan szakmaközi együttműködésben kialakított és szervezett nyitott tanulási-tanítási folyamatban valósul meg, mely az egyes

tanulók vagy tanulócsoportok igényeitől függő eljárások, időkeret, eszközök, módszerek, terápiák alkalmazását teheti szükségessé.

- c) A sajátos nevelési igényű, ugyanakkor kiemelt tehetségű tanulók ellátása esetén a rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység mellett kell megjelenniük a tehetséggondozás feladatainak.

1.3.2. A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai és feladatai

- a) A mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékosságból, több fogyatékosság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékosságból, autizmus spektrumzavarból vagy egyéb pszichés fejlődési zavarból fakadó hiányzó vagy sérült funkciók kompenzálása vagy helyreállítása, a meglévő ép funkciók bevonásával.
- b) Törekvés a különféle funkciók egyensúlyának kialakítására.
- c) A szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása.
- d) Az egyéni sikereket segítő, a társadalmi együttélés szempontjából kívánatos egyéni tulajdonságok, funkciók és a személyiség fejlesztése.
- e) Társas beilleszkedés, a szociális kompetenciák fejlődésének támogatása.
- f) Az egyes területeken kimagasló teljesítményt nyújtó tanulók tehetségének kibontakoztatása.

1.3.3. A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenységet meghatározó tényezők

- a) A sajátos nevelési igény típusa és súlyossága.
- b) A sajátos nevelési igény kialakulásának, felismerésének, diagnosztizálásának ideje.
- c) A sajátos nevelési igényű tanuló
 - ca) életkora, pszichés és egészségi állapota, rehabilitációs műtétei,
 - cb) képességei, kialakult készségei, kognitív funkciói, meglévő ismeretei,
 - cc) érzelmi szükségletei, állapota, attitűdje,
 - cd) korai fejlesztésben és gondozásban való részvétele, a korai időszak fejlődésmenete.
- d) A társadalmi integráció kívánalmai: az egyéni tanulási utak megtervezése és biztosítása, az átvezetés, a továbbtanulás, pályaválasztás, a lehető legönállóbb életvitelre történő felkészítés.

A sajátos nevelési igényű tanuló fejlesztésére vonatkozó célokat, feladatokat, tartalmakat, tevékenységeket, követelményeket meg kell jeleníteni:

- a) az intézmény pedagógiai programjában,
- b) a helyi tantervben,

- c) a tematikus egységekhez, tervekhez kapcsolódó tanulási-tanítási programban (pl. tanmenet, óraterv),
- d) az egyéni fejlesztési tervben.

A sajátos nevelési igény típusának megfelelő szakirányú végzettséggel rendelkező gyógypedagógus, konduktor kompetenciája:

1. a programok, programcsomagok tervezése, összeállítása;
2. a rehabilitációs, rehabilitációs egyéni és kiscsoportos fejlesztés, osztálytermen belüli megsegítés;
3. közreműködés az integrált nevelés, oktatás keretein belül a tanítási órákba beépülő rehabilitációs, rehabilitációs fejlesztő tevékenység tervezésében, kivitelezésében, ezt követően a konzultációban, az osztálytermi környezet adaptációjában;
4. a tanuló fejlődésének nyomon követése, értékelése, illetve az ebben való közreműködés a többségi pedagógusokkal együtt.

1.4. A szükséges pedagógiai feltételek biztosítása a sajátos nevelési igényű tanulók számára

A nevelés- oktatás, fejlesztés kötelezően biztosítandó pedagógiai feltételeit a köznevelési törvény foglalja össze. A köznevelési törvény a sajátos nevelési igényű tanulókhoz igazodva az általánosan kötelező feltételeket több területen módosítja, illetve kiegészíti olyan többlétszolgáltatásokkal, amelyeket ki kell alakítani és hozzáférhetővé kell tenni a sajátos nevelési igényű tanulók számára, mint például:

- speciális tanterv, tankönyvek, tanulási segédletek, differenciált, egyénre szabott tananyagok;
- speciális gyógyászati, valamint tanulást, életvitelt segítő technikai eszközök;
- az egyéni szükségletekhez igazodó környezet, speciális bútorok; fejlesztő helyiségek;
- rugalmas szervezeti keretek kialakítása a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni foglalkoztatásának, illetve osztálytermi foglalkoztatásának megvalósulásához;
- a tanulók sajátos nevelési igénye típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező, az integrált fejlesztésben lehetőleg tapasztalt gyógypedagógus, terapeuta (módszertani intézmény, utazótanári szolgálat).

1.5. A többségi intézményekben megvalósuló (integrált) nevelés, oktatás

A sajátos nevelési igényű tanulók eredményes szocializációját, iskolai pályafutását elősegítheti a nem sajátos nevelési igényű tanulókkal együtt történő – integrált – oktatásuk (teljes vagy részleges integrációjuk). Az együttnevelést megvalósító intézmény többet vállal, magasabb értéket kínál, mint részvétet és védettséget. Sikerkritériumnak a tanulók beilleszkedése, önmagukhoz mért fejlődése, a többi tanulóval való együtt haladása tekinthető, melynek eredményes megvalósítását az alábbi tényezők biztosítják:

- A befogadó iskola vezetője támogatja pedagógusai részvételét az integrációt segítő szakmai programokon, akkreditált továbbképzéseken, alkalmat teremt a horizontális tudásátadásra.
- Az együttnevelést megvalósító iskolák pedagógusainak, valamennyi dolgozójának, gyermek- és szülői közösségének felkészítése a sajátos nevelési igényű tanulók fogadására.
- Az együttnevelés megvalósításában a különböző pedagógiai színtereken a rehabilitációs, rehabilitációs szemlélet érvényesülése és a sérülésspecifikus módszertani eljárások alkalmazása. A módszerek, módszerkombinációk megválasztásában a „sérülésspecifikusság” alkalmazkodást jelent a sajátos nevelési igény típusához, az elmaradások súlyosságához, az egyéni fejlődési sajátosságokhoz, a tanuló képességei kibontakoztatásának érdekében.
- Multidiszciplináris teamek (pl. többségi pedagógus, gyógypedagógus, szülő, az érintett tanuló stb.), illetve jó gyakorlat e-bank, iskolai „forrásközpont” működtetése – a pedagógusok által kidolgozott egyes differenciált tananyagok, feladatlapok stb. felhasználásával, melyeket az iskola minden pedagógusa használhat, illetve minden pedagógus gyarapítja az anyagokat.
- A nyitott tanulási-tanítási folyamatban megvalósuló tevékenység, amely lehetővé teszi az egyes gyermek vagy csoport igényeitől függő pedagógiai – esetenként egészségügyi – eljárások, eszközök, módszerek, terápiák, a tanulást-tanítást segítő speciális eszközök alkalmazását.
- A sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelésében- oktatásában, fejlesztésében részt vevő, magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel, a diverzitás iránti pozitív attitűddel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkező pedagógus, aki
 - a tananyag-feldolgozásnál figyelembe veszi a tantárgyi tartalmak – egyes sajátos nevelési igényű tanulók csoportjaira jellemző – módosulásait;
 - egyéni fejlesztési tervet készít a gyógypedagógus, konduktor együttműködésével, ennek alapján egyéni haladási ütemet biztosít, a differenciált nevelés, oktatás céljából individuális módszereket, technikákat alkalmaz;
 - a tanórai tevékenységek, foglalkozások során a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat beépíti, a folyamatos értékelés, hatékonyságvizsgálat, a tanulói teljesítmények elemzése alapján – szükség esetén – megváltoztatja eljárásait, az adott szükséglethez igazodó módszereket alkalmaz;
 - a neurodiverzitást figyelembe vevő oktatási módszerek, rugalmas tanulásszervezés segítségével minden szempontból akadálymentes és minden tanuló számára egyformán hozzáférhető tanulási környezetet hoz létre, melyben érvényesül a differenciált célkijelölés, a többszintű tervezés, a differenciáló módszerek (az instrukciók adása terén is) alkalmazása, beleértve az értékelést is;

- egy-egy tanulási, nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres;
- együttműködik különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus, konduktor iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba, megosztva vállalja a felelősséget a különleges bánásmódot igénylő gyermek haladásáért.

A sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelésében, oktatásában, fejlesztésében részt vevő – a tanuló fogyatékoságának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező – gyógypedagógus, konduktor

- a) segíti a pedagógiai diagnózis értelmezését;
- b) javaslatot tesz a fogyatékoság, az egyéb pszichés fejlődési zavar, az autizmus spektrum zavar típusához, a tanuló egyéni igényeihez szükséges környezet kialakítására (a tanuló elhelyezése az osztályteremben, szükséges megvilágítás, hely- és helyzetváltást segítő bútorok, eszközök alkalmazása stb.);
- c) segítséget nyújt a tanuláshoz, művelődéshez szükséges speciális segédeszközök kiválasztásában, ismerteti a speciális eszközök használatát, tájékoztat a beszerzési lehetőségekről;
- d) javaslatot tesz gyógypedagógiai specifikus módszerek, módszerkombinációk alkalmazására;
- e) figyelemmel kíséri a tanulók haladását, részt vesz a részeredmények értékelésében, javaslatot tesz az egyéni fejlesztési szükségletekhez igazodó módszerváltásokra;
- f) együttműködik a többségi pedagógusokkal, figyelembe veszi a tanulóval foglalkozó pedagógus tapasztalatait, észrevételeit, javaslatait;
- g) támogatást nyújt a többségi pedagógus számára a differenciáláshoz a tantervi követelmények szintjén, a következőknek megfelelően: nincs érdemi változtatás a tantervben, elvárt tudásban, hanem több idő, személyi támogatás (többségi pedagógustól, gyógypedagógustól, asszisztentstől), eszközhasználat, differenciált tananyag-feldolgozás révén jut el a gyermek a tantervi célig. Eltérő tantervi célok megjelenítése esetén – a gyermek szakértői véleményének alapján –
 - terápiás fejlesztő tevékenységet végez a tanulóval való közvetlen foglalkozásokon – egyéni fejlesztési terv alapján a rehabilitációs, rehabilitációs fejlesztést szolgáló órakeretben –, ennek során támaszkodik a tanuló meglévő képességeire, az ép funkciókra;
 - alkalmazza a sajátos nevelési igényű tanuló osztályterem belüli megsegítésének lehetőségeit a befogadó intézményben;
 - segíti a befogadó pedagógust a szűrésben, az egyéni értékelésben, a gyermek önmagához mért fejlődésének megítélésében;
 - segíti a helyi feltételek és a gyermek egyéni szükségleteinek összehangolását.

Az integrált nevelésben-oktatásban részt vállaló nevelési-oktatási intézmények vegyék igénybe az egységes gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai módszertani intézmények (EGYMI),

a pedagógiai szakszolgálati, illetve pedagógiai-szakmai szolgáltatást nyújtó intézmények szolgáltatásait, az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózatok segítségével. Ennek keretében ismerjék meg az integrált nevelés létező jó gyakorlatait, tapasztalatcsere, tudásháló (képzések, online platform stb.) révén.

A tanulásban akadályozott tanulók oktatása a szakértői véleményben megfogalmazott javaslat alapján történik integrált keretek között, vagy összevont gyógypedagógiai osztályban.

A tanulók értékelésének alapja: önmagukhoz mért fejlődésük

- 1. évfolyam:

Az értékelés valamennyi tantárgyból szöveges. Félévkor és év végén egyaránt 4 fokozatú skálát alkalmaz a pedagógus:

- kiválóan teljesített
- jól teljesített
- megfelelően teljesített
- felzárkóztatásra szorul

- 2. évfolyamtól 4. évfolyam év végéig egyaránt 5 fokozatú szöveges értékelést alkalmaz a pedagógus:

- kiválóan teljesített
- jól teljesített
- megfelelően teljesített
- gyengén teljesített
- nem teljesített

- 5-8. évfolyam:

A tanulók teljesítményét félévkor és év végén osztályzatok fejezik ki.

Az év végi és félévi értékelés alapja a havonta legalább egy esetben adott érdemjegy illetve minősítés.

A szöveges értékelés a pedagógiai program mellélete.

Részképesség zavaros, tanulásban akadályozott tanulók esetén figyelembe kell venni akadályozottságuk mértékét, jellegét a szakértői vélemény alapján. Ennek tükrében kell eldönteni az otthoni felkészülés módját:

- 1-4. évfolyam:
Napi tananyag gyakorlása, folyamatos ismétlés, minimális írásbeli feladatmegoldás, szóbeli számonkérés hosszabb időtartam után.
- 5-8. Évfolyam:
Írásbeli feladatok egyénre szabottan adhatók, szóbeli számonkérések időtartama csökken az alsó tagozathoz képest.

A hétfégi házi feladatok előtt a pedagógus mindig vegye figyelembe a hétfégi közösségi és családi programokat, az időjárási viszonyokat, a családi és ünnepi hagyományokat.

A házi feladatok kijelölését, a követelményeket pontosan, egyértelműen határozza meg a pedagógus. A következő órán ellenőrizze, értékelje

Sajátos nevelési igényű tanulóknál az írásbeli beszámoltatás formái, rendje, korlátai:

A sajátos nevelési igényű tanulók esetén írásbeli beszámoltatáskor figyelembe kell vennünk az esetleges részképesség zavarokat. Vannak olyan tanulók, akiknél az írásbeli számonkérés minimális, illetve teljesen elmarad, amennyiben a szakértői vélemény ezt alátámasztja.

A témazáró felmérések osztályozása 2. évfolyam második félévétől:

(Ezeket az osztályzati kulcsot az egyéni kompetenciák figyelembe vételével a szaktanár módosíthatja.)

- Közismereti tárgyak, idegen nyelv

100%-91%:	kiválóan teljesített	5
90%-75%:	jól teljesített	4
74%-50%:	megfelelően teljesített	3
49%-31%:	gyengén teljesített	2
30%- 0%:	nem teljesített	1
- Helyesírás

0-3 hiba:	kiválóan teljesített	5
4-6 hiba:	jól teljesített	4
7-9 hiba:	megfelelően teljesített	3

10-15 hiba: gyengén teljesített	2
16 hibától: nem teljesített	1

A témazáró felmérések osztályozása 5-8. évfolyamon:

(Ezt az osztályzati kulcsot az egyéni kompetenciák figyelembe vételével a szaktanár módosíthatja.)

100% - 91%:	jeles	5
90% - 75%:	jó	4
74% - 51%:	közepes	3
50% - 31%:	elégséges	2
30% - 0%:	elégtelen	1

A témaközi felméréseket, írásbeli feleleteket, röpdolgozatokat a pedagógus a feladat jellegétől függően saját elbírálása alapján értékeli.

D . Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanuló

Az egyéb pszichés fejlődési zavar a Köznevelési törvény által használt gyűjtőfogalom, a sajátos nevelési igényre (SNI) való jogosultság egyik kategóriája. Ebbe a kategóriába tartoznak a súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral küzdő tanulók, akik az iskolai teljesítmények és a viselkedésszabályozás területén a kognitív, emocionális-szociális képességek eltérő fejlődése, a kialakult képességzavarok halmozott előfordulása miatt egyéni sajátosságaik figyelembevételével fokozott pedagógiai, pszichológiai megsegítést, gyógypedagógiai segítséget igényelnek.

Az egyéb pszichés fejlődési zavart a pedagógiai szakszolgálat minősíti szakértői bizottsági tevékenysége során, a sajátos nevelési igény megállapítása céljából, a diagnosztikus protokollra épülő komplex állapotfelmérés alapján.

A kategória többféle diagnózist tartalmaz, részben idegrendszeri fejlődési zavarokat, részben a magatartás-szabályozás más zavarait. Az idegrendszeri fejlődési zavarok nagy csoportjából ebbe a kategóriába tartozik a specifikus tanulási zavar és a figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar (ADHD). Ezeknek az állapotoknak közös vonása, hogy a háttérükben mindig eltérő idegrendszeri fejlődés áll, ami számos esetben genetikai okokra visszavezethető vagy pre-, illetve perinatálisan (magzati korban vagy a születés körüli időszakban) szerzett, nem a környezet vagy a nevelés hatására alakulnak ki, és a zavar a korai életkortól kezdve jelen van. Ezzel

szemben a magatartásszabályozási zavarok általában nem az eredendően eltérő idegrendszeri fejlődés talaján alakulnak ki, hanem az idegrendszer biológiai sérülékenysége és a rossz környezeti feltételek, elégtelen bánásmód, tartósan extrém magas stressz együttes következményeként jönnek létre.

Kívánatos lenne az egyéb pszichés fejlődési zavar kifejezés helyett erre a meglehetősen heterogén tanulói csoportra a Nemzeti köznevelési törvényben zárójelben szereplő **tanulási, figyelem- és magatartás-szabályozási zavar** megnevezést mint SNI főcsoport-elnevezést használni. Ezt elméleti és gyakorlati szempontok, valamint a nemzetközi terminológiahasználattal is indokolja.

- A (specifikus) **tanulási zavar** egy olyan multifaktoriális meghatározottságú ún. idegrendszeri fejlődési zavar (pl. diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia, vagy ezek halmozódása), mely az átlagos vagy akár átlag feletti értelmi képességek és a szükségletekhez illeszkedő, megfelelő oktatási feltételek ellenére okoz komoly nehézségeket a tanulásban, a sikeres iskolai előmenetelben. Az egyes tanulási zavarok tünetei gyakran egyszerre is jelen lehetnek, ezáltal több iskolai készséget is érinthetnek, pl. az olvasás elsajátításának zavara és az aritmetikai műveletvégzés zavara. A specifikus tanulási zavar iskolai alulteljesítést eredményez, de nem minden iskolai alulteljesítés mögött áll specifikus tanulási zavar. Bár a (specifikus) tanulási zavarral küzdő gyerekek adott területeken gyenge teljesítményt produkálnak, nehézségeik ellenére bizonyos tanulási területeken akár kiemelkedő teljesítményre lehetnek képesek, bizonyos területeken tehetségesek. Ez a paradox tanulási helyzet számtalan feszültséget, meg nem értést indukál mind az érintett tanulóban, mind a szülőben, pedagógusban.
- Az **olvasási zavar** (diszlexia) neurobiológiai eredetű specifikus tanulási zavar, az olvasás, írás elsajátításának nehézségét jelenti, gyenge szófelismerés, pontatlan és lassú olvasás jellemzi, mely legtöbbször helyesírási zavarokkal együtt jelentkezik.
- A **helyesírási zavar** (diszortográfia) önmagában előfordul ugyan, de ritkán.
- Az **íraskivitelezés (íraskép) zavara** (diszgráfia) gyakran olvasási zavar nélkül jelenik meg. Másodlagos következményként szövegértési nehézségek jelentkezhetnek, valamint a kevesebb olvasási tapasztalat hátráltathatja a szókinész és a háttértudás fejlődését.

- A **számolási zavar** (diszkalkulia) esetén az intellektuális teljesítményhez, életkorhoz (osztályfokhoz) viszonyítva jelentős elmaradás mutatkozik a számköri ismeretek, számérzék, szám- és műveleti fogalmak kialakulásában, az alapvető műveletek végzésében és a bázisfunkciók (téri-vizuális rendszer, központi végrehajtó rendszer, munkamemória, beszéd és nyelv, gondolkodási funkciók) működésében. Következésképpen neheztelt lehet a magasabb szintű matematikai fogalmak elsajátítása, a matematikai ismeretszerzés és -alkalmazás folyamata, a mindennapi élethelyzetek problémamegoldása.

Mindezen tünetek markánsan és perzisztensen/tartósan fennállva jelentkeznek, nem tekinthetők csupán fejlődési késésnek. A (specifikus) tanulási zavarok háttérében a nyelvi rendszer eltérő fejlődése, a munkaemlékezet gyengesége, valamint az információfeldolgozás sajátos szerveződése áll. Mindezek mellett gyakran mutatkoznak a mozgásszervezés, kézügyesség, bizonytalan kézpreferencia, téri tájékozódás, vizuális észlelés, szenzoros integráció, végrehajtó működés nehézségei.

- A hétköznapi nyelvhasználatban is egyre gyakrabban felbukkanó **ADHD** kifejezés egy angol mozaikszó (Attention Deficit Hyperactivity Disorder, magyarul **figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar**), mely
 - **figyelemhiánnyal** és/vagy
 - **túlmozgással** (hiperaktivitás) és **impulzivitással** jellemezhető.

A két altípus önállóan vagy kombinált formában is előfordulhat.

Az ADHD átlag alatti, átlagos és átlag feletti intellektuális teljesítmény mellett egyaránt jelen lehet. A szakirodalom szerint az iskoláskorú gyermekek kb. 5%-át érintő, a tanulási teljesítményt és a viselkedésszervezést jelentős mértékben befolyásoló, támogatás hiányában rontó, idegrendszeri fejlődési zavar, mely jelentős mértékben aluldiagnosztizált, számos esetben a diagnózis és a sajátos nevelési igény megállapítása nélkül van jelen a köznevelés szinterein. A mindennapi oktatási, nevelési helyzetekben ennek következménye a szétszórtság, feledékenység, a figyelem könnyű elterelhetősége, huzamosabb ideig történő fenntartásának nehezítettsége, az egymást követő utasítások megjegyzésének nehézsége, a feladatok megfelelő sorrendjének kialakítási problémái és a véghezvitel nehézsége, saját holmik gyakori elhagyása, mások félbeszakítása, mérlegelés nélküli beszéd és cselekvés, ami gyakran inadekvátnak vagy erőszakos-

nak is tűnhet. Nehéz az érintett tanulók számára az önszabályozás és önirányítás, a mindennapi élethez szükséges tevékenységek szervezése, a célorientált cselekvés tervezése, kivitelezése, az érzelmek szabályozása. Mindezek gyakran alulteljesítést eredményeznek az iskolai haladásban is.

Az ADHD számos erősséggel is együtt jár. Az érintett tanulók kreatívak, kíváncsiak, lelkesek és kockázatvállalók, sikerorientáltak, szokatlan és eredeti ötleteikkel, javaslataikkal értékes tagjai a tanulóközösségnek. Számukra érdekes témákban elmélyült érdeklődést mutatnak és kimagasló teljesítményre is képesek lehetnek. Megfelelő támogatás mellett hihetetlen energiáikkal rengeteg feladatot ellátnak, pozitív értelemben motorjai lehetnek a tanulási folyamatnak.

Az ADHD hátterében a végrehajtó funkciók gyenge és/vagy eltérő szerveződése áll, amely a munkamemória (rövid távú emlékezetben megtartott elemek és az ezekkel való mentális műveletvégzés), a viselkedésgátlás (gátlás kontroll), a kognitív flexibilitás (rugalmas váltás) és a figyelem működését befolyásolja.

A viselkedésszabályozás problémái ADHD-ban az érzelmi kontroll gyengeségében, az önmaguk vagy mások felé irányuló agresszióban, szorongásban, az én-szabályozás gyengeségében, az alkalmazkodóképesség, a célirányos viselkedés, az önszervezés, valamint a metakogníció (saját tudásról való tudás, kognitív önreflexió) eltérő fejlődésében mutatkoznak meg. Minthogy a magatartás-jellemzőkben hasonlóság figyelhető meg a magatartásszabályozási zavarral, fontos hangsúlyozni, hogy ezeknek hátterében elsődlegesen idegrendszer-működési zavar, az ún. végrehajtó funkciók zavara, és nem kizárólag környezeti ártalom húzódik meg.

- A **magatartásszabályozási zavar** is az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriában nevesülő SNI állapot. Összefoglaló név, mely alatt
 - **impulzuskontroll-zavart** (személyre és/vagy tárgyakra, tulajdonra irányuló agresszív, destruktív szóbeli és viselkedéses kitörések) és
 - **diszruptív** (irritált, vitatkozó, bomlasztó),
 - **diszszociális** (normasértő, agresszív, megbotránkoztató) **viselkedészavarokat** értünk.

A magatartásszabályozás zavarával együtt járó problémák súlyosan és tartósan megnehezítik a tanulási helyzetekben való aktív és produktív részvételt, ezáltal jelentős ta-

nulási hátránnyal járnak. A zavarok természetéhez tartozik, hogy kihatással vannak a társas viselkedésre, az interperszonális kapcsolatokra, kommunikációra, a normakövetésre és a szabályok betartására, így ezek a problémák az oktatási, nevelési helyzetekben is jelen vannak. Szakszerű állapotfelmérés és intervenció szükséges ahhoz, hogy az érintett tanuló és tanulóközösség hatékony tanulása megvalósulhasson. Az ADHD és a magatartásszabályozási zavarok diagnosztizálása pszichiáter szakorvosi kompetencia, a beavatkozás tervezésénél a család, pszichiáter szakorvos, (klinikai) szakpszichológus, gyógypedagógus és pedagógus együttműködése szükséges.

Az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába tartozó állapotok gyakran együttesen is előfordulnak, illetve más idegrendszeri fejlődési zavarokkal is együtt járhatnak (komorbiditás). A tanulási zavar gyakran együtt jár figyelemhiányos/hiperaktivitás zavarral (ADHD), nyelvfajlódási zavarral vagy fejlődési mozgáskoordinációs zavarral. Megfelelő intervenció hiányában a hosszú távon fennálló tanulási kudarcok következtében különböző másodlagos pszichés eltérések (szorongásos, kényszeres zavarok, érzelem- és magatartásszabályozási problémák) alakulhatnak ki. A fenti zavarok együttesen súlyos és tartós tanulási problémákhoz vezethetnek.

Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók gyakran élnek át kudarchelyzetet, sikertelenséget, elutasítást, amelynek következtében az iskolai teljesítményelvárások iránti közömbösség vagy ellenállás, önértékelési zavarok, különböző jellegű és mértékű társas interakciós és alkalmazkodási problémák alakulhatnak ki. Ezek a sajátosságok az életkor előrehaladtával a társadalmi beilleszkedés szempontjából fokozott veszélyeztetettséget idézhetnek elő. Az idegrendszer csökkent terhelhetőségének jelei az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók esetében abban is megmutatkoznak, hogy a tanulók általában fáradékonyabbak, a változásokra érzékenyebbek, nehezebben tűrhetnek zajokat, szenzorosan könnyen túlterhelődnek, nehezen viselik el a várakozás, kivárás okozta feszültséget, aktivációs szintjük erősebben ingadozik, nyugtalanabbak, gyakrabban van szükségük pihenésre, szünetre, esetleg egyedüllétre, támasznyújtásra, fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, érthető és követhető szabályokat, valamint a pozitív visszajelzést, a sikeres teljesítmények megerősítését, a dicséretet.

2. Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanulók nevelés-oktatásának alapelvei

Az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába tartozó tanuló iskolai alulteljesítés esetén folyamatos gyógypedagógiai megsegítést igényel, ami komplex fejlesztést szolgáló foglalkozások formájában, a többségi pedagógus bevonásával, az egyéni képességekhez igazodó tevékenységrendszer keretében végezhető. Az iskolai oktatás, a pedagógiai, gyógypedagógiai ellátás, valamint az egészségügyi rehabilitáció és rehabilitáció a tanulási- vagy figyelem- és magatartásszabályozási zavar jellegétől, súlyosságától, a társuló zavarok meglététől, a háttérben lévő sajátos képességmintázat fejlődési lehetőségeitől, mértékétől, dinamikájától függ. Fejlesztésük az egyéni szükségletek figyelembevételével a szülővel és a tanulóval, valamint a pedagógusokkal történő megbeszélést követően történhet. Kiegészítő szolgáltatás (pl. pszichológiai gondozás, családterápia, tehetségazonosítás) igényelhető a pedagógiai szakszolgálatban, a segítő szakemberek és az intézmény együttműködésével. Beilleszkedésük segítségét intézményi pszichológus is támogathatja.

Az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába tartozó tanuló oktatása integráltan, a kiemelt figyelmet igénylő (különleges bánásmódot igénylő, sajátos nevelési igényű) tanulók személyi és tárgyi feltételeivel is rendelkező többségi általános iskolában vagy intenzív terápiás és oktatási céllal szervezett időszakos különnevelés keretében (pl. beszédfigyatekossággal társulva logopédiai osztályban, tagozaton vagy gyógypedagógiai intézményben) történhet.

A fejlesztés hatékonyságához szükséges, hogy egyéni fejlesztési terv alapján egyrészt komplex fejlesztést szolgáló foglalkozások keretében, másrészt a tanórákon az egyéni képességekhez igazodó tevékenységrendszer keretében történjen.

A tanulás-tanítás folyamatában kiemelt figyelmet követel, valamint a tanulásszervezési módok, a tanulási és értékelési eljárások megválasztása terén sajátos feladatot jelent a tanulási zavarral küzdő, ugyanakkor bármely területen tehetségesnek bizonyuló tanulók felismerése, tehetségük gondozása, ami a pályaorientáció folyamatára is hatással van.

A tanulók fejlesztésében törekedni kell

- a tudatos, tervszerű, egyénre szabott fejlesztési terv kialakítására;
- a komplex megközelítésre és módszerválasztásra;
- a fejlődési dinamika nyomon követésére.

A tanulás-tanítás folyamatában kiemelt jelentőségű

- a tananyag adaptálása;

- tanulásmódszertani elemek beemelése;
- változatos tanulásszervezési módok, differenciált oktatásszervezés, projekt munka biztosítása;
- a tanuló szükségleteihez illesztett tanulási stratégiák megválasztása, a személyre szabott, tanulóközpontú tanulás;
- az értékelési eljárások megválasztása, a fejlesztő értékelés szükségessége;
- a társas beilleszkedés, a szociális kompetenciák fejlődésének kiemelt támogatása az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába tartozó mindegyik tanulónál, ami lényeges elvi kiindulópontja a gyakorlati munkának;
- az egyéni tanulási utak megismerésének szükségessége, az adekvát pedagógiai támogatás tervezése céljából;
- a kronológiai életkorból adódó sajátosságok kiemelt figyelembevétele;
- az olvasást, írást, számolást megalapozó bázisfunkciók, különösen a nyelvi képességek fejlesztése;
- a környezet illesztése a gyermek szükségleteihez;
- érthető és követhető idői és téri struktúra kialakítása;
- átlátható és érthető szabályok kialakítása.

További fontos tényező a tanulók támogatásában a szülők bevonódásának elősegítése, a partnerségi viszony kialakítása és a pedagógusok (tanórán a pedagógiai asszisztens), a (külső, belső) segítő szakemberek munkájának összehangolása, együttműködése.

3. Kiemelt feladatok a nevelés-oktatás során

Az iskolai nevelés-oktatás során kiemelt feladat a tantervi előírásoknak megfelelő sikeres továbbhaladás biztosítása, vagyis a tananyag-feldolgozásnál a pedagógusnak figyelembe kell vennie a tantárgyi tartalmaknak a tanulói sajátosságokhoz való illesztését, az esetleges adaptálás lehetőségeit, tekintetbe véve azon tananyagrészeket, amelyek egyéni vagy kiscsoportos korrepetálással, fokozatos felzárkóztatással, kompetenciafejlesztéssel és az így irányított otthoni gyakorlással az osztályfoknak megfelelő ismeretszerzés és -alkalmazás a tanulónál eredményesnek bizonyul.

A pozitív énkép és önértékelés kialakítása érdekében a tanulóval szemben támasztott elvárások egyértelműek és már a tanulási folyamat elején ismertek legyenek! Ehhez az elváráshoz kell igazodniuk azoknak az alkalmazott mérési és felmérési stratégiáknak, amelyek a várt és a mért mutatók összhangja esetén a sikeres pedagógiai munka eszközei.

Az alapelvek megvalósítása érdekében feladat:

- az optimális és támogató tanulási környezet kialakítása az előzetesen felmért szükségletek alapján;
- előzetes tudás felmérése;
- érdeklődés, motivációs bázis felmérése;
- énhatékonyság erősítése az osztálytermi és egyéni munkán keresztül is;
- módszertani sokrétűség megvalósítása;
- differenciálás megvalósítása:
 - a feladatok megoldásához hosszabb időszavakat, tágabb kereteket kell megjelölni ott, ahol erre szükség van;
 - a feladatok tartalmát, a nevelési-oktatási célt szem előtt tartva, a tanuló egyéni szükségleteihez, képességstruktúrájához és teherbírásához szükséges igazítani;
 - az iskolák segítő megkülönböztetéssel, egyénileg is támogassák a tanulókat, elsősorban az önmagukhoz mért fejlődésüket értékelve;
 - ehhez szükséges a személyre szabott értékelés, fejlesztő értékelés;
- a különbözőségeket az iskola az emberi viselkedés komplex környezeti hatások szerint alakuló sokféleségére utaló jellegzetességnek, az agyi érés, fejlődés változatos megnyilvánulásának (neurodiverzitás) tekintse;
- a gyógypedagógus, valamint az adott iskolában különböző tantárgyakat tanító pedagógusok tudásmegosztásra épülő, szakmailag egymást támogató tevékenysége.

E szemlélet gyakorlatban történő alkalmazásához olyan fejlesztési célokat kell kijelölni, amelyek a tanulási környezetet is illesztik a tanuló egyedi jellemzőihez, és az ehhez igazodó, a képességtartományok mindkét határán – tehetség és fejlődési késés, fejlődési zavar, esetleg ezek együttes megléte – kihívást jelentő feladatok megtervezését támogatják.

További feladat a tanulás iránti motiváció, kitartás és a kudarcűrő képesség növelése, a kortársakra és a felnőttközösségre irányuló rendezett társas kapcsolatok kialakítása, a társadalmi együttélés szabályainak követése és az önállóságra nevelés.

A pedagógusoknak olyan tanulási tapasztalatokra, tanítási módszerekre és támogató stratégiákra szükséges támaszkodniuk, amelyek figyelembe veszik

- a tanulók azonosított tanulási szükségleteit,
- érdeklődését,
- tehetségét,
- célkitűzéseit,
- kulturális hátterét.

Az életkori sajátosságoknak megfelelően, valamint a jellemző figyelemkoncentráció eltéréseit is figyelembe vevő tanórai foglalkozásokkal, a tanórán belül 15-20 perces tevékenységek váltakozásával segíthető a tanulás konszolidációja, biztosítható a megfelelő terhelés, valamint a figyelem fenntartása.

3.1. Olvasási zavar

Az olvasási zavar (diszlexia) esetében kiemelt feladat az osztályfoknak megfelelő értő olvasás készségének kialakításával az olvasóvá válás elősegítése.

Fő célkitűzések:

- a) az olvasás, írás tanítása (szükség esetén újratanítása) lassított tempójú, nyújtott ütemű, hangoztató-elemző, szótagoló, a magyar nyelv ortográfiai sajátosságait figyelembe vevő analizáló-szintetizáló módszerrel;
- b) stabil betűismeret, betű-hang megfeleltetés kialakítása;
- c) biztos szóolvasás kialakítása mind valódi, mind álszavak esetében;
- d) olvasás fluenciájának/gördülékenységének elősegítése;
- e) az olvasási készség folyamatos gondozása a tanuló egész iskolai pályafutása alatt;
- f) szövegértési stratégiák kialakítása;
- g) a kompenzáló technikák alkalmazása valamennyi tantárgy tanulása során;

- h) az élő idegen nyelv oktatása speciális módszerekkel, auditív megközelítéssel;
- i) a tanulás segítése a szövegek auditív tolmácsolásával, a tanulás támogatása pl. képekkel, gondolatérképpel, nyomtatott óravázlatokkal, bemutatók rendelkezésre bocsátásával, a szövegek auditív felkínálásával (pl. hangfájlok szerkesztése, hangoskönyvek, optikai karakterfelismerés stb.), gépirással, szövegszerkesztő használatának megtanításával és alkalmazásával;
- j) speciális olvasástanítási program alkalmazása;
- k) a diszlexia reedukáció (olvasás újratanítása) speciális terápiás programjainak felhasználása;
- l) az olvasási kedv felébresztése, a motiváció erősítése.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a) fonológiai, nyelvi, metanyelvi tudatosság fejlesztése,
- b) verbális emlékezet, munkaemlékezet fejlesztése,
- c) modalitás-specifikus integráció fejlesztése,
- d) különböző észlelési funkciók fejlesztése.

3.2. Íráskép zavara

Az íráskép (írásbeli kifejezés) zavara (diszgráfia) esetében kiemelt feladat az osztályfoknak megfelelő íráskészség kialakítása, annak elősegítése, hogy a tanuló képes legyen használni az írott nyelvet (akár folyóírás, akár nyomtatott írás, akár gépirás verziókban) a kommunikáció, ismeretszerzés, tudásgyarapítás és társas kapcsolatok létesítésének céljára.

Fő célkitűzések:

- a) az írásmozgás alapformáinak gyakorlása, különböző technikák alkalmazása (ráírás, másolás, önálló íráskivitelezés);
- b) a különböző írásformák tanulói képességeihez, szükségletekhez és preferenciákhoz illesztése.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a) eszköz (ceruza, ceruzafogó) helyes használata;
- b) megfelelő testtartás kialakítása az írás során;

- c) a mozgáskoordináció fejlesztése;
- d) a testséma biztonságának kialakítása, a szenzomotoros integráció fejlesztése;
- e) a vizuomotoros koordináció/szem-kézmozgás összerendezettségének fejlesztése;
- f) célirányos mozgások fejlesztése, különös tekintettel a manipulációs mozgásokra, praxiára/célirányos mozgások kivitelezésére;
- g) a ritmus, a nyomás és a sebesség optimális egyensúlyának megteremtése;
- h) a végrehajtó működés fejlesztése, különös tekintettel a motoros output optimalizálására.

3.3. Helyesírás zavara

A helyesírás zavara (diszortográfia) esetében kiemelt feladat az írott nyelv ortográfiájának/helyesírásának tudatosítása, lehetőség szerint a fluens/gördülékeny íráskészség elérése, az önellenőrzés különböző módjainak (pl. infokommunikációs technológia, helyesírás-ellenőrző és -javító szoftver) készségszintű elsajátíttatása.

Fő célkitűzések:

- a) a spontán és tollbamondás utáni írás színvonalának javítása;
- b) a fő helyesírási szabályok begyakoroltatása (a kivételek megtanulásának mellőzésével), analógiás stratégiahasználat kialakítása;
- c) önmonitorozás, önellenőrzés rögzítése;
- d) a diszlexia reedukáció (olvasás újratanítása) speciális terápiás programjainak felhasználása.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a) fonológiai, nyelvi, metanyelvi tudatosság fejlesztése;
- b) beszédpercepció fejlesztése;
- c) verbális emlékezet, munkaemlékezet fejlesztése;
- d) modalitásspecifikus integráció fejlesztése;
- e) hang-betű megfeleltetés fejlesztése.

3.4. Számolási zavar

A számolási zavar (diszkalkulia) esetén kiemelt feladat, hogy a tanuló az osztályfokának megfelelő matematikai készséggel rendelkezzen, képes legyen a matematikai kompetencia megszerzésére, a matematikai műveletek használatára, az ismeretszerzés, a tudásgyarapítás és a hétköznapi gyakorlat színterein.

Fő célkitűzések:

- a) a számosság és a számok iránti érdeklődés felkeltése, megerősítése;
- b) matematikai törvények és szabályok készségszintű ismerete és alkalmazása;
- c) a matematikai relációk nyelvi megalapozása, a matematika-nyelv tudatosítása;
- d) a fogalmak, így a szám- és műveletfogalom kialakításakor a manipuláció előtérbe helyezése, a megfigyelés és a megértés érdekében a matematikai eszközök használata, a képi, vizuális megerősítés;
- e) segítő, kompenzáló eszközök használatának lehetővé tétele;
- f) a fokozott mennyiségű gyakorlás során az egyéni sajátosságokhoz igazított, megjegyzést segítő technikák, eljárások alkalmazása;
- g) a matematikai gondolkodás és érvelés (kérdésfeltevések, szóbeli kifejezés, érvelés, divergens, ill. konvergens gondolkodás, problémamegoldó gondolkodás, problémamodellezés, algoritmikus gondolkodás) fejlesztése;
- h) a diszkalkulia reedukáció speciális terápiás programjainak felhasználása.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a) a figyelem, az emlékezet, a gondolkodás és a nyelvhasználat összehangolt fejlesztése;
- b) szám- és mennyiségfogalom kialakítása, magasabb szintű matematikai fogalmak kialakítása, alkalmazása, a mindennapi élethelyzetek problémamegoldásának segítése, fejlesztése;
- c) a vizuális-téri képességrendszer fejlesztése;
- d) a sorozatalkotási képesség, a szeriális észlelés fejlesztése;
- e) az önértékelés fejlesztése, sikerélmény biztosítása.

3.5. Figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar

A figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar (ADHD) esetén kiemelt feladat, hogy a tanuló a figyelmi, aktivitási és impulzivitási nehézségei ellenére elsajátítsa az osztályfokának megfelelő ismereteket és kompetenciákat minden tantárgy esetében. Cél, hogy az ismeretszerzés és -alkalmazás, a tudásgyarapítás és képességfejlődés osztálytermi és hétköznapi szintereken is megvalósuljon.

Fő célkitűzések:

- a) a figyelem- és viselkedésszabályozás egyensúlyának megteremtése személyre szabott támogatással;
- b) teammunka keretében gyógypedagógiai, pszichológiai, szakorvosi együttműködés;
- c) a figyelem tartósságát biztosító környezeti feltételek megteremtése;
- d) a túlzott viselkedéses aktivitás veszélytelen és nem zavaró levezetésének megteremtése;
- e) fokozott egyéni bánásmód;
- f) az önszervezési képesség, az önkontroll fejlesztése;
- g) önbecsülés és pozitív énkép kialakítása;
- h) szociális készségek fejlesztése, beilleszkedés elősegítése;
- i) feladat kivitelezés idői és téri struktúrájának megtervezése és kivitelezése;
- j) dicséret, jutalom, motiválás, sikerélmény biztosítása.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a) ADHD esetén a képességfejlesztés kiemelt területe az önszabályozás fejlesztése;
- b) a társas szabályok, a mindennapi együttéléshez szükséges normák kialakítása és betartatása;
- c) a mindennapi együttéléshez szükséges szociális/társas készségek kialakítása, fejlesztése;
- d) a figyelmi működés és a kontrollált viselkedés kialakításának támogatása;
- e) speciális figyelemtréning, különösen a tartós figyelemre vonatkozóan;
- f) koncentráció fejlesztése;
- g) utasításkövetés gyakorlása, fejlesztése;

- h) a türelem, késleltetés és gátlás képességének fejlesztése;
- i) mozgáskoordináció, biztonságos mozgáskivitelezés fejlesztése, adekvát mozgásos aktivitás biztosítása.

3.6. Magatartásszabályozási zavar

A magatartásszabályozási zavar esetében kiemelt feladat a közösségi szabályokhoz alkalmazkodó, szervezett viselkedés kialakítása, a szélsőséges megnyilvánulások leépítése, az önkontroll, az érzelmi egyensúly megteremtése.

Fő célkitűzések:

- a) az önszabályozás fejlődésének támogatása pedagógiai eszközökkel;
- b) kihívást jelentő viselkedések/viselkedésproblémák csökkentése;
- c) adaptív viselkedés, szabálykövetés, szabálytartás kialakulásának támogatása;
- d) társas készségek, kapcsolatok fejlesztése.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a) düh- és agressziókezelés fejlesztése,
- b) érzelemfelismerés és érzelemkifejezés fejlesztése,
- c) kommunikáció fejlesztése,
- d) konfliktuskezelési képesség, problémamegoldás fejlesztése,
- e) megküzdési képesség fejlesztése,
- f) figyelmi működés fejlesztése.

Eszközei lehetnek:

- kognitív viselkedésterápiás eljárások egyes elemeinek alkalmazása pedagógiai helyzetben;
- a mindennapi tevékenységek végzéséhez, iskolai elvárások teljesítéséhez igazított idői keretek rendszeres alkalmazása (napirend);
- tevékenységek végzésének, iskolai feladatok teljesítésének lépésekre bontása (folyamatábra/forgatókönyvek);
- sikerélmény biztosítása, pozitív megerősítés, jutalmazási technikák bevonása;

- együttműködés a családdal és más szakemberekkel.

4. A Nat alkalmazása az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása során

Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása során a Nat-ban meghatározott fejlesztési feladatok és tartalmak megvalósítása általában lehetséges, a Nat-ban leírt fejlesztési feladatok az irányadók, de a kompetenciaterületek, tanulási területek és tudástartalmak (azok fejlődési útjai, módjai és kialakulásuk időtartama) módosulhatnak.

A helyi tantervben az egyes tanulási területekhez kapcsolódó tantárgyak témaköreire, azok tartalmára és követelményeire vonatkozó kerettantervi ajánlások a tanulók egyéni adottságainak figyelembevételével érvényesíthetők, megvalósításukat a gyermekkel foglalkozó pedagógus és gyógypedagógus közösen támogatja az egyéni fejlesztési tervben rögzítettek alapján, és ennek megvalósulását rendszeresen felülvizsgálják.

Mindennek megvalósulása az osztálytermi környezetben folyó munka és az egyéni vagy kiscsoportos habilitatív/rehabilitatív tevékenység, valamint az esetmegbeszélés, teamtanítás, közös tervezés, közös értékelés, tananyag-adaptáció együttes alkalmazásával lehetséges.

A Nat kiemelt célkitűzése az aktív tanulás, az egyénre szabott tanulási utak, a tanulói sokféleség figyelembevétele. Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján SNI tanulóknál mindezen célok megvalósulását támogatja a rugalmas tanulásszervezés, a heterogén tanulócsoportok, a tanulók közötti kooperációra építő módszerek, a minden szempontból akadálymentes és minden tanuló számára egyformán hozzáférhető tanulási környezet létrehozása, a differenciált célkijelölés, a többszintű tervezés, a differenciáló módszerek a feladatra vonatkozó instrukciók adásában és az értékelésben, valamint szükség szerint adaptált tananyag használata.

A helyes módszertan megválasztásában fontos a tanulókat nevelő, oktató pedagógusok, a szülők és a szakszolgálatok közötti széles körű szakmai együttműködés, a tapasztalatok cseréje, a jó gyakorlatok megosztása (kölsönös együttműködés, partneri, bizalmi kapcsolat kialakítása).

Az együttgondolkodást, a közös szemléleti alapokat a pedagógiai szakszolgálatok és a nevelést-oktatást végző intézmények között **valódi tudásmegosztáson alapuló, átjárható információáramlás támogatja.**

A helyi tanterv kiemelten kezelje az önismeretet, a reális önértékelés kialakítását, a kommunikáció fejlesztését! E feladatok minden tanulási területen meg kell hogy jelenjenek.

4.1. Kulcskompetenciák fejlesztése

4.1.0. Alapkompetenciák

Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók esetében kiemelt jelentőségű az alapkompetenciák kialakítása: az olvasáshoz, íráshoz, szövegértéshez szükséges nyelvi funkciók, mennyiségi, számfogalmi (készségszintű, elvont számolás kis számköröktől kezdve), tér- vizuális és idői viszonyokban való tájékozódáshoz, valamint a mozgáshoz kapcsolódó ismereteknek, készségeknek és attitűdöknek a rendszere. Az alapkompetenciák fejlesztése elsősorban az alapozó négy évfolyam feladata, ugyanakkor az érintett gyermekeknél a felsőbb évfolyamokon átívelve szükséges e kompetenciák stabilizálása, a lemorzsolódás, korai iskolaelhagyás csökkentése érdekében is.

4.1.1. A tanulás kompetenciái

Kiemelt fejlesztési terület az érintett gyermekek aktív, önirányított tanulási kompetenciájának kialakítása a tanulási területeken átívelve. Tudatosítani kell a tanulóban az erősségeit és gyengeségeit/nehézségeit, valamint hangsúlyozni szükséges, hogy az eltérő információfeldolgozási stratégia és tanulási stílus nem feltétlenül hibás, csupán a megismerés másfajta útja. A tanulóval közösen meg kell találni azt a tanulási-kognitív stílust, mely illeszkedik képességmintázatához és személyiségéhez, s mellyel hatékony, önálló tanulóvá képes válni. A pedagógus a reális tanulási célok kitűzésében, a tanulási preferenciák megtalálásában támogathatja őt. Lépésekre bontott, idői ütemezést is tartalmazó, elérhető tanulási tervek összeállítása szükséges. Lényeges elem a kíváncsiság, önreflexió és önellenőrzés iránti igény felkeltése és fenntartása, valamint annak a megerősítése, hogy a tanulás természetes velejárója a hibázás, s ezt kellő belátással, türelemmel és problémaérzékenységgel erőforrássá lehet tenni. Lényeges továbbá a saját tanulásért érzett felelősségvállalás kialakítása, a kitartás erősítése és az érintett gyermekek kimozdítása a tanult tehetetlenségből, azáltal, hogy megélik saját kompetenciájukat és kontrolljukat a tanulási tevékenységük felett.

4.1.2. A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)

Az egyéb pszichés fejlődési zavarral érintett gyermekek számára gyakran nehézséget jelent

- mások arckifejezésének, érzelmeinek leolvasása és értelmezése;
- a gesztusok, testbeszéd felismerése, értelmezése;

- a másik hanghordozásának, hangsúlyának, hangerejének észlelése, ezek jelentésének, üzenetének értelmezése;
- megőrizni és tiszteletben tartani mások személyes terét;
- szociálisan megfelelő módon érintkezni másokkal;
- gondolatokat, érzéseket, szükségleteket és benyomásokat hatékonyan, összeszedetten kifejezni.

A tanulás-tanítás során ki kell aknázni a kommunikációs helyzetekben meglévő fejlesztési lehetőségeket a fenti kommunikációs kompetenciák gyakorlására, a metakognitív viselkedési stratégiák kialakítására, például kooperatív technikák, projektmunkák alkalmazásával.

4.1.3. A digitális kompetenciák

A digitális kompetenciák kiváló lehetőséget kínálnak az érintett tanulók hatékony információ-szerzésére, a kompenzációs utak megtalálására. A szövegszerkesztő, a bemutatókészítő, az adatkezelő, az adatfeldolgozó, a grafikus, hang-, videoszerkesztők hatékonyan használhatók fel a tananyag adaptálására, ezáltal a nehézségek leküzdésére, valamint tehetséggondozásra. Az érintett gyermekek sérülékenysége miatt különösen fontos, hogy tisztában legyenek a digitális technológiák alkalmazásának jogi és etikai alapelveivel, megtanulják, hogyan lehet megvédeni a magánszférát, a személyes adatokat és a digitális identitást.

4.1.4. A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A tudomány és technológia iránti érdeklődés, nyitottság felkeltése azért lényeges, mert az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók negatív énképük, önértékelésük miatt gyakran elveszítik az intellektuális nyitottságukat, különösen a kognitív kihívással telített helyzetekben. Valós, érdeklődési körükbe eső problémamegoldás során megtanulják alkalmazni az analízáló, szintetizáló és algoritmizáló gondolkodási formákat, valamint az induktív (rávezető, egyediből az általános felé mutató), deduktív (levezető, általánosból az egyedire mutató) és abduktív (hipotézisalkotás, célja a magyarázat) következtetések szabályait, alkalmazási területeit.

4.1.5. A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

Az egyéb pszichés fejlődési zavarban érintett gyermekek gyakran nehezen boldogulnak családi és intézményi kapcsolataikban, neheztettek lehetnek a felnőttekkel és kortársakkal való

társas interakciók. A kortársközösség a tanulási, viselkedésszervezési problémáik miatt kevésbé elfogadó lehet velük szemben, ezért mindenképpen támogatni szükséges a kapcsolati hálók kiépítését, fenntartását. Fontos, hogy megtanulják az érzelmek és más szociális jelzések felismerését, a metakommunikatív jelzések megértését, az érzelmek, vágyak, célok, gondolatok megfelelő kifejezését és értelmezését. A társas interakció az egészen alapvető készségektől (pl. üdvözlés) az összetett készségekig (pl. érzelmileg feszült helyzetben kritika elfogadása) számos elemből tevődik össze, alapjai jellemzően a családi szocializáció során kerülnek elsajátításra, melyeket az intézményes nevelés megerősít, kiegészít. Az egyéb pszichés fejlődési zavarban érintett tanulók esetében – az eltérő fejlődésmenet következtében – hiányos vagy nem megfelelő lehet a szociális készségek készlete (különösen ADHD és magatartásszabályozási zavar esetén), vagy az ismételt rossz tapasztalatok és kudarcok következtében gátlottság, visszahúzódás (különösen tanulási zavarok esetén), esetleg a kritikai mérlegelés hiánya alakulhat ki, valamint a végrehajtó működések gyengesége miatt tartós jellemzője is lehet a fejlődésnek, ezért a pedagógiai figyelemnek fokozott mértékben ki kell terjednie ennek a kompetenciának a fejlesztésére. A kortárskapcsolatok kiépítéséhez és fenntartásához szükséges készségek fejlesztésével, a kapcsolatépítés facilitálásával/ösztönzésével lehetőség adódik a szociális viselkedéselemek fejlesztésére, gyakorlására. Lényeges az érintett tanulók kimozdítása az esetleges passzivitásból, az iskolai életben való aktív részvétel támogatása. Támogatni kell a tanulóban a felelősségvállalást, a gondoskodást, a segítőkészséget, az empátiát, a toleranciát, az együttműködést, a szolidaritást, a kockázatvállalást, a konfliktushelyzetekben az asszertivitásra támaszkodó konfrontációt is.

4.1.7. A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

Az esztétikai átélés élménye és a művészi önkifejezés lehetősége az érintett tanulók rezilienciáját (a nehézségekhez való rugalmas és adaptív alkalmazkodáshoz szükséges készségek) és rekreációját egyaránt támogatja. Így a kreatív tevékenységekbe történő aktív bekapcsolódás lehetősége elengedhetetlen eszköz a pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók esetében.

4.1.8. Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók esetében hangsúlyos szerepe van az iskolák pályaorientációs tevékenységének, hogy a tanulók és szüleik megismerjék a továbbtanulási, szakmatanulási opciókat, a felvételi rendszerben adható többléptékes, méltányossági

lehetőségeket. Kellő figyelmet kell fordítani a sikerorientáltság, az innovációs készség kialakítására.

4.2. Egyes tanulási területekre vonatkozó ajánlások

Az egyes tanulási területekre vonatkozó tanulási célok elérését, a fejlesztésre fordított időt, a tananyag adaptálásának módszereit nem lehet egységesen az egyéb pszichés fejlődési zavarra vonatkoztatni. Az érintett tanulócsoport heterogenitása miatt lényeges megismerni a tanuló problémájának természetét, mélységét, az információfeldolgozás sajátosságait s az egyéni szükségleteket. A Magyar nyelv és irodalom, a Matematika, az Idegen nyelv, a Testnevelés és egészségfejlesztés tanulási területek fejlesztési feladatainak megvalósítása kíván nagyobb figyelmet. Az egyéb pszichés fejlődési zavar típusától, súlyosságától függően az egyes témakörök között hangsúlyeltolódások válhatnak szükségessé. Ugyanakkor minden tanulási terület (tantárgy) esetében fontos:

- a tantervi adaptáció;
- az éppen szükséges és elégséges módosítás és támogatás;
- a támogató pedagógiai környezet;
- a tananyagot úgy kell megtervezni és felépíteni, hogy az befogadható legyen a tanulók számára, illeszkedjen előzetes tudásukhoz, érdeklődésükhöz, aktiválja a tanulók kognitív sémáit;
- módszertani sokrétűség;
- differenciált rétegmunka;
- segédeszköz használata, pl. laptop, számológép, szoftveres támogatás;
- multiperspektivitás: egy probléma több szempontból való megközelítése, különböző alkalmazási példák behozása a tanulási folyamatba;
- önhatékonyság érzésének megtapasztaltatása, valamint az önirányítás lehetőségének biztosítása;
- a tanulási stratégia kialakítása mellett az egyéni tanulási stílus megismerése, figyelembevétele;
- multiszenzorialitás: a tanulók számára a minél több érzékszerv bevonását igénylő tanulás, valamint a motoros tapasztalatszerzés fontossága. A tanulás során a lehető leg-

több érzékelési tapasztalat megszerzésének biztosítása a cél, melyhez a konkrét tárgyak, applikációk, infokommunikációs eszközök, modellek bevonása szükséges;

- hozzáférhetőség biztosítása: itt egyrészt a fizikai akadályok leküzdése fontos, látja-e, hallja-e minden gyermek a pedagógust, a demonstrációt, hozzáfér-e a különböző szemléltetőeszközökhöz (van-e belőlük elég). Az ún. nyitott polcok, sarkok, illetve az ezeken elhelyezett, a tanulás aktuális tematikájához illeszkedő könyvek, eszközök, modellek szintén növelik a hozzáférhetőséget. Ugyanilyen jelentőségű a tananyagokhoz való hozzáférhetőség is. Minden tanuló számára hozzáférhető-e az órán feldolgozandó szöveg, vagy van-e olyan tanuló, akinek a számára nagyobb méretű, illetve adaptált szövegverzióra van szükség, mely akár hosszúságában, akár a fogalomhasználatában eltér az eredetileg használttól.

4.2.1. Magyar nyelv és irodalom

A grammatikai rendszer tudatos felépítése, megerősítése, mind a beszélt, mind az írott nyelv területén kiemelten fontos.

A beszédészlelés és beszédmegértés, a verbális figyelem és emlékezet intenzív fejlesztése szükséges a dekódolás tanítása előtt. Az olvasás, írás kognitív bázisképességeinek megalapozása elengedhetetlen előfeltétele az olvasástanulás megkezdésének. A szódekódolás tanítása, a betű-hang asszociációk kialakítása kellő módszertani tudatossággal és a gyermek haladásához igazított idői ütemezéssel történjen!

A grafomotoros ügyetlenség gyakran okoz technikai értelemben nehézséget az írástanulás során, a lassú írástempó mellett a nehezen olvasható vagy olvashatatlan íráskép is jellemző lehet. Éppen ezért lényeges, hogy a késleltetett, elnyújtott írástanítást grafomotoros alapozás előzze meg, a finommotoros tevékenységek számtalan lehetőségét kiaknázva. Az íráskép zavarában érintett gyermekeknél a szépírás, külalak és fűzetvezetés értékelése a rendezettségre való törekvés és a gyermek képességeinek, önmagához mért haladásának figyelembevételével történjen! Hasonlóképp az olvasás és szövegértés értékelésekor is az önmagához mért fejlődést figyelembe vevő fejlesztő értékelés kerüljön előtérbe! Szükség lehet egyes tananyagrészek értékelése, minősítése alóli felmentésére, illetve a kézírás helyett számítógép használatának engedélyezésére (pl. házi feladatok, beadandók nyomtatott vagy elektronikus formában való leadására), folyóírás helyett nyomtatott betűvel való írás jóváhagyására.

Az olvasás gördülékenységének, fluenciájának elősegítése szükséges változatos szövegek páros, közös, paralel, ill. váltott hangos olvasásával.

A tanulási zavarral és figyelemzavarral küzdő tanulóknál szükséges lehet a szöveg adaptálása (nagyobb, eltérő színű betűk, a szöveg egyszerűsített, rövidített verziójának elkészítése). A szövegértés fejlesztése elősegíti a mindennapi és az irodalmi szövegek befogadását, majd az azokkal való tovább dolgozást, tovább gondolkodást.

Amennyiben a szövegfeldolgozás is érintett, különösen fontos a szisztematikus, a nyelv különböző szintjeit elemenként értelmező, a tanulót tapasztalati úton információhoz juttató oktatás. Érdemes a mindennapi élettel összefüggő, a tanuló személyes élményeihez és érdeklődéséhez kapcsolódó szövegeket alkalmazni.

A nyelvi kódrendszer értelmezésének, működésének megtámogatása mind a bemenetnél (beszédhangok differenciálása, hangkapcsolatok észlelése), mind a feldolgozásnál (szó, grammatika, mondat, bekezdés, szöveg) hangsúlyos. A mentális lexikon és az ahhoz történő hozzáférés, a fogalomalkotás folyamatos fejlesztése kiemelt feladat.

4.2.2. Matematika

A matematika területén az érintett tanulók heterogenitása miatt nagy egyéni eltérésekre számíthatunk. Egyes egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanuló esetén pont ezen a területen jelentkezik a gyermek kiemelkedő képessége, tehetsége, miközben súlyos olvasási zavarral küzd. Más esetben a matematikai képességek érintettsége olyannyira jelentős, hogy szükséges lehet a tantárgy vagy az aritmetikai tantárgyrész alóli felmentés vagy segédeszköz-használat, pl. számológép biztosítása, szorzó- és bennfoglaló tábla, korong, rehabilitációs foglalkozásokon használt eszközök, számológép (esetenként nagyobb kialakítású négyzethálós füzet) használata (szükség esetén más tanórákon is, pl. fizika, kémia, történelem, természettudomány). Ajánlott lehet ezeken a tanórákon – a tanuló egyéni sajátosságaihoz igazodva – a képletek, esetleg definíciók számonkérése (pl. a megfelelő nyelvi, emlékezeti kompetenciákra támaszkodva), illetve szükség esetén bizonyos tantárgyrészek értékelése alóli mentesítés biztosítása.

Egyes esetekben számolni kell a grammatikai szint sérülésével, ami szövegértési nehézségekben nyilvánul meg, ezt fokozhatja a szimbólumok megértésének, illetve a verbális absztrakciónak a fejletlensége. A mennyiségekkel és a számossággal kapcsolatos ismeretek tanításakor, a szám- és műveleti fogalmak kialakításakor (pl. a számok közötti viszonyok, relációk megér-

tési nehézségei esetén stb.) különös figyelmet kell fordítani a megfelelő tempó kialakítására, és építeni kell a tanulók maximális együttműködésére, a mozgással társított szemléltetésre, az eszközhasználatra és az analóg cselekedtetésre, mindvégig verbális megerősítéssel kísérve. Rendkívül fontos az analóg, bevéső, ismétlő-rendszerező gyakorlás végzése is. A geometriai ismeretek, az arányosság témaköreinél tekintettel kell lenni a vizuális észlelés nehezítettségére, a téri tájékozódás zavarára, ill. geometriai szerkesztéseknél, koordinátatengelyen való jelöléseknél a kivitelezési nehezítettségre (vizuomotoros koordináció, praxis zavara). A matematikai gondolkodás fejlesztése speciális szemléltetéssel és tananyagokkal, vagyis az interaktív tábla és digitális tananyagok lehetőség szerinti alkalmazásával is támogatható, ám elsősorban a metakogníció, a nyelvi kompetenciák és gondolkodás fejlesztésével valósulhat meg.

Kiemelt figyelmet szükséges fordítani az időbeli tájékozódás fejlesztésére és a szerialitások feladatok gyakorlására.

A matematikai szakkifejezések és a szaknyelv használatának fokozatos megkövetelése a szóbeli kifejezés erősítésének fontos eszköze, a szabályok, definíciók precíz elvárásának elkerülésével.

A kompenzációs lehetőségek, speciális módszerek alkalmazása segíti az eredményes fejlesztést.

4.2.3. Történelem és állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek

Az olvasás és szövegértés nehézsége hátráltathatja a társadalmi folyamatok összefüggéseinek, mozgatórugóinak megértését.

Az idővel kapcsolatos fogalmak, a történelmi időszemlélet kialakulása szintén nehézséget okozhat. A gyenge verbális emlékezet miatt problémát jelenthet egyes gyermekeknél az évszámok precíz bevésése, az idegen szavak (történelmi személyek, helynevek, fogalmak) pontos memorizálása. A vizuális segédeszközök alkalmazása és a kapcsolódó elvárások egyénre szabott csökkentése segítheti ezen nehézségek minimalizálását. A nyelvi érintettség miatt bizonyos absztrakt fogalmak megértése és használata is nehézséget jelenthet. Érdeemes a tananyag-feldolgozás előtt fogalomlistát, ill. vázlatot adni a tanulóknak. A tanulás további támogatásához képek, az összefüggéseket szemléletesen ábrázoló gondolattérképek használata is kiemelt jelentőségű, magasabb szinten azok készítésének a megtanítása is célul tűzhető ki az önálló tanuláshoz.

Külön figyelmet kell fordítani a térképhasználat tanítására és gyakoroltatására, mivel a tanulók ezen csoportjának sok esetben nagy kihívást jelent az absztrakt ábrákon való tájékozódás. Ide tartozik a grafikonok, táblázatok, diagramok értelmezése is, melyek a történelmi, társadalmismereti tananyag szerves részét képezik, és elemzésük a tantárgyi követelményrendszerhez tartozik.

Fontos a gyakorlati bemutatás, illetve az ismeretek szituációs helyzetekben való kipróbálása, a dramatizálás, az érzelemdús, szubjektív elemeket megmozgató, a mindennapi tapasztalathoz köthető társadalmi feladatok szemléltetése, a tanulók közvetlen megszólítása, bevonása a feladathelyzetbe. A tanuló mindig lássa maga előtt a folyamatot, a kiindulástól kezdve a végkifejtésig, értse benne szerepét, esetleges feladatát, képes legyen esetlegesen a társadalmi folyamatok őt személyesen érintő részében véleményének megfogalmazására és az önképviselőre!

4.2.4. Erkölc és etika

Csakúgy, mint a Történelem és állampolgári ismeretek tanulási terület esetében, a szövegértési és figyelmi nehézségek hátráltathatják az összefüggések megértését, a tanulságok generalizálását. Figyelmet kell fordítani a tanuló szükségleteihez igazodó szövegmenyiségre, tagolásra, a magyarázatok részletezettségére, a megértés ellenőrzésére. A tanulási terület témái közül az önszabályozás, a társas-emocionális szabályok, az etikai normák, a másság elfogadása, a tolerancia, a pozitív diszkrimináció, a jogérvényesítés és általában a speciális szükségletekhez, fogyatékoságokhoz kapcsolódó témák elsajátítása különösen fontos az érintett tanulók szempontjából, egyrészt ezek mind támogatják azokat a fejlesztési nevelési célokat, amik az egyéni fejlesztési tervben is hangsúlyos, másrészt az aktuális és későbbi életvezetés szempontjából a mindennapi életben is azonnal hasznosuló tudástartalmakat jelentnek minden osztályfokon.

4.2.5. Természettudomány és földrajz: környezetismeret, természettudomány, biológia, kémia, fizika és földrajz

A természettudományok gyakran az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók erősségei közé tartoznak, ez a terület különösen az ADHD-ban érintett gyerekek esetében a kíváncsiság, kreativitás és alkotó fantázia kiteljesedésének terepe lehet. A tanuló érdeklődése és figyelme könnyebben felkelthető és fenntartható, motoros aktivitása kevésbé kifejezett, amikor számára

is motiváló tartalmak kerülnek átadásra. A Természettudományok tanulási terület a témák gazdagsága és sokszínűsége okán támogathatja a kiemelt fejlesztési célok megvalósítását.

Mindemellett külön figyelmet kell fordítani a szakszavak bevézésére, a térképen való tájékozódás gyakorlására, az összefüggések logikájának megértetésére. A kémia és fizika tantárgyak során elsősorban a szöveges, illetve számításhoz kapcsolódó feladatok során szorulhatnak külön megsegítésre a számolási és/vagy olvasási zavarral küzdő tanulók, valamint a kísérletek, mérések kiemelt figyelemkoncentrációt és pontosságot igényelnek, a szerialitás (sorrendiség) figyelembevételével, ami szintén nehezített feladat lehet.

4.2.6. Idegen nyelv

Fontos célkitűzés az idegen nyelv szókincsének, fonológiai és helyesírási sajátosságainak, valamint nyelvi kódrendszerének tudatos felépítése, a szóbeli és az írásbeli kommunikáció fejlesztése, figyelembe véve az egyéb pszichés fejlődési zavar következtében érintett nyelvi funkciókat. A nyelvi zavar esetenként olyan súlyosságú, hogy szükségessé válhat a tanulót a tantárgy vagy tantárgyrész értékelése alól mentesíteni. Az élő idegen nyelv ismeretének jelentősége egyre erőteljesebb, így ezt a lehetőséget alapos mérlegelés, szakmai megfontolás után ajánlott biztosítani.

Az idegen nyelvek tanításánál a nyelvoktatás auditív módszereinek előtérbe helyezése javasolt. A tudásátadás során szükséges a figyelemfenntartás, a feladatszervezés és a motiváció felkeltésének vizuális támogatása, a párhuzamosan több csatornán történő szemléltetés. Javasolt a memoriterek kisebb részletekben való kérdezése szóbeli beszámolóik során.

Helyesírási, olvasási és szövegértési problémákkal küzdő tanulók esetében főleg a szóbeli kommunikáció magabiztos alkalmazásának elsajátítása a cél. Ennek során sok esetben méltányosan, az egyéni fejlődési lehetőségeket figyelembe véve kell megítélnünk a kiejtési és nyelvhelyességi kérdéseket; elsősorban a beszédbátorság elérése lehet a célunk. Az írásbeli kommunikáció használatát, a differenciált fejlesztés mellett, az IKT-alapú olvasó- és helyesírás-ellenőrző programok is segíthetik.

4.2.7. Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra

A Művészetek tanulási területen belül a komplex művészeti terápia, a drámapedagógia, az akusztikus és vizuális észlelés fejlesztésének kiemelt szerepe van.

Bizonyos tanulók a művészetek terén kimagasló képességgel bírnak. Ezekben az esetekben nagyon fontos a tehetség kibontakozásának támogatása. Szintén nagy szerepe lehet a művészeti nevelésnek a szabadidő hasznos eltöltésében és a társas kapcsolódás lehetőségeinek bővítésében, az önkifejezésben. Más gyermekeknél a grafomotoros ügyetlenség nehezítheti a kreatív alkotás kifejeződését.

4.2.8. Technológia: technika és tervezés, digitális kultúra

A digitális kultúra tantárgy tartalmának elsajátítása lehet a tanulók erőssége. A digitális kompetenciák elsajátítása és alkalmazása több szempontból is kiemelt szerepet játszhat az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulóknál. A digitális technológia nyújtotta lehetőségek egyfelől kiemelt jelentőséggel bírnak a tudásterületek, tananyagok egyéni szükségletekre, preferenciákra szabásában, adaptálásában. Másrészt a sokszor jól működő algoritmikus, komputációs gondolkodás fejlesztésének eszközei is. Az életpálya-építés, pályaorientáció szempontjából szintén kiemelt szerepe van a tantárgy tanulásának. Fokozott jelentőséggel bír a hétköznapi életet, ismeretszerzést és -elsajátítást, valamint a tanulást könnyítő alkalmazások készségszintű használatának elsajátítása.

4.2.9. Testnevelés és egészségfejlesztés

A Testnevelés és egészségfejlesztés tanulási terület fejlesztési feladatainak megvalósítása során javasolt a szenzoros integrációs programok és terápiák beállítása, ill. azok elemeinek megvalósítása a tanórán, továbbá ajánlott a kiegészítő egészségügyi ellátáson belül gyógyújszás, valamint logopédiai ritmika alkalmazása is.

Azoknál a tanulóknál, akiknél a sajátos nevelési igény oka a hiperaktivitás, a figyelemzavar, indokolt a korszerű, rugalmas szervezeti keretek és módszerek előtérbe helyezése a helyi tanterv készítésénél.

4.3. Az iskolai fejlesztés szakaszai (alapozó [első félév, óvoda–iskola átmenet], alsó tagozat, felső tagozat, középiskola)

Az alapkészségek biztos kialakítása, a sikeres iskolai tanuláshoz, a tanulási eredményességhez szükséges alapkompentenciák, készségegyüttesek és tudástartalmak megalapozása, valamint a tanulási motiváció felkeltése és fenntartása az egyéb pszichés fejlődést mutató tanulók esetében is kiemelt jelentőségű.

A különbségek feltárása, az érési késést, fejlődésben való elmaradást mutató gyermekek képességeinek fejlesztése az alapkészségek kialakítása szempontjából is az alapozó nevelési szakasz kiemelt feladata.

Az első tanév első feléve minden köznevelési intézményben olyan előkészítő szakasz, amely tananyagában, módszereiben és értékelési formáiban eltér a későbbiektől. Ez az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába eső tanulóknak kedvező, a Nat-ban javasoltak alkalmazása megfelelő.

A tanulók iskolai fejlesztésének pedagógiai szakaszai nem térnek el a Nat-ban rögzítettektől. A helyi tantervben indokolt lehet esetükben az 1. évfolyam két tanévi időtartamra történő szétvázlása. Ebben az esetben az első tanév az intenzív prevenció, a szakszerű funkciófejlesztés, a pszichés gondozás, a megfelelő motiváció és a feladattudat kialakításának időszaka a gyógypedagógiai korrekciós-kompenzáló-terápiás módszerek alkalmazásával.

4.4. Értékelés (tanulási célok, tanulási eredmény)

Fontos, hogy a tanulóval szemben támasztott elvárások egyértelműek, már a tanulási folyamat elején ismertek legyenek. Ehhez kell igazodniuk azoknak az alkalmazott mérési és felmérési stratégiáknak, amelyek az elvárás és a mért mutatók összhangja esetén a sikeres pedagógiai munka eszközei. Ennek értelmében a differenciált pedagógiai tervezés alapját a tanulási folyamat kezdetén ismert, a fenntartó által felkínált és/vagy az iskola pedagógiai programjában rögzített, diagnosztikus céllal történő értékelés adja. A tanulási folyamat követését szolgáló felméréseket, ellenőrző méréseket minden esetben a tanulást támogató, fejlesztő-segítő értékelésnek és visszajelzésnek kell követnie. Ezeknek az eszközöknek a kiegészítése a tanulói önértékeléssel, a társértékeléssel és a csoportos értékelési formákkal lehetővé teszi, hogy az értékelés a tanuló számára örömteli, élvezetes eseménnyé váljon, fejlesztve ezzel a reflektivitást és az érzelmi, szociális intelligenciát, valamint a pozitív énkép és önbecsülés fejlődését.

Az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába került tanuló a megyei szintű pedagógiai szakszolgálat szakértői bizottságának szakértői véleménye alapján indokolt esetben adott tantárgy(ak), tantárgyrész(ek) értékelése és minősítése alól mentességben részesülhet, továbbá többlet felkészülési idő, segédeszköz-használat biztosítható számára.

A szummatív értékelés helyett fejlesztő és diagnosztizáló mérés és fejlesztő szöveges értékelés bevezetése indokolt.

5. Állapotmegismerés – szakértői vélemény

Az állapotmegismerés fogalom gyógypedagógiai pszichodiagnosztikai tevékenységre utal. Átfogó – bio-pszicho-szociális – szemléletet képvisel, melynek keretében korszerű tesztekkel és vizsgáló eljárásokkal történik meg a keresztmetszeti kép és az élettörténet feltérképezése, a diagnózis megállapítása és a támogatási, fejlesztési terv elkészítését megalapozó javaslat kialakítása. A specifikus tanulási zavar, valamint a figyelem- és magatartásszabályozás zavarának megállapítása sokrétű, differenciáldiagnosztikai irányultságú állapotfeltárást igényel, melynek során a komorbiditások/társuló zavarok, fogyatékoságok megállapítását is szem előtt kell tartani. Az ADHD és a magatartásszabályozás zavarai alá tartozó diagnózisok megállapítása pszichiátriai szakorvosi kompetencia, melyet a szakértői vizsgálat felhasznál az SNI státusz megállapításához vagy kizárásához. A szakértői vélemények akkor tudnak valódi segítséget, támpontot nyújtani a pedagógusoknak, ha elkészítésük és értelmezésük valódi teammunkán alapul.

6. Habilitáció/rehabilitáció

Az egyéni fejlesztőmunka tervezése, a rehabilitációs terv kidolgozása logopédus, pszichopedagógus, tanulásban akadályozottak pedagógiája szakon/szakirányon szakképzettséget szerzett gyógypedagógus, gyógypedagógus-terapeuta, pszichológus és egyéb szakemberek (pl. szomatopedagógus, gyermekpszichiáter) bevonásával történik és rehabilitációs célú órakeretben zajlik. Az egyéni fejlesztési terv tartalmáról, célkitűzéseiről, ütemezéséről (mikro-, ill. makrotervezés) tájékoztatást kell kapniuk az osztálymunkában részt vevő pedagógusoknak, szaktanároknak, különös tekintettel a gyermek osztályfőnökére. Az egyéni fejlesztési terv célkitűzéseinek megvalósulása időszakosan, az ütemezési fázis befejezését követően ellenőrzésre kerül a további célkitűzések megtervezését megelőzően, melyről a pedagógusnak szintén tájékoztatást kell kapnia. A gyógypedagógiai tanár, terapeuta által vezetett pedagógiai rehabilitáció a funkcionális képességfejlesztő programok külön alkalmazásával, a fejlesztések során tanultak elmélyítésével szolgálja az eredményes iskolai előmenetelt. A tehetséges tanulók számára a tehetségük kibontakozásához szükséges feltételek, eszközök, módszerek biztosítása a pedagógiai rehabilitációnak is kiemelt feladata a tanórai és tanórán kívüli tehetséggondozás mellett.

Az egészségügyi célú rehabilitáció elsősorban az egyéb pszichés fejlődési zavar jellegének, tüneteinek kivizsgálásakor megállapított diagnózisnak megfelelő szakorvosi ellátást, annak folyamatosságát, kontrollját, valamint a pedagógiai rehabilitációt segítő egészségügyi terápiákat foglalja magába. Ennek érdekében a diagnózisalkotás fontos része a gyermekpszichiátriai

vizsgálat (ADHD és magatartásszabályozási zavar esetén), szükség esetén kiegészítésként gyermekneurológiai, fül-orr-gégészeti, valamint gyermekszemészeti vizsgálat, továbbá az ezekhez kapcsolódó beavatkozások és rendszeres kontroll.

Intézményünk együttműködési megállapodás keretében rész vesz az EFOP-3.1.6-16-2017-00045 „**Mindannyian mások vagyunk**” A köznevelés esélyteremtő szerepének erősítése a Békéscsabai Tankerületi Központban pályázati programjában. Ezen pályázat keretében olyan módszertani anyagok kerültek kidolgozásra, amelyek a többségi iskolákban tanuló sajátos nevelési igényű gyermekek sikeresebb integrációját hivatottak elősegíteni.

Iskolánk mindenkori törekvése, hogy előmozdítsa a sajátos nevelési igényű tanulók minél sikeresebb iskolai előmenetelét, az esetleges lemorzsolódás megakadályozva. Az egyéni bánásmód, az egyéni fejlődési ütemet figyelembe vevő órai munka tervezéséhez, a legoptimálisabb tanulásmódszertan kiválasztásához, valamint a rehabilitációs célú ellátás megvalósításához nyújt/nyújtanak segítséget ezek a módszertanok.

Intézményünk a 2021/2022 tanévtől az alábbi módszertan bevezetésével egészíti nevelő-
oktató munkáját:

- **Felmérőrendszer az 1-8. osztályos integrált oktatásban részesülő SNI tanulók egyéni fejlesztési tervének kidolgozásához**

A felmérőrendszer az általános iskolai magasabb évfolyamra lépés minimumkövetelményeit figyelembe véve a tanulási zavarokra jellemző feladattípusokból került összeállításra az

- írás-helyesírás;
- szövegértés és
- matematika területekre.

Minden évfolyamra A és B verzióval, a visszamérés segítésére. A felmérőkhöz részletes értékelési útmutató tartozik. A kapott eredmények az egyéni fejlesztési terv kidolgozását segítik. A rehabilitációs foglalkozások eredményesebbé tételén kívül a többségi pedagógusoknak is kiindulópontja lehet az SNI tanulók egyéni haladási szintjéhez, képességeihez mért tervezéshez.

- **Gyógypedagógiai rehabilitáció szöveges értékelési szempontrendszere 1-8. osztályig**

Az értékelési szempontrendszer szorosan kapcsolódik a fenti felmérőrendszerhez. Értékeli a haladás minőségét és mértékét, kijelöli a további fejlesztendő területeket. A dokumentum az SNI tanulók kötelező szöveges értékeléseként a Kréta rendszerbe kerül feltöltésre félévkor, illetve év végén.

E. Az autizmussal élő gyermekek nevelése, oktatása.

Az autizmussal élő gyermekek jogai a közoktatásban és az élet minden más területén azonosak a tipikus fejlődésmentű gyermekekével. Az autizmussal élő gyermekek alapvető jogai a köznevelésben:

- korai fejlesztés és fejlesztő nevelés (2017-től a pedagógiai szakszolgálati feladat keretében)

- óvodai ellátás
- általános iskolai, középiskolai ellátás
- egyéb pedagógiai szakszolgálatok igénybevétele

A megyei szakértői bizottságok feladata az autizmussal élő gyermek számára a fejlődése szempontjából legoptimálisabb nevelési-oktatási környezet kijelölése, ami jó képességű, az autizmusban enyhébben érintett gyermekek esetében lehet többségi óvoda/iskola, más esetben speciális intézmény vagy csoport. A fenntartók a Köznevelési Törvényben rögzített megosztás szerint felelősek a diagnózis pillanatától kezdve a sérülés típusának megfelelő, minőségi ellátás megszervezéséért. A sérülés típusának megfelelő ellátás személyi, tárgyi és módszertani feltételeinek biztosítása óvodáskorban az önkormányzatok, iskoláskorban az állami intézményfenntartó feladata. A fenntartók számára nehézséget jelenthet az, hogy nem tudják előre tervezni a felmerülő igényeket, de a Szakértői Bizottságokkal való kapcsolattartás segíthet ezen a helyzeten, hiszen az ő gondozásukban van minden sajátos nevelési igényű gyermek. Szakmai és szervezési nehézséget jelenthet továbbá, ha a fenntartó többféle fogyatékosági csoport ellátását jeleníti meg adott intézmény alapító okiratában, ezért javasolt, hogy egy intézmény egy sérülés-típusra specializálódjon. Az ellátásért felelős fenntartó konkrét teendői a következők: Megfelelő oktatási környezet kialakítása Az oktatási intézményen belül biztosítani kell az egyes autizmussal élő gyermekek számára érthető, strukturált, fizikailag és érzelmileg is biztonságos tereket, az egyéni fejlesztésre alkalmas helyiséget és a megfelelő fejlesztőeszközöket és taneszközöket. A jogszabályok által előírt időkeretek biztosítása A köznevelési rendszer különböző intézménytípusaiban és az egyes életkori szakaszokban az időkeretek változóak, jogszabályban rögzítettek. Egy példa: az általános iskolában az autizmussal élő ta-

nulók csoportja esetében a kötelező óraszám az adott évfolyamra előírt óraszám+50%. Megfelelő számú szakember és segítő biztosítása.

Az autizmus-specifikus nevelés-oktatás fontos alapja az egyéni és kiscsoportos fejlesztés lehetőségének biztosítása. A szakemberképzés folyamatos támogatása. Bár a jó minőségű autizmus-specifikus oktatás költséges, elsősorban a személyi feltételek vonatkozásában (speciálisan felkészült szakemberek és pedagógiai asszisztensek), de a megfelelő ellátás az autizmussal élő gyermekek esetében is megtérül: minél inkább sikerül a gyermekkorban elérni a személyes potenciál csúcsát, annál kevesebb támogatásra lesz szükség a felnőttkori ellátásban. A feladatra felkészületlen pedagógusok számára komoly kihívást jelenthet az autizmussal élő gyermek nevelésének/oktatásának vállalása, ezért nagyon fontos a megfelelő képzések, továbbképzések elérésének biztosítása, a pénzügyi feltételek megteremtése. Az autizmussal élő gyermekekkel foglalkozó intézmények és pedagógusok részéről nagy igény jelentkezik szakmai tanácsadásra, szupervízióra a témában gyakorlott, tapasztalt szakember részéről, amely meghaladja a fenntartók által biztosított törvényességi felügyeletet. Ha a fenntartó ebben a törekvésben támogatja az intézményeket, akkor tovább javulnak a gyermekek minőségi ellátásának esélyei.

Autizmussal élő tanulók az általános iskolában.

A speciális általános iskolai csoportok kialakításának feltételrendszere:

Speciális iskolai csoport, osztály kialakítható többségi vagy gyógypedagógiai intézményekben egyaránt, illetve működik néhány kifejezetten autizmussal élő tanulók ellátására alapított közoktatási intézmény is Magyarországon. A nevelés-oktatás tartalma a NAT, a 32/2012 EMMI rendelet autizmusra vonatkozó fejezete, a Helyi Tanterv és az egyes tanulók egyéni szükségletei alapján kialakított Egyéni Fejlesztési Terv alapján határozható meg. A Helyi Tanterv alapulhat bármely kerettanterv autizmusra adaptált változatán. Amennyiben a speciális csoport egy intézményen belül, annak egyik egységként működik, fontos, hogy kialakításakor ügyeljünk arra, hogy a csoport rugalmasan kapcsolódhasson az intézményi életbe: tehát a speciális csoport egyidejűleg nyújtson egyrészt biztonságos, szenzorosan és szociálisan nem túlságosan inger-gazdag, megterhelő környezetet, ahová szükség esetén visszavonulhatnak a tanulók, másrészt biztosítson rugalmas kapcsolódási, részvételi lehetőséget az intézményi életbe. Különbségek az alsó és felső tagozat között Az alsó tagozatban sok szempontból kedvezőbbek lehetnek a feltételek az autizmussal élő tanulók inkluzív oktatásához a következők miatt:

- az alsó tagozatban állandó a tanterem, így a tér könnyebben válhat megszokottá, biztonságossá és kiszámíthatóvá az autizmussal élő gyermek szempontjából
- általában csak néhány tanító kommunikációs stílusához és elvárásaihoz kell alkalmazkodnia az autizmussal élő gyermekeknek
- alacsonyabbak a viselkedéssel kapcsolatos elvárások, mint az idősebb tanulók esetében, minél fiatalabbak a gyermekek, annál több viselkedéssel kapcsolatos furcsaságot tolerál a környezet
- a kortárs csoport ebben az életkorban sokszor befogadóbb, mint a felső tagozatos korosztály
- nagyobb a felnőttekkel (szülőkkel, pedagógusokkal) való kapcsolat jelentősége, mint a kortárs
- a tanterv középpontjában az alapkészségek fejlesztése áll
- a tananyag nagyobb arányban tartalmaz konkrét, a mindennapi tapasztalatokhoz közelálló ismereteket, mint a felső tagozatban
- a tananyag mennyisége, az elvont, rugalmas gondolkodást igénylő tartalmak aránya alacsonyabb, mint a felsőbb évfolyamokban
- az alsó tagozatos gyermekek több segítséget kaphatnak az önállósági feladatokban, mint idősebb társaik
- felső tagozatban (különösen integrált nevelés-oktatás esetén) megnő a kockázata a magántanulóvá válásnak.

A fizikai környezet kialakítása a speciális iskolai csoportban Minimális feltételek (bútorzat és berendezés):

- a fix napirendek rögzítésére szolgáló, központi helyen lévő napirendi fal
- egyéni fejlesztő helyiség, mely nem zsúfolt, szenzorosan ingerszegény, és könnyen átrendezhető az egyes gyermekek szükségletei szerint (tanulói asztal, min. 2 szék, zárható szekrény, eltakarható, nagy tükör, egy magas polc a kommunikáció tanításhoz, szőnyeg)
- öltözők (fiú/lány) a 20/2012 EMMI rendelet szerinti felszereléssel és az önállósághoz szükséges egyéni vizuális segítségekkel, melyek lehetnek mobilak is
- a tanteremben az önálló és csoportos feladatvégzés helye: gyermekenként tanulóasztal, szék, polc, lámpa az önálló feladatvégzéshez, körbeülhető asztal megfelelő számú székekkel, egyéni vizuális segítségek, valamint a 20/2012 EMMI rendeletben foglalt berendezés
- szabadidős tér (nyitott polcok és zárt szekrény, egyszínű szőnyeg, asztal, székek, vizuális segít-

ségek, az önállóságot segítő vizuálisan szervezett szabadidős feladatok, a választékot megjelenítő kommunikációs táblák)

- a mozgásfejlesztés helyszíne (az adott intézménytípusban a 20/2012 EMMI rendelet szerinti felszerelések, és az önállósághoz szükséges egyéni vizuális segítségekkel/melyek lehetnek mobilak is)

- vizesblokk (nem feltétlenül szükséges, hogy a speciális csoport számára külön vizesblokk álljon rendelkezésre, amennyiben a napirendi egyeztetők, folyamatábrák és más vizuális segítségek zavartalanul használhatók)

- étkező (amennyiben a csoport egy intézmény egységként működik, lehetővé kell tenni, hogy az autizmussal élő tanulók szükség esetén külön étkezhessenek)

- sportudvar (a 20/2012 EMMI rendelet szerint, különösen ügyelve a biztonsági szempontokra)

- amennyiben az intézményben tankonyha, kézműves műhely, zeneterem stb. áll rendelkezésre, az autizmussal élő tanulók számára legyen hozzáférhető kiszámítható, előre tervezhető órarend szerint Optimális feltételek:

- egyéni fejlesztő helyiség

- helyiség a szülővel/gondozóval történő megbeszélésekhez

- öltöző (fiú/lány)

- az önálló feladatvégzés speciálisan, a funkcióra kialakított terme, vagy helye, paravánokkal vagy egyéb módon leválasztott egyszemélyes munkaasztallal és székekkel, polcokkal a munkarend kialakításához és saját fényforrással minden tanuló számára

- csoportos fejlesztés helye: körbeülhető asztal megfelelő számú székekkel

- szabadidős tér: puha, egyszínű szőnyeg, szervezett szabadidőhöz egy személyes asztal és szék, polc, lámpa, nyitott játékpolt és/vagy zárható szekrény, melyen kommunikációs kártyák mutatják a választékot, egyéni vizuális segítségek (pl. viselkedési szabályok, jutalom-és választótáblák, vizuális órák)

- a mozgásfejlesztés helyszíne egyéni vizuális segítségekkel és különféle, a tanulók életkorához, mozgásállapotához és érdeklődéséhez illeszkedő szenzomotoros fejlesztő eszközökkel (pl. labdamedence, trambulín, szobakerékpár, gördeszka, óriás labda,

- szenzoros szoba, tér (különösen javasolt speciális csoportok esetén, a súlyosan, halmozottan sérült gyermekek ellátásában): A szenzoros szobában biztosított ingerek többek között a következők lehetnek: megnyugtató zene, vibrációs párnák, optikai szálak, tükrös labdák,

buborékfújók, vízagyak, tapogató falak, fények és projektorok. A multiszenzoros környezet összeköthető kapcsolókkal úgy, hogy nyomás, hang vagy mozgás hozzon működésbe egy-egy szerkezetet. Ez a megoldás segíti az ok-okozati összefüggések megértését. Amennyiben az intézményben nem hozható létre szenzoros tér (szoba), akkor is lehetséges és hasznos az érzékszervekhez kapcsolódó eszközök, készletek összeállítása, beszerzése

- vizesblokk az alapvető, önállósági és az önálló háztartási munkákhoz szükséges berendezésekkel, felszerelésekkel és egyéni vizuális segítségekkel
- étkező (amennyiben a csoport egy intézmény egységként működik, lehetővé kell tenni, hogy az autizmussal élő tanulók szükség esetén külön étkezhessenek)
- tankonyha • zeneszoba (ritmus és ütős hangszerekkel)
- kézműves műhely

Személyi feltételek speciális csoportban

Minimálisan biztosítandó személyi feltételek: a Köznevelési Törvényben előírt, csoportonként 1, az autizmus területén elméleti tudással és gyakorlati tapasztalattal rendelkező gyógypedagógus. Javasolt 6 tanulónként 1 gyógypedagógiai asszisztens biztosítása. Optimális személyi feltételek: 2 tanuló: 1 szakember arány folyamatos biztosítása, szükség esetén 1:1 arány biztosítása legalább az idő egy részében 44 Rendszeres konzultáció lehetősége: autizmusban képzett gyermekpszichiáterrel és/vagy pszichológussal, autizmus-szakértő gyógypedagógussal, kiegészítő terápiák szakembereivel, logopédussal A teljes tantestület és más munkatársak is rendelkeznek alapismeretekkel az autizmussal kapcsolatban. 10.4. Fejlesztő eszközök, felszerelések listája Minimális felszerelések listája:

- A pedagógusok munkájához szükséges alapfelszerelések: digitális fényképezőgép, számítógép és egyéb informatikai eszközök, színes nyomtató, lamináló, lamináló fólia, tépőzár, különböző színű kartonok, a strukturált feladatok kialakításához dobozok, irodaszerek (pl. olló, ragasztó, tűzőgép)
- Mivel a különféle eszközök a gyermekek fejlődésével változnak, szükséges anyagi keretet biztosítani az eszközök megújításához az intézmény számára.
- Tér-idő szervezés: gyermekenként egyénre szabott napirend, strukturált, vizualizált, önálló feladatok készlete (melyek tartalmilag és szervezettségükben a gyermek fejlődésével változnak), az önállóságot segítő vizuális algoritmusok, egyéb vizuális segítségek (pl. választótáblák, zseton-gyűjtők, viselkedési szabályok). Különböző, az idő múlását vizuálisan, vagy hangjelzéssel konkrétá tevő időmérő eszközök (pl. tojásfőző óra, homokóra)

- Kommunikáció fejlesztés: augmentatív-alternatív kommunikációs rendszerek készítésére alkalmas eszközök, személyes szótárak, anyagok készlete egyénre szabottan (tárgyas, fotós, rajzos és írott szimbólumszinteken is)

- Szociális készségek és szabadidő: önálló játékhoz szükséges, életkornak és fejlődési szintnek megfelelő játékkészletek (pl. konstrukciós játékok, kirakók, puzzle-k, logikai játékok, könyvek, újságok) társasjátékok, babzsákok, érzelmi állapotokat és különböző társas helyzeteket ábrázoló képsorozatok, én-könyv és napló gyermekenként, kültéri és beltéri mozgásos játékok (pl. trambulín, hinta, különböző méretű labdák, roller)

Tantárgyakhoz kapcsolódó egyedi taneszközök, tananyagok

- Önkiszolgálás, önállóság: a mindennapi életben használatos, az önkiszolgálást, önállóságot szolgáló különböző háztartási eszközök, a gyermekek életkorának megfelelően (pl. vasalás, mosás, takarítás, tisztálkodás eszközei)

- A motiváció megalapozását segítő eszközök: különböző szenzoros játékok, az egyes gyermekek speciális érdeklődésének megfelelő játékok, anyagok, eszközök

Speciális csoport többségi intézményen belül

A hazai jó gyakorlatok sorában meglévő, szülői és szakmai igényre reagálva 2007 óta egy vidéki többségi általános iskolában a befogadó nevelés-oktatás autizmus-specifikus csoportos modellje működik hat gyermek számára. A többségi intézmény újszerű szolgáltatása – a sajátos szervezeti, az autizmus-specifikus tanulásszervezési és munkaformák megvalósítása – nagy nyitottságot és innovatív hozzáállást igényelt a fenntartó és a befogadó intézmény részéről. A csoportos modell szakmai háttérét és tárgyi feltételeit non-profit szervezettel kötött együttműködési megállapodás alapján, autizmus területén képzett és tapasztalat gyógypedagógus bevonásával biztosítja az iskola. Az optimális feltételrendszer részeként autizmus ismerettel rendelkező asszisztens vesz részt a gyermekek segítésében. A felvállalt tevékenység a szükséges szakmai kompetenciák mellett minden szakembertől jó kapcsolatteremtő, valamint konstruktív, együttműködő feladatvégzést és folyamatos szakmai továbbképzést igényel. A szolgáltatás alapelvei: az autizmussal élő gyermekek számára optimális fejlődési környezet biztosítása, fokozatosság és együttműködés. A szolgáltatás területei: (1) az autizmusból fakadó hátrányok kompenzálására irányuló fejlesztés, (2) Képesség és készségfejlesztés, (3) az érintett gyermekek iskolán belüli helyzetének és kortárs kapcsolatainak javítását célzó segítés, (4) a társszakmák képviselőivel és a szülőkkel való együttműködés. A gyógypedagógus vezetésével, a szakemberek és a szülők együttműködnek az egyéni pedagógiai, szocializációs, tanulási folyamatok tervezése, segítése, a rehabilitációs célok, tartalmak tervezése, megvalósítá-

sa, a család támogatása és a felmerülő problémák megoldása területén. A program előkészítésekor nagy hangsúlyt fektetett a gyógypedagógus az autizmussal és a befogadó neveléssel kapcsolatos felkészítésére, ismeretterjesztésre, amely állandó és lényeges eleme a szakmai munkának. A felkészítés nem korlátozódott a pedagógusokra, hiszen az iskola minden dolgozója és „használója” találkozik az autizmussal élő gyermekekkel. Ezért eltérő mélységű tartalmakkal valósult meg a pedagógusok, technikai munkatársak, a szülők közössége és a kortársak felkészítése az autizmussal élő gyermekekkel való találkozásra. A csoport működését biztosító helyiségek kellően védett elhelyezést kaptak, ahonnan az osztálytermek, az udvari játszótér, a tornaterem és a könyvtár könnyen megközelíthető. A többségi iskolák életét meghatározó csengő ezen a területen nem működik. A támogató környezet kialakításának részeként egy nagyméretű termet, két egyéni fejlesztő helyiséget, 72 konyha – étkezőt, öltözőt, WC-mosdó helyiségeket biztosított a befogadó intézmény fenntartója. A szakemberek különös figyelmet fordítanak a programban az események előreláthatóságára és a segítő személyi környezet bejósolhatóságára. Ez azt jelenti, hogy a tevékenységek helye, ideje, a résztvevői és annak vége az autizmussal élő gyermek számára jól érthető a vizuális környezeti támpontok segítségével. Továbbá a szakemberek tudatosan törekednek kommunikációjuk, visszajelzéseik és elvárásaik megtervezésére, hogy az a gyermekek számára érthető, következetes legyen. Gondosan ügyelnek arra, hogy az elvárások ne legyenek túlzottan magasak vagy alacsonyak. Ebben a segítő környezetben az autizmussal élő gyermek kevésbé szorong, önállóbb, az előre jelzett változásokat könnyebben elfogadja. A gyermek szükségleteihez adaptált és érzelmi biztonságot nyújtó környezet lehetővé teszi a sérülés specifikus módszerek és eszközök alkalmazását, melynek elemei a vizuális támogatás, strukturált oktatás tér-idő és tananyag tartalom tekintetében, egyénre szabott motivációs eszközök, az elvárt viselkedések pozitív megerősítései. Ebben a biztonságot nyújtó, támogató környezetben a kortársakhoz való fokozatos kapcsolódás, az együttes tevékenységek megteremtésének lehetősége és a siker esélye is nagyobb. Az iskola mindennapi élethelyzeteiben gondos tervezés és előkészítés alapján az egyes évfolyamok tanórái, tanórán kívüli tevékenységei és a speciális csoport között rugalmas átjárhatóság valósul meg oly módon, hogy az autizmussal élő gyermekek számára személyre szabott támogatást biztosítanak a szakemberek. A szociális megértés és együttműködés, az érzelmekkel kapcsolatos információk megértése, feldolgozása, a kommunikációs funkciók megértése és alkalmazása, a gyermek szintjén elvárható rugalmas gondolkodás és viselkedés elérése a „tananyag” részét képezi. A fentiek mellett fontos kiemelni, hogy a kortársak aktív résztvevői az együttes tevékenységeknek, melyek a fordított, szociális, részleges és teljes in-

tegráció formáiban valósulnak meg. Például a fordított integrációs tervezett és irányított társasjáték helyzeteit az autizmussal élő gyermekek erősségeire (memória, konstrukciós játékok, ötödölő) alapozva alakítják ki a pedagógusok. A tevékenységek körének, idejének (beszélgetés, kézimunka, kirándulás, étkezés, tanórák – matematika, informatika, angol nyelv, úszás, testnevelés, olvasás, írás, fogalmazás), a résztvevők összetételének (pedagógusok, tanulók kiscsoportos társas helyzetei, közös tanulás), létszámának fokozatos bővítésével rugalmasan erősítik a szakemberek az átjárhatóságot. A közös foglalkozások segítik, hogy az autizmussal élő 73 gyermekek megtanulják a társaikra való odafigyelést, a kooperációt, a társaiknak való segítségadást, a vesztés elfogadását játék közben; a tervezett helyzetek segítik a beszédértés fejlődését és a kommunikációs funkciók bővítését; a képességeknek megfelelő haladást a tananyagtartalmakban. Az elérhető sikerélmény jelentős örömforrást és pozitív megerősítést nyújt minden résztvevő gyermek számára, amely segíti a pozitív énkép kialakulását és a fejlesztési célok elérését. A megélt közös tapasztalatok támogatják a többségi iskolai helyzetekben történő fokozatos bekapcsolódást. A gyermekek annyi időt töltenek a többségi közösségben, amennyi még nem veszi túlzottan igénybe alkalmazkodó készségüket. Ha elfáradnak, vagy aktuális állapotuk nem teszi lehetővé a kortársakkal való kapcsolódást, akkor a speciális csoport nyújt számukra pihenési, fejlesztési lehetőséget. A sérülés specifikus támogató és fejlesztési környezet segíti a képességek fejlesztését, valamint hozzájárul a másodlagos zavarok kialakulásának megelőzéséhez. A program megvalósítása nemcsak az autizmussal élő gyermekek, hanem a kortársak, a pedagógusok, a szülők számára is előnyös. Segít megérteni az autizmus természetét, a hatékony segítség fontosságát és lényegét. Megélhetővé teszi az elfogadást, a pozitív viszonyulást, a toleráns magatartást, amely hozzájárul a többségi társadalom szemléletváltozásához. A programban résztvevő szakemberek számára a kezdetektől érzékelhető, hogy az új oktatási forma jelentős önfejlődést gerjeszt a pedagógus közösségben.

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanuló

Az autizmus spektrumzavarok (a szövegben az autizmus kifejezés mindig a teljes spektrumra utal) az idegrendszer igen korai, nagy valószínűséggel veleszületett ártalmának, illetve a genetikai, egyéb biológiai és környezeti tényezők együttes hatásának következményei. Az iskoláskor eléréséig – vagy tovább – kezeletlenül maradt fejlődési zavar és szélsőséges viselkedés-

formák fejlesztő célú ellátása a gyermek növekedésével egyre nehezebbé válhat, bár a nevelhetőség, taníthatóság időszaka belenyúlik a felnőttkorba, így sosem túl késő elkezdni a fejlesztést.

Az autizmus spektrumzavarok lényege a társas viselkedés, a kommunikációs és a rugalmas viselkedésszervezés minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulóra legjellemzőbb a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési készségek területén tapasztalható gondolkodási képesség sajátos hiányossága, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmas viselkedésszervezés és -kivitelezés képességének minőségi sérülése, valamint az egyenetlen képességprofil.

Autizmus spektrumzavar minden értelmi szinten előfordul, jelen lehet átlagos (vagy átlag feletti) intelligencia mellett éppúgy, mint intellektuális képességzavarral (értelmi fogyatékos-sággal) együtt járva. A fejlődési zavar átlagos vagy átlag feletti intelligencia esetében is jelentősen befolyásolja, áthatja a gyermeki fejlődést, megváltoztatja a megismerés folyamatát és a társas viselkedés fejlődését, ezért sérülésspecifikus fejlesztésre minden érintett gyermeknek joga és szüksége van.

Autizmusban a beszédfejlődés gyakran megkésik, súlyos esetekben nem alakul ki beszélt nyelv. A központi probléma azonban nem a nyelv hiánya vagy megkésett fejlődése, hanem a funkcionális, kölcsönös kommunikáció sérülése. A nyelvhasználat színvonalától függetlenül az alapvető problémák közé tartozik, hogy hiányozhat a kommunikáció és a beszéd használat, jelentőségének megértése, vagyis hiányozhat annak megértése, hogy mások érzéseit, gondolatait, tetteit kommunikáció útján befolyásolni lehet. Az alapvető gondolkodási és viselkedési képességek spontán elsajátításához szükséges képességek hiánya jellemzően egész életen át megmarad, de a speciális intenzív terápiás és pedagógiai ellátás segítségével jelentős fejlődés érhető el. A hiányzó/sérült képességek okozta elsődleges és másodlagos viselkedési tünetek a jól kompenzált állapotokban csaknem eltűnhetnek vagy változhatnak, és az élet különböző szakaszaiban különböző formákban jelentkezhetnek. Új helyzetben, váratlan események, körülmények hatására felerősödhetnek a típusos tünetek. A tünetek változatossága mellett a tanulók autizmusának lehetséges súlyossága széles skálán szóródik. Az időben megkezdett sérülésspecifikus fejlesztés nagymértékben hozzájárulhat az állapot pozitív kimenetéhez.

1.1. A halmozottan sérült autizmus spektrumzavarral küzdő tanuló

Az autizmus spektrumzavarok gyakran társulnak egyéb problémákkal, amelyek az ellátási szükségletet, taníthatóságot és a gyermek jövőjére vonatkozó előjelzéseket jelentősen befolyásolják.

Gyakori társuló állapotok:

- a) intellektuális képességzavar (értelmi fogyatékoság) mint a leggyakoribb társuló fejlődési zavar;
- b) beszéd-, érzékszervi, mozgás- vagy egyéb fogyatékoság;
- c) ADHD (figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar);
- d) epilepszia;
- e) alvási és étkezési nehézségek, zavarok;
- f) egyes pszichiátriai zavarok (pl. szorongás, depresszió);
- g) viselkedésproblémák (pl. agresszió, önbántalmazás, súlyos passzivitás).

A fejlesztésnél szem előtt kell tartani, hogy a tanítás lehetséges módszertanát illetően a tanuló autizmusa az elsődlegesen meghatározó tényező. Általában a szükségletek egyéni kombinációjához kell hangolni a járulékos zavar speciális szempontjait és az autizmus-specifikus pedagógiai módszereket.

1.2. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók pedagógiai szempontú jellemzése

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók – a tanítás, illetve a tanítási módszerek és tervezés módosítása szempontjából – kiemelkedő jelentőségű tulajdonságai:

- a) A másik személy szándékának, érzéseinek, gondolatainak, szempontjainak (pl. az információátadás szándékának) meg nem értése, az önmagára vonatkoztatás hiánya.
- b) A szociális megerősítés jutalomértékének hiánya, vagy az ezzel kapcsolatos öröm későbbi, csak direkt tanítás útján való kialakulása, illetve a belső motiváltság gyengesége vagy hiánya. Sokszor nagyon kevés vagy szokatlan dolog okoz számukra örömet.
- c) A beszéd korlátozott megértése, még az életkornak megfelelő beszédprodukciónak mellett is, amit nehezítenek a beszéd érzelmi, társas aspektusaival kapcsolatos megértési nehézségek, mint pl. a hanghordozás.
- d) A beszéd vagy más kommunikációs eszköz spontán, funkcionális, rugalmas alkalmazásának eltérései, elmaradása.
- e) Egyenetlen képességprofil, pl. a szigetyszerű ismeretek, képességek (pl. kiváló mechanikus emlékezet, matematikai vagy zenei képesség), jelentős elmaradás az önellátásban, szakadékszerű különbség a mechanikus és a személyes memória között.
- f) Hiányzó vagy korlátozott belátás, pl. a gyermek saját tudásával, az ismeret forrásával, módjával, a szubjektív jelentőséggel kapcsolatban.
- g) A változásokkal, újdonsággal kapcsolatos ellenállás, szorongás.

- h) A társas környezetben, felnőttekhez és gyermekekhez való szokatlan kapcsolódás, mely megnyilvánulhat a teljes visszahúzódtástól, passzivitástól az erőteljes, túlzó ragaszkodásig, aktív, de bizarr kezdeményezésekig, vagy megnyilvánulhat az egysíkú, formális kapcsolatteremtésben.

1.2.1. Típusos erősségek, amelyekre építeni lehet a tanulás támogatása során

- a) Az egyénre szabott vizuális információ általában jól értelmezhető.
- b) Tanult rutinkhoz, szabályokhoz való alkalmazkodás.
- c) Jó mechanikus memória.
- d) Megfelelő környezetben, a gyermek érdeklődésének megfelelő témákban kiemelkedő koncentráció, kitartás, precizitás.
- e) Egyes, nem szociális tartalmú tantárgyi területeken – pl. szó szerinti tanulás, nem szöveges számtan, földrajz, zene – jó vagy akár kiemelkedő teljesítmény.

1.2.2. Típusos nehézségek és kognitív problémák, amelyekkel számolni kell a tanulás támogatása során

- a) Túlérzékenységre és/vagy fokozott ingerkeresésre utaló viselkedések (hallás, látás, szaglás, tapintás, ízlelés terén, vagy bármely érzékszervi modalításban).
- b) A figyelem felkeltésével, irányíthatóságával, fenntarthatóságával és váltásával kapcsolatos gyakori nehézségek.
- c) Az utánzási képesség hiányosságai.
- d) Ingerfeldolgozási, vizuomotoros koordinációs problémák.
- e) Tér-idő értelmezés gyengesége, esetleg hiánya.
- f) Analízis (sorrendiség)-szintézis műveleteinek problémája.
- g) Ok-okozati összefüggések felismerésének problémája.
- h) A lényegkiemelés, problémamegoldó gondolkodás deficitje.
- i) Az általánosítás, a tanultak új helyzetben való alkalmazásának sérülése.
- j) Felidézési problémák (pl. speciális szociális tartalmaknál és személyes élményeknél).
- k) Ismert tananyagban váratlan nehézség felmerülése szociális elem bevezetésével vagy új körülmények közötti alkalmazás során.
- l) A feladat céljának nem értése, a reális jövőre irányultság hiánya.
- m) A szimbolikus gondolkodás (pl. játék) fogyatékosága.
- n) Humor, irónia, metafora, képes beszéd félreértése, nem értése.
- o) A valóság téves értelmezése, felfogása.
- p) Realitás és fantázia összetévesztése.

- q) A szóbeli kérések, közlések félreértése, különösen a többértelmű, elvont kifejezések, többrészes utasítások esetén.
- r) Szó szerinti értelmezés.
- s) Képességek, ismeretek önálló, változatos alkalmazásának nehézsége.
- t) Gyermekközösségben áldozattá, illetve bűnbakká válás, egyes esetekben szociálisan a helyzetnek nem megfelelő viszonyulás a kortársakhoz.
- u) Szabadidőben passzivitás, kudarcokból eredő viselkedésproblémák megjelenése.
- v) Félelmek, fóbiák, szorongás.

2. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei, az aktív tanulás támogatása

- a) Az autizmus-specifikus nevelés-oktatás alapja a tanuló egyéni szükségleteinek megértése, figyelembe vétele.
- b) Az autizmus spektrumán komprehenzív, fejlődési-viselkedéses-oktatási és kognitív-viselkedéses megközelítést alkalmazó módszertanok egyénre szabott alkalmazása szükséges. A minden fejlődési területre kiterjedő komprehenzív megközelítés ötvözi a fejlődési és viselkedéses megközelítést. A fejlődési megközelítés a gyermek által már elért, vagy kialakulóban lévő, elérhető fejlődési szint egyéni felmérését követően a következő fejlődési szintet célozza, míg a viselkedéses megközelítés a korszerű tanuláselméleten alapszik. A viselkedéses megközelítés alapja a viselkedés funkcionális analízise, mely a viselkedést pontosan leírja, részletesen elemzi, és feltárja annak okait, mozgatórugóit. E mellett a viselkedéses megközelítés viselkedéses tanítási technikák, eljárások alkalmazását is jelenti. Néhány példa a viselkedéses tanítási technikákra: láncolás, formázás, a viselkedések megerősítése, modellezés. A kognitív-viselkedéses megközelítésen alapuló módszerek adaptív gondolkodási és viselkedési stratégiákat tanítanak.
- c) A szokatlan viselkedések, tünetek enyhülhetnek vagy felerősödhetnek, a tanulási teljesítmények javulhatnak vagy romolhatnak attól függően, hogy az oktatási környezet egyénre szabott adaptálása milyen minőségben valósul meg.
- d) A tanuló sérülésspecifikus támogatása a rehabilitációs-rehabilitációs órákon és az iskolai élet minden színterén, valamennyi tanórai és tanórán kívüli helyzetben megvalósul, mivel a szociális interakciók, a kommunikáció értését és használatát kívánó helyzetek átszövik az iskolai életet.
- e) Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulót fogadó köznevelési intézmény valamennyi közösségét (munkatársak, szülői közösség, kortárs közösség) informálni kell az autizmussal kapcsolatos alaptényekről és a támogatás alapvető stratégiáiról.
- f) Az iskolai élet minden területére ki kell terjeszteni a támogatás alapvető stratégiáit, módszereit (pl. egyénre szabott motivációs rendszer, strukturált környezet, vizuális környezeti támpontok, zavaró környezeti ingerekkel szembeni védelem, a beszédet ki-

egészítő vagy helyettesítő augmentatív-alternatív kommunikációs eszközök, pl. írott, képes vagy tárgyi szimbólumok).

- g) Az egyéni fejlesztési terv megvalósítása érdekében a tanuló nevelésében-oktatásában részt vevő valamennyi szakembernek tájékozottnak kell lennie annak tartalmáról. Az egyéni fejlesztési terv megvalósulását az autizmus spektrum pedagógiája szakirányt végzett gyógypedagógus koordinálja a tanuló és a szülők folyamatos bevonásával.
- h) A családdal való folyamatos együttműködés a sikeresség egyik alapfeltétele. Célja a család terheinek csökkentése, a kölcsönös információnyújtás, a módszerek otthoni és intézményi alkalmazása közötti folyamatosság biztosítása, a tanultak általánosításának elősegítése.
- i) Törekedni kell arra, hogy a tanuló pozitív tapasztalatokat szerezzen a közösségben való részvételről. Ennek érdekében alapelv a tanuló teljesítményének, erőfeszítésének értékelése, a rendszeres pozitív visszajelzések biztosítása.
- j) A nem vagy alig beszélő tanulók esetében biztosítani kell az egyénre szabott augmentatív-alternatív kommunikációs rendszer használatát. Az AAK alternatív kifejezés arra utal, hogy a hangzó beszéddel nem kommunikáló és/vagy kommunikációjában súlyosan akadályozott személy számára a hagyományos kifejezési módok (beszéd, írás) helyett más megoldásokat kell keresni, ami az egyszerű reflexektől a nyelvi szintű alkalmazásig terjedhet. Az augmentatív kommunikáció az érthető beszéd hiánya következtében súlyosan károsodott kommunikációs funkció átmeneti vagy tartós pótlására szolgáló kommunikációs rendszerek csoportja. Lényege, hogy a beszéd helyett a sajátos nevelési igényű tanuló nonverbális úton fejezi ki magát, felhasználva mindazt a lehetőséget, amelyet a hangjelzések, gesztusok, manuális rendszerek és/vagy a betűket, rajzokat, jelképeket, fotókat, tárgyakat stb. tartalmazó kommunikációs eszközök, valamint hangadó gépek (kommunikátorok) biztosítanak. Minden augmentatív kommunikációs rendszer több, egyénre szabott, térben és időben eltérő használhatóságú kommunikációs eszközből áll, amelyek tartalmazzák a kommunikációs hatékonyságot növelő valamennyi üzenethordozót, segédeszközt, stratégiát és technikát. Az augmentatív kommunikáció hatékony használata megteremti a társadalmi integráció, az önkifejezés, az intellektuális, érzelmi és szociális fejlődés lehetőségeit.
- k) A legáltalánosabb távlati cél az egyéni képességek, fejlettség szintjén elérhető legjobb felnőttkori életminőség, a szociális adaptáció és önállóság feltételeinek megteremtése: ennek alapja a szociális-kommunikációs nehézségek, a viselkedésszervezés és a gondolkodás sérülésének speciális módszerekkel történő kompenzálása és a meglévő készségek fejlesztése.
- l) A tananyag kiválasztásának legfontosabb szempontja a tanultak egész életen át történő megfelelő alkalmazhatósága, különös tekintettel a következő területekre: önkiszolgálás és önellátás, spontán kommunikáció, tanulás, munkavégzés, szabadidő, társas kapcsolatok, közösségi élet, felnőttkorban funkcionális tantárgyi készségek (pl. pénzhasználat valódi élethelyzetben, menutrend elolvasása és értelmezése, az írás kommunikációs célú használata).

- m) A tanuló túlterheltségének elkerülése érdekében az információkat szűrni kell, mert a tipikusan fejlődő gyermek által spontán, ösztönösen elsajátított nagy mennyiségű információ és készség az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermek számára nehéz tananyagot jelent.
- n) A hiányzó készségeket pótló, helyettesítő kompenzációs-habilitációs kezelés a fejlődési elmaradás, a másodlagos (pl. viselkedés-) problémák leküzdése érdekében. A fogyatékos készségek kompenzálása különös jelentőségű a tanulási, szociális és munkahelyzetekbe való beilleszkedés és viselkedés elsajátításához.
- o) Az iskolai és a mindennapi gyakorlati életre felkészítő tananyag speciális módszerek segítségével történő elsajátítása szükséges.
- p) A jellegzetes gondolkodási nehézségek, rugalmatlanság miatt – a továbblépés előtt – külön kiemelt fejlesztési feladat az elsajátított ismeretek alkalmazásának, általánosításának tanítása, az ismeretek folyamatos használata a fenntartás biztosítására, valamint a változatos problémamegoldási módszerek tanítása.
- q) A fejlesztési célokat a fenti szempontok alapján fontossági sorrendben kell értelmezni, és e szerint kell az egyéni fejlesztési tervekbe illeszteni.
- r) A tanulók fejlesztési céljai hierarchikus rendben helyezkednek el abból a szempontból, hogy mennyire szükségesek a gyermek szociális alkalmazkodása és önszabályozása kialakításához (az egyéni fejlettségének szintjén). A típusos egyenetlen fejlődés azt jelenti, hogy a hiányzó vagy elmaradó készségek spontán fejlődésére nem építhetünk: minden egyes hiányzó részfunkció, illetve korábbi fejlődési szakaszból hiányzó alapo-
zó funkció fejlesztését be kell illesztenünk ebbe a hierarchiába. Pl. a veszélyeztető viselkedések kezelése más, elfogadható viselkedések kialakításával a célok hierarchikus rendjében így alakul:
 - az ön- (esetleg köz-)veszélyes viselkedések kezelése,
 - a családi életet akadályozó viselkedések kezelése,
 - a taníthatóság és a csoportba való beilleszkedés kialakítása,
 - az iskolán kívüli környezethez való adaptív viselkedés kialakítása.

3. Speciális módszerek az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók fejlesztésében

- a) A nevelés, fejlesztés tervezése a mért szociális alkalmazkodás, fejlettségi kor, illetve a mért intelligenciaszint és a kommunikációs színvonal alapján történik, az egyenetlen képességprofil, valamint a tanulási képességek miatt egyénhez igazodó módon, a fejlődés erre alkalmas eszközzel való folyamatos követésével.
- b) A fejlesztésben, tanításban, a viselkedésproblémák megelőzésében és kezelésében alapvető a viselkedéses megközelítés és a kognitív viselkedésterápia módszereinek autizmusra adaptált alkalmazása. Iskoláskorban a többségi és a speciális oktatásban egyaránt hatékonyak a különböző viselkedéses stratégiák, mint pl. a láncolás, a modellnyújtás, a feladatanalízis módszere, a problémamegoldó stratégiák tanítása, prompto-

lás, azaz megfelelő szintű segítő kulcsinger alkalmazása, szociális történetek, kortárs segítői programok és a videoalapú beavatkozási stratégiák.

- c) Szükség van az egyéni motivációs és jutalmazási rendszer kialakítására.
- d) A strukturált környezet alkalmazása bejósolhatóbbá, kiszámíthatóbbá, érthetőbbé és ezzel érzelmileg biztonságosabbá teszi a környező világot. A struktúra és a vizuális környezeti támpontok (pl. napirendek, vizuális időjelzők, folyamatokat megjelenítő vizuális algoritmusok) elősegítik az autizmussal élő gyermekek, tanulók autonómiáját és önállóságát, csökkentik a tanulók függőségét más személyektől, valamint lehetővé teszik a tevékenységrepertoár bővülését, a rugalmasabb alkalmazkodást, csökkentik a változásokkal szembeni ellenállást és szorongást.
- e) A szociális sérüléssel összefüggő tanítási nehézség miatt keresni kell az információ átadására a gyermek megértési szintjének megfelelő és szociális vonatkozásoktól leginkább független módszereket és médiumokat (pl. írott instrukciók, folyamatábra, számítógépes oktatás stb.).
- f) A tanítási helyzetek szociális vonatkozásainak elfogadása, illetve megértése fontos tanítási cél (pl. a csoportos, illetve „frontális” tanítási helyzetben való tanulás).

4. Tanulási környezet

4.1. A tanulási környezet szervezési feltételei

Az autizmusspecifikus nevelés-oktatás különböző szervezési keretek közt valósulhat meg:

- a) Speciális osztályban, csoportban, egyéni és kiscsoportos formában.
- b) Többségi iskolában integráltan, az integráció különböző szintjeinek, formáinak alkalmazásával:
 - ba) a tanuló teljes, funkcionális integrációban vesz részt, szükség esetén egyénre szabott segítséget kap;
 - bb) a tanuló részleges integrációban vesz részt, a többségi iskolában autizmusspecifikus egység működik, a tanuló egyéni képességei és szükségletei szerint kapcsolódik be a tanórákba;
 - bc) a tanuló speciális csoportba, osztályba jár, de rendszeresen különféle közösségi programokban vesz részt tipikusan fejlődő gyermekekkel (pl. tehetséggondozó programok, szakkörök, kirándulás, sport- és szabadidős tevékenységek);
 - bd) a tanuló fordított integrációban vesz részt, a speciális osztály, csoport rendszeresen fogad tipikusan fejlődő tanulókat különböző programok keretében (pl. szociális készségfejlesztő csoport, szakkör).

A tudatosan tervezett, és nem kényszermegoldásként alkalmazott integráció akkor indokolt, ha egyértelműen a gyermek javát szolgálja. Az integráció szükségességének és lehetőségének megítéléséhez az alábbi tényezők alapos mérlegelése szükséges, úgy, hogy a feltételek együttesen és perspektívikusan legyenek adottak:

Teljes, funkcionális integráció a következő feltételek megléte esetén javasolható: a tanuló részéről átlagos vagy átlag feletti intelligencia, enyhe fokú autisztikus fogyatékoság, jól kompenzált, minimális viselkedésproblémák.

- a) A családtagok részéről egyértelmű szándék a szakemberekkel való szoros együttműködésre és a gyermek intenzív támogatására.
- b) Az iskola részéről:
 - ba) a speciális módszertanban jártas pedagógus és asszisztens;
 - bb) jól előkészített, ütemezett egyéni fejlesztési terv;
 - bc) speciális eszközök, módszerek és környezet;
 - bd) együttműködés a családdal és/vagy a diákotthonnal;
 - be) a befogadó gyermekcsoport felkészítése a pozitív hozzáállásra, folyamatos támogatás;
 - bf) szakértői csoport, amely rendelkezésre áll a szülők felvilágosításában, a pedagógusoknak nyújtandó szakmai tanácsadásban, problémakezelésben, a fejlesztés irányának kijelölésében, követésében, a szakértői csoporttal való intenzív kapcsolattartás;
 - bg) az integrált gyermek legyen elégedett az iskolai élettel, fontos, hogy jól érezze magát.

A fenti feltételek mellett is szükséges az integráció fokozatos megkezdése, a szociális, kommunikációs és kognitív deficitek figyelembevétele, az egyénre szabott mérés, tervezés, fejlesztés, a tananyag szűrése (egyres tantárgyakból, tananyagrészekből felmentés), továbbá a fogyatékoságot kompenzáló alternatív eszközök, módszerek igénybevétele egyéni szükségletek szerint (pl. kézírás helyett gép használata, szóbeli felelet helyett írásbeli beszámoló vagy fordítva).

Speciális csoportosajátosságok bármely szervezési forma esetén:

A szükséges pedagóguslétszám függ a csoportlétszámtól, a csoporttagok közti hasonlóságoktól, az egyéni fejlesztési szükséglettől és a viselkedésproblémák súlyosságától, gyakoriságától. A szükséges egyéni fejlesztés, a szakszerű integráció, illetve a súlyosan érintett tanulók minőségi ellátása csak megfelelő létszámú és képzettségű szakember jelenlétében biztosítható. Törekedni kell a csoport homogenitására. Az egyéni fejlődési eltérések az általános értelmi, önállósági, beszédképességi szint, illetve a viselkedésproblémák jellege szerint további csoportbontást tehetnek szükségessé.

4.2. A tanulási környezet fizikai feltételei

Az autizmussal élő tanulók esetében a szenzoros ingerfeldolgozás sajátosságai miatt szükség lehet az egyén számára kevésbé megterhelő helyekre a tanteremben és egyéb iskolai helyszíneken (pl. állandó, saját hely a tanteremben, pihenőhely, paraván, fülvédő elérhetősége). Meg-

fontolandó az étkezés és a szünet egyénre szabott megszervezése azokban az esetekben, amikor a társas és fizikai környezet túlterhelheti a tanulót.

A tanulóknak strukturált környezetre és személyre szabott vizuális környezeti támpontokra van szükségük, beleértve a szünetek és a szabadidő megszervezésének támogatását.

Szintén számítani kell az iskolán kívüli helyszíneken, programokon való részvétel nehezítettségére, így ezekre a helyzetekre is ki kell terjeszteni a specifikus módszerek és eszközök alkalmazását, valamint fel kell készíteni a tanulót a várható körülményekre, a viselkedéssel és teljesítménnyel kapcsolatos elvárásokra.

4.3. A tanulási környezet társas feltételei

A tanulási környezet meghatározó eleme a pedagógusok kommunikációjának stílusa és tartalma:

- a) Az autizmussal élő tanulók gyakran szó szerint értik a beszédet, ezért fontos, hogy a pedagógus pontosan és konkrétan fogalmazza meg közlendőit.
- b) Kerülni kell a kétértelmű, szarkasztikus, ironikus megfogalmazásokat.
- c) A szokásosnál több időt szükséges hagyni a hallottak feldolgozására, mert az autizmus esetében a verbális információ feldolgozása gyakran lassabb a szokásosnál.
- d) Fontos, hogy az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók előzetes tájékoztatást kapjanak, ha változás következik be az órák sorrendjében, helyszínében, a tanár személyében, a tanulókkal szemben támasztott követelményekben, mert ez jelentősen csökkentheti a változások okozta stresszt, és elősegíti az alkalmazkodást és elfogadást.
- e) Fontos, hogy a pedagógus hangsúlyozza: természetesnek tekinti a gyermekek közötti eltéréseket viselkedésben, teljesítményben, és rámutasson az autizmussal élő tanulók erősségeire, pozitív tulajdonságaira.
- f) Az autizmussal élő tanulók szociális naivitásuk, szokatlan társas viselkedésük miatt fokozottan kitétek az iskolai bántalmazásnak. A bántalmazás megelőzésére különösen nagy figyelmet kell fordítani.
- g) Integrációban az autizmus spektrum pedagógiája szakirányos gyógypedagógus feladata az intézményi közösségek informálása és folyamatos támogatása, a kortárs segítők felkészítése és a kortársakkal való együttműködésben rejlő egyéb lehetőségek kiaknázása, a rehabilitációs, rehabilitációs fejlesztés biztosítása, a családdal való folyamatos kapcsolattartás megszervezése, kooperációban a gyermek pedagógusaival.

5. A Nat alkalmazása az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása során

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók csoportja rendkívül változatos, de a központi sérülés azonos jellege miatt meghatározhatók közös szükségletek és egységes módszertani javaslatok. Esetükben számolni kell azzal, hogy a Nat kulcskompetenciáihoz rendelt tudások elsajátításához hosszabb időtartamot szükséges biztosítani, a szociális megértést kívánó attitűdök, képességek fejlődését pedig kognitív stratégiákkal kell támogatni.

A Nat nevelési céljai, tanulási területei esetükben is alkalmazhatók, a sérülés típusának megfelelő adaptációval. A Nat szakaszaihoz rendelt tanulási célok elérésére szükség esetén hosszabb időtartamot kell biztosítani, egyes, az alábbiakban részletezett tartalmak hangsúlyosabban jelennek meg. A többlettartalmakat, mint az önismeretet, társas viselkedést, a spontán, funkcionális kommunikációt, egészségnevelést és munkakészségeket speciális rehabilitációs tantárgyként javasolt tanítani. A kerettantervek adaptálása szempontjából az autizmus súlyosságát, a szociális adaptáció szintjét, az intelligenciát és a nyelvi képességeket egyaránt figyelembe kell venni.

Mivel az autizmus spektrumzavar az értelmi képességek bármely szintjén jelen lehet, a többségi iskolák kerettantervét, valamint az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára és a közép-súlyos értelmi fogyatékos tanulók számára készült kerettantervet egyaránt adaptálni szükséges autizmusra.

Az adaptáció szükségessége a tanulási célokkal kapcsolatos elvárásokra is vonatkozik. Az autizmussal, valamint az autizmussal és intellektuális képességzavarral is diagnosztizált tanulóktól nem várható el az autizmusban nem érintett kortársakkal azonos teljesítmény.

A tananyagot mennyiségi és minőségi szempontból módosítani és redukálni kell a tanulók speciális szükségletei szerint. Az egyes tanítási területekre vonatkozó sajátos eltéréseket a helyi tantervben és az egyéni fejlesztési tervekben kell rögzíteni. A tananyag elsajátításához speciális módszerek és eszközök használata szükséges.

A tanulókat egyéni szükségleteiknek megfelelően mentesíteni kell a tananyagrészek vagy tantárgyak minősítése és értékelése alól.

6. A kulcskompetenciák fejlesztése

6.0. Alapkompetenciák

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók esetében az alapkompetenciák fejlesztésekor is igen nagy egyéni eltérésekkel kell számolni, nem csupán a tipikus kortársakhoz képest, hanem a célcsoporton belül is.

Az alapkompetenciák megszerzése és megszilárdulása jellemzően tágabb időkeretben valósul meg, mint a tipikus kortársak esetében. Az alapkompetenciák fejlesztése is az egyéni felmérésen alapuló egyéni fejlesztési terv szerint történik.

A beszéd, olvasás, írás, szövegalkotás, mennyiségekkel, számokkal, idővel kapcsolatos ismeretek elsajátítása gyakran mechanikus, ezért feltétlenül szükséges a megszerzett ismereteket valós élethelyzetekben alkalmazni. Az írott és beszélt nyelv funkcionális használatának elsajátítása kulcsfontosságú, annak spontán fejlődése nem elvárható.

A szociális kommunikáció és a rugalmas gondolkodás minőségi sérülése akadályozza a nyelv és beszéd rugalmas, funkcionális használatát, az absztrakt szimbólumok rugalmas kezelését. A pozitív attitűd kialakításához sikerélményt nyújtó, egyénre szabott tanulási helyzetek kialakítása szükséges.

6.1. A tanulás kompetenciái

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók esetében minden esetben egyénileg azonosítjuk a hatékony és önálló tanuláshoz szükséges feltételek meglétét, majd a felmérés alapján egyéni fejlesztési célokat tűzünk ki. A szükséges feltételek közül a sérülés természete miatt általában számolni kell a gyenge vagy sérült motivációval, az énkép, önismeret hiányával, türedékességével. A tanulás tanítása során alapvető fontosságú arra alapozni, hogy a tanuló mely ismeretek, tudások, képességek birtokában van, illetve milyen kialakulóban lévő készségekre építhetünk. Az önállóság elősegítésének egyik fontos módszertani eszköze az élő nyelv és a szociális közvetítés helyettesítése, kiegészítése egyénre szabott vizuális környezeti támpontokkal. Az informatikai eszközök egyénre szabott alkalmazása ugyancsak elősegíti a fejlődést.

A Nat által meghatározott ismeretek e területen is az egyéni képességektől függően sajátíthatók el. A munkavállaláshoz szükséges képességek fejlesztése prioritást kap az érintett tanulók iskolai nevelése-oktatása során. Az autizmussal élő tanulók között lehetnek olyan, az autizmus mellett értelmi fogyatékossgal is küzdő gyermekek, akik nem vagy kortársaiknál jóval később sajátítják el az írást, olvasást, számolást, ill. az IKT-eszközök használatát. Az értelmi és nyelvi képességektől függetlenül hiányozhatnak a hatékony és önálló tanulás egyes feltételei: a tartós, irányítható figyelem, a motiváció, a tanulás céljának, jelentőségének megértése. Hiányozhatnak a csoportos helyzetben való tanulás kognitív és viselkedéses feltételei, ezért szükség lehet az új ismeretek egyéni helyzetben való tanítására. A tanulás iránti pozitív attitűd gyakran csak a saját érdeklődési kör esetében jelenik meg, egyébként számolnunk kell az újdonságokkal szembeni ellenállásra.

6.2. A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)

A fejlesztés fő célterülete a kommunikáció, mint a kapcsolatteremtés és fenntartás, valamint az információcsere eszköze. Az alapvető probléma nem a beszéd hiánya vagy fejlődési zavar, hanem a kommunikációs szándék, illetve a kommunikációs funkciók megértésének sérülése. Minden autisztikus gyermeknél – függetlenül verbális képességeik színvonalától – elsődleges cél az egyén képességszintjének megfelelő kommunikatív kompetencia megteremtése. A cél eléréséhez szükség lehet alternatív kommunikációs eszközrendszerek alkalmazására.

Az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermekek esetében a kommunikációs képességek fejlődése és a nyelvsajátítás folyamata minőségileg eltér a tipikusan fejlődő kortársakétól. A fejlődési zavar kihat a szókincs, jelentés, nyelvtan és nyelvi funkciók elsajátítására, rugalmas alkalmazására. Hiányozhatnak vagy sérülhetnek azok a képességek, melyek lehetővé teszik a helyzetnek megfelelő személyközi kommunikációt és a nyelvi úton történő ismeretszerzést. Különösen nehezített az élő nyelv és szociális közvetítés útján való tanulás. A kommunikációs képességek sérülése és a kompenzáció lehetősége egyénenként mérendő fel, a fejlődési zavar spektrum jellege, az egyéni képességek és tünetek nagyfokú változatossága miatt.

6.3. A digitális kompetenciák

Az IKT-eszközök lehetőséget nyújtanak az élő nyelv és a szociális közvetítés helyettesítésére, a kölcsönös kommunikáció segítésére, az önálló ismeretszerzésre. A későbbi munkavállalás szempontjából is szerepe lehet az informatikának, mivel számos tanuló mutat érdeklődést e terület iránt.

Az IKT alkalmazása egyedülálló lehetőséget jelent az autizmussal élő tanulók számára, a kommunikációs akadálymentesítés, a tanulás és későbbi munkalehetőségek tekintetében egyaránt, sokan közülük pedig kifejezetten tehetségesek az IKT alkalmazásában. Az érintett tanulók esetében azonban kiemelten fontos a lehetséges veszélyek megelőzése. Fokozottan veszélyeztetettek azzal kapcsolatban, hogy függővé váljanak a számítógép és az internet használata során. Szociális-kommunikációs sérülésük miatt nehézséget jelenthet számukra az IKT interaktív használattal összefüggő veszélyeinek felismerése, elkerülése, valamint a rendelkezésre álló információk közötti kritikus válogatás.

6.4. A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A kvantitatív és kvalitatív adatok összegyűjtése, rendszerezése, az információk különböző logikai eljárásokkal történő átalakítása, értelmezése és elemzése az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók erőssége lehet. Nehézséget jelenthet ugyanakkor az adatok értelmezése, a rugalmas problémamegoldás és az információk alkalmazása a mindennapi életben.

6.5. A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

A személyes és társas kompetenciák explicit tanítása az autizmusspecifikus fejlesztés kulcsterülete. A sikerélményeket biztosító, a tanuló érdeklődését és motivációját fenntartó oktatási környezet kialakítása kulcsszerepet játszik a reális önértékelés és pozitív énkép kialakításában.

Hangsúlyos szerepet kap a saját személyiség, a külső és belső tulajdonságok megismertetése, a saját viselkedés kontrolljának, a kooperációnak, a szociális normáknak a direkt tanítása, mivel azok intuitív megértésére, spontán elsajátítására korlátozottan számíthatunk. Elsődleges az érzelmi biztonság megteremtése, a pozitív, reális énkép és önértékelés támogatása, a fejlődési zavarral gyakran együtt járó szorongás megelőzése, oldása.

A helyes étkezési, alvási, önápolási szokások, a rendszeres mozgás iránti igény kialakítása szintén prioritást kap az egyéni fejlesztési tervben.

A saját testtel, szexualitással, nemiséggel és emberi kapcsolatokkal összefüggő ismeretek, viselkedési normák direkt tanítása ugyancsak prioritást kell hogy élvezzen, mivel a szociális megértés sérülése e területet speciálisan nehezíti.

Előtérbe kerül az önismeret és a közvetlen szociális környezet megismerése, a társas viselkedés szabályainak direkt tanítása, ismerete, betartása. A történelmi időszemléletet, képzelőerőt, valamint az elvont, szociális jelentést hordozó fogalmak megértését kívánó tartalmak elsajátítása általában nehézséget jelent.

A szociális és állampolgári kompetencia körébe tartozó ismeretek, képességek és attitűdök teljes körű elsajátítása mélyebb szociális megértést feltételez. Mivel az autizmus spektrumzavarok lényegi jellemzője a szociális megértés sérülése, az érintett tanulók esetében elsősorban a tények, ismeretek, együttélési szabályok elsajátítása kap prioritást.

6.6. A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

A Nat által meghatározott ismeret, készség és attitűd az egyéni képességektől függően sajátítható el. A művészetek sokoldalúan segíthetik az autizmus-specifikus egyéni fejlesztést. A művészeti tevékenységek a szabadidő tartalmas eltöltésében is jelentős szerepet játszanak. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók között lehetnek kiemelkedő zenei, rajz- vagy egyéb művészi tehetséggel bíró gyermekek.

6.7. Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

Az autizmusban azonosított kognitív sérülések jellege miatt (végrehajtó működések zavara, naiv tudatelméleti sérülés) e kompetencia fejlesztésekor általában sokféle képesség, készség célzott, egyénre szabott, intenzív fejlesztésére van szükség. A szükséges képességek többsége (pl. tervezés, szervezés, irányítás, hatékony kommunikáció, csapatmunka, kreativitás) az autizmussal élő tanulók esetében sérült, illetve hiányozhat.

A Nat által meghatározott ismeretek, képességek, attitűdök az egyéni képességektől függően sajátíthatók el. A képességek terén a típusos nehézségek mellett szintén nagy egyéni különbségek mutatkoznak az autizmus spektrumán. A felnőttkori munkavállalásra való felkészítés, az egyén erősségeihez illeszkedő foglalkozások körének meghatározása prioritást kap.

7. Az egyes tanulási területekre vonatkozó ajánlások

7.1. Magyar nyelv és irodalom

A tanulási területen a kommunikációs kompetencia valamennyi évfolyamon támogatást kap.

Egyes alsó tagozatos gyermekek nehezen tanulnak meg olvasni az autizmusban gyakori észlelési, érzékelési, figyelemmel és gondolkodási műveletekkel kapcsolatos problémák miatt. Az értő olvasás kialakulását nehezítheti az olvasottak szó szerinti értelmezése.

Sok gyermek számára érthetetlen és értelmetlen az önálló jelentéssel nem bíró betűk és szótagok olvasása és hangoztatása, számukra előnyt jelent a globális előprogramot tartalmazó olvasástanítási módszer alkalmazása. Az olvasás tanulása-tanítása során fontos a mindennapi élettel összefüggő, a tanuló személyes élményeihez kapcsolódó szövegeket alkalmazni.

Típusos nehézség a hallott és olvasott szövegek lassabb feldolgozása, a szövegértés gyengesége az adott életkori csoportban elvárthoz képest, különösen abban az esetben, ha a szöveg mások érzelmi és kognitív perspektívájának felvételét, gyors, rugalmas szempontváltást igényel, vagy elvont, szociális megértést tartalmazó fogalmakat tartalmaz.

Az írás okozhat technikai értelemben vett nehézséget, e mellett a nyelvi-kommunikációs problémák is tükröződnek az írott nyelv alkalmazásakor.

Sok autizmussal élő tanuló ír túlságosan lassan, jellemző lehet a grafomotoros ügyetlenség.

A tantárgyak, tananyagok elsajátításával kapcsolatos erősségek és nehézségek egyénenként nagyon eltérők, ezért a módosításokat, illetve az elvárásokat minden esetben egyénre kell szabni. Szükség lehet egyes tananyagrészek értékelése, minősítése alóli felmentésre, illetve a kézírás helyett számítógép használatának engedélyezésére, folyóírás helyett a nyomtatott nagybetűvel való írás jóváhagyására.

7.2. Matematika

A matematika területén az autizmus spektrum változatossága miatt igen nagy egyéni eltérésekre számíthatunk. Egyes autizmussal élő tanulók kiemelkedő tehetséget mutathatnak, míg mások súlyos nehézségekkel küzdenek.

Típusos nehézségek a matematikatanulás területén: a tanultak mindennapi élethelyzetekben való rugalmas alkalmazása, a megszerzett ismeretek mozgósítása, kombinálása, kreatív alkalmazása új feladatoknál. A szöveges feladatok megoldása különösen nehéz lehet a jellegzetes szövegértési problémák miatt.

Kiemelt jelentőségű a megismerési képességek fejlesztése, az önellenőrzés tanítása, az ismeretek önálló, gyakorlati alkalmazásának segítése, a problémamegoldás menetének tanítása. Különös hangsúlyt kap az oktatás szemléletes és konkrét jellege, a cselekvéses tanulás alkalmazása.

Egyéni mérlegelést követően szükség lehet az egyes tananyagrészek értékelése, minősítése alóli felmentésre. A geometria tananyagrészeknél a szerkesztési feladatok a grafomotoros gyengeség miatt extrém nehézséget jelenthetnek, ezért egyénenként megfontolandó e téren az értékelés, minősítés alóli felmentés.

7.3. Történelem és állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek

A történelem és állampolgári ismeretek tanulása során az erősségek közé tartozhat a tények, adatok precíz elsajátítása. Nehézséget okozhat ugyanakkor a társadalmi folyamatok összefüggéseinek, mozgatórugóinak önálló felfedezése, a lényegkiemelés, a történelmi személyiségek indítékainak intuitív megértése, többszemponú elemzése. Az idővel kapcsolatos fogalmak alkalmazása, a történelmi időszemlélet kialakulása szintén nehézséget okozhat. Az időbeliséget és más absztrakt, társas megértést kívánó fogalmak megértését segítő vizuális segédeszközök alkalmazása és a kapcsolódó elvárások egyénre szabott csökkentése szükséges.

7.4. Erkölc és etika

Az erkölcsstan tanulása az autizmusban a társas megértés minőségi sérülése miatt kifejezetten nehezített. Számolni kell a társas együttműködés szabályainak merev, rugalmatlan értelmezésével és a különböző nézőpontok megértésének nehézségével. Alapvető cél az énkép és önismeret fejlesztése, saját és mások érzelmeinek, nézőpontjának felismerése, megértése, a saját gondolatok és érzelmek kifejezésének tanítása. Az érintett tanulók esetében a társadalmi együttélés szabályait explicit módon szükséges tanítani.

7.5. Természettudomány és földrajz: környezetismeret, természettudomány, biológia, kémia, fizika és földrajz

A természettudományos ismeretek elsajátítása a tanulók erősségei közé tartozhat, ugyanakkor többlettámogatást igényelhet az ismeretek gyakorlati alkalmazása. Az autizmussal élő tanulók sajátos ismeretszerzési és gondolkodási nehézségei miatt általában nem számíthatunk a tanulók előzetes megfigyeléseire, élményeire, ezért a tanulás-tanítás folyamatában és módszertanában a közvetlen, konkrét példákon, élményanyagon keresztüli tapasztalásra kell helyezni a

hangsúlyt, valamint törekedni kell arra, hogy a tanuló olyan kontextusokban szerezzon ismereteket és tapasztalatokat, ahol azokat később használni fogja.

7.6. Idegen nyelv

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulóknál – hasonlóan az anyanyelvi kommunikáció esetében tapasztaltakhoz – hiányozhat az idegen nyelv rugalmas, a kommunikatív partnerhez alkalmazkodó használata, a fogalmak, gondolatok, érzések, tények és vélemények valódi megértése és kifejezése, annak ellenére, hogy a nyelv mechanikus elsajátítása megtörténhet. Így esetükben különösen nagy hangsúlyt kap az idegen nyelv funkcionális használatának fejlesztése. Egyénenként mérlegelni kell, hogy a nyelvtanuláshoz szükséges alapvető készségek adottak-e.

A kommunikatív nyelvi kompetencia feltételei közül a lexikális, grammatikai és szövegalkotási ismereteket a jó nyelvi és intellektuális képességű autizmussal élő tanulók képesek lehetnek elsajátítani. Nehézségek a szociokulturális és interkulturális készségek területén mutatkozhatnak.

Amennyiben az anyanyelvi kommunikáció területén markáns nehézségek jelentkeznek, felmerül a tantárgy vagy egyes tananyagrészek értékelése alóli felmentés szükségessége.

7.7. Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra

Egyes esetekben az autizmus spektrumán érintett tanulók kiemelkedő tehetséget mutatnak a művészetekben. A tehetség többek között megnyilvánulhat kiváló zenei hallásban, a zenei művek interpretálásában, a vizuális alkotás bármely formájában. Ezekben az esetekben nagyon fontos a tehetség kibontakozásának támogatása, illetve az adott területen meglévő érdeklődés és motiváció kiaknázása a társas kommunikáció fejlesztésében. Szintén nagy szerepe lehet a művészeti nevelésnek a szabadidő hasznos eltöltésében és a társas kapcsolódás lehetőségeinek bővítésében, az önkifejezésben.

A művészeti nevelés területén ugyanakkor számolnunk kell az autizmussal gyakran együtt járó típusos nehézségekkel is: azon gyermekek, fiatalok számára, akik túlérzékenyek a hallási modalitásban, kifejezetten stresszes lehet az ének-zene órákon való részvétel.

A grafomotoros ügyetlenség, a nyitott, kreativitást és önálló döntéseket igénylő feladatok megoldásának nehézsége, valamint az absztrakt szimbólumokkal kapcsolatos nehézségek akadályozhatják a részvételt a vizuális alkotásban. Szintén nehézséget okozhat egyeseknél az idegenkedés bizonyos anyagok, eszközök megérintésétől, az azokkal való manipuláció elutasítása.

A művészeti nevelés során is igen fontos az egyéni képességeknek és szükségleteknek megfelelő differenciálás, a részvételre való biztatás, a sikerélmény biztosítása.

7.8. Technológia: technika és tervezés, digitális kultúra

A digitális kultúra tantárgy tartalmának elsajátítása a tanulók erőssége lehet. Többletfigyelmet és az elvárások egyénre szabott csökkentését a társakkal való közös feladatmegoldásban, illetve a tanultak rugalmas, mindennapi alkalmazásában igényelnek a tanulók. A digitális kompetenciák elsajátítása és alkalmazása több szempontból is kiemelt szerepet kap az autizmus területén: a tantárgyi tartalmak elsajátítása digitális tananyagok beépítésével támogatandó, kiküszöbölve ezzel a társas helyzetekben rejlő nehézségeket. Az egyénre szabott autizmusspecifikus támogatások IKT-eszközökön lehetnek hozzáférhetőek (pl. augmentatív-alternatív kommunikáció, a tevékenységszervezést és az adaptív viselkedést támogató vizuális algoritmusok). A társas és kommunikációs nehézségek leküzdésében szintén

hasznosak a digitális technológia nyújtotta lehetőségek. A munkavállalás és az önálló életvitel meg-alapozása szempontjából szintén kiemelt szerepe van a tantárgy tanulásának. Ugyanakkor az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók fokozottan veszélyeztetettek lehetnek: tevékenységrepertoárjuk és kapcsolataik beszűkülhetnek a túlzott eszközhasználat következtében. Társas naivitásuk megnehezíti az életkornak megfelelő felelős, biztonságos internethasználat kialakulását.

A technika és tervezés a kreativitásra és problémamegoldó gondolkodásra épít, melyek az autizmus-ban a típusos gyengeségek területei. Ugyanakkor a tantárgy előnye, hogy a komplex gyakorlati prob-lémák megoldását cselekvés általi tanulás útján tapasztalhatják meg a tanulók, ami igen előnyös az au-tizmus spektrumzavarral küzdők számára. A tantárgy tartalmának elsajátítása és alkalmazása a felnőtt-kori önállóság szempontjából kiemelten fontos. Valamennyi évfolyamon és kerettantervi típusnál fon-tos, hogy a tanulók vizuális segítséget kapjanak a feladatok önálló, sikeres kivitelezése érdekében.

7.9. Testnevelés és egészségfejlesztés

A testnevelés és egészségfejlesztés kiemelt szerepet játszik az autizmus spektrumzavarral küzdő tanu-ló fejlődése szempontjából. A rendszeres mozgás segít a stressz csökkentésében, a nagy- és finom-mozgások, a mozgáskoordináció fejlődésében, a testi tudatosság fejlődésében, az egészségmegőrzés-ben. A sportban elért teljesítmények, eredmények pozitív hatással vannak a tanuló önértékelésére, ön-becsülésére. Az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermekek mozgásfejlődése a tipikusan fejlődő kortársakéhoz képest jelentős elmaradást mutathat, ezért a teljesítménnyel kapcsolatos elvárásokat egyénre kell szabni. Jellemző az adott életkorban elvártnál gyengébb mozgáskoordinációs képesség. A testnevelésórakon való részvételt nehezíthetik a szenzoros ingerekre adott szokatlan válaszok (pl. tor-nateremben, uszodában a zajok, fények, szagok lehetnek az egyén számára extrém módon túlterhelők). A társas megértéssel kapcsolatos típusos nehézségek nehezíthetik a csapatsportokban való részvételt. A testnevelésórakon való sikeres részvétel biztosításában nagy szerepe van az egyénre szabott vizuális segítségnek (pl. vizuális időmérő, az aktivitások sorrendjét és mennyiségét jelző algoritmusok).

8. Az iskolai fejlesztés szakaszai

8.1. Az alapfokú képzés első szakaszának (alsó tagozat: 1–4. évfolyam) feladatai

8.1.1. Óvoda–iskola átmenet

Az átmenetek az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermekek, tanulók számára különösen nehezek, számukra a változások, újdonságok megértése, elfogadása jelentős stresszt jelent. Az óvodából az is-kolába való átmenet gondos előkészítést és a folyamatban részt vevő valamennyi szereplő szoros együttműködését kívánja meg. A folyamat tervezését-szervezését az autizmus spektrum pedagógiájá-ban képzett gyógypedagógus végzi. A szülők bevonása és aktív részvétele nagyban elősegíti a zökke-nőmentes átmenetet. Az óvodai és iskolai élet közötti eltéréseket, a várható újdonságokat, a napi rutin megváltozását a szülők is segítenek megérteni és elfogadni.

Hasznos egyénre szabott vizuális segítséget készíteni, mely tartalmazza azoknak a személyeknek, te-vékenységeknek, elvárásoknak, tárgyakkal a listáját (fotókkal, rajzokkal illusztrálva), melyek nem változnak a tanulók életében, és azokat a személyeket, körülményeket, elvárásokat, melyek újak lesz-nek. A szülőknek fontos szerepük van a fogadó intézmény pontos informálásában a gyermek egyéni szükségleteiről.

Fontos, hogy az *óvoda* részletes tájékoztatást nyújtson az iskola számára a gyermekről a következő te-rületeken:

- a) stressz megelőzésének és kezelésének stratégiái;
- b) szenzoros ingerekre adott reakció;
- c) szociális készségek, felnőttekkel és kortársakkal való együttműködés;
- d) érdeklődés és motiváció, tanulási stílus (beleértve az egyénre szabott jutalmazási rendszert);
- e) kommunikációértés és -használat (beleértve a használt AAK eszközt, ha van ilyen, és a használat módját);
- f) önkiszolgálás, önállóság (beleértve a szervezést-kivitelezést segítő vizuális stratégiákat, ha a gyermek használja azokat).

Az *iskolának* meg kell ismernie a gyermek egyéni szükségleteit, és fel kell készülnie a gyermek fogadására.

Amennyiben az intézmény még nem fogadott autizmus spektrumzavarral küzdő tanulót, szükséges a teljes iskolai közösség (fenntartó, kortársak, munkatársak, szülők) alapinformációkkal való ellátása. A gyermek egyéni szükségletei szerint adaptálni kell a fizikai környezetet és személyre szabottan biztosítani kell az autizmus-specifikus eszközök alkalmazását (pl. szenzoros védelem, napirend, egyénre szabott jutalmazási rendszer, kommunikációs eszköz). A gyermeket fogadó tanítókat segíteni kell az autizmus-specifikus szempontok megismerésében, alkalmazásában: a kommunikáció és beszédstílus adaptálása, vizuális stratégiák alkalmazása, stressz-megelőzés és -kezelés, a követelmények és feladatok egyéni differenciálása terén.

8.1.2. Az 1–4. évfolyam kiemelt céljai és nevelési-oktatási feladatai

Az 1–4. évfolyam, mint nevelési-oktatási szakasz, az iskolába lépő gyermek természetes kíváncsiságára és tanulás iránti vágyára épít, mely az autizmus spektrumán jellemzően sérült, ezért a célok és feladatok eléréséhez egyéni motivációs rendszer kialakítása szükséges. Egyes tanulóknál az automatizált alapkészségek eléréséhez tágabb időkeret biztosítása szükséges, pl. a sikeresen befejezett 1. évfolyam ismétlése.

Korai diagnózis esetén az autizmus-specifikus fejlesztés első szakasza egybeeshet a korai fejlesztés és az óvodai nevelés időszakával, de gyakran belenyúlik az alsó tagozat időszakába. Fő célja a habilitáció; a gyermek formális és informális felmérésének tapasztalataira alapozva egyénre szabott hosszú, közép- és rövid távú tervre épül.

Célja a gyermek/tanuló elemi beilleszkedési készségeinek, adaptív viselkedésének kialakítása. Ennek érdekében:

- a szociális/kommunikációs alapkészségek célzott fejlesztése;
- az autizmusból és a társuló fogyatékoságokból eredő fejlődési elmaradások lehetséges célirányos kompenzálása;
- az ismétlődő, sztereotip, helyzetnek nem megfelelő viselkedés kialakulásának megelőzése, illetve rendezése;
- a fogyatékoságspecifikus vizuális információhordozókkal segített környezet kialakítása, valamint az eszközök használatának elsajátítása, adaptív viselkedési formák, szokások kialakítása.

Fejlesztési területek:

a) Kommunikáció/szociális viselkedés

- Beszéd előtti, csecsemőkorai kommunikáció elemeinek tanítása.
- Szociális kapcsolatteremtés elemeinek tanítása (pozitív megerősítéssel).
- Beszéd vagy – beszéd kialakulásának hiányában – augmentatív és alternatív eszközzel történő kommunikáció alkalmazásának tanítása.
- Tanítási helyzetben szükséges elemi szociális viselkedés kialakítása.
- Augmentatív és alternatív kommunikációs eszközök (nem kizárva pl. az írott nyelvet) használatának tanítása napi rutinokban, a gyermek életének valamennyi színterén.

b) Fejlődési funkcióelmaradások, önkiszolgálás

- Alapvető készségek kialakítása (étkezés, szobatisztaság, tisztálkodás, öltözködés).

c) Kognitív fejlesztés

- Elemi ismeretek, fogalmak.
- Elemi logikai műveletek és összefüggések tanítása.
- Szociális kognitív készségek fejlesztése.
- Egyszerű aktivitásformák kialakítása strukturált keretek között (pl. játék-, használati és taneszközök célszerű használata).
- Általánosítás képességének fejlesztése.
- Az elsajátított képességek önálló használatának tanítása.
- Az elsajátított képességek más összefüggésben való használata.
- Képességek alkalmazása más, elsősorban otthoni környezetben stb.

d) Viselkedésproblémák kezelése

- Viselkedésproblémák megelőzése.
- Alternatív viselkedések kialakítása.

8.2. Az alapfokú képzés második szakaszának (felső tagozat: 5–8. évfolyam) feladatai

8.2.1. Átmenet az alsó és felső tagozat között

Az alsó tagozatból a felső tagozatba való átmenet típusos nehézségekkel jár az autizmussal élő tanulók számára. Egyszerre több területen is megelőzni, kezelni szükséges a változások okozta stresszt: új tanárok kommunikációs stílusához és elvárásaihoz kell alkalmazkodni, új tantárgyak lépnek be, növekszik az önállósággal, szervezési készségekkel kapcsolatos követelmény.

Felső tagozaton a tantárgyi tartalom elvontabb, egyre több, nehezebb, kevésbé lehetséges a tevékenységbe ágyazott, közvetlen tapasztalaton alapuló tanulás.

Az autizmus spektrumán jellegzetesen gyengébb értő olvasás, a kommunikációs és nyelvi nehézségek és a grafomotoros gyengeség valamennyi belépő tantárgynál nehézséget okozhat.

A változások okozta stressz kezelésének nehézsége mellett megjelenhet a másság felismerése, megélése, a kortársakhoz való kapcsolódás nehézségének fokozódása.

Az átmenet támogatásának stratégiái:

- a) Az új tanárok felkészítése a tanuló fogadására.
- b) Kortárssegítő program működtetése.
- c) A tanuló felkészítése a változásokra a család bevonásával.
- d) Saját tanulási ütem és stílus jóváhagyása.
- e) Számítógép használatának engedélyezése kézírás helyett.
- f) Hosszabb időkeret biztosítása a feladatok megoldására.
- g) A tanulási feladatok strukturálása, pl. egyszerre egy probléma prezentálása.
- h) A képességeket meghaladó feladatok kerülése, sikerélmény biztosítása.

8.2.2. Az 5–8. évfolyam kiemelt céljai és nevelési-oktatási feladatai

Az adott nevelési-oktatási szakasz célja az elsajátított ismeretek bővítése és a változatos aktivitásokban való minél önállóbb részvétel iskolai, otthoni és egyéb iskolán kívüli környezetben.

Fejlesztési területek:

Az előző szakasz területei bővülnek az alábbiakkal:

- képességek szinten tartása az önállóság fejlesztésével;
- egészségmegőrzés, szexuális nevelés;
- a szociális-kommunikációs kompetencia fejlesztése, különös tekintettel a kortársakkal való kapcsolatteremtésre;
- énkép, önismeret fejlesztése;
- érzelmek megértésével és kifejezésével kapcsolatos tudás fejlesztése;
- spontán, funkcionális kommunikáció kiterjesztése;
- kognitív fejlesztés, különös tekintettel a problémamegoldó gondolkodásra;
- a mindennapi élettel kapcsolatos ismeretek bővítése;
- önellátás körének bővítése;
- munkára nevelés megalapozása.

8.3. A harmadik nevelési-oktatási szakasz (9–12. évfolyam) feladatai

8.3.1. Átmenet az alap- és középfokú nevelés-oktatás között

A középiskolába lépés jelentős stressz forrása lehet, mivel nagymértékben változik a mindennapi rutin, a szokásrend, az iskolába járás útvonala, az épület, a fizikai környezet. Új tantárgyak lépnek be, magasabb szintű elvárások jelennek meg az önállóság területén. Változnak a tanárok és a kortársak is. Ebben az életkori szakaszban megnő a kortársakkal való együttműködés, a kortárscsoportozás, a kortárscsoporthoz való tartozás jelentősége, ami a nehézségek markáns területe az autizmusban érintett tanulók számára.

Az átmenet támogatásának általános sémája:

- a) Információgyűjtés, -felmérés.
- b) Az átmenetben részt vevő team létrehozása (autizmussal élő fiatal, szülők, ellátó szakemberek, a fogadó hely közösségei).
- c) A befogadó hely bevonása.
- d) A környezet adaptálásának megtervezése.
- e) A kulcsfontosságú, tanítandó készségek, viselkedések tanulása, általánosítása.
- f) Az átmenet folyamatának megtervezése és kivitelezése.
- g) Utánkövetés.

Az átmenet támogatásának stratégiái a következők:

- a) Időben, legalább 1-2 évvel az intézményváltás előtt érdemes elkezdni a tervezést, a továbbtanulási lehetőségek lehető legteljesebb feltárásával.
- b) A tervezés valamennyi partner bevonásával történjen, beleértve az autizmussal élő tanulót!
- c) Fontos a fogadó intézmény lehető legkorábbi bevonása, az intézményi közösségek felkészítése.
- d) A tervezés során a meglévő készségekre, erősségekre, preferenciákra érdemes építenünk, fontos elszakadni a deficitorientált szemlélettől.

8.3.2. A középfokú képzés kiemelt céljai és nevelési-oktatási feladatai

Az autizmus spektrum sokszínűsége következtében a középfokú képzés valamennyi intézménytípusában jelen vannak autizmussal élő tanulók.

Valamennyi intézménytípus esetében prioritást élvez a fiatalok pályaválasztásának előkészítése, támogatása, a felnőttkori önállóság és autonómia megalapozása.

A speciális érdeklődési kör megfelelő támogatással a későbbi munkavállalás alapja lehet, ezért át kell gondolni, hogy az milyen szakmákhoz kapcsolódhat.

A pályaválasztás szempontjából alapvető, hogy a tanuló tisztában legyen erősségeivel és nehézségeivel, vagyis a reálshoz közelítő énképpel, önismerettel rendelkezzen.

9. Differenciálás – egyéni tanulási utak – erősségek – fejlesztendő területek

A személyre szabott tanulás biztosítása, a tanuló fejlődését támogató multidiszciplináris team elérhetősége (szükség esetén gyermekpszichiáter, pszichológus, szociális szakember bevonása), az autizmusszempontrú akadálymentesítés, az adaptált tananyag, a differenciált tanulásszervezési módok alkalmazása egyaránt szükséges az iskolai kudarc megelőzése és a tanuló fejlődésének biztosítása szempontjából.

9.1. Erősségek, tehetséggondozás

Az autizmus területén a tehetséggondozás gyakran ugyanolyan fontos feladat, mint a fogyatékból fakadó nehézségek kompenzálása. Az autizmussal élő tanulók egyes esetekben olyan képességeket mutathatnak, melyek valóban kiemelkedők. Gyakrabban azonban csak az általános fejlődési elmar-

dáshoz képest jobbak a képességek valamely területen. A fejlesztési elvekben foglaltaknak megfelelően nem törekedhetünk a kiemelkedő képességek egyoldalú fejlesztésére, hiszen ezzel önmagában nem segítenénk elő a felnőttkori adaptációt.

A pedagógusok általános feladata e téren sokrétű: meg kell próbálniuk a jó/kiemelkedő képességeket a későbbi sikeres adaptáció szolgálatába állítani, a speciális érdeklődést a gyermek, fiatal motiválására használni. Segíteniük kell abban is, hogy a családok megértsék az autizmus következményeként kialakult fejlődésmentet sajátosságait. Így érhető el, hogy a családok reális célokat tűzzenek ki a gyermek jövőjével kapcsolatban. Emellett fontos feladat a kiemelkedő képességek felismerése és gondozása. A tehetséggondozás folyamatában nagyon fontos meglátni a különlegest, a speciális adottságot a tehetséges gyermekben, bármilyen területen nyilvánul is az meg. Az egyénileg szervezett tehetséggondozással a kiemelkedő képességek fejleszthetők, és a felnőttkori munka, valamint az örömteli szabadidős tevékenységek alapjául szolgálhatnak.

9.2. Fejlesztendő területek

9.2.1. Szociális kommunikáció

Az autizmus spektrumán érintett tanulóknál minden esetben, az intézményrendszer bármely típusában szükséges a szociális-kommunikációs készségek direkt módszerekkel történő, explicit tanítása és a társas megértés fejlesztése. A tanítás céljait, módszereit és eszközrendszerét az egyéni felmérések alapján kell meghatározni és a tanítás eredményét folyamatosan monitorozni szükséges.

9.2.2. Önállóság és autonómia

Az autizmusra jellemző nehézségek kompenzálása érdekében prioritást kap az önállóság kialakulásának támogatása az élet minden területén, szoros együttműködésben a családdal. Az önállóság eléréséhez egyrészt a megfelelő, egyénre szabott sérülésspecifikus eszközrendszer biztosítása szükséges (pl. egyénre szabott vizuális algoritmusok), másrészt megfelelő tanulási helyzeteket kell biztosítani a tanuló számára.

9.2.3. Adaptív viselkedés támogatása

A tanulók számos olyan viselkedést, magatartásformát mutathatnak, melyet a környezet nemkívánatosnak minősít, tilt, esetleg csupán szociálisan furcsának tart. Ezen viselkedések között előfordulnak veszélyes, destruktív, agresszív vagy önkárosító megnyilvánulások, de ide sorolhatjuk a beilleszkedést nehezítő sztereotip viselkedéseket vagy a szélsőséges passzivitást is. A beilleszkedési nehézségeket eredményező viselkedések hátterében sokféle ok állhat. Ezek közül a leggyakoribbak: kommunikációs nehézségek, fokozott érzékenység bizonyos környezeti ingerekkel szemben, a szociális megértés hiánya, változások megértésével, elfogadásával kapcsolatos nehézségek stb. A pedagógusok feladata, hogy a családdal egyetértésben rangsorolják a nem kívánatos viselkedéseket súlyosság és fontosság szempontjából, majd megoldási stratégiát dolgozzanak ki. Szükség esetén a folyamatba bevonandó pszichológus és pszichiáter is. A beilleszkedési, magatartási nehézségek és azok okai rendkívül változatosak az autizmusban, ezért egyéni felmérés és egyénre szabott stratégiák alkalmazása szükséges. A beavatkozás tervezése mindig a nemkívánatos viselkedés pontos meghatározásán és konkrét tartalmú, pontos jegyzőkönyvezésén alapul. Az alkalmazott stratégiák alapja a viselkedés- és kognitív terápia. A sikeres beavatkozás egyik feltétele, hogy adott viselkedés kezelése során a környezet egységes reakciókat adjon.

A leggyakrabban alkalmazott stratégiák:

- Erőszakmentes konfliktuskezelő technikák tanítása.
- A problémás viselkedés megelőzése.
- A kívánatos viselkedések pozitív megerősítése.
- Új készség fejlesztése, megfelelő alternatív viselkedés tanítása.
- Hatékony kommunikációs stratégiák kialakítása.
- Kognitív-viselkedési stratégiák (pl. képes, ill. írott forráskönyvek a megfelelő viselkedés szervezéséhez).

10. Értékelés, célok, tanulási eredmény

A Nat-ban megjelölt célok elérésében az autizmus változatos spektrumának megfelelően igen nagy egyéni eltérések lehetnek. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulókra jellemző típusosan egyenetlen, ún. „csipkézett” képességprofil miatt egy tanulási területen belül is előfordulhatnak szélsőségesen eltérő teljesítmények. Az intuitív társas megértést és rugalmas gondolkodást kívánó célok elérése jóval hosszabb időt vehet igénybe a kortársakhoz képest, vagy módosítva érhetők el.

A tanulási eredmény értékelésénél elsősorban a tanuló önmagához mért fejlődését kell figyelembe venni, valamint azt, hogy a megszerzett tudást képes-e önállóan, rugalmasan, élethelyzetekben alkalmazni.

A mérés, értékelés és minősítés alapfunkciója az autizmussal élő tanulóknál alapvetően módosul. A mérések elsősorban diagnosztikus jellegűek. Tájékoztatnak a gyermek állapotáról, mérik a fejlesztés, nevelés-oktatás eredményességét, meghatározzák annak további irányát.

Az érdemjegyekkel történő visszajelzés mellett javasolt egyénre szabott, szöveges fejlesztő értékelést alkalmazni.

A tanulók elért teljesítménye ritkán tudatos törekvés eredménye. A teljesítmény sokszor a természetes érésnek, a jól szervezett környezetnek, a tudatosan és lépésről lépésre megtervezett pedagógiai beavatkozásnak, a jól működő motivációs bázisnak köszönhető. Autizmusspecifikus probléma, hogy az értékelés-minősítés közösségi megegyezésen alapuló, elvont szociális elvárásokat tartalmazó formája a tanulók számára nem feltétlenül motiváló és információértékű. A konkrét, azonnali és folyamatos visszajelzés jól érthető, informatív, ezért az egyéni képességeknek megfelelő szintű értékelési rendszer hatékony az önértékelés, önkontroll kialakításában.

A visszajelzés legyen pozitív tartalmú, továbbá fogalmazódjon meg a tanuló számára, hogy miként lehetne sikeresebb! Az értékelésnél és minősítésnél minden esetben az a legfontosabb szempont, hogy a tanuló önállóbbá vált-e, és hogy milyen mértékben képes ismereteit alkalmazni a mindennapi életben. Ennek mérésére az informális pedagógiai felmérések különböző típusai szolgálnak.

Mivel az autizmusban éppen azok a készségek, képességek sérülnek, amelyeket a magatartás és szorgalom értékelése és minősítése során figyelembe kell venni, javasolt, hogy autizmus diagnózis esetén a tanulók kapjanak felmentést a minősítés alól.

11. Állapotmegismerés – szakértői vélemény

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanuló iskolai ellátásának, rehabilitációs, fejlesztésének alapja a szakértői vélemény.

A szakértői vélemény tartalmazza a vizsgálat célját, előzményeit, a diagnózist/diagnózisokat és a komplex szakértői vizsgálat eredményeit, megállapításait.

A szakértői véleményeken szereplő, az autizmus spektrumába tartozó diagnózisok a következők lehetnek: pervazív fejlődési zavar, gyermekkori autizmus, Asperger-szindróma, egyéb pervazív fejlődési zavar, másként nem meghatározott pervazív fejlődési zavar.

A szakértői vélemény javaslatot tartalmaz azzal kapcsolatban, hogy a tanuló együttnevelés vagy különnevelés keretében folytassa-e a tanulmányokat, valamint hogy tankötelezettségét iskolába járással vagy magántanulói jogviszony keretében teljesítse-e.

A szakértői vélemény kitér a szakemberszükségletre, a rehabilitációra vonatkozó időkeretre, valamint az egyéni mentesítésekre.

A szakértői vélemény tartalmazza továbbá a rehabilitációs javaslatot, mely általában a fejlesztés fő irányait, területeit jelöli ki hosszabb távra. Ezeket az irányokat a tanulót ellátó szakembereknek a részletes pedagógiai felmérést követően konkrét célokra kell bontaniuk.

Az egyéni fejlesztési tervet megalapozó legfontosabb felmérések autizmus spektrumzavar esetében a következők: intellektuális képességek felmérése, a kommunikáció, a nyelvi és beszédképességek felmérése, az adaptív funkciók felmérése, az egészségi állapot felmérése.

A szakértői véleményben meghatározott átfogó célokhoz, fejlesztendő területekhez a következő részterületek informális felmérése alapján tűzhetők ki konkrét, mérhető, operacionalizált célok:

- a motiváció lehetőségei,
- a szimbólumértés szintje,
- szenzoros reakciók,
- kommunikációértés és -használat, kommunikációs funkciók,
- szociális készségek,
- kognitív készségek,
- mozgás: finommotoros és nagymotoros készségek,
- szabadidős készségek (önálló és társas),
- önkiszolgálás, önállóság és rugalmasság a mindennapokban.

Az egyes részterületek felmérését a gyermek, tanuló ellátását végző intézményben a gyógypedagógus végzi, a szakvélemény ezekre általában nem tér ki. A szakvélemény szerinti ellátáshoz azonban szükség van a részletes pedagógiai felmérésre.

12. Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció és rehabilitáció céljai és feladatai az iskolai nevelés minden szakaszában folyamatosan jelen vannak, és elsősorban egyéni, kisebb részben kiscsoportos formában valósíthatók meg. Módszertanilag az autizmusspecifikus módszerek és eszközök alkalmazása mellett kognitív viselkedésterápia, intenzív gyógypedagógiai fejlesztés, gyógytestnevelés alkalmazása szükséges. Tartalmilag a hiányzó készségek, a másodlagos fejlődési elmaradás, a másodlagos viselkedésproblémák és tünetek speciális módszerekkel való habilitációs és rehabilitációs célú kezelését soroljuk ide, a következő területeken:

- elemi szociális-kommunikációs készségek;
- viselkedésproblémák (dührohamok, auto- és heteroagresszió, sztereotip viselkedések stb.);
- figyelem, emlékezet, utánzás, problémamegoldó gondolkodás, énkép, önismeret;
- érzékszervek és testhasználat, nagy- és finommozgások, testtartás, izomhypotonia korrigálása;
- elmaradt pszichoszomatikus elemi funkciók;
- önkiszolgálás, önellátás;
- saját speciális segédeszközök mindennapi helyzetekben való rutinszerű használata;
- lakókörnyezetben való közlekedés, tájékozódás, élethelyzetek begyakorlása;
- szociális tapasztalatszerzés, társas kapcsolatok formáinak kialakítása;
- iskolában, munkahelyen munkavállalóként, illetve hivatalos helyen való viselkedés szabályainak elsajátítása;
- a halmozottan fogyatékos tanulók speciális ellátása.

13. Együttműködés a családdal és más partnerekkel

A családdal és más partnerekkel való szoros partneri együttműködés az autizmus-specifikus ellátás alapja. Fontos, hogy a családtagok és az ellátásban részt vevő szakemberek kölcsönösen informálják egymást a tanuló fejlődésével kapcsolatban, és támogassák egymást a közös célok elérésében. A szülők és családtagok nélkülözhetetlen információkkal szolgálnak az autista tanuló egyedi fejlődéséről, motivációjáról, kommunikációs és tanulási stílusáról, ezért a sikeres szakmai munka elképzelhetetlen a család bevonása nélkül. A szakembereknek tudatában kell lenniük, hogy a családtagok tartós stresszt élhetnek át, ezért különösen fontos irányukban az empatikus, támogató attitűd. Ideális esetben a tanuló fejlődésének támogatására team alakul, melyben helyet kap minden olyan családtag és szakember, aki szerepet játszik az egyéni fejlesztési célok elérésében, így természetesen tagja maga a tanuló is. A team lehetséges tagjai: a tanuló, a családtagok, a tanuló pedagógusai, utazó gyógypedagógus, utazó konduktor, (gyógy)pedagógiai asszisztens, az előző vagy következő ellátó intézmény szakemberei, gyermekpszichiáter, pszichológus, esetenként szociális szakember. A szoros együttműködés a felső tagozatban és a középiskola évei alatt is szükséges, többek között azért, mert az autista tanulók gyakran kevésbé osztják meg környezetükkel élményeiket, tapasztalataikat, problémáikat. A szülők, családtagok számára kiemelkedően fontos, hogy folyamatosan információkat kapjanak a tanuló fejlődéséről, teljesítményéről. Kívánatos, hogy a szakemberek kiemeljék a pozitív eredményeket az esetleg eltérő viselkedések és teljesítmények mellett, és segítsenek a

reális jövőkép kialakításában. Az összehangolt nevelési célok, a következetes elvárások, a tanuló viselkedésének és teljesítményének közös értékelése nagymértékben hozzájárul a felnőttkorra való sikeres felkészüléshez.

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanuló

Az autizmus spektrumzavarok (a szövegben az autizmus kifejezés mindig a teljes spektrumra utal) az idegrendszer igen korai, nagy valószínűséggel veleszületett ártalmának, illetve a genetikai, egyéb biológiai és környezeti tényezők együttes hatásának következményei. Az iskoláskor eléréséig – vagy tovább – kezeletlenül maradt fejlődési zavar és szélsőséges viselkedésműködések fejlesztő célú ellátása a gyermek növekedésével egyre nehezebbé válhat, bár a nevelhetőség, taníthatóság időszaka belenyúl a felnőttkorba, így sosem túl késő elkezdni a fejlesztést.

Az autizmus spektrumzavarok lényege a társas viselkedés, a kommunikációs és a rugalmas viselkedésszervezés minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulóra legjellemzőbb a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési készségek területén tapasztalható gondolkodási képesség sajátos hiányossága, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmas viselkedésszervezés és -kivitelezés képességének minőségi sérülése, valamint az egyenetlen képességprofil.

Autizmus spektrumzavar minden értelmi szinten előfordul, jelen lehet átlagos (vagy átlag feletti) intelligencia mellett éppúgy, mint intellektuális képességzavarral (értelmi fogyatékos-sággal) együtt járva. A fejlődési zavar átlagos vagy átlag feletti intelligencia esetében is jelentősen befolyásolja, áthatja a gyermeki fejlődést, megváltoztatja a megismerés folyamatát és a társas viselkedés fejlődését, ezért sérülésspecifikus fejlesztésre minden érintett gyermeknek joga és szüksége van.

Autizmusban a beszédfejlődés gyakran megkésik, súlyos esetekben nem alakul ki beszélt nyelv. A központi probléma azonban nem a nyelv hiánya vagy megkésített fejlődése, hanem a funkcionális, kölcsönös kommunikáció sérülése. A nyelvhasználat színvonalától függetlenül az alapvető problémák közé tartozik, hogy hiányozhat a kommunikáció és a beszéd használatának, jelentőségének megértése, vagyis hiányozhat annak megértése, hogy mások érzéseit, gondolatait, tetteit kommunikáció útján befolyásolni lehet. Az alapvető gondolkodási és viselkedési képességek spontán elsajátításához szükséges képességek hiánya jellemzően egész életen át megmarad, de a speciális intenzív terápiás és pedagógiai ellátás segítségével jelentős fejlődés érhető el. A hiányzó/sérült képességek okozta elsődleges és másodlagos viselkedési tünetek a jól kompenzált állapotokban csaknem eltűnhetnek vagy változhatnak, és az élet különböző szakaszaiban különböző formákban jelentkezhetnek. Új helyzetben, váratlan események, körülmények hatására felerősödhetnek a típusos tünetek. A tünetek változatossága mellett a tanulók autizmusának lehetséges súlyossága széles skálán szóródik. Az időben megkezdett sérülésspecifikus fejlesztés nagymértékben hozzájárulhat az állapot pozitív kimenetéhez.

1.1. A halmozottan sérült autizmus spektrumzavarral küzdő tanuló

Az autizmus spektrumzavarok gyakran társulnak egyéb problémákkal, amelyek az ellátási szükségletet, taníthatóságot és a gyermek jövőjére vonatkozó előjelzéseket jelentősen befolyásolják.

Gyakori társuló állapotok:

- h) intellektuális képességzavar (értelmi fogyatékoság) mint a leggyakoribb társuló fejlődési zavar;
- i) beszéd-, érzékszervi, mozgás- vagy egyéb fogyatékoság;
- j) ADHD (figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar);
- k) epilepszia;
- l) alvási és étkezési nehézségek, zavarok;
- m) egyes pszichiátriai zavarok (pl. szorongás, depresszió);
- n) viselkedésproblémák (pl. agresszió, önbántalmazás, súlyos passzivitás).

A fejlesztésnél szem előtt kell tartani, hogy a tanítás lehetséges módszertanát illetően a tanuló autizmusa az elsődlegesen meghatározó tényező. Általában a szükségletek egyéni kombinációjához kell hangolni a járulékos zavar speciális szempontjait és az autizmus-specifikus pedagógiai módszereket.

1.2. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók pedagógiai szempontú jellemzése

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók – a tanítás, illetve a tanítási módszerek és tervezés módosítása szempontjából – kiemelkedő jelentőségű tulajdonságai:

- i) A másik személy szándékának, érzéseinek, gondolatainak, szempontjainak (pl. az információátadás szándékának) meg nem értése, az önmagára vonatkoztatás hiánya.
- j) A szociális megerősítés jutalomértékének hiánya, vagy az ezzel kapcsolatos öröm későbbi, csak direkt tanítás útján való kialakulása, illetve a belső motiváltság gyengesége vagy hiánya. Sokszor nagyon kevés vagy szokatlan dolog okoz számukra örömet.
- k) A beszéd korlátozott megértése, még az életkornak megfelelő beszédprodukciónál is, amit nehezítenek a beszéd érzelmi, társas aspektusaival kapcsolatos megértési nehézségek, mint pl. a hanghordozás.
- l) A beszéd vagy más kommunikációs eszköz spontán, funkcionális, rugalmas alkalmazásának eltérései, elmaradása.
- m) Egyenetlen képességprofil, pl. a szigetszerű ismeretek, képességek (pl. kiváló mechanikus emlékezet, matematikai vagy zenei képesség), jelentős elmaradás az önellátásban, szakadákszerű különbség a mechanikus és a személyes memória között.

- n) Hiányzó vagy korlátozott belátás, pl. a gyermek saját tudásával, az ismeret forrásával, módjával, a szubjektív jelentőséggel kapcsolatban.
- o) A változásokkal, újdonsággal kapcsolatos ellenállás, szorongás.
- p) A társas környezetben, felnőttekhez és gyermekekhez való szokatlan kapcsolódás, mely megnyilvánulhat a teljes visszahúzódtól, passzivitástól az erőteljes, túlzó ragaszkodásig, aktív, de bizarr kezdeményezésekig, vagy megnyilvánulhat az egysíkú, formális kapcsolatteremtésben.

1.2.1. Típusos erősségek, amelyekre építeni lehet a tanulás támogatása során

- f) Az egyénre szabott vizuális információ általában jól értelmezhető.
- g) Tanult rutinkhoz, szabályokhoz való alkalmazkodás.
- h) Jó mechanikus memória.
- i) Megfelelő környezetben, a gyermek érdeklődésének megfelelő témákban kiemelkedő koncentráció, kitartás, precizitás.
- j) Egyes, nem szociális tartalmú tantárgyi területeken – pl. szó szerinti tanulás, nem szöveges számtan, földrajz, zene – jó vagy akár kiemelkedő teljesítmény.

1.2.2. Típusos nehézségek és kognitív problémák, amelyekkel számolni kell a tanulás támogatása során

- w) Túlérzékenységre és/vagy fokozott ingerkeresésre utaló viselkedések (hallás, látás, szaglás, tapintás, ízlelés terén, vagy bármely érzékszervi modalitásban).
- x) A figyelem felkeltésével, irányíthatóságával, fenntarthatóságával és váltásával kapcsolatos gyakori nehézségek.
- y) Az utánzási képesség hiányosságai.
- z) Ingerfeldolgozási, vizuomotoros koordinációs problémák.
- aa) Tér-idő értelmezés gyengesége, esetleg hiánya.
- bb) Analízis (sorrendiség)-szintézis műveleteinek problémája.
- cc) Ok-okozati összefüggések felismerésének problémája.
- dd) A lényegkiemelés, problémamegoldó gondolkodás deficitje.
- ee) Az általánosítás, a tanultak új helyzetben való alkalmazásának sérülése.
- ff) Felidézési problémák (pl. speciális szociális tartalmaknál és személyes élményeknél).
- gg) Ismert tananyagban váratlan nehézség felmerülése szociális elem bevezetésével vagy új körülmények közötti alkalmazás során.
- hh) A feladat céljának nem értése, a reális jövőre irányultság hiánya.
- ii) A szimbolikus gondolkodás (pl. játék) fogyatékosága.
- jj) Humor, irónia, metafora, képes beszéd félreértése, nem értése.

- kk) A valóság téves értelmezése, felfogása.
- ll) Realitás és fantázia összetévesztése.
- mm) A szóbeli kérések, közlések félreértése, különösen a többértelmű, elvont kifejezések, többrészes utasítások esetén.
- nn) Szó szerinti értelmezés.
- oo) Képességek, ismeretek önálló, változatos alkalmazásának nehézsége.
- pp) Gyermekközösségben áldozattá, illetve bűnbakká válás, egyes esetekben szociálisan a helyzetnek nem megfelelő viszonyulás a kortársakhoz.
- qq) Szabadidőben passzivitás, kudarcokból eredő viselkedésproblémák megjelenése.
- rr) Félelmek, fóbiák, szorongás.

2. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei, az aktív tanulás támogatása

- s) Az autizmus-specifikus nevelés-oktatás alapja a tanuló egyéni szükségleteinek megértése, figyelembe vétele.
- t) Az autizmus spektrumán komprehenzív, fejlődési-viselkedés-oktatási és kognitív-viselkedés megközelítést alkalmazó módszertanok egyénre szabott alkalmazása szükséges. A minden fejlődési területre kiterjedő komprehenzív megközelítés ötvözi a fejlődési és viselkedés megközelítést. A fejlődési megközelítés a gyermek által már elért, vagy kialakulóban lévő, elérhető fejlődési szint egyéni felmérését követően a következő fejlődési szintet célozza, míg a viselkedés megközelítés a korszerű tanuláselméleten alapszik. A viselkedés megközelítés alapja a viselkedés funkcionális analízise, mely a viselkedést pontosan leírja, részletesen elemzi, és feltárja annak okait, mozgatórugóit. E mellett a viselkedés megközelítés viselkedés tanítási technikák, eljárások alkalmazását is jelenti. Néhány példa a viselkedés tanítási technikákra: láncolás, formázás, a viselkedés megerősítése, modellezés. A kognitív-viselkedés megközelítésen alapuló módszerek adaptív gondolkodási és viselkedési stratégiákat tanítanak.
- u) A szokatlan viselkedések, tünetek enyhülhetnek vagy felerősödhetnek, a tanulási teljesítmények javulhatnak vagy romolhatnak attól függően, hogy az oktatási környezet egyénre szabott adaptálása milyen minőségben valósul meg.
- v) A tanuló sérülésspecifikus támogatása a rehabilitációs-rehabilitációs órákon és az iskolai élet minden színterén, valamennyi tanórai és tanórán kívüli helyzetben megvalósul, mivel a szociális interakciók, a kommunikáció értését és használatát kívánó helyzetek átszövik az iskolai életet.
- w) Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulót fogadó köznevelési intézmény valamennyi közösségét (munkatársak, szülői közösség, kortárs közösség) informálni kell az autizmussal kapcsolatos alaptényekről és a támogatás alapvető stratégiáiról.

- x) Az iskolai élet minden területére ki kell terjeszteni a támogatás alapvető stratégiáit, módszereit (pl. egyénre szabott motivációs rendszer, strukturált környezet, vizuális környezeti támpontok, zavaró környezeti ingerekkel szembeni védelem, a beszédet kiegészítő vagy helyettesítő augmentatív-alternatív kommunikációs eszközök, pl. írott, képes vagy tárgyi szimbólumok).
- y) Az egyéni fejlesztési terv megvalósítása érdekében a tanuló nevelésében-oktatásában részt vevő valamennyi szakembernek tájékozottnak kell lennie annak tartalmáról. Az egyéni fejlesztési terv megvalósulását az autizmus spektrum pedagógiája szakirányt végzett gyógypedagógus koordinálja a tanuló és a szülők folyamatos bevonásával.
- z) A családdal való folyamatos együttműködés a sikeresség egyik alapfeltétele. Célja a család terheinek csökkentése, a kölcsönös információnyújtás, a módszerek otthoni és intézményi alkalmazása közötti folyamatosság biztosítása, a tanultak általánosításának elősegítése.
- aa) Törekedni kell arra, hogy a tanuló pozitív tapasztalatokat szerezzen a közösségben való részvételről. Ennek érdekében alapelv a tanuló teljesítményének, erőfeszítésének értékelése, a rendszeres pozitív visszajelzések biztosítása.
- bb) A nem vagy alig beszélő tanulók esetében biztosítani kell az egyénre szabott augmentatív-alternatív kommunikációs rendszer használatát. Az AAK alternatív kifejezés arra utal, hogy a hangzó beszéddel nem kommunikáló és/vagy kommunikációjában súlyosan akadályozott személy számára a hagyományos kifejezési módok (beszéd, írás) helyett más megoldásokat kell keresni, ami az egyszerű reflexektől a nyelvi szintű alkalmazásig terjedhet. Az augmentatív kommunikáció az érthető beszéd hiánya következtében súlyosan károsodott kommunikációs funkció átmeneti vagy tartós pótlására szolgáló kommunikációs rendszerek csoportja. Lényege, hogy a beszéd helyett a sajátos nevelési igényű tanuló nonverbális úton fejezi ki magát, felhasználva mindazt a lehetőséget, amelyet a hangjelzések, gesztusok, manuális rendszerek és/vagy a betűket, rajzokat, jelképeket, fotókat, tárgyakat stb. tartalmazó kommunikációs eszközök, valamint hangadó gépek (kommunikátorok) biztosítanak. Minden augmentatív kommunikációs rendszer több, egyénre szabott, térben és időben eltérő használhatóságú kommunikációs eszközből áll, amelyek tartalmazzák a kommunikációs hatékonyságot növelő valamennyi üzenethordozót, segédeszközt, stratégiát és technikát. Az augmentatív kommunikáció hatékony használata megteremti a társadalmi integrációt, az önkifejezést, az intellektuális, érzelmi és szociális fejlődés lehetőségeit.
- cc) A legáltalánosabb távlati cél az egyéni képességek, fejlettség szintjén elérhető legjobb felnőttkori életminőség, a szociális adaptáció és önállóság feltételeinek megteremtése: ennek alapja a szociális-kommunikációs nehézségek, a viselkedésszervezés és a gondolkodás sérülésének speciális módszerekkel történő kompenzálása és a meglévő készségek fejlesztése.
- dd) A tananyag kiválasztásának legfontosabb szempontja a tanultak egész életen át történő megfelelő alkalmazhatósága, különös tekintettel a következő területekre: önkiszolgálás és önellátás, spontán kommunikáció, tanulás, munkavégzés, szabadidő, társas kapcsolatok.

latok, közösségi élet, felnőttkorban funkcionális tantárgyi készségek (pl. pénzhasználat valódi élethelyzetben, menetrend elolvasása és értelmezése, az írás kommunikációs célú használata).

- ee) A tanuló túlterheltségének elkerülése érdekében az információkat szűrni kell, mert a tipikusan fejlődő gyermek által spontán, ösztönösen elsajátított nagy mennyiségű információ és készség az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermek számára nehéz tananyagot jelent.
- ff) A hiányzó készségeket pótló, helyettesítő kompenzációs-habilitációs kezelés a fejlődési elmaradás, a másodlagos (pl. viselkedés-) problémák leküzdése érdekében. A fogyatékos készségek kompenzálása különös jelentőségű a tanulási, szociális és munkahelyzetekbe való beilleszkedés és viselkedés elsajátításához.
- gg) Az iskolai és a mindennapi gyakorlati életre felkészítő tananyag speciális módszerek segítségével történő elsajátítása szükséges.
- hh) A jellegzetes gondolkodási nehézségek, rugalmatlanság miatt – a továbblépés előtt – külön kiemelt fejlesztési feladat az elsajátított ismeretek alkalmazásának, általánosításának tanítása, az ismeretek folyamatos használata a fenntartás biztosítására, valamint a változatos problémamegoldási módszerek tanítása.
- ii) A fejlesztési célokat a fenti szempontok alapján fontossági sorrendben kell értelmezni, és e szerint kell az egyéni fejlesztési tervekbe illeszteni.
- jj) A tanulók fejlesztési céljai hierarchikus rendben helyezkednek el abból a szempontból, hogy mennyire szükségesek a gyermek szociális alkalmazkodása és önszabályozása kialakításához (az egyéni fejlettségének szintjén). A típusos egyenetlen fejlődés azt jelenti, hogy a hiányzó vagy elmaradó készségek spontán fejlődésére nem építhetünk: minden egyes hiányzó részfunkció, illetve korábbi fejlődési szakaszból hiányzó alapo-
zó funkció fejlesztését be kell illesztenünk ebbe a hierarchiába. Pl. a veszélyeztető viselkedések kezelése más, elfogadható viselkedések kialakításával a célok hierarchikus rendjében így alakul:
 - az ön- (esetleg köz-)veszélyes viselkedések kezelése,
 - a családi életet akadályozó viselkedések kezelése,
 - a taníthatóság és a csoportba való beilleszkedés kialakítása,
 - az iskolán kívüli környezethez való adaptív viselkedés kialakítása.

3. Speciális módszerek az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók fejlesztésében

- g) A nevelés, fejlesztés tervezése a mért szociális alkalmazkodás, fejlettségi kor, illetve a mért intelligenciaszint és a kommunikációs színvonal alapján történik, az egyenetlen képességprofil, valamint a tanulási képességek miatt egyénhez igazodó módon, a fejlődés erre alkalmas eszközzel való folyamatos követésével.
- h) A fejlesztésben, tanításban, a viselkedésproblémák megelőzésében és kezelésében alapvető a viselkedéses megközelítés és a kognitív viselkedésterápia módszereinek au-

tizmusra adaptált alkalmazása. Iskoláskorban a többségi és a speciális oktatásban egyaránt hatékonyak a különböző viselkedéses stratégiák, mint pl. a láncolás, a modellnyújtás, a feladatanalízis módszere, a problémamegoldó stratégiák tanítása, promptolás, azaz megfelelő szintű segítő kulcsinger alkalmazása, szociális történetek, kortárs segítői programok és a videoalapú beavatkozási stratégiák.

- i) Szükség van az egyéni motivációs és jutalmazási rendszer kialakítására.
- j) A strukturált környezet alkalmazása bejósolhatóbbá, kiszámíthatóbbá, érthetőbbé és ezzel érzelmileg biztonságosabbá teszi a környező világot. A struktúra és a vizuális környezeti támpontok (pl. napirendek, vizuális időjelzők, folyamatokat megjelenítő vizuális algoritmusok) elősegítik az autizmussal élő gyermekek, tanulók autonómiáját és önállóságát, csökkentik a tanulók függőségét más személyektől, valamint lehetővé teszik a tevékenységrepertoár bővülését, a rugalmasabb alkalmazkodást, csökkentik a változásokkal szembeni ellenállást és szorongást.
- k) A szociális sérüléssel összefüggő tanítási nehézség miatt keresni kell az információ átadására a gyermek megértési szintjének megfelelő és szociális vonatkozásoktól leginkább független módszereket és médiumokat (pl. írott instrukciók, folyamatábra, számítógépes oktatás stb.).
- l) A tanítási helyzetek szociális vonatkozásainak elfogadása, illetve megértése fontos tanítási cél (pl. a csoportos, illetve „frontális” tanítási helyzetben való tanulás).

4. Tanulási környezet

4.1. A tanulási környezet szervezési feltételei

Az autizmusspecifikus nevelés-oktatás különböző szervezési keretek közt valósulhat meg:

- c) Speciális osztályban, csoportban, egyéni és kiscsoportos formában.
- d) Többségi iskolában integráltan, az integráció különböző szintjeinek, formáinak alkalmazásával:
 - ba) a tanuló teljes, funkcionális integrációban vesz részt, szükség esetén egyénre szabott segítséget kap;
 - bb) a tanuló részleges integrációban vesz részt, a többségi iskolában autizmusspecifikus egység működik, a tanuló egyéni képességei és szükségletei szerint kapcsolódik be a tanórákba;
 - bc) a tanuló speciális csoportba, osztályba jár, de rendszeresen különféle közösségi programokban vesz részt tipikusan fejlődő gyermekekkel (pl. tehetséggondozó programok, szakkörök, kirándulás, sport- és szabadidős tevékenységek);
 - bd) a tanuló fordított integrációban vesz részt, a speciális osztály, csoport rendszeresen fogad tipikusan fejlődő tanulókat különböző programok keretében (pl. szociális készségfejlesztő csoport, szakkör).

A tudatosan tervezett, és nem kényszermegoldásként alkalmazott integráció akkor indokolt, ha egyértelműen a gyermek javát szolgálja. Az integráció szükségességének és lehetőségének megítéléséhez az alábbi tényezők alapos mérlegelése szükséges, úgy, hogy a feltételek együttesen és perspektivikusan legyenek adottak:

Teljes, funkcionális integráció a következő feltételek megléte esetén javasolható: a tanuló részéről átlagos vagy átlag feletti intelligencia, enyhe fokú autisztikus fogyatékoság, jól kompenzált, minimális viselkedésproblémák.

- c) A családtagok részéről egyértelmű szándék a szakemberekkel való szoros együttműködésre és a gyermek intenzív támogatására.
- d) Az iskola részéről:
 - ba) a speciális módszertanban jártas pedagógus és asszisztens;
 - bb) jól előkészített, ütemezett egyéni fejlesztési terv;
 - bc) speciális eszközök, módszerek és környezet;
 - bd) együttműködés a családdal és/vagy a diákotthonnal;
 - be) a befogadó gyermekcsoport felkészítése a pozitív hozzáállásra, folyamatos támogatás;
 - bf) szakértői csoport, amely rendelkezésre áll a szülők felvilágosításában, a pedagógusoknak nyújtandó szakmai tanácsadásban, problémakezelésben, a fejlesztés irányának kijelölésében, követésében, a szakértői csoporttal való intenzív kapcsolattartás;
 - bg) az integrált gyermek legyen elégedett az iskolai élettel, fontos, hogy jól érezze magát.

A fenti feltételek mellett is szükséges az integráció fokozatos megkezdése, a szociális, kommunikációs és kognitív deficitek figyelembevétele, az egyénre szabott mérés, tervezés, fejlesztés, a tananyag szűrése (egyes tantárgyakból, tananyagrészekből felmentés), továbbá a fogyatékoságot kompenzáló alternatív eszközök, módszerek igénybevétele egyéni szükségletek szerint (pl. kézírás helyett gép használata, szóbeli felelet helyett írásbeli beszámoló vagy fordítva).

Speciális csoportosajátosságok bármely szervezési forma esetén:

A szükséges pedagóguslétszám függ a csoportlétszámtól, a csoporttagok közti hasonló szükségletektől, az egyéni fejlesztési szükséglettől és a viselkedésproblémák súlyosságától, gyakoriságától. A szükséges egyéni fejlesztés, a szakszerű integráció, illetve a súlyosan érintett tanulók minőségi ellátása csak megfelelő létszámú és képzettségű szakember jelenlétében biztosítható. Törekedni kell a csoport homogenitására. Az egyéni fejlődési eltérések az általános értelmi, önállósági, beszédképességi szint, illetve a viselkedésproblémák jellege szerint további csoportbontást tehetnek szükségessé.

4.2. A tanulási környezet fizikai feltételei

Az autizmussal élő tanulók esetében a szenzoros ingerfeldolgozás sajátosságai miatt szükség lehet az egyén számára kevésbé megterhelő helyekre a tanteremben és egyéb iskolai helyszíneken (pl. állandó, saját hely a tanteremben, pihenőhely, paraván, fülvédő elérhetősége). Megfontolandó az étkezés és a szünet egyénre szabott megszervezése azokban az esetekben, amikor a társas és fizikai környezet túlterhelheti a tanulót.

A tanulóknak strukturált környezetre és személyre szabott vizuális környezeti támpontokra van szükségük, beleértve a szünetek és a szabadidő megszervezésének támogatását.

Szintén számítani kell az iskolán kívüli helyszíneken, programokon való részvétel nehezítettségére, így ezekre a helyzetekre is ki kell terjeszteni a specifikus módszerek és eszközök alkalmazását, valamint fel kell készíteni a tanulót a várható körülményekre, a viselkedéssel és teljesítménnyel kapcsolatos elvárásokra.

4.3. A tanulási környezet társas feltételei

A tanulási környezet meghatározó eleme a pedagógusok kommunikációjának stílusa és tartalma:

- h) Az autizmussal élő tanulók gyakran szó szerint értik a beszédet, ezért fontos, hogy a pedagógus pontosan és konkrétan fogalmazza meg közlendőit.
- i) Kerülni kell a kétértelmű, szarkasztikus, ironikus megfogalmazásokat.
- j) A szokásosnál több időt szükséges hagyni a hallottak feldolgozására, mert az autizmus esetében a verbális információ feldolgozása gyakran lassabb a szokásosnál.
- k) Fontos, hogy az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók előzetes tájékoztatást kapjanak, ha változás következik be az órák sorrendjében, helyszínében, a tanár személyében, a tanulókkal szemben támasztott követelményekben, mert ez jelentősen csökkentheti a változások okozta stresszt, és elősegíti az alkalmazkodást és elfogadást.
- l) Fontos, hogy a pedagógus hangsúlyozza: természetesnek tekinti a gyermekek közötti eltéréseket viselkedésben, teljesítményben, és rámutasson az autizmussal élő tanulók erősségeire, pozitív tulajdonságaira.
- m) Az autizmussal élő tanulók szociális naivitásuk, szokatlan társas viselkedésük miatt fokozottan kitettek az iskolai bántalmazásnak. A bántalmazás megelőzésére különösen nagy figyelmet kell fordítani.
- n) Integrációban az autizmus spektrum pedagógiája szakirányos gyógypedagógus feladata az intézményi közösségek informálása és folyamatos támogatása, a kortárs segítők felkészítése és a kortársakkal való együttműködésben rejlő egyéb lehetőségek kiaknázása, a rehabilitációs, rehabilitációs fejlesztés biztosítása, a családdal való folyamatos kapcsolattartás megszervezése, kooperációban a gyermek pedagógusaival.

5. A Nat alkalmazása az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása során

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók csoportja rendkívül változatos, de a központi sérülés azonos jellege miatt meghatározhatók közös szükségletek és egységes módszertani javaslatok. Esetükben számolni kell azzal, hogy a Nat kulcskompetenciáihoz rendelt tudások elsajátításához hosszabb időtartamot szükséges biztosítani, a szociális megértést kívánó attitűdök, képességek fejlődését pedig kognitív stratégiákkal kell támogatni.

A Nat nevelési céljai, tanulási területei esetükben is alkalmazhatók, a sérülés típusának megfelelő adaptációval. A Nat szakaszaihoz rendelt tanulási célok elérésére szükség esetén hosszabb időtartamot kell biztosítani, egyes, az alábbiakban részletezett tartalmak hangsúlyosabban jelennek meg. A többlettartalmakat, mint az önismeretet, társas viselkedést, a spontán, funkcionális kommunikációt, egészségnevelést és munkakészségeket speciális rehabilitációs tantárgyként javasolt tanítani. A kerettantervek adaptálása szempontjából az autizmus súlyosságát, a szociális adaptáció szintjét, az intelligenciát és a nyelvi képességeket egyaránt figyelembe kell venni.

Mivel az autizmus spektrumzavar az értelmi képességek bármely szintjén jelen lehet, a többségi iskolák kerettantervét, valamint az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára és a közép-súlyos értelmi fogyatékos tanulók számára készült kerettantervet egyaránt adaptálni szükséges autizmusra.

Az adaptáció szükségessége a tanulási célokkal kapcsolatos elvárásokra is vonatkozik. Az autizmussal, valamint az autizmussal és intellektuális képességzavarral is diagnosztizált tanulóktól nem várható el az autizmusban nem érintett kortársakkal azonos teljesítmény.

A tananyagot mennyiségi és minőségi szempontból módosítani és redukálni kell a tanulók speciális szükségletei szerint. Az egyes tanítási területekre vonatkozó sajátos eltéréseket a helyi tantervben és az egyéni fejlesztési tervekben kell rögzíteni. A tananyag elsajátításához speciális módszerek és eszközök használata szükséges.

A tanulókat egyéni szükségleteiknek megfelelően mentesíteni kell a tananyagrészek vagy tantárgyak minősítése és értékelése alól.

6. A kulcskompetenciák fejlesztése

6.0. Alapkompetenciák

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók esetében az alapkompetenciák fejlesztésekor is igen nagy egyéni eltérésekkel kell számolni, nem csupán a tipikus kortársakhoz képest, hanem a célcsoporton belül is.

Az alapkompetenciák megszerzése és megszilárdulása jellemzően tágabb időkeretben valósul meg, mint a tipikus kortársak esetében. Az alapkompetenciák fejlesztése is az egyéni felmérésen alapuló egyéni fejlesztési terv szerint történik.

A beszéd, olvasás, írás, szövegalkotás, mennyiségekkel, számokkal, idővel kapcsolatos ismeretek elsajátítása gyakran mechanikus, ezért feltétlenül szükséges a megszerzett ismereteket valós élethelyzetekben alkalmazni. Az írott és beszélt nyelv funkcionális használatának elsajátítása kulcsfontosságú, annak spontán fejlődése nem elvárható.

A szociális kommunikáció és a rugalmas gondolkodás minőségi sérülése akadályozza a nyelv és beszéd rugalmas, funkcionális használatát, az absztrakt szimbólumok rugalmas kezelését. A pozitív attitűd kialakításához sikerélményt nyújtó, egyénre szabott tanulási helyzetek kialakítása szükséges.

6.1. A tanulás kompetenciái

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók esetében minden esetben egyénileg azonosítjuk a hatékony és önálló tanuláshoz szükséges feltételek meglétét, majd a felmérés alapján egyéni fejlesztési célokat tűzünk ki. A szükséges feltételek közül a sérülés természete miatt általában számolni kell a gyenge vagy sérült motivációval, az énkép, önismeret hiányával, töredékességével. A tanulás tanítása során alapvető fontosságú arra alapozni, hogy a tanuló mely ismeretek, tudások, képességek birtokában van, illetve milyen kialakulóban lévő készségekre építhetünk. Az önállóság elősegítésének egyik fontos módszertani eszköze az élő nyelv és a szociális közvetítés helyettesítése, kiegészítése egyénre szabott vizuális környezeti támpontokkal. Az informatikai eszközök egyénre szabott alkalmazása ugyancsak elősegíti a fejlődést.

A Nat által meghatározott ismeretek e területen is az egyéni képességektől függően sajátíthatók el. A munkavállaláshoz szükséges képességek fejlesztése prioritást kap az érintett tanulók iskolai nevelése-oktatása során. Az autizmussal élő tanulók között lehetnek olyan, az autizmus mellett értelmi fogyatékossgal is küzdő gyermekek, akik nem vagy kortársaiknál jóval később sajátítják el az írást, olvasást, számolást, ill. az IKT-eszközök használatát. Az értelmi és nyelvi képességektől függetlenül hiányozhatnak a hatékony és önálló tanulás egyes feltételei: a tartós, irányítható figyelem, a motiváció, a tanulás céljának, jelentőségének megértése. Hiányozhatnak a csoportos helyzetben való tanulás kognitív és viselkedéses feltételei, ezért szükség lehet az új ismeretek egyéni helyzetben való tanítására. A tanulás iránti pozitív attitűd gyakran csak a saját érdeklődési kör esetében jelenik meg, egyébként számolnunk kell az újdonságokkal szembeni ellenállásra.

6.2. A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)

A fejlesztés fő célterülete a kommunikáció, mint a kapcsolatteremtés és fenntartás, valamint az információcsere eszköze. Az alapvető probléma nem a beszéd hiánya vagy fejlődési zavara, hanem a kommunikációs szándék, illetve a kommunikációs funkciók megértésének sérülése. Minden autisztikus gyermeknél – függetlenül verbális képességeik színvonalától – elsődleges cél az egyén képességszintjének megfelelő kommunikatív kompetencia megteremtése. A cél eléréséhez szükség lehet alternatív kommunikációs eszközrendszerek alkalmazására.

Az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermekek esetében a kommunikációs képességek fejlődése és a nyelvelsajátítás folyamata minőségileg eltér a tipikusan fejlődő kortársakétól. A fejlődési zavar kihat a szókincs, jelentés, nyelvtan és nyelvi funkciók elsajátítására, rugalmas alkalmazására. Hiányozhatnak vagy sérülhetnek azok a képességek, melyek lehetővé teszik a helyzetnek megfelelő személyközi kommunikációt és a nyelvi úton történő ismeretszerzést. Különösen nehezített az élő nyelv és szociális közvetítés útján való tanulás. A kommunikációs képességek sérülése és a kompenzáció lehetősége egyénenként mérendő fel, a fejlődési zavar spektrum jellege, az egyéni képességek és tünetek nagyfokú változatossága miatt.

6.3. A digitális kompetenciák

Az IKT-eszközök lehetőséget nyújtanak az élő nyelv és a szociális közvetítés helyettesítésére, a kölcsönös kommunikáció segítésére, az önálló ismeretszerzésre. A későbbi munkavállalás szempontjából is szerepe lehet az informatikának, mivel számos tanuló mutat érdeklődést e terület iránt.

Az IKT alkalmazása egyedülálló lehetőséget jelent az autizmussal élő tanulók számára, a kommunikációs akadálymentesítés, a tanulás és későbbi munkalehetőségek tekintetében egyaránt, sokan közülük pedig kifejezetten tehetségesek az IKT alkalmazásában. Az érintett tanulók esetében azonban kiemelten fontos a lehetséges veszélyek megelőzése. Fokozottan veszélyeztetettek azzal kapcsolatban, hogy függővé váljanak a számítógép és az internet használata során. Szociális-kommunikációs sérülésük miatt nehézséget jelenthet számukra az IKT interaktív használattal összefüggő veszélyeinek felismerése, elkerülése, valamint a rendelkezésre álló információk közötti kritikus válogatás.

6.4. A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A kvantitatív és kvalitatív adatok összegyűjtése, rendszerezése, az információk különböző logikai eljárásokkal történő átalakítása, értelmezése és elemzése az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók erőssége lehet. Nehézséget jelenthet ugyanakkor az adatok értelmezése, a rugalmas problémamegoldás és az információk alkalmazása a mindennapi életben.

6.5. A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

A személyes és társas kompetenciák explicit tanítása az autizmusspecifikus fejlesztés kulcsterülete. A sikerélményeket biztosító, a tanuló érdeklődését és motivációját fenntartó oktatási környezet kialakítása kulcsszerepet játszik a reális önértékelés és pozitív énkép kialakításában.

Hangsúlyos szerepet kap a saját személyiség, a külső és belső tulajdonságok megismertetése, a saját viselkedés kontrolljának, a kooperációnak, a szociális normáknak a direkt tanítása, mivel azok intuitív megértésére, spontán elsajátítására korlátozottan számíthatunk. Elsődleges az érzelmi biztonság megteremtése, a pozitív, reális énkép és önértékelés támogatása, a fejlődési zavarral gyakran együtt járó szorongás megelőzése, oldása.

A helyes étkezési, alvási, önápolási szokások, a rendszeres mozgás iránti igény kialakítása szintén prioritást kap az egyéni fejlesztési tervben.

A saját testtel, sexualitással, nemiséggel és emberi kapcsolatokkal összefüggő ismeretek, viselkedési normák direkt tanítása ugyancsak prioritást kell hogy élvezzen, mivel a szociális megértés sérülése e területet speciálisan nehezíti.

Előtérbe kerül az önismeret és a közvetlen szociális környezet megismerése, a társas viselkedés szabályainak direkt tanítása, ismerete, betartása. A történelmi időszemléletet, képzelőerőt, valamint az elvont, szociális jelentést hordozó fogalmak megértését kívánó tartalmak elsajátítása általában nehézséget jelent.

A szociális és állampolgári kompetencia körébe tartozó ismeretek, képességek és attitűdök teljes körű elsajátítása mélyebb szociális megértést feltételez. Mivel az autizmus spektrumzavarok lényegi jellemzője a szociális megértés sérülése, az érintett tanulók esetében elsősorban a tények, ismeretek, együttélési szabályok elsajátítása kap prioritást.

6.6. A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

A Nat által meghatározott ismeret, készség és attitűd az egyéni képességektől függően sajátítható el. A művészetek sokoldalúan segíthetik az autizmusspecifikus egyéni fejlesztést. A művészeti tevékenységek a szabadidő tartalmas eltöltésében is jelentős szerepet játszanak. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók között lehetnek kiemelkedő zenei, rajz- vagy egyéb művészeti tehetséggel bíró gyermekek.

6.7. Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

Az autizmusban azonosított kognitív sérülések jellege miatt (végrehajtó működések zavara, naiv tudatelméleti sérülés) e kompetencia fejlesztésekor általában sokféle képesség, készség célzott, egyénre szabott, intenzív fejlesztésére van szükség. A szükséges képességek többsége (pl. tervezés, szervezés, irányítás, hatékony kommunikáció, csapatmunka, kreativitás) az autizmussal élő tanulók esetében sérült, illetve hiányozhat.

A Nat által meghatározott ismeretek, képességek, attitűdök az egyéni képességektől függően sajátíthatók el. A képességek terén a típusos nehézségek mellett szintén nagy egyéni különbségek mutatkoznak az autizmus spektrumán. A felnőttkori munkavállalásra való felkészítés, az egyén erősségeihez illeszkedő foglalkozások körének meghatározása prioritást kap.

7. Az egyes tanulási területekre vonatkozó ajánlások

7.1. Magyar nyelv és irodalom

A tanulási területen a kommunikációs kompetencia valamennyi évfolyamon támogatást kap.

Egyes alsó tagozatos gyermekek nehezen tanulnak meg olvasni az autizmusban gyakori észlelési, érzékelési, figyelemmel és gondolkodási műveletekkel kapcsolatos problémák miatt. Az értő olvasás kialakulását nehezítheti az olvasottak szó szerinti értelmezése.

Sok gyermek számára érthetetlen és értelmetlen az önálló jelentéssel nem bíró betűk és szótagok olvasása és hangoztatása, számukra előnyt jelent a globális előprogramot tartalmazó olvasástanítási módszer alkalmazása. Az olvasás tanulása-tanítása során fontos a mindennapi élettel összefüggő, a tanuló személyes élményeihez kapcsolódó szövegeket alkalmazni.

Típusos nehézség a hallott és olvasott szövegek lassabb feldolgozása, a szövegértés gyengesége az adott életkori csoportban elvárthoz képest, különösen abban az esetben, ha a szöveg mások érzelmi és kognitív perspektívájának felvételét, gyors, rugalmas szempontváltást igényel, vagy elvont, szociális megértést tartalmazó fogalmakat tartalmaz.

Az írás okozhat technikai értelemben vett nehézséget, e mellett a nyelvi-kommunikációs problémák is tükröződnek az írott nyelv alkalmazásakor.

Sok autizmussal élő tanuló ír túlságosan lassan, jellemző lehet a grafomotoros ügyetlenség.

A tantárgyak, tananyagok elsajátításával kapcsolatos erősségek és nehézségek egyénenként nagyon eltérők, ezért a módosításokat, illetve az elvárásokat minden esetben egyénre kell szabni. Szükség lehet egyes tananyagrészek értékelése, minősítése alóli felmentésre, illetve a kézírás helyett számítógép használatának engedélyezésére, folyóírás helyett a nyomtatott nagybetűvel való írás jóváhagyására.

7.2. Matematika

A matematika területén az autizmus spektrum változatossága miatt igen nagy egyéni eltérésekre számíthatunk. Egyes autizmussal élő tanulók kiemelkedő tehetséget mutathatnak, míg mások súlyos nehézségekkel küzdenek.

Típusos nehézségek a matematikatanulás területén: a tanultak mindennapi élethelyzetekben való rugalmas alkalmazása, a megszerzett ismeretek mozgósítása, kombinálása, kreatív alkalmazása új feladatoknál. A szöveges feladatok megoldása különösen nehéz lehet a jellegzetes szövegértési problémák miatt.

Kiemelt jelentőségű a megismerési képességek fejlesztése, az önellenőrzés tanítása, az ismeretek önálló, gyakorlati alkalmazásának segítése, a problémamegoldás menetének tanítása. Különös hangsúlyt kap az oktatás szemléletes és konkrét jellege, a cselekvéses tanulás alkalmazása.

Egyéni mérlegelést követően szükség lehet az egyes tananyagrészek értékelése, minősítése alóli felmentésre. A geometria tananyagrészeknél a szerkesztési feladatok a grafomotoros gyengeség miatt extrém nehézséget jelenthetnek, ezért egyénenként megfontolandó e téren az értékelés, minősítés alóli felmentés.

7.3. Történelem és állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek

A történelem és állampolgári ismeretek tanulása során az erősségek közé tartozhat a tények, adatok precíz elsajátítása. Nehézséget okozhat ugyanakkor a társadalmi folyamatok összefüggéseinek, mozgatórugóinak önálló felfedezése, a lényegkiemelés, a történelmi személyiségek indítékainak intuitív megértése, többszemponútú elemzése. Az idővel kapcsolatos fogalmak alkalmazása, a történelmi időszemlélet kialakulása szintén nehézséget okozhat. Az időbeliséget és más absztrakt, társas megértést kívánó fogalmak megértését segítő vizuális segédeszközök alkalmazása és a kapcsolódó elvárások egyénre szabott csökkentése szükséges.

7.4. *Erkölc és etika*

Az erkölcs tanulása az autizmusban a társas megértés minőségi sérülése miatt kifejezetten nehezített. Számolni kell a társas együttműködés szabályainak merev, rugalmatlan értelmezésével és a különböző nézőpontok megértésének nehézségével. Alapvető cél az énkép és önismeret fejlesztése, saját és mások érzelmeinek, nézőpontjának felismerése, megértése, a saját gondolatok és érzelmek kifejezésének tanítása. Az érintett tanulók esetében a társadalmi együttélés szabályait explicit módon szükséges tanítani.

7.5. *Természettudomány és földrajz: környezetismeret, természettudomány, biológia, kémia, fizika és földrajz*

A természettudományos ismeretek elsajátítása a tanulók erősségei közé tartozhat, ugyanakkor többlettámogatást igényelhet az ismeretek gyakorlati alkalmazása. Az autizmussal élő tanulók sajátos ismeretszerzési és gondolkodási nehézségei miatt általában nem számíthatunk a tanulók előzetes megfigyeléseire, élményeire, ezért a tanulás-tanítás folyamatában és módszertanában a közvetlen, konkrét példák, élményanyagokon keresztüli tapasztalásra kell helyezni a hangsúlyt, valamint törekedni kell arra, hogy a tanuló olyan kontextusokban szerezzen ismereteket és tapasztalatokat, ahol azokat később használni fogja.

7.6. *Idegen nyelv*

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulóknál – hasonlóan az anyanyelvi kommunikáció esetében tapasztaltakhoz – hiányozhat az idegen nyelv rugalmas, a kommunikatív partnerhez alkalmazkodó használata, a fogalmak, gondolatok, érzések, tények és vélemények valódi megértése és kifejezése, annak ellenére, hogy a nyelv mechanikus elsajátítása megtörténhet. Így esetükben különösen nagy hangsúlyt kap az idegen nyelv funkcionális használatának fejlesztése. Egyéneenként mérlegelni kell, hogy a nyelvtanuláshoz szükséges alapvető készségek adottak-e.

A kommunikatív nyelvi kompetencia feltételei közül a lexikális, grammatikai és szövegalkotási ismereteket a jó nyelvi és intellektuális képességű autizmussal élő tanulók képesek lehetnek elsajátítani. Nehézségek a szociokulturális és interkulturális készségek területén mutatkozhatnak.

Amennyiben az anyanyelvi kommunikáció területén markáns nehézségek jelentkeznek, felmerül a tantárgy vagy egyes tananyagrészek értékelése alóli felmentés szükségessége.

7.7. Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra

Egyes esetekben az autizmus spektrumán érintett tanulók kiemelkedő tehetséget mutatnak a művészetekben. A tehetség többek között megnyilvánulhat kiváló zenei hallásban, a zenei művek interpretálásában, a vizuális alkotás bármely formájában. Ezekben az esetekben nagyon fontos a tehetség kibontakozásának támogatása, illetve az adott területen meglévő érdeklődés és motiváció kiaknázása a társas kommunikáció fejlesztésében. Szintén nagy szerepe lehet a művészeti nevelésnek a szabadidő hasznos eltöltésében és a társas kapcsolódás lehetőségeinek bővítésében, az önkifejezésben.

A művészeti nevelés területén ugyanakkor számolnunk kell az autizmussal gyakran együtt járó típusos nehézségekkel is: azon gyermekek, fiatalok számára, akik túlérzékenyek a hallási modalitásban, kifejezetten stresszes lehet az ének-zene órákon való részvétel.

A grafomotoros ügyetlenség, a nyitott, kreativitást és önálló döntéseket igénylő feladatok megoldásának nehézsége, valamint az absztrakt szimbólumokkal kapcsolatos nehézségek akadályozhatják a részvételt a vizuális alkotásban. Szintén nehézséget okozhat egyeseknél az idegenkedés bizonyos anyagok, eszközök megérintésétől, az azokkal való manipuláció elutasítása.

A művészeti nevelés során is igen fontos az egyéni képességeknek és szükségleteknek megfelelő differenciálás, a részvételre való biztatás, a sikerélmény biztosítása.

7.8. Technológia: technika és tervezés, digitális kultúra

A digitális kultúra tantárgy tartalmának elsajátítása a tanulók erőssége lehet. Többletfigyelmet és az elvárások egyénre szabott csökkentését a társakkal való közös feladatmegoldásban, illetve a tanultak rugalmas, mindennapi alkalmazásában igényelnek a tanulók. A digitális kompetenciák elsajátítása és alkalmazása több szempontból is kiemelt szerepet kap az autizmus területén: a tantárgyi tartalmak elsajátítása digitális tananyagok beépítésével támogatandó, kiküszöbölve ezzel a társas helyzetekben rejlő nehézségeket. Az egyénre szabott autizmusspecifikus támogatások IKT-eszközökön lehetnek hozzáférhetőek (pl. augmentatív-alternatív kommunikáció, a tevékenységszervezést és az adaptív viselkedést támogató vizuális algoritmusok). A társas és kommunikációs nehézségek leküzdésében szintén hasznosak a digitális technológia nyújtotta lehetőségek. A munkavállalás és az önálló életvitel megalapozása szempontjából szintén kiemelt szerepe van a tantárgy tanulásának. Ugyanakkor az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók fokozottan veszélyeztetettek lehetnek: tevékenységrepertoárjuk és kapcsolataik beszűkülhetnek a túlzott eszközhasználat következtében. Társas naivitásuk megnehezíti az életkornak megfelelő felelős, biztonságos internethasználat kialakulását.

A technika és tervezés a kreativitásra és problémamegoldó gondolkodásra épít, melyek az autizmusban a típusos gyengeségek területei. Ugyanakkor a tantárgy előnye, hogy a komplex gyakorlati problémák megoldását cselekvés általi tanulás útján tapasztalhatják meg a tanulók, ami igen előnyös az autizmus spektrumzavarral küzdők számára. A tantárgy tartalmának elsajátítása

játítása és alkalmazása a felnőttkori önállóság szempontjából kiemelten fontos. Valamennyi évfolyamon és kerettantervi típusnál fontos, hogy a tanulók vizuális segítséget kapjanak a feladatok önálló, sikeres kivitelezése érdekében.

7.9. Testnevelés és egészségfejlesztés

A testnevelés és egészségfejlesztés kiemelt szerepet játszik az autizmus spektrumzavarral küzdő tanuló fejlődése szempontjából. A rendszeres mozgás segít a stressz csökkentésében, a nagy- és finommozgások, a mozgáskoordináció fejlődésében, a testi tudatosság fejlődésében, az egészségmegőrzésben. A sportban elért teljesítmények, eredmények pozitív hatással vannak a tanuló önértékelésére, önbecsülésére. Az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermekek mozgásfejlődése a tipikusan fejlődő kortársakéhoz képest jelentős elmaradást mutathat, ezért a teljesítménnyel kapcsolatos elvárásokat egyénre kell szabni. Jellemző az adott életkorban elvártnál gyengébb mozgáskoordinációs képesség. A testnevelésórákon való részvételt nehezíthetik a szenzoros ingerekre adott szokatlan válaszok (pl. tornateremben, uszodában a zajok, fények, szagok lehetnek az egyén számára extrém módon túlterhelők). A társas megértéssel kapcsolatos típusos nehézségek nehezíthetik a csapatsportokban való részvételt. A testnevelésórákon való sikeres részvétel biztosításában nagy szerepe van az egyénre szabott vizuális segítségnek (pl. vizuális időmérő, az aktivitások sorrendjét és mennyiségét jelző algoritmusok).

8. Az iskolai fejlesztés szakaszai

8.1. Az alapkú képzés első szakaszának (alsó tagozat: 1–4. évfolyam) feladatai

8.1.1. Óvoda–iskola átmenet

Az átmenetek az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermekek, tanulók számára különösen nehezek, számukra a változások, újdonságok megértése, elfogadása jelentős stresszt jelent. Az óvodából az iskolába való átmenet gondos előkészítést és a folyamatban részt vevő valamennyi szereplő szoros együttműködését kívánja meg. A folyamat tervezését-szervezését az autizmus spektrum pedagógiájában képzett gyógypedagógus végzi. A szülők bevonása és aktív részvétele nagyban elősegíti a zökkenőmentes átmenetet. Az óvodai és iskolai élet közötti eltéréseket, a várható újdonságokat, a napi rutin megváltozását a szülők is segítenek megérteni és elfogadni.

Hasznos egyénre szabott vizuális segítséget készíteni, mely tartalmazza azoknak a személyeknek, tevékenységeknek, elvárásoknak, tárgyaknak a listáját (fotókkal, rajzokkal illusztrálva), melyek nem változnak a tanulók életében, és azokat a személyeket, körülményeket, elvárásokat, melyek újak lesznek. A szülőknek fontos szerepük van a fogadó intézmény pontos informálásában a gyermek egyéni szükségleteiről.

Fontos, hogy az óvoda részletes tájékoztatást nyújtson az iskola számára a gyermekről a következő területeken:

- g) stressz megelőzésének és kezelésének stratégiái;
- h) szenzoros ingerekre adott reakció;

- i) szociális készségek, felnőttekkel és kortársakkal való együttműködés;
- j) érdeklődés és motiváció, tanulási stílus (beleértve az egyénre szabott jutalmazási rendszert);
- k) kommunikációértés és -használat (beleértve a használt AAK eszközt, ha van ilyen, és a használat módját);
- l) önkiszolgálás, önállóság (beleértve a szervezést-kivitelezést segítő vizuális stratégiákat, ha a gyermek használja azokat).

Az *iskolának* meg kell ismernie a gyermek egyéni szükségleteit, és fel kell készülnie a gyermek fogadására.

Amennyiben az intézmény még nem fogadott autizmus spektrumzavarral küzdő tanulót, szükséges a teljes iskolai közösség (fenntartó, kortársak, munkatársak, szülők) alapinformációkkal való ellátása. A gyermek egyéni szükségletei szerint adaptálni kell a fizikai környezetet és személyre szabottan biztosítani kell az autizmus-specifikus eszközök alkalmazását (pl. szenzoros védelem, napirend, egyénre szabott jutalmazási rendszer, kommunikációs eszköz). A gyermeket fogadó tanítókat segíteni kell az autizmus-specifikus szempontok megismerésében, alkalmazásában: a kommunikáció és beszédstílus adaptálása, vizuális stratégiák alkalmazása, stressz-megelőzés és -kezelés, a követelmények és feladatok egyéni differenciálása terén.

8.1.2. Az 1–4. évfolyam kiemelt céljai és nevelési-oktatási feladatai

Az 1–4. évfolyam, mint nevelési-oktatási szakasz, az iskolába lépő gyermek természetes kíváncsiságára és tanulás iránti vágyára épít, mely az autizmus spektrumán jellemzően sérült, ezért a célok és feladatok eléréséhez egyéni motivációs rendszer kialakítása szükséges. Egyes tanulóknál az automatizált alapkészségek eléréséhez tágabb időkeret biztosítása szükséges, pl. a sikeresen befejezett 1. évfolyam ismétlése.

Korai diagnózis esetén az autizmus-specifikus fejlesztés első szakasza egybeeshet a korai fejlesztés és az óvodai nevelés időszakával, de gyakran belenyúlik az alsó tagozat időszakába. Fő célja a habilitáció; a gyermek formális és informális felmérésének tapasztalataira alapozva egyénre szabott hosszú, közép- és rövid távú tervre épül.

Célja a gyermek/tanuló elemi beilleszkedési készségeinek, adaptív viselkedésének kialakítása. Ennek érdekében:

- a szociális/kommunikációs alapkészségek célzott fejlesztése;
- az autizmusból és a társuló fogyatékoságokból eredő fejlődési elmaradások lehetséges célirányos kompenzálása;
- az ismétlődő, sztereotip, helyzetnek nem megfelelő viselkedés kialakulásának megelőzése, illetve rendezése;
- a fogyatékoságspecifikus vizuális információhordozókkal segített környezet kialakítása, valamint az eszközök használatának elsajátítása, adaptív viselkedési formák, szokások kialakítása.

Fejlesztési területek:

a) Kommunikáció/szociális viselkedés

- Beszéd előtti, csecsemőkori kommunikáció elemeinek tanítása.
- Szociális kapcsolatteremtés elemeinek tanítása (pozitív megerősítéssel).
- Beszéd vagy – beszéd kialakulásának hiányában – augmentatív és alternatív eszközzel történő kommunikáció alkalmazásának tanítása.
- Tanítási helyzetben szükséges elemi szociális viselkedés kialakítása.
- Augmentatív és alternatív kommunikációs eszközök (nem kizárva pl. az írott nyelvet) használatának tanítása napi rutinokban, a gyermek életének valamennyi színterén.

b) Fejlődési funkcióelmaradások, önkiszolgálás

- Alapvető készségek kialakítása (étkezés, szobatisztaság, tisztálkodás, öltözködés).

c) Kognitív fejlesztés

- Elemi ismeretek, fogalmak.
- Elemi logikai műveletek és összefüggések tanítása.
- Szociális kognitív készségek fejlesztése.
- Egyszerű aktivitásformák kialakítása strukturált keretek között (pl. játék-, használati és taneszközök célszerű használata).
- Általánosítás képességének fejlesztése.
- Az elsajátított képességek önálló használatának tanítása.
- Az elsajátított képességek más összefüggésben való használata.
- Képességek alkalmazása más, elsősorban otthoni környezetben stb.

d) Viselkedésproblémák kezelése

- Viselkedésproblémák megelőzése.
- Alternatív viselkedések kialakítása.

8.2. Az alapfokú képzés második szakaszának (felső tagozat: 5–8. évfolyam) feladatai

8.2.1. Átmenet az alsó és felső tagozat között

Az alsó tagozatból a felső tagozatba való átmenet típusos nehézségekkel jár az autizmussal élő tanulók számára. Egyszerre több területen is megelőzni, kezelni szükséges a változások okozta stresszt: új tanárok kommunikációs stílusához és elvárásaihoz kell alkalmazkodni, új tantárgyak lépnek be, növekszik az önállósággal, szervezési készségekkel kapcsolatos követelmény.

Felső tagozaton a tantárgyi tartalom elvontabb, egyre több, nehezebb, kevésbé lehetséges a tevékenységbe ágyazott, közvetlen tapasztalaton alapuló tanulás.

Az autizmus spektrumán jellegzetesen gyengébb értő olvasás, a kommunikációs és nyelvi nehézségek és a grafomotoros gyengeség valamennyi belépő tantárgynál nehézséget okozhat.

A változások okozta stressz kezelésének nehézsége mellett megjelenhet a másság felismerése, megélése, a kortársakhoz való kapcsolódás nehézségének fokozódása.

Az átmenet támogatásának stratégiái:

- i) Az új tanárok felkészítése a tanuló fogadására.
- j) Kortárssegítő program működtetése.
- k) A tanuló felkészítése a változásokra a család bevonásával.
- l) Saját tanulási ütem és stílus jóváhagyása.
- m) Számítógép használatának engedélyezése kézírás helyett.
- n) Hosszabb időkeret biztosítása a feladatok megoldására.
- o) A tanulási feladatok strukturálása, pl. egyszerre egy probléma prezentálása.
- p) A képességeket meghaladó feladatok kerülése, sikerélmény biztosítása.

8.2.2. Az 5–8. évfolyam kiemelt céljai és nevelési-oktatási feladatai

Az adott nevelési-oktatási szakasz célja az elsajátított ismeretek bővítése és a változatos aktivitásokban való minél önállóbb részvétel iskolai, otthoni és egyéb iskolán kívüli környezetben.

Fejlesztési területek:

Az előző szakasz területei bővülnek az alábbiakkal:

- képességek szinten tartása az önállóság fejlesztésével;
- egészségmegőrzés, szexuális nevelés;
- a szociális-kommunikációs kompetencia fejlesztése, különös tekintettel a kortársakkal való kapcsolatteremtésre;
- énkép, önismeret fejlesztése;
- érzelmek megértésével és kifejezésével kapcsolatos tudás fejlesztése;
- spontán, funkcionális kommunikáció kiterjesztése;
- kognitív fejlesztés, különös tekintettel a problémamegoldó gondolkodásra;
- a mindennapi élettel kapcsolatos ismeretek bővítése;
- önellátás körének bővítése;

- munkára nevelés megalapozása.

8.3. A harmadik nevelési-oktatási szakasz (9–12. évfolyam) feladatai

8.3.1. Átmenet az alap- és középfokú nevelés-oktatás között

A középiskolába lépés jelentős stressz forrása lehet, mivel nagymértékben változik a mindennapi rutin, a szokásrend, az iskolába járás útvonala, az épület, a fizikai környezet. Új tantárgyak lépnek be, magasabb szintű elvárások jelennek meg az önállóság területén. Változnak a tanárok és a kortársak is. Ebben az életkori szakaszban megnő a kortársakkal való együttműködés, a kortárscsoportozás való tartozás jelentősége, ami a nehézségek markáns területe az autizmusban érintett tanulók számára.

Az átmenet támogatásának általános sémája:

- h) Információgyűjtés, -felmérés.
- i) Az átmenetben részt vevő team létrehozása (autizmussal élő fiatal, szülők, ellátó szakemberek, a fogadó hely közösségei).
- j) A befogadó hely bevonása.
- k) A környezet adaptálásának megtervezése.
- l) A kulcsfontosságú, tanítandó készségek, viselkedések tanulása, általánosítása.
- m) Az átmenet folyamatának megtervezése és kivitelezése.
- n) Utánkövetés.

Az átmenet támogatásának stratégiái a következők:

- e) Időben, legalább 1-2 évvel az intézményváltás előtt érdemes elkezdeni a tervezést, a továbbtanulási lehetőségek lehető legteljesebb feltárásával.
- f) A tervezés valamennyi partner bevonásával történjen, beleértve az autizmussal élő tanulót!
- g) Fontos a fogadó intézmény lehető legkorábbi bevonása, az intézményi közösségek felkészítése.
- h) A tervezés során a meglévő készségekre, erősségekre, preferenciákra érdemes építenünk, fontos elszakadni a deficitorientált szemlélettől.

8.3.2. A középfokú képzés kiemelt céljai és nevelési-oktatási feladatai

Az autizmus spektrum sokszínűsége következtében a középfokú képzés valamennyi intézménytípusában jelen vannak autizmussal élő tanulók.

Valamennyi intézménytípus esetében prioritást élvez a fiatalok pályaválasztásának előkészítése, támogatása, a felnőttkori önállóság és autonómia megalapozása.

A speciális érdeklődési kör megfelelő támogatással a későbbi munkavállalás alapja lehet, ezért át kell gondolni, hogy az milyen szakmákhoz kapcsolódhat.

A pályaválasztás szempontjából alapvető, hogy a tanuló tisztában legyen erősségeivel és nehézségeivel, vagyis a reálshoz közelítő énképpel, önismerettel rendelkezzen.

9. Differenciálás – egyéni tanulási utak – erősségek – fejlesztendő területek

A személyre szabott tanulás biztosítása, a tanuló fejlődését támogató multidiszciplináris team elérhetősége (szükség esetén gyermekpszichiáter, pszichológus, szociális szakember bevonása), az autizmusszempontú akadálymentesítés, az adaptált tananyag, a differenciált tanulás-szervezési módok alkalmazása egyaránt szükséges az iskolai kudarc megelőzése és a tanuló fejlődésének biztosítása szempontjából.

9.1. Erősségek, tehetséggondozás

Az autizmus területén a tehetséggondozás gyakran ugyanolyan fontos feladat, mint a fogyatékosságból fakadó nehézségek kompenzálása. Az autizmussal élő tanulók egyes esetekben olyan képességeket mutathatnak, melyek valóban kiemelkedők. Gyakrabban azonban csak az általános fejlődési elmaradáshoz képest jobbak a képességek valamely területen. A fejlesztési elvekben foglaltaknak megfelelően nem törekedhetünk a kiemelkedő képességek egyoldalú fejlesztésére, hiszen ezzel önmagában nem segítenénk elő a felnőttkori adaptációt.

A pedagógusok általános feladata e téren sokrétű: meg kell próbálniuk a jó/kiemelkedő képességeket a későbbi sikeres adaptáció szolgálatába állítani, a speciális érdeklődést a gyermek, fiatal motiválására használni. Segíteniük kell abban is, hogy a családok megértsék az autizmus következményeként kialakult fejlődésmentes sajátosságait. Így érhető el, hogy a családok reális célokat tűzzenek ki a gyermek jövőjével kapcsolatban. Emellett fontos feladat a kiemelkedő képességek felismerése és gondozása. A tehetséggondozás folyamatában nagyon fontos meglátni a különlegest, a speciális adottságot a tehetséges gyermekben, bármilyen területen nyilvánul is az meg. Az egyénileg szervezett tehetséggondozással a kiemelkedő képességek fejleszthetők, és a felnőttkori munka, valamint az örömteli szabadidős tevékenységek alapjául szolgálhatnak.

9.2. Fejlesztendő területek

9.2.1. Szociális kommunikáció

Az autizmus spektrumán érintett tanulóknál minden esetben, az intézményrendszer bármely típusában szükséges a szociális-kommunikációs készségek direkt módszerekkel történő, explicit tanítása és a társas megértés fejlesztése. A tanítás céljait, módszereit és eszközrendszerét az egyéni felmérések alapján kell meghatározni és a tanítás eredményét folyamatosan monitorozni szükséges.

9.2.2. Önállóság és autonómia

Az autizmusra jellemző nehézségek kompenzálása érdekében prioritást kap az önállóság kialakulásának támogatása az élet minden területén, szoros együttműködésben a családdal. Az

önállóság eléréséhez egyrészt a megfelelő, egyénre szabott sérülésspecifikus eszközrendszer biztosítása szükséges (pl. egyénre szabott vizuális algoritmusok), másrészt megfelelő tanulási helyzeteket kell biztosítani a tanuló számára.

9.2.3. Adaptív viselkedés támogatása

A tanulók számos olyan viselkedést, magatartásformát mutathatnak, melyet a környezet nem kívánatosnak minősít, tilt, esetleg csupán szociálisan furcsának tart. Ezen viselkedések között előfordulnak veszélyes, destruktív, agresszív vagy önkárosító megnyilvánulások, de ide sorolhatjuk a beilleszkedést nehezítő sztereotip viselkedéseket vagy a szélsőséges passzivitást is. A beilleszkedési nehézségeket eredményező viselkedések háttérében sokféle ok állhat. Ezek közül a leggyakoribbak: kommunikációs nehézségek, fokozott érzékenység bizonyos környezeti ingerekkel szemben, a szociális megértés hiánya, változások megértésével, elfogadásával kapcsolatos nehézségek stb. A pedagógusok feladata, hogy a családdal egyetértésben rangsorolják a nem kívánatos viselkedéseket súlyosság és fontosság szempontjából, majd megoldási stratégiát dolgozzanak ki. Szükség esetén a folyamatba bevonandó pszichológus és pszichiáter is. A beilleszkedési, magatartási nehézségek és azok okai rendkívül változatosak az autizmusban, ezért egyéni felmérés és egyénre szabott stratégiák alkalmazása szükséges. A beavatkozás tervezése mindig a nem kívánatos viselkedés pontos meghatározásán és konkrét tartalmú, pontos jegyzőkönyvezésén alapul. Az alkalmazott stratégiák alapja a viselkedés- és kognitív terápia. A sikeres beavatkozás egyik feltétele, hogy adott viselkedés kezelése során a környezet egységes reakciókat adjon.

A leggyakrabban alkalmazott stratégiák:

- Erőszakmentes konfliktuskezelő technikák tanítása.
- A problémás viselkedés megelőzése.
- A kívánatos viselkedések pozitív megerősítése.
- Új készség fejlesztése, megfelelő alternatív viselkedés tanítása.
- Hatékony kommunikációs stratégiák kialakítása.
- Kognitív-viselkedéses stratégiák (pl. képes, ill. írott forgatókönyvek a megfelelő viselkedés szervezéséhez).

10. Értékelés, célok, tanulási eredmény

A Nat-ban megjelölt célok elérésében az autizmus változatos spektrumának megfelelően igen nagy egyéni eltérések lehetnek. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulókra jellemző típusosan egyenetlen, ún. „csipkézett” képességprofil miatt egy tanulási területen belül is előfordulhatnak szélsőségesen eltérő teljesítmények. Az intuitív társas megértést és rugalmas gondolkodást kívánó célok elérése jóval hosszabb időt vehet igénybe a kortársakhoz képest, vagy módosítva érhetők el.

A tanulási eredmény értékelésénél elsősorban a tanuló önmagához mért fejlődését kell figyelembe venni, valamint azt, hogy a megszerzett tudást képes-e önállóan, rugalmasan, élethelyzetekben alkalmazni.

A mérés, értékelés és minősítés alapfunkciója az autizmussal élő tanulóknál alapvetően módosul. A mérések elsősorban diagnosztikus jellegűek. Tájékoztatnak a gyermek állapotáról, mérik a fejlesztés, nevelés-oktatás eredményességét, meghatározzák annak további irányát.

Az érdemjegyekkel történő visszajelzés mellett javasolt egyénre szabott, szöveges fejlesztő értékelést alkalmazni.

A tanulók elért teljesítménye ritkán tudatos törekvés eredménye. A teljesítmény sokszor a természetes érsnek, a jól szervezett környezetnek, a tudatosan és lépésről lépésre megtervezett pedagógiai beavatkozásnak, a jól működő motivációs bázisnak köszönhető. Autizmus-specifikus probléma, hogy az értékelés-minősítés közösségi megegyezésen alapuló, elvont szociális elvárásokat tartalmazó formája a tanulók számára nem feltétlenül motiváló és információértékű. A konkrét, azonnali és folyamatos visszajelzés jól érthető, informatív, ezért az egyéni képességeknek megfelelő szintű értékelési rendszer hatékony az önértékelés, önkontroll kialakításában.

A visszajelzés legyen pozitív tartalmú, továbbá fogalmazódjon meg a tanuló számára, hogy miként lehetne sikeresebb! Az értékelésnél és minősítésnél minden esetben az a legfontosabb szempont, hogy a tanuló önállóbbá vált-e, és hogy milyen mértékben képes ismereteit alkalmazni a mindennapi életben. Ennek mérésére az informális pedagógiai felmérések különböző típusai szolgálnak.

Mivel az autizmusban éppen azok a készségek, képességek sérülnek, amelyeket a magatartás és szorgalom értékelése és minősítése során figyelembe kell venni, javasolt, hogy autizmus diagnózis esetén a tanulók kapjanak felmentést a minősítés alól.

11. Állapotmegismerés – szakértői vélemény

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanuló iskolai ellátásának, rehabilitációs, fejlesztésének alapja a szakértői vélemény.

A szakértői vélemény tartalmazza a vizsgálat célját, előzményeit, a diagnózist/diagnózisokat és a komplex szakértői vizsgálat eredményeit, megállapításait.

A szakértői véleményeken szereplő, az autizmus spektrumába tartozó diagnózisok a következők lehetnek: pervazív fejlődési zavar, gyermekkori autizmus, Asperger-szindróma, egyéb pervazív fejlődési zavar, másként nem meghatározott pervazív fejlődési zavar.

A szakértői vélemény javaslatot tartalmaz azzal kapcsolatban, hogy a tanuló együttnevelés vagy különnevelés keretében folytassa-e a tanulmányokat, valamint hogy tankötelezettségét iskolába járással vagy magántanulói jogviszony keretében teljesítse-e.

A szakértői vélemény kitér a szakemberszükségletre, a rehabilitációra vonatkozó időkeretre, valamint az egyéni mentesítésekre.

A szakértői vélemény tartalmazza továbbá a rehabilitációs javaslatot, mely általában a fejlesztés fő irányait, területeit jelöli ki hosszabb távra. Ezeket az irányokat a tanulót ellátó szakembereknek a részletes pedagógiai felmérést követően konkrét célokra kell bontaniuk.

Az egyéni fejlesztési tervet megalapozó legfontosabb felmérések autizmus spektrumzavar esetében a következők: intellektuális képességek felmérése, a kommunikáció, a nyelvi és beszédképességek felmérése, az adaptív funkciók felmérése, az egészségi állapot felmérése.

A szakértői véleményben meghatározott átfogó célokhoz, fejlesztendő területekhez a következő részterületek informális felmérése alapján tűzhetők ki konkrét, mérhető, operacionalizált célok:

- a motiváció lehetőségei,
- a szimbólumértés szintje,
- szenzoros reakciók,
- kommunikációértés és -használat, kommunikációs funkciók,
- szociális készségek,
- kognitív készségek,
- mozgás: finommotoros és nagymotoros készségek,
- szabadidős készségek (önálló és társas),
- önkiszolgálás, önállóság és rugalmasság a mindennapokban.

Az egyes részterületek felmérését a gyermek, tanuló ellátását végző intézményben a gyógy-pedagógus végzi, a szakvélemény ezekre általában nem tér ki. A szakvélemény szerinti ellátáshoz azonban szükség van a részletes pedagógiai felmérésre.

12. Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció és rehabilitáció céljai és feladatai az iskolai nevelés minden szakaszában folyamatosan jelen vannak, és elsősorban egyéni, kisebb részben kiscsoportos formában valósíthatók meg. Módszertanilag az autizmus-specifikus módszerek és eszközök alkalmazása mellett kognitív viselkedésterápia, intenzív gyógy-pedagógiai fejlesztés, gyógytestnevelés alkalmazása szükséges. Tartalmilag a hiányzó készségek, a másodlagos fejlődési elmaradás, a másodlagos viselkedésproblémák és tünetek speciális módszerekkel való habilitációs és rehabilitációs célú kezelését soroljuk ide, a következő területeken:

- elemi szociális-kommunikációs készségek;
- viselkedésproblémák (dührohamok, auto- és heteroagresszió, sztereotip viselkedések stb.);
- figyelem, emlékezet, utánzás, problémamegoldó gondolkodás, énkép, önismeret;
- érzékszervek és testhasználat, nagy- és finommozgások, testtartás, izomhypotonia korrigálása;
- elmaradt pszichoszomatikus elemi funkciók;
- önkiszolgálás, önellátás;

- saját speciális segédeszközök mindennapi helyzetekben való rutinszerű használata;
- lakókörnyezetben való közlekedés, tájékozódás, élethelyzetek begyakorlása;
- szociális tapasztalatszerzés, társas kapcsolatok formáinak kialakítása;
- iskolában, munkahelyen munkavállalóként, illetve hivatalos helyen való viselkedés szabályainak elsajátítása;
- a halmozottan fogyatékos tanulók speciális ellátása.

13. Együttműködés a családdal és más partnerekkel

A családdal és más partnerekkel való szoros partneri együttműködés az autizmus-specifikus ellátás alapja. Fontos, hogy a családtagok és az ellátásban részt vevő szakemberek kölcsönösen informálják egymást a tanuló fejlődésével kapcsolatban, és támogassák egymást a közös célok elérésében. A szülők és családtagok nélkülözhetetlen információkkal szolgálnak az autista tanuló egyedi fejlődéséről, motivációjáról, kommunikációs és tanulási stílusáról, ezért a sikeres szakmai munka elképzelhetetlen a család bevonása nélkül. A szakembereknek tudatában kell lenniük, hogy a családtagok tartós stresszt élhetnek át, ezért különösen fontos irányukban az empátikus, támogató attitűd. Ideális esetben a tanuló fejlődésének támogatására team alakul, melyben helyet kap minden olyan családtag és szakember, aki szerepet játszik az egyéni fejlesztési célok elérésében, így természetesen tagja maga a tanuló is. A team lehetséges tagjai: a tanuló, a családtagok, a tanuló pedagógusai, utazó gyógypedagógus, utazó konduktor, (gyógy)pedagógiai asszisztens, az előző vagy következő ellátó intézmény szakemberei, gyermekpszichiáter, pszichológus, esetenként szociális szakember. A szoros együttműködés a felső tagozatban és a középiskola évei alatt is szükséges, többek között azért, mert az autista tanulók gyakran kevésbé osztják meg környezetükkel élményeiket, tapasztalataikat, problémáikat. A szülők, családtagok számára kiemelkedően fontos, hogy folyamatosan információkat kapjanak a tanuló fejlődéséről, teljesítményéről. Kívánatos, hogy a szakemberek kiemeljék a pozitív eredményeket az esetleg eltérő viselkedések és teljesítmények mellett, és segítsenek a reális jövőkép kialakításában. Az összehangolt nevelési célok, a következetes elvárások, a tanuló viselkedésének és teljesítményének közös értékelése nagymértékben hozzájárul a felnőttkorra való sikeres felkészüléshez.

A tantárgyak rendszere és óraszámok

Tantárgyak	évfolyam							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Olvasás-írás előkészítése	3	3	0	0	0	0	0	0
Olvasás-írás elemei	0	0	4	4	4	4	4	4
Környezetismeret	3	3	3	4	4	4	0	0

Környezet - és egészségvédelem	0	0	0	0	0	0	3	3
Számolásmérés előkészítése	2	2	0	0	0	0	0	0
Számolásmérés elemei	0	0	4	4	4	3	3	3
Önkiszolgálás	3	3	3	0	0	0	0	0
Életviteli és gondozási ismeretek	0	0	0	3	4	5	7	7
Ábrázolásalakítás	2	2	2	2	2	2	3	3
Ének-zene	2	2	2	2	2	2	2	2
Játékra nevelés	2	2	2	0	0	0	0	0
Mozgásnevelés	3	3	3	3	3	3	0	0
Testnevelés	0	0	0	0	0	0	3	3
Informatika	0	0	1	1	1	1	2	2
Kötelező óraszám	20	20	22	23	24	25	27	27

a.) Kötelező tantárgyak

b.) Pedagógiai és egészségügyi célú habilitáció

A pedagógiai célú habilitációra való törekvés beépül valamennyi tantárgy tananyagába és átszövi az egész napos pedagógiai tevékenységet.

Az autizmussal élő gyermekek típusos nehézségei, s az ezekből fakadó sajátos oktatásnevelési feladatok szükségessé teszik azonban, hogy a habilitáció önálló fejlesztő programokban is megjelenjen az "A" és "B" változat szerint tanulók esetében egyaránt, az alábbi elnevezéssel:

Tér- idő szervezése

Társas viselkedés fejlesztése

"Babzsák"

c.) Tanórán kívüli tevékenységek

A tanulók számára csak a strukturált foglalkozások jelenthetnek szükségleteiknek megfelelő ellátást. Ilyen szervezett formában jelenhetnek meg a szülők igényeinek megfelelően a fenntartó által biztosított napközis ellátás órái. A szervezési formák közül – a személyi feltételektől függően – az egyéni foglalkozások lehető legnagyobb arányára kell törekedni.

Az egyéni tervek összeállításakor a pedagógusok döntenek arról, hogy mely tanórán kívüli tevékenységekben vesznek a tanulók részt.

Valamennyi tanuló számára ajánlott foglalkozás:

- Szervezett szabadidő

- Differenciáltan tervezhető:
- Zene
- Műhelymunka (pl. rajz, festés, fotó, batikolás)
- Számítógépes ismeretek
- Gyógytestnevelés, sport

A fejlesztési területek megjelenése a tantárgyak és fejlesztő programok rendszerében

	szociális képességek	kommunikációs képességek	kognitív képességek	szenzomotoros képességek	pszichoszomatikus funkciók
Olvasás-írás előkészítése	X	X	X	X	
Olvasás-írás elemei	X	X	X	X	
Környezetismeret	X	X	X	X	
Társadalmi ismeretek és gyakorlatok	X	X	X	X	
Számolás-mérés előkészítése	X	X	X	X	
Számolás-mérés elemei	X	X	X	X	
Önkiszolgálás	X	X	X	X	X
Ábrázolás- alakítás	X	X	X	X	
Ének-zene	X	X	X	X	
Játékra nevelés	X	X	X	X	
Mozgásnevelés	X	X	X	X	X
Testnevelés	X	X	X	X	

Informatika	X	X	X	X	
Életvitel	X	X	X	X	X

Óraterv: időkeretek, óraszámok

Az autizmussal élő gyermekek iskolai csoportjai a gyakorlatban elsődlegesen "A" és "B" változatok szerint, ezen belül pedig pedagógiai szakaszonként szerveződnek. A gyermekek rossz prognosztizálható haladási tempója miatt a tanulócsoporthoz évfolyam-összetétele előre nem látható. Az adott tanévre - csoportjaik számának és évfolyam-összetételének figyelembe vételével - az iskolák maguk készítik el óraterveiket.

A gyermekek számára speciális szükségleteiknek megfelelően egyénre szabott napirend készül, melyben az órák egyéni illetve kiscsoportos, önálló vagy irányított foglalkozások formájában szerepelnek. Az egyes tantárgyakra, foglalkozásokra rendelkezésre álló órakeret a tanuló napirendjében jelenik meg.

Mérés és értékelés

A mérés és értékelés formái, a magasabb évfolyamba lépés

Feltételei

A mérés, értékelés és minősítés alapfunkciója az autizmussal élő tanulóknál eltér attól, amely az oktatásban megszokott. A mérések elsősorban diagnosztikus jellegűek. Tájékoztatnak a gyermek állapotáról, mérik a fejlesztés eredményességét, meghatározzák annak további irányát. Az értékelés és minősítés a tananyagban való előrehaladásról szolgál tájékoztatással, elsősorban a szülők számára. A tanulók énképük és önismeretük fejlesztése érdekében szembe-síthetők elért konkrét eredményeikkel. Ez különösen akkor hasznos, ha nincsenek tudatában annak, hogy milyen készségeik és ismereteik vannak. Ugyanakkor a gyermekek elért teljesítménye ritkán tudatos törekvés eredménye, megjelenésük sokszor a természetes érésnek, a jól szervezett környezetnek, tudatosan és lépésről lépésre megtervezett pedagógiai beavatkozásnak, a jól működő motivációs bázisnak köszönhető. Sérülés-specifikus probléma, hogy az értékelés-minősítés közösségi megegyezésen alapuló, elvont szociális elvárásokat tartalmazó formája számukra nem motiváló és információértékű. A konkrét, azonnali és folyamatos visszajelzés viszont jól érthető, informatív, ezért az egyéni képességeknek megfelelő szintű értékelési rendszer hatékony az önértékelés, önkontroll kialakításában. A visszajelzés lehetőleg pozitív tartalmú legyen, fogalmazódjon meg a tanuló számára, hogy miként lehetne sikere-sebb.

Az értékelésnél minden esetben az a legfontosabb szempont, hogy a gyermek önállóbbá váltsa, és hogy milyen mértékben képes ismereteit alkalmazni. Ennek mérésére az informális pedagógiai felmérések különböző típusai szolgálnak (pl. Fejlődési Kérdőív, megfigyelés).

Az "A" és a "B" változatban szöveges értékelést kell készíteni a tanulók teljesítményének minősítésére, félévkor és a tanév végén, mind a 8 évfolyamon. Az 1. évfolyamon az "A" és "B" változat tartalma ugyanaz, és az itt nyújtott teljesítmény alapján dönthető el, hogy a gyermek melyik változat szerint halad tovább. Ezt a tanulócsoportok heterogenitása, az egyenetlen képességprofil, a sajátos oktatási tartalom és az egyéni fejlesztési program teszi szükségessé.

A minősítés lehetséges fokozatai az első hat évfolyamon:

sokat fejlődött

fejlődött

részterületen fejlődött

változatlan

hanyatlott

A fokozatok a legutolsó minősítéshez viszonyított állapotot, valamint a tantárgyi tantervekben meghatározott tartalmak elsajátításának mértékét tükrözik.

A szöveges értékelés mellett a 7. évfolyamtól kezdődően megjelenik a törvény által előírt érdemjeggyel történő minősítés is a következő módon:

Jeles az, aki: sokat fejlődött, a minimális teljesítményeknél sokkal többet teljesített

Jó az, aki: fejlődött, a minimális teljesítményeknél többet teljesített

Közepes az, aki: részterületen fejlődött, a minimális teljesítmények teljesítésével

Elégséges az, aki nem fejlődött, de a minimális teljesítményeket teljesítette

Elégtelen az, aki: nem fejlődött, vagy hanyatlott, a minimális teljesítményeket nem teljesítette

A tanuló az iskola magasabb évfolyamába akkor léphet, ha az adott évfolyamra előírt minimális teljesítményeket elérte. Önállóan tekintendő a gyermek teljesítménye akkor is, ha valamely vizuális segédeszköz alkalmazásával éri azt el. A bizonyítványban megfelelő szöveges értékelés mellett minden esetben a gyermek adott félévi előmenetelét tartalmazó részletes pedagógiai jellemzésben kell összefoglalni a fejlesztés tartalmát és eredményeit.

A magatartás és szorgalom értékelésének formája, minimális

Teljesítményei

Az autizmussal élő tanulók számára az iskolai normák, elvárások felismerése és alkalmazása - sérülésükből fakadóan - akadályozott. A magatartás és a szorgalom értékelésének törvénybeli kötelezettsége csak sajátos tartalommal valósulhat meg.

A magatartás és szorgalom félévi illetve év végi minősítése szövegesen történik, a 6. évfolyamtól a törvény által előírt formában.

Magatartás alatt értjük a gyermek adaptív viselkedésének, környezetéhez való alkalmazkodó képességének szintjét, önkontrolljának mértékét.

Kiváló az, aki: a megadott, tanult viselkedési szabályokat betartja.

Jó az, aki: a megadott viselkedési szabályokat felnőtt segítségével képes betartani.

Változó az, aki: alkalmanként segítséggel sem tartja be a tanult viselkedési szabályokat, ilyenkor inadaptív viselkedést mutat (pl. hipermotilitás, passzivitás, sztereotip viselkedés, esetleg agresszió, autoagresszió).

Gyenge az, aki: gyakran autoagresszív, agresszív, vagy egyéb súlyos viselkedésproblémát mutat (pl. szökés). Önmagát, környezetét súlyosan veszélyezteti.

Szorgalom fogalmával jellemezzük, minősítjük a gyermek motiválhatóságát, aktivitásának, aktivizálhatóságának mértékét.

Kiváló az, aki: bizonyos tanult aktivitásokat önként, külső motiváció nélkül is elvégez, teljesítménye egyenletes.

Jó az, aki: biztos motivációs bázissal rendelkezik, teljesítménye egyenletes.

Változó az, aki: csak bizonyos körülmények között aktivizálható.

Hanyag az, aki: nem aktív, nem motivált, csak teljes irányítással képes elvégezni

Mivel az autizmusban éppen azok a készségek, képességek sérülnek, amelyeket a magatartás és szorgalom értékelése és minősítése során figyelembe kell venni, ezért javasoljuk, hogy autizmus diagnózis esetén a tanulók kapjanak felmentést a minősítés alól.

A taneszközök kiválasztásának elvei

A tanulók számára a speciális szükségleteknek megfelelően egyénre szabottan kell megválasztani a tankönyveket és a taneszközöket. Az ép és a fogyatékos tanulók számára készült taneszközök, tankönyvek egyaránt felhasználhatóak. A tankönyvek, munkafüzetek, egyéb se-

gédletek legyenek konkrét tartalmúak, jól variálhatóak, áttekinthetőek, tartalmazzanak minél több valóság-hű képet. Szükségessé válhat, hogy a pedagógusok saját kezűleg készítsék el a taneszközöket. Az egyes tantárgyak tanítása során a mindennapi életben előforduló valóságos tárgyakat kell használni. Fontos szempont, hogy az alkalmazott eszközök biztonságosak legyenek.

Tantárgyi tantervek

Játékra nevelés

A tantárgy tanításának célja:

A gyermek alkalmazkodó képességének, kommunikációs készségének fejlesztése. A játék folyamán egyre jobban ismerjék meg környezetüket, a tárgyakat, jelenségeket, alakuljon kapcsolatuk társaikkal és a felnőttekkel. Tanulják meg a játéktárgyakat adekvát módon használni, vigyázzanak rájuk, és tartsák rendben azokat. Erősítse és mélyítse a többi tantárgy során kialakított készségeket és képességeket.

A tantárgy tanításának feladatai:

Változatos foglalkozásokkal fejlessze a tanulók alkalmazkodó képességét. Biztosítson lehetőséget arra, hogy elsajátítsák a játéktevékenységek szabályait, és gyakorolják azok betartását. Járuljon hozzá a szabadidő adekvát módon való eltöltéséhez. Nyújtson segítséget a többi tantárgy és fejlesztési terület, cél - és feladatrendszerének megvalósításához.

E tantárgyban az "A" és "B" változat tartalma ugyanaz, a gyermeket képességeitől függően vonjuk be a különböző aktivitásokba. Minimális teljesítményt csak a 3. évfolyam végén határozzunk meg, mely szintén azonos az "A" és "B" változat esetében.

A tantárgy témakörei:

- gyakorlójáték
- konstrukciós játék
- didaktikus játék
- szabályjáték
- spontán játék
- szabadban játszható játékok

A kerettantervben szereplő témakörök közül a szerepjátékot elhagytuk, mert az autizmussal élő gyermekek speciális sérülése következtében spontán szerepjáték nem jelenik meg, és tanítás során ezek pótlására az esetek többségében nincs remény. A többi témakör tartalmában

minimális változtatást hajtottunk végre az autizmussal élő gyermekek speciális szükségleteit figyelembe véve.

1. évfolyam

Gyakorló játék

Tartalom:

Zajkeltő játékok: irányítás nélkül játszanak, majd segítséggel, utánzással végeznek különböző cselekvéseket: csengettyű megszólaltatása, fa rudak összeütögetése. Tárgyak kapcsolatba hozása egymással: együttműködéssel a dobozok, vödörök megtöltése, kiürítése. Segítséggel tárgyak rögzített rúdra gyűjtése szabadon. Segítséggel gyöngyfűzés szabadon (nagy méretű gyöngyökkel). Húzó játékok használata, autók tologatása segítséggel. Szappanbuborék fúvása együttműködéssel. Labdázás segítséggel: ismerkedés a labdával (gurigázás, eldobás) Játék babákkal, segítséggel, irányítással.

Konstruktív játék

Tartalom:

Építés fakockával, duplóval, legóval segítséggel.

Didaktikus játék

Tartalom:

Tárgyak válogatása egy szempont szerint segítséggel (forma, szín, nagyság). Zenehallgatás irányítással. Figyelemfejlesztő játékok segítséggel (képes lottó, képes dominó, forma puzzle, kétfelé vágott képek összerakása, memória, stb.). Kontaktusfejlesztő játékok együttműködéssel (térden lovagoltatás, összetapsolás, "kerekecske-gombocska"). Képeskönyvek nézegetése segítséggel (lapozgatás, személyek, tárgyak felismerése, megnevezéssel).

Szabályjáték

Tartalom:

Mozgásos játékok együttműködéssel. Elemi szabályjáték segítséggel (sorra kerülés)

Spontán játék

Tartalom:

Szabadon választott játék tárgyakkal segítségnyújtás mellett.

Szabadon játszható játékok

Tartalom:

Szabadtéri foglalkozási eszközök kipróbálása.

2. évfolyam

Gyakorló játék

Tartalom:

Tárgyak kapcsolatba hozása egymással segítséggel: Montessori-torony felfűzése, Montessori-kockák, - hordók felrakása. Gyöngyfűzés irányítással két szempont szerint. Labdázás: dobálás, gurigázás.

Konstruktív játék

Tartalom:

Segítséggel, majd irányítással építés fakockával, legóval függőleges és vízszintes irányban (torony, vonat).

Didaktikus játék

Tartalom:

Tárgyak válogatása segítséggel 2 szempont szerint. Zenehallgatás segítséggel. Figyelemfejlesztő játékok (képek egyeztetése, képes lottó, képes dominó, stb.). 2-3 részre vágott képek összerakása. Hiány felismerése segítséggel. Érzékelő játékok segítséggel.

Szabályjáték

Tartalom:

Segítséggel karikadobáló, kugli - játékszabályok betartásával. Egyszerű társasjáték. Labdázás, célba dobálás, egyszerű versenyjáték segítséggel.

Spontán játék

Tartalom:

Irányítással, a kirakott játékok közül szabadon választva.

Szabadban játszható játékok

Tartalom:

Játszóteri játékok (mászóka, hinta, homokozó, stb.) irányítással. Minden játék, ami szabadban játszható.

3. évfolyam

Gyakorló játék

Tartalom:

Montessori - jellegű játékok irányítással. Segítséggel labdázás: falhoz ütögetés, elkapás. Segítséggel autók húzogatása, tologatása, ismerkedés a lendkerekes autóval.

Konstruktív játék

Tartalom:

Építés kockával, legóval (ház, vár, alagút) irányítással. Segítséggel, irányítással mozaikkirakás (sorritmusok balról jobbra).

Didaktikus játék

Tartalom:

Tárgyak válogatása több szempont szerint. Többfelé (3-4-be) vágott képek összerakása segítséggel. Segítséggel képes lottó, képes dominó, puzzle kirakására.

Szabályjáték

Tartalom:

Az eddig tanult össze szabályjáték ismétlése irányítással. Társasjátékok.

Spontán játék

Tartalom:

Az eddig tanult játékok közül (irányítással, önállóan).

Szabadban játszható játékok

Tartalom:

Irányítással, a játszótéri játékokkal, a természet kínálta játékokkal.

Télen: hógolyózás, szánkózás.

Minimális teljesítmény, 1.-3. évfolyamon:

Vegyen részt a játékfoglalkozásokon, próbálkozzon meg a tartalomban megjelölt aktivitásokkal, ismerjen meg néhány játéktárgyat és segítséggel tudja azokat használni. Egy tevékenységben mutasson fejlődést. A didaktikus játékokban működjön együtt. A tanult játékokat keves segítséggel tudja használni, a játék során a szabályokat irányítással tartsa be. Figyelme, képességeitől függően minél hosszabb időre legyen leköthető játéktevékenységgel.

Váljon szokásává, vagy igyekezzen a játék végeztével az eredeti állapotot helyreállítani.

A megismert játékokat a szabadidejében is tudja a tanult módon játszani.

5. 2. 1. Olvasás-írás előkészítése

5. 2. 2. Olvasás-írás elemei

A tanulóknál az alapsérülés miatt, az átlagos fejlődésmenetű gyermekekkel ellentétben nem alakulnak ki a spontán és rugalmas kommunikációs készségek, nem tanulnak önállóan a nyelviileg gazdag környezetben. **A számukra készített tanterv egyik fő területe a kommunikáció tanítása, mely átszövi a nevelési-oktatási folyamat egészét.** A kommunikáció tanításának cél-és feladatrendszere tantervünk erre vonatkozó fejezetében található bővebben kifejtve. A tantárgy tanításának célja a kommunikáció fejlesztéséhez szükséges nyelvi alapok megteremtése.

A tantárgy tanításának feladata a hiányzó nyelvi készségek specifikus módszerekkel való kompenzálása és kialakítása. Minden nyelvtanítási helyzetben cél a nyelvtani szerkezetek kommunikációs célú használata, nem ezek elszigetelt produkciója.

Az olvasás tanításának elsődleges feladata a környező világban előforduló írott információk alapján való tájékozódás kialakítása. Az olvasmányok tartalma lehetőséget nyújt alapvető ismeretek szerzésére, elemzésük fejleszti a nyelvi kifejezést.

Az írás tanításának feladata a tanult nyelvtani, nyelvhelyességi, helyesírási ismereteknek megfelelő szövegalkotás és a személyesen átélt események felidézésének segítése.

Az olvasás-írás technikájának kialakítása

Tekintettel a tanulók kommunikációs nehézségeire, olyan olvasástanítási módszert ajánlunk, mely kezdettől fogva lehetővé teszi az olvasottak megértését. A tanuló egyéni fejlődési tem-

pója határozza meg, hogy már néhány szóképfelismerése után tanítjuk-e a betűket (szintetikus módszer globális elő-programmal), vagy a teljes szóképfelismerés megtanítása után (globális módszer). A szóképfelismerés javasolt tartalma:

1. melléknevek: színek
2. főnevek: napirendi kártyák, játékok, használati tárgyak, saját neve, néhány családtag és tanárok neve
3. igék: mindennapos tevékenységek

A tanulókkal nem olvastatunk szótagokat, a betűösszevonást csak szavakon gyakoroltatjuk.

Az autista tanulókat jellemző kommunikációs sérülés miatt nem követeljük meg a gyermektől, hogy interpretáló funkcióval - a tempó, a hangerő, a hangsúly, a hanglejtés és az értelmi szünettartás megfelelő alkalmazásával - olvassa hangosan a szöveget.

Az írást késleltetve tanítjuk. A tanuló szem-kéz koordinációját, finommotorikai és kognitív fejlettségét figyelembe véve a pedagógus dönti el egyéni elbírálás alapján, hogy melyik írástechnikát tanítja. Ha a kézirás technikailag nehezen kivitelezhető, a számítógép (3. évfolyamtól), esetleg írógép használata marad az írásban való kommunikáció eszköze a tanuló számára.

A szövegértő olvasás kialakítása

Az autista tanulókat a beszédhasználat és beszédértés alacsony foka jellemzi. Olvasási készségük viszont gyakran meghaladja megértési szintjüket (hyperlexia), ezért fokozott figyelmet kell fordítani a szövegértő olvasás kialakítására, a *Tartalom* megfelelő kiválasztásával és a megértés folyamatos ellenőrzésével.

Kezdetben csak olyan szövegek megértésére képes a gyermek, amelyek új információt nem hordoznak, közvetlenül kapcsolódnak a gyermek személyes világához. Az olvasmányok típusai ezen a szinten:

- róla és a közvetlen környezetében lévő személyekről szóló olvasmányok
- személyesen átélt eseményekről szóló olvasmányok

Egy későbbi fázisban már olyan olvasmányok megértésére is képes a tanuló, melyek még mindig szorosan kapcsolódnak személyes világához, de a szöveg már nem róla szól, bár vele is megtörténhetett volna; majd fokozatosan kiterjed az őt körülvevő világra. Az olvasmányok típusa ezen a szinten:

- "igaz történetek"
- tankönyvi ismeretterjesztő olvasmányok élőlényekről, tárgyakról
- újságok egyes részletei (pl.: időjárás-jelentés)
- szociális történetek

A tanulók többsége nem jut el arra a szintre, hogy irodalmi jellegű olvasmányokat megértse. Számítani kell arra, hogy a megértés színvonala sokkal alacsonyabb, mint beszédprodukciónk. Ezért a megértés ellenőrzésére, az olvasottak megbeszélésére fokozott figyelmet kell fordítani. A javasolt irodalom: valós tartalmú, jelenkorban játszódó, egyszerű szerkezetű ifjúsági regények, novellák.

A szövegértés ellenőrzésének lehetőségei:

- a szöveg tartalmának megfelelően képek, mondatok sorba rendezésével
- a szöveg lényegére vonatkozó kérdésekre való szóbeli, írásbeli válaszadás
- a szövegre vonatkozó állítások valóságtartalmának megítélése: igaz-hamis állítások
- hiányos mondatok kiegészítése írással, megfelelő szóképválasztásával
- hiányos mondat befejezésével
- az olvasmány tartalmának elmondásával, leírásával

Témakörök:

A témakörök tartalmilag és elnevezésükben az autizmussal élő gyermekek ismeretsajátítási és alkalmazási nehézségeihez igazodnak, azaz redukáltak és módosítottak

1. évfolyam:

- nyelvi értés
- nyelvi kifejezés
- olvasás megalapozása
- vonalvezetési gyakorlat, iránymozgás, íráskészség megalapozása

"A." változat:

- nyelvi értés (2.-8. évfolyamig)
- nyelvi kifejezés (2.-8. évfolyamig)
- olvasás megalapozása (2. évfolyam)
- olvasás, szövegértés (2.-8. évfolyam)
- helyesírás (3.-8. évfolyamig)
- vonalvezetési gyakorlat, iránymozgás, íráskészség megalapozása (2. évfolyam)
- íráselemek tanítása (3. évfolyam)
- írás, íráshasználat, írásbeli szövegalkotás (3.-8. évfolyam)

"B." változat:

- olvasás megalapozása (2.-4. évfolyam)
- olvasás (4.-8. évfolyam)
- vonalvezetési gyakorlat, iránymozgás, íráskészség megalapozása (2.-3. évfolyam)

- íráselemek tanítása (4. évfolyam)
- írás, íráshasználat (5.-8. évfolyam)

1. évfolyam

Nyelvi értés

Tartalom:

Saját keresztnéve, ismert tárgyak, személyek, főbb testrészek neve. A felszólító mód bevezetése: instrukciók megértése. A „Ki ez?”, „Mi ez?”, „Mit csinál?” kérdések megértése. Hatnyolc alapszín neve. A mindennapi életben gyakran előforduló tárgyak azonosítása használatuk leírása alapján.

Minimális teljesítmény az "A" változaton való továbbhaladáshoz:

Forduljon oda, ha nevét hallja. Értsen meg ismert helyzetben, három tanult, egyszerű, egylépéses instrukciót. Megnevezés után hat különféle színű tárgy közül adja oda a megfelelőt.

Minimális teljesítmény a "B" változaton való továbbhaladáshoz:

Forduljon oda, ha a keresztnévét hallja. Két-három rövid, tanult instrukciót értsen meg és teljesítse azokat.

Nyelvi kifejezés

Tartalom:

Ismert tárgyak, személyek megnevezése élethelyzetekben és képeken. "Ki ez?", "Mi ez?", "Mit csinál?" kérdésekre ismert helyzetekben egyszerű válasz. Elemi szükségletek és egyszerű kívánságok kifejezése. Elutasítás a „nem” szó használatával. Köszönés fogadása, visszaköszönés.

Minimális teljesítmény az "A" változaton való továbbhaladáshoz:

Egy-egy szóval nevezzen meg ismert tárgyakat, személyeket, cselekvéseket élethelyzetekben és képeken. Tanult helyzetben jelezze elemi szükségleteit. Tudjon a „nem” szóval elutasítani.

Minimális teljesítmény a "B" változaton való továbbhaladáshoz:

Tanult helyzetben jelezze elemi szükségleteit.

Olvasás megalapozása

Tartalom:

Tárgyak egyeztetése tárggyal. Tárgyak egyeztetése fényképpel, rajzzal. Képek egyeztetése képpel. Rajzok egyeztetése rajzzal. A formaérzékelés fejlesztése mértani idomok megfigyelésével: formaegyeztetés (háromszög, négyszög, kör); forma vagy nagyság szerint azonos csoportba tartozó tárgyak, ábrák válogatása egy szempont szerint kétfelé.

Minimális teljesítmény az A változaton való továbbhaladáshoz:

Tudjon képet képpel egyeztetni.

Minimális teljesítmény a B változaton való továbbhaladáshoz:

Tudjon tárgyat tárggyal egyeztetni.

Vonalvezetési gyakorlat, iránymozgás, íráskészség megalapozása

Tartalom:

A helyes ceruzafogás és testtartás kialakítása. Függőleges és vízszintes vonalak átrajzolása. Szaggatott vonalak, pöttyök átrajzolása. Formák átrajzolása. Függőleges és vízszintes vonalak másolása. Színezésnél vonalhatárok megközelítően helyes betartásának gyakorlása. Festésnél formakitöltés két színnel, a vonalhatárok megközelítően pontos betartásának gyakorlása.

Minimális teljesítmény az "A" változaton való továbbhaladáshoz:

Tartsa megközelítőleg helyesen a ceruzát. Tudjon átrajzolni függőleges és vízszintes vonalakat.

Minimális teljesítmény a "B" változaton való továbbhaladáshoz:

Ceruzával hagyjon nyomot a papíron.

"A" változat

2. évfolyam

Nyelvi értés

Tartalom:

A „Mit?” kérdés megértése. Élethelyzetekhez kapcsolódó, tárggyal bővített mondat megértése. Tárgyak méretére vonatkozó melléknevek megértése. A többes szám felismerése.

Minimális teljesítmény:

Értsen meg élethelyzetekhez kapcsolódó, tárggyal bővített, tanult instrukciókat. Két tárgy közül válassza ki, melyik a kicsi, nagy, hosszú, rövid, magas, alacsony (a Környezetismeret tantárgy anyaga alapján). Ismerje fel és a gyakorlatban alkalmazza az egyes és többes szám közötti különbséget.

Nyelvi kifejezés

Tartalom:

Kétszavas mondatok alkotása. Szókincsbővítés a Környezetismeret tantárgy anyaga alapján. Kétszavas válaszok adása a „Ki ez?”, „Mi ez?”, „Mit csinál?” kérdésekre élethelyzetben vagy képek alapján. A felszólító mód: segítségkérés tanult helyzetben. Köszönés fogadása, visszaköszönés tegező formában.

Minimális teljesítmény:

Használjon kétszavas mondatokat elemi szükségletei és kívánságai kifejezésére. Alkosson tőmondatot élethelyzet vagy kép alapján. Szókincsbővítés: használja a Környezetismeret tantárgyban megtanult fogalmakat. Segítséggel tudjon visszaköszönni.

Olvasás megalapozása

Tartalom:

A közvetlen környezetében lévő tárgyakon (írott, nyomtatott nagy- és kisbetűvel), tárgyak fényképén és rajzán, személyeken és személyek fényképén, cselekvéseket ábrázoló rajzokon lévő szóképek olvasása. Konkrét személyek cselekvését ábrázoló fényképeken, később rajzokon lévő két majd három szavas mondatok olvasása.

Minimális teljesítmény:

Tudja elolvasni az egyéni fejlesztési tervében szereplő szóképeket és mondatokat rajz segítségével.

Vonalvezetési gyakorlat, iránymozgás, íráskészség megalapozása

Tartalom:

A füzetben való tájékozódás kialakítása: munkavégzés balról jobbra haladva. Írás előkészítő gyakorlatok: Előírt vonalelemek (függőleges és vízszintes vonalak, egyenes-ferde vonalak, karikák) átírása, majd másolása (balról jobbra) vonalközbe helyezve. (Ha a méret a gyermek számára nem megfelelő, a formákat tovább kicsinyíthetjük, ill. szükség szerint nagyíthatjuk.) A vonalhatár, a vonalelemek közötti távolság és a margó betartása. Irányok érzékeltetése: erre-arra irányok megfigyeltetése, rajzos képsoron az egy irányba néző ábrák bejelölése.

Minimális teljesítmény:

Munkáit helyes ceruzafogással végezze. Támaszkodjon az asztalon a ceruzát fogó kézzel, a papírt a másik kezével rögzítse. Tudjon függőleges és vízszintes vonalakat másolni. Tudjon

vonalelemeket átírni. Munkáját füzetében balról jobbra végezze, a vonalhatárt és a margót tudja betartani.

3. évfolyam

Nyelvi értés

Tartalom:

A „Hol?” kérdés megértése. Élethelyzetekhez kapcsolódó, helyhatározóval bővített mondat megértése. A „Milyen?” kérdés megértése. A birtokos személyjellel ellátott főnév megértése.

A „Mennyi?” kérdés megértése. A tőszámnevek.

Minimális teljesítmény:

Értsen meg élethelyzetekhez kapcsolódó, helyhatározóval bővített, tanult kérdéseket. Értelmezze a birtokos személyjellel ellátott szavakat.

Nyelvi kifejezés

Tartalom:

A tanult kérdőszavak használata. A többes szám használata. A köszönés fogadása, visszaköszönés tegező formában. Szókincsbővítés a Környezetismeret tantárgy anyaga alapján. A felszólító mód: a segítségkérés. Élethelyzethez kapcsolódó, tárggyal bővített mondat használata. A tőszámnevek.

Minimális teljesítmény:

Kéréskor, segítség kérésekor használja a tárgyas szerkezetet, a többes számot, a felszólító módot. Önállóan köszönjön vissza a tanult módon. A „Milyen?” kérdésre használja a Környezetismeret tantárgyban megtanult, tárgyak látható tulajdonságaira vonatkozó mellékneveket. Tudja használni a tőszámneveket a Számolás-mérés tantárgyban meghatározott.

Minimális teljesítményeknek megfelelően.

Helyesírás

Tartalom:

Magán- és mássalhangzók időtartamának jelölése (írásban jelölt teljes hasonulás esete is): hallás utáni megkülönböztetés.

Minimális teljesítmény:

Adott szóban keresse meg hallás alapján a hosszú illetve a rövid magán- és mássalhangzót jelölő betűt.

Olvasás- szövegértés

Tartalom:

A tanult szóképek leválasztása a képekről és rajzokról. A megértés bizonyítására a szavak egyeztetése rajzzal, szavak mondatba foglalása, igék eljátszása tárgyakkal. Mondatok leválasztása fényképekről és rajzokról: A fénykép alá az adott mondat szóképeinek sorba rendezése. A fénykép tartalmához 4-5 szókép közül a 2-3 megfelelő kiválasztása.

Betűleválasztás: Az olvasott szó hang- és betűsorának elemzése, egyes hangzók kijelölése, a betűk hangoztatása. Betűösszevonással szavak és egyszerű mondatok olvasása. Egy mondatos utasítás, kérdés alapján feladatok megoldása (pl.: Kösd össze!). Néma olvasás alapján önálló feladatvégzés.

Minimális teljesítmény:

Tudja elolvasni az egyéni fejlesztési tervében szereplő szóképeket és mondatokat. Tudja az olvasott szavak és mondatok megértését bizonyítani a szavak rajzzal való egyeztetésével, a cselekvés konkrét tárggyal való bemutatásával, a fénykép vagy rajz alá az adott mondat szóképeinek sorba rendezésével, a fénykép vagy rajz tartalmához 4-5 szókép közül a 2-3 megfelelő kiválasztásával.

Íráselemek tanítása

Tartalom:

Írás előkészítő gyakorlatok: Nyomtatott nagybetű elemeinek (felfelé-lefelé és oldalra nyitott félkörök; függőleges-vízszintes, egyenes-ferde vonalak, és ezek kombinációja) átírása és másolása vonalközbe helyezve. Vonalt és betűelemekből álló ritmikus sorok folytatása. A betűelemek közötti távolság betartása. Írásmunkáját ceruzával végzi.

Minimális teljesítmény:

Tudjon vonal- és betűelemeket másolni, az azok közötti távolságot megközelítőleg tartsa be. Tudja rajzos képsoron az egy irányba néző ábrákat bejelölni.

4. évfolyam

Nyelvi értés

Tartalom:

A „Mikor?” kérdés megértése. A múlt és a jövő idő. Élethelyzetekhez kapcsolódó, időhatározóval bővített mondat megértése. Névtóval kifejezett téri relációk megértése. Az egyes számú személyes névmások. Melléknevek fokozása.

Minimális teljesítmény:

Értsen meg élethelyzetekhez kapcsolódó, a jelenre és a közelmúltra vonatkozó időhatározóval bővített, tanult instrukciókat. Találjon meg tárgyakat a térben, ha azok helyét névtós szerkezet fejezi ki. Tanult helyzetben segítséggel vonatkoztassa magára, illetve másra az egyes számú személyes névmás megfelelő alakját. Melléknevek fokozása: két tárgy közül kérésre adja oda a megfelelőt (pl. kisebb, nagyobb).

Nyelvi kifejezés

Tartalom:

A birtokos személyjel használata. Az egyes számú személyes névmás használata. A napszakoknak megfelelő köszönési formák. A tanult kérdőszavak használata. A tárgyak, személyek látható tulajdonságaira vonatkozó melléknevek.

Minimális teljesítmény:

Tanult helyzetben segítséggel használja az egyes számú személyes névmásokat. Segítséggel használja köszönéskor a megtanult nyelvi formákat. A „Ki?”, „Mi?” kérdésre használja a birtokos személyjellel ellátott főnév egyes szám első személyű alakját. Információ kérésekor segítséggel használja a tanult kérdőszavakat. Irányított kérdések segítségével válaszaiban használja a tárgyak, személyek látható tulajdonságaira vonatkozó mellékneveket.

Helyesírás

Tartalom:

Magán- és mássalhangzók időtartamának jelölése. A "j" hang kétféle jelölése. A mondatkezdés és mondatzárás helyes jelölése. Tulajdonnevek nagy kezdőbetűjének írása. Szótagolás.

Minimális teljesítmény:

Keressen meg leírt szavakban hosszú és rövid magánhangzókat illetve hosszú mássalhangzókat jelölő betűket. Keressen példát leírt szavakban a "j" hang kétféle jelölésére. Látó-halló tollbamondáskor mondatot, személyneveket, címekeket, gyakran használt földrajzi neveket kezdjen nagy kezdőbetűvel, kijelentő mondat végét jelölje a megfelelő írásjellel. Minta alapján tudjon szóban szavakat szótagolni.

Olvasás- szövegértés

Tartalom:

Formájában nagy hasonlóságot mutató nyomtatott kis- és nagybetűk egyeztetése. Folyóírással író gyermekek számára: folyóírással írt szavak és mondatok olvasása. Összefüggő egyszerű mondatok (egymás alá írva) olvasása önmagával és közvetlen környezetével kapcsolatban. (A mondatokat fogalmazhatjuk fényképekről.) A mondatvégi szünet betartásának gyakorlása. Az olvasottak megértésének bizonyítása szóban, írásban: kérdésre válasz egy szóval vagy rövid mondattal, hiányos mondat kiegészítése (írással, szókép elhelyezésével).

Minimális teljesítmény:

Tudjon betűösszevonással szavakat és rövid mondatokat némán és hangosan olvasni. Tudja az olvasottak megértését bizonyítani szóban, írásban: kérdésre válasz egy szóval vagy rövid mondattal; hiányos mondat kiegészítése (írással, két szókép közül a megfelelő kiválasztásával).

Írás, íráshasználat, írásbeli szövegalkotás

Tartalom:

A tanuló szem-kéz koordinációját, finommotoros és kognitív fejlettségét figyelembe véve a pedagógus dönti el egyéni elbírálás alapján, hogy melyik írástechnikát választja:

1. Nyomtatott nagybetűk másolása vonalközbe helyezve. Nyomtatott nagybetűvel írt szavak, szósorok, egyszerű mondatok másolása és önálló írása.
2. Írott betűk átírása, másolása, kapcsolása a tanult betűforma és alakítási mód szerint.

Szavak, szósorok, egyszerű mondatok másolása (nyomtatott és írott betűről írottra) és önálló írása.

Minimális teljesítmény:

Tudjon szavakat, egyszerű mondatokat másolni.

5. évfolyam

Nyelvi értés

Tartalom:

A többes számú személyes névmások. A jövő idő. „Kivel?”, „Mivel?”, „Kinek?”, „Minek?” kérdőszavak, valamint az eszközhatározó, illetve részeshatározó ragjával ellátott főnevek megértése.

Minimális teljesítmény:

Tanult helyzetben vonatkoztasson magára ismert frontális instrukciókat. Értsen meg élethelyzetekhez kapcsolódó, a közeljövőre vonatkozó időhatározóval bővített, tanult instrukciókat. Értsen meg élethelyzetekhez kapcsolódó, eszközhatározóval illetve részeshatározóval bővített, tanult instrukciókat.

Nyelvi kifejezés

Tartalom:

A múlt idő használata. Téri relációk kifejezése a helyhatározók névutós alakjának segítségével. A többes számú személyes névmások. Időhatározó használata. A melléknév középfokú alakjának használata.

Minimális teljesítmény:

Irányított kérdések segítségével a megfelelő igeidőt használva számoljon be a közelmúlt eseményeiről. Válaszaiban használjon időhatározókat, és a helyhatározó névutós alakját. Tanult helyzetben segítséggel használja a többes számú személyes névmásokat. Választásakor használja a melléknév középfokú alakját.

Helyesírás

Tartalom:

Magán- és mássalhangzók időtartamának jelölése. A "j" hang kétféle jelölése. Az elválasztás egyes esetei, egymás mellett két magánhangzót tartalmazó szó, illetve két magánhangzó között egy vagy több mássalhangzót tartalmazó szó elválasztása. A mondatkezdés és mondatzárás helyes jelölése.

Minimális teljesítmény:

Tanult szavakban jelölje helyesen a magán és mássalhangzók időtartamát, a "j" hangot. A szabály ismerete nélkül, minta alapján tudjon szavakat elválasztani. Tollbamondás után mondatot kezdjen nagy kezdőbetűvel, kijelentő mondat végét jelölje a megfelelő írásjellel.

Olvasás- szövegértés

Tartalom:

Egyszerű mondatokból álló szövegek olvasása. Az olvasott szöveg megértésének bizonyítása. Dokumentumszövegek olvasása: címkék, feliratok, iskolai étlap. Formájukban eltérést mutató nyomtatott kis- és nagybetűk egyeztetése. Nyomtatott kisbetűvel írt szavak, mondatok olvasá-

sa. A könyv címe. Könyvkeresés szabadpolcon. A könyvben való tájékozódás: adott oldalszám megkeresése.

Minimális teljesítmény:

Tudja bizonyítani nyomtatott kisbetűvel írt, öt összefüggő mondatból (egymás alá írva) álló szöveg megértését. Tudjon kikeresni néhány könyv közül adott könyvet cím alapján.

Írás, íráshasználat, írásbeli szövegalkotás

Tartalom:

5-6 mondatos szövegek másolása, önálló írása tollbamondás után. Mondatok írása emlékezetből (mondatonként letakarva). Egyszerű mondatok írása önállóan ismert tartalmú kérdések segítségével fényképekről, olvasmányokról és személyesen átélt eseményekről. Számítógépes gépírás: nyomtatott kisbetűvel írt szövegek másolása.

Minimális teljesítmény:

Tudjon egyszerű mondatokat önállóan írni tollbamondás után és emlékezetből. Tudjon ismert tartalmú (fényképekkel, személyesen átélt eseményekkel kapcsolatban fölített) kérdésekre egyszerű mondatokkal válaszolni. Válaszaiban tudja használni a múlt idő megfelelő alakját.

6. évfolyam

Nyelvi értés

Tartalom:

Helyre vonatkozó további kérdőszavak („Honnan?”, „Hová?”), és a helyhatározó ragozott alakjának megértése. Mellérendelő összetett mondatok: a kapcsolatos, a választó és az ellentétes mondat. Melléknév fokozása: a felsőfok. Mutató névmás. A sorszámnev.

Minimális teljesítmény:

Találjon meg tárgyakat a térben, ha azok helyét helyhatározó raggal ellátott főnév fejezi ki. Tanult helyzetben értsen meg konkrét tartalmakra vonatkozó mellérendelő (kapcsolatos és választó) összetett mondatokat. Melléknév fokozása: három tárgy közül kérésre adja oda a megfelelőt (pl. kicsi, kisebb, legkisebb). Tanult helyzetben értse, hogy a mutató névmás tárgyak, dolgok megnevezését helyettesíti.

Nyelvi kifejezés

Tartalom:

A jövő idő használata. „Kivel?”, „Mivel?”, „Kinek?”, „Minek?” kérdőszavak, valamint az eszközhatározó, illetve részeshatározó ragjával ellátott főnevek használata. A sorszámnév.

Minimális teljesítmény:

Irányított kérdések segítségével a megfelelő igeidőt használva számoljon be a közeljövő eseményeiről. Tanult helyzetben információszerezés céljából, segítséggel használja a „Kivel?”, „Mivel?”, „Kinek?”, „Minek?” kérdőszavakat, és ezekre a kérdésekre a főnevek megfelelően ragozott alakjával válaszoljon. Ismert helyzetben, irányított kérdésekre válaszként használja a sorszámneveket.

Helyesírás

Tartalom:

Tulajdonnevek nagy kezdőbetűjének írása. A középfok és a múlt idő jelölése írásban. Felszólító mondat írásjele. A szótó.

Minimális teljesítmény:

Tollbamondás után személyneveket, címeket, gyakran használt földrajzi neveket kezdjen nagy kezdőbetűvel. Látó-halló tollbamondáskor felszólító mondat végét jelölje a megfelelő írásjellel. Tollbamondás után múlt idejű igékben és a középfokú melléknevekben jelölje helyesen a mássalhangzók időtartamát. Tanult szavakban segítséggel keresse meg a szavak szótövét.

Olvasás- szövegértés

Tartalom:

Egyszerű és összetett mondatokból álló, kapcsolatos, választó és ellentétes mellérendelő mondatokat is tartalmazó szövegek olvasása. Az olvasott szöveg megértésének bizonyítása. Dokumentumszövegek olvasása: Tv-újságból a műsor címe, utcanévek táblája, főzéshez folyamatléírás. Az olvasmány címének értelmezése. A könyvben való tájékozódás: megadott oldalszámon adott címhez tartozó szövegrész kikeresése. Párbeszéd olvasásának előkészítése: 1-2 mondatos párbeszédet tartalmazó szövegek olvasása. Könyv és újság megkülönböztetése néhány jellegzetes tartalmi és formai jellemző alapján. Gyermekújság olvasása. Nyomtatott nagybetűvel író gyermekek számára: írott kis- és nagybetűk egyeztetése nyomtatott kis- és nagybetűkkel. Folyóírással írt szavak és mondatok olvasása.

Minimális teljesítmény:

Tudja bizonyítani 5-10 összefüggő mondatból álló szöveg megértését. Tudjon folyóírással írt kéréseket teljesíteni.

Írás, íráshasználat, írásbeli szövegalkotás

Tartalom:

A közelmúltban személyesen átélt eseményekről önállóan, időrendet betartva 2-6 egyszerű mondat írása. Fényképekről 2-6 egyszerű mondat önálló írása. Telefonfüzetbe név és telefonszám feljegyzése. Cselekvések 3-6 mozzanatát ábrázoló képsorról egy-egy egyszerű mondat írása, a képsorhoz címadás. A közeljövő eseményeiről kérdések segítségével egyszerű mondat írása. A következő kötőszavakat tartalmazó hiányos mondatok kiegészítése írásban: és, de, vagy.

Minimális teljesítmény:

Tudjon a közelmúltban személyesen átélt eseményekről önállóan, időrendet betartva 2-6 egyszerű mondatot írni. Tudjon fényképekről 2-6 egyszerű mondatot önállóan írni. Cselekvések 3-6 mozzanatát ábrázoló képsorról tudjon egy-egy egyszerű mondatot írni. Tudjon a közeljövő eseményeiről kérdések segítségével egyszerű mondatot írni.

7. évfolyam

Nyelvi értés

Tartalom:

Birtokos névmások. Az alárendelő összetett mondat: az alanyi, tárgyi, a hely-, idő- és módhatározói mellékmondat. A jelzői mellékmondat.

Minimális teljesítmény:

Tanult helyzetben segítséggel vonatkoztassa magára, illetve másokra a birtokos névmás megfelelő alakjait. Tanult helyzetben értelmezze az alanyi, tárgyi, a hely-, idő- és módhatározói, valamint a jelzői alárendelő mondatokat. Értse a neki szóló üzeneteket.

Nyelvi kifejezés

Tartalom:

A melléknév felsőfokú alakjának használata. A mutató névmások használata. Birtokos névmások. Kapcsolatos és választó mellérendelő mondat használata. Az alárendelő összetett mondat: az alanyi és tárgyi mellékmondat. A helyre vonatkozó kérdőszavak használata. Téri relációk kifejezése helyhatározók ragos alakjának segítségével.

Minimális teljesítmény:

Választáskor használja a melléknév felsőfokú alakját. Tanult helyzetben, kérdésre adott válaszokban használja a főnevet helyettesítő mutató névmást. Irányított kérdésekre adott válaszaiban segítséggel tudja a megfelelő birtokos névmást használni. Tanult helyzetben segítséggel fogalmazza meg választási lehetőségeit kapcsolatos és választó mellérendelő mondat segítségével. Tanult helyzetben használja az alanyi alárendelő összetett mondatot egy személy vagy egy tárgy meghatározására. Használja a „Honnan?”, „Hol?”, „Hová?” kérdéseket és válaszoljon a helyhatározó ragos alakjaival. Tudjon konkrét tartalmú üzenetet átadni.

Helyesírás

Tartalom:

Felszólító és kérdő mondat írásjele. Mondatközi írásjelek, felsorolás. Az összeolvadás és a hasonulás egyes esetei. Az összetett szavak felismerése és elválasztása. A keltezés írása. ABC rendbe sorolás.

Minimális teljesítmény:

Tollbamondás után a felszólító és a kérdő mondat végét jelölje a megfelelő írásjellel. Felsoroláskor a szavakat válassza el vesszővel. Tudja helyesen leírni azokat a tanult szavakat, melyek kiejtésében a mássalhangzók kapcsolódásának törvénye érvényesül. Tudja, hogy az összetett szavakat az összetételt alkotó szavak határán választjuk el. Tudja helyesen lemásolni az aznapi dátumot. Tudja használni írott ABC segítségével "A magyar helyesírás szabályai" című kiadványt. Pedagógus segítségével keressen meg könyvet könyvtárban.

Olvasás- szövegértés

Tartalom:

Egyszerű és összetett mondatokból álló, alanyi, tárgyi, hely-, idő- és módféle határozói és jelzői alárendelő mondatokat is tartalmazó szövegek olvasása. Az olvasott szöveg megértésének bizonyítása. Dokumentumszövegek olvasása: pedagógus által készített ételrecept, élelmiszerek csomagolásán lévő receptek, plakát, belépőjegy, napilapokból időjárás-jelentés, utcanevek Budapest térképéről. Párbeszéd olvasása. A könyv szerzője. Gyermekeklexikon használata.

Minimális teljesítmény:

Tudja bizonyítani 10-15 összefüggő mondatból álló szöveg megértését.

Írás, íráshasználat, írásbeli szövegalkotás

Tartalom:

A tollal való írás bevezetése. Fogalmazás írása cím alapján, egy vagy több szóból álló vázlatpontok segítségével, vele és közvetlen környezetében élő személyekkel megtörtént eseményekről, filmekről. Fényképekről fogalmazás írása: előzmény, lehetséges folytatás. Telefonfüzetbe címek feljegyzése A következő kötőszavakat tartalmazó hiányos mondatok kiegészítése írásban: hogy, ahol, amikor ahogy, mint, ahány, akinek, amit.

Minimális teljesítmény:

Tudjon önállóan 5-10 egyszerű mondatból álló fogalmazást írni egy vagy több szóból álló vázlatpontok segítségével, vele és közvetlen környezetében élő személyekkel megtörtént eseményekről. Tudja személyi adatait tollal leírni.

8. évfolyam

Nyelvi értés

Tartalom:

Mellérendelő mellékmondatok: a következtető és magyarázó mellékmondat. Alárendelő összetett mondatok: a cél- és okhatározói mellékmondatok megértése. Felkiáltó és óhajtó mondatok értelmezése a mindennapi helyzetekben.

Minimális teljesítmény:

Élethelyzetekben értsen meg egyszerű, tanult magyarázó, következtető, cél- és okhatározói mellékmondatokkal kifejezett magyarázatokat és következtetéseket.

Nyelvi kifejezés

Tartalom:

A minőségjelzői mellékmondatok. Az alárendelő összetett mondat: a hely-, idő- és módhatározói mellékmondat.

Minimális teljesítmény:

Tanult helyzetben használja a minőségjelzői alárendelő összetett mondatot tárgyak tulajdonosságának meghatározására. Tanult helyzetben használja a hely-, idő- és módféle határozói alárendelő összetett mondatot:

- tárgyak, cselekvések helyének meghatározására
- cselekvések várható vagy már megtörtént idejének meghatározására
- cselekvések elvégzési módjának meghatározására.

Helyesírás

Tartalom:

Mondatközi írásjelek, összetett mondatok tagmondatainak elválasztása. Felkiáltó és óhajtó mondatok mondatvégi írásjele. Külön és kötőjellel írt földrajzi nevek.

Minimális teljesítmény:

Az összetett mondat tagmondatait válassza el vesszővel. Tollbamondáskor a felkiáltó és óhajtó mondat végét jelölje a megfelelő írásjellel. Tudja lakcímét helyesen leírni. Tudja helyesen leírni a keltezés egyszerűbb formáit.

Olvasás- szövegértés

Tartalom:

Egyszerű és összetett mondatokból álló, következtető és magyarázó mellérendelő, valamint cél- és okhatározói alárendelő mondatokat is tartalmazó szövegek olvasása. Az olvasott szöveg megértésének bizonyítása. Dokumentumszövegek olvasása: árucikkeken lévő információk, TV-újságból műsorismertető, műsorfüzet, földrajzi nevek Magyarország domborzati térképéről, megyék és települések neve Magyarország közigazgatási térképéről, szakácskönyv. Olvasmányaiban az ismeretlen szavak aláhúzása, szótár készítése. Az olvasott szöveg tartalmának elmondása irányított kérdések segítségével, majd önállóan kérdések nélkül (tömörítve). Könyvek tartalomjegyzékének használata: adott olvasmány címéhez tartozó oldalszám kikeresése.

Minimális teljesítmény:

Tudja bizonyítani 10-15 összefüggő mondatból álló szöveg megértését.

Írás, íráshasználat, írásbeli szövegalkotás

Tartalom:

Ismerkedés a levél formájával: megszólítás, bevezetés, tárgyalás, 1-2 kérdés, befejezés, elköszönés, dátum. Egy vagy több szavas vázlatpontok segítségével 5-10 mondatból álló levél írása. Levél, képeslap megcímzése (feladó, címzett, irányítószám...). Alkalomhoz illő sémák tanítása, képeslapok írásához. A lehetséges alkalmak összegyűjtése (születésnap, névnap, stb.) rögzítése. Fogalmazások készítésekor egy vázlatponthoz több mondat írása. Olvasmányai tartalmáról fogalmazás írása. Párbeszéd írása: ismert olvasmány tartalmának átalakítása párbeszéddé, illetve másokkal folytatott párbeszéd leírása. Olvasmányaihoz szótár készítése az ismeretlen szavakból. Adatlapok, postautalványok, csomagkísérő levél kitöltése tollal, minta

alapján. A következő kötőszavakat tartalmazó hiányos mondatok kiegészítése írásban: ezért, mert, hogy.

Minimális teljesítmény:

Tudjon önállóan 4-6, egy vagy több szavas vázlatpont segítségével 5-10 mondatból álló levelet írni. Tudjon levelet, képeslapot megcímezni (feladó, címzett). Tudjon segítséggel lakcímbejelentő adatlapot tollal kitölteni.

"B" változat

A "B" változat esetében az anyanyelv tantárgy tanításának célja, hogy a kommunikációs készségek fejlesztéséhez kapcsolódóan, a tanuló lehetőleg sajátítsa el az olvasást és az írást elemi szinten.

Az olvasás tanításának feladata: a képi és írott információk segítségével az önállóság fokozása a tanulásban, házimunkák végzésénél és a tájékozódásban.

Az írás tanításának feladata: biztosítson alternatív kommunikációs lehetőséget olyan tanulóknak számára is, akik nem beszélnek vagy beszédük nehezen érthető, és képesek az írás elsajátítására.

Olvasás előkészítése, olvasás elemei

2. évfolyam

Olvasás megalapozása:

Tartalom:

Tárgyak egyeztetése fényképpel és rajzzal. Fényképek, rajzok egyeztetése rajzzal. A formaérzékelés fejlesztése mértani idomok megfigyelésével: formaegyeztetés (háromszög, négyszög, kör), forma vagy nagyság szerint azonos csoportba tartozó tárgyak, ábrák válogatása egy szempont szerint kétfelé.

Minimális teljesítmény:

Tudjon egyeztetni fényképet, rajzot rajzzal.

3. évfolyam

Olvasás megalapozása:

Tartalom:

Gyakran használt, kézbe vehető tárgyakon, tárgyak fényképén, rajzokon lévő szóképek, két szavas mondatok: tárgyak neve, napirendi kártyák neve, kommunikációs kártyák kérései (pl.: Kenyeret kérek! Hintázni szeretnék!), folyamatábrák utasításai (pl.: Hozz vizet!).

Minimális teljesítmény:

Tudjon egyeztetni tárgyat fényképpel, rajzzal.

4. évfolyam

Olvasás megalapozása:

Tartalom:

Rajzokon lévő szóképek, két szavas mondatok: tárgyak neve, kommunikációs kártyák kérései, folyamatábrák utasításai. Saját és családtagjai keresztnévének szóképe a személyen és fényképén. Színek nevének szóképe (piros, kék, sárga, zöld, fekete, fehér) színmintákon.

Minimális teljesítmény:

Ismerje fel az egyéni fejlesztési tervében szereplő szóképeket és mondatokat rajz segítségével.

5. évfolyam

Olvasás:

Tartalom:

Tanárok keresztnévének szóképe a személyen és fényképén. Rajzokon lévő szóképek, két szavas mondatok: tárgyak neve, kommunikációs kártyák kérései, folyamatábrák utasításai.

Minimális teljesítmény:

Ismerje fel az egyéni fejlesztési tervében szereplő szóképeket és mondatokat rajz segítségével.

6. évfolyam

Olvasás:

Tartalom:

A tanultak közül 3-4 szókép leválasztása a rajzról. Árucikkek nevének szóképe fényképén, majd rajzokon. Csoporttársai keresztnévének szóképe a személyen és fényképén. Mindennapi cselekvéseket ábrázoló fényképeken, majd rajzokon lévő szóképek. Rajzokon lévő szóképek, két szavas mondatok: tárgyak neve, kommunikációs kártyák kérései, folyamatábrák utasításai.

Minimális teljesítmény:

Ismerje fel az egyéni fejlesztési tervében szereplő szóképeket és mondatokat rajz segítségével.

7. évfolyam

Olvasás:

Tartalom:

A hét napjai szóképek felismerése. Rajzokon lévő szóképek, két szavas mondatok: tárgyak neve, cselekvések neve, kommunikációs kártyák kérései, folyamatábrák utasításai. Kommunikációs szótárából szavak és 2-3 mondat leválasztása. A leggyakrabban vásárolt 3-4 árucikk szóképek leválasztása.

Minimális teljesítmény:

Ismerje fel saját nevének szóképét. Ismerje fel az egyéni fejlesztési tervében szereplő szóképeket és mondatokat rajz segítségével.

8. évfolyam

Olvasás:

Tartalom:

Saját lakcím. Rajzokon lévő szóképek, két szavas mondatok: tárgyak neve, cselekvések neve, kommunikációs kártyák kérései, folyamatábrák utasításai. Kommunikációs szótárából szavak és 4-7 mondat leválasztása.

Minimális teljesítmény:

Ismerje fel a hét napjainak és a leggyakrabban előforduló 3-4 napirendi tevékenység szóképét. Ismerje fel az egyéni fejlesztési tervében szereplő szóképeket és mondatokat rajz segítségével.

Írás előkészítése, írás elemei:

2. évfolyam

Vonalvezetési gyakorlat, iránymozgás, íráskészség megalapozása:

Tartalom:

A helyes ceruzafogás gyakorlása. Függőleges és vízszintes vonalak átrajzolása. Szaggatott vonalak, pöttyök átrajzolása. Függőleges és vízszintes vonalak másolása.

Minimális teljesítmény:

Tudjon a papírra firkálni, pöttyöket rajzolni ceruzával.

3. évfolyam

Vonalvezetési gyakorlat, iránymozgás, íráskészség megalapozása:

Tartalom:

Előírt vonalelemek (függőleges-vízszintes, egyenes-ferde vonalak; karikák) átírása, majd másolása balról jobbra, vonalközbe helyezve. (Ha ez a méret a gyermek számára nem megfelelő, a formákat tovább kicsinyíthetjük, ill. szükség szerint nagyíthatjuk.) A vonalelemek közötti távolság betartása.

Minimális teljesítmény:

Tudjon függőleges és vízszintes vonalakat átrajzolni.

4. évfolyam

Íráselemek tanítása:

Tartalom:

Nyomatott nagybetű elemeinek (felfelé-lefelé és oldalra nyitott félkörök; függőlegesvízszintes, egyenes-ferde vonalak és ezek kombinációja) átírása és másolása vonalközbe helyezve. A betűelemek közötti távolság betartása.

Minimális teljesítmény:

Tudja keresztnevének vonalelemeit (egyenes-ferde, függőleges-vízszintes vonalak, karikák) és betűelemeit (felfelé-lefelé és oldalra nyitott félkörök) 3 cm-es vonalközben leírni.

5. évfolyam

Írás, íráshasználat:

Tartalom:

Nyomatott nagybetűk átírása, másolása.

Minimális teljesítmény:

Tudja keresztnevének kipontozva előírt betűelemeit 3 cm-es vonalközben átírni.

6. évfolyam

Írás, íráshasználat:

Tartalom:

Keresztnevének másolása. Kommunikációs szótárából szavak, két szavas mondatok másolása. Számítógépes-gépírás: nyomtatott nagybetűvel írt szavak, két szavas mondatok másolása a "Caps Lock" billentyű lenyomva tartása mellett.

Minimális teljesítmény:

Tudja keresztnevét átírni 3 cm-es vonalközben.

7. évfolyam

Írás, íráshasználat:

Tartalom:

Feladatlapjaira keresztnevének önálló írása. Tanárai, családtagjai nevének önálló írása. Kérései mellé megszólítás (a tanár keresztneve) írása. A tanultak közül 2-3 mondat önálló írása. Kommunikációs szótárából szavak, két szavas mondatok másolása.

Minimális teljesítmény:

Tudja kipontozva előírt keresztnevét 3 cm-es vonalközben átírni.

8. évfolyam

Írás, íráshasználat:

Tartalom:

A tanultak közül 4-7 mondat önálló írása. Kommunikációs szótárából szavak, két szavas mondatok másolása. Lakcímének lemásolása.

Minimális teljesítmény:

Tudja keresztnevét lemásolni 3 cm-es vonalközben.

5. 3. 1. Számolás-mérés előkészítése 1-2. évfolyam

5. 3. 2. Számolás-mérés elemei 3-8. évfolyam

A kerettantervben megadott témakörök helyett a NAT Matematika tantárgyának témakörei alá rendeztük a tananyagot. A Valószínűség és a Statisztika kivételével minden terület megjelenik a tantervben, a mindennapi életben való gyakorlati alkalmazások előkészítéseként. A Gondolkodás témakör a szemléletes és analógiás gondolkodás fejlesztését célozza.

A tantárgy tanításának legfontosabb célja az "A" tagozaton: alapvető számolási és mérési készségek kialakítása, előkészítés az ismeretek mindennapi életben való alkalmazására.

A számolás-mérés előkészítése és elemei tanításának fő célja a "B" tagozaton: elemi számlálási képesség kialakítása a mindennapi életben való tájékozódás elősegítésére (pl. terítési, jutalmazási helyzetben).

A számolás-mérés előkészítése és elemei tanításának feladatai:

A megismerési képességek fejlesztése, a mennyiségi összefüggéssel jellemezhető ismeretek tanítása, a problémamegoldás menetének tanítása, az önellenőrzés tanítása, az ismeretek önálló alkalmazásának segítése.

A tanítás tervezésében a különböző tagozatokon meghatározott "Tartalmak" kibontásakor messzemenően figyelembe kell venni a tanulók egyéni, jellemző képességstruktúráját és aktuális képességszintjét.

A legfontosabb módszertani elvek:

A sérülés speciális jellegéből adódóan különös hangsúlyt kap az oktatás szemléletes és konkrét jellege, a cselekvéses tanulás döntő arányban való alkalmazása (pl. a szöveges feladatok tanításakor kizárólag konkrét, a naponta ismétlődő helyzetekre vonatkozó szöveget alkalmazunk).

A hagyományos verbális-magyarító típusú tanítás helyett az ismeret-, és információ átadás vizualizált módszereit kell használnunk.

Számolás-mérés előkészítése

1. évfolyam

Tartalom:

Új feladatok tanulása egyéni feladathelyzetben. Adott tevékenység 4-5 lépésének követése.

Feladattípusok:

Egyeztetés: - tárgyat tárggyal

- tárgyat kicsinyített másával

- tárgyat képpel

- képet képpel (színes rajzolt képet színes rajzolt képpel, fényképet fényképpel)

- formaegyeztetés (kör, négyzet, háromszög)

Válogatás: - kétfelé válogat tárgyakat, amelyek könnyen felismerhetően különböznek

- szín, forma, nagyság szerint válogat szét azonos csoportba tartozó tárgyakat egy szempont szerint, kétfelé

- egy szempont szerint, két váltóelemmel sort fűz vagy kirak (szín, nagyság, forma)

Minimális teljesítmény az "A" változaton való továbbhaladáshoz:

Tudjon 4-5 lépésből álló tevékenységet folyamatábrán követni. Tudjon környezetében előforduló tárgyakat a megadott szempontok szerint egyeztetni, válogatni, sorrendbe rakni, párosítani.

Minimális teljesítmény az "B" változaton való továbbhaladáshoz:

Tudjon 3-4 lépésből álló tevékenységet tárgyas folyamatábrán követni. A tartalomban megadott területek valamelyikén mutasson fejlődést.

"A" változat

2. évfolyam

Gondolkodás

Tartalom:

Kicsi-nagy, hosszú-rövid fogalma. Személyével kapcsolatos állítások igazságértékének megállapítása. Egyeztetés: - formaegyeztetés - geometriai formák egyeztetése térben és síkban
- tárgyak képeinek egyeztetése (mindennapi használati tárgyak képe, fénykép rajzzal, színes rajz fekete rajzzal, geometriai formákat a kontúrjukkal)

Válogatás: - azonos csoportba tartozó tárgyak szín szerinti válogatása többfelé

- azonos csoportba tartozó tárgyak forma szerinti válogatása többfelé

- azonos csoportba tartozó tárgyak nagyság és hosszúság szerinti válogatása többfelé

Minimális teljesítmény:

Tudjon tárgyakat a tartalomban megjelölt szempontok szerint válogatni. Tudja eldönteni személyével kapcsolatos állításokról, hogy igazak-e vagy hamisak.

Algebra

Tartalom:

„Egy” és „több” fogalma. Az 5-ös számkör. Tárgyak számlálása, számjegy-mennyiség egyeztetés és számjegyek felismerése. A nulla szám fogalma és számképe.

Minimális teljesítmény:

„Egy” és „több” elkülönítése tárgyakkal. Tudjon 3-as számkörben tárgyakat számlálni, számjegyet mennyiséggel egyeztetni. Ismerje fel a számjegyeket 3-ig.

Mérés

Tartalom:

Hosszúság: Tárgyak válogatása hosszúság szerint (hosszú-rövid).

Minimális teljesítmény:

Két tárgy közül tudja megmutatni a hosszút, rövidet.

Tartalom:

Úrtartalom: „Teli” és „üres” fogalma

Minimális teljesítmény:

Tudja két tárgy közül kiválasztani az ürest, a telit.

Tartalom:

Idő: Az idő múlásának érzékeltetése homokóra vagy „tojásfőző óra” segítségével

Minimális teljesítmény:

Ismerje fel, hogy a homokóra lepergése ill. a „tojásfőző óra” csörgése a tevékenység befejezését jelzi.

Sorozatok

Tartalom:

Adott tevékenység 6-8 lépésének követése. Minta alapján soralkotás (1 szempont - 2 változó, 2 szempont - 1 változó)

Minimális teljesítmény:

Tudjon 6-8 lépésből álló tevékenységet folyamatábrán követni. Tudjon minta alapján sort alkotni.

Geometria

Tartalom:

"Gömbölyű" és "szögletes" fogalma, tárgyak kiválasztása, csoportosítása. Formák rekonstrukciója (pl. gyurmából), az adott fogalmak használata. "Egyenes" és "görbe" vonalak fogalma, azok felismerése, másolása, a fogalmak használata. Négy geometriai forma (háromszög, négyzet, téglalap, kör) felismerése, egyeztetése, átírása, megnevezése.

Minimális teljesítmény:

Tudjon tárgyakat alak-és forma szerint egyeztetni, válogatni. Tudja megkülönböztetni az egyenes és a görbe vonalakat.

Számolás - mérés elemei

3. évfolyam

Gondolkodás

Tartalom:

Alacsony-magas fogalma. Síkban ábrázolt tárgyak válogatása nagyság és hosszúság valamint egy további szempont (pl. szín, forma) szerint. Környezetével kapcsolatos állítások igazságértékének megállapítása.

Minimális teljesítmény:

Tudjon tárgyakat és élőlényeket magasság szempontjából összehasonlítani (magasalacsony). Tudja környezetével kapcsolatos állításokról eldönteni, hogy igazak-e vagy hamisak.

Algebra

Tartalom:

Sok-kevés, több-kevesebb fogalma. A 10-es számkör. Tárgyak számlálása, számjegymennyiség egyeztetés, összeadás-kivonás eszköz segítségével. Számjegyek felismerése. Számjegyek átírása, másolása, önálló írása 10-ig. Relációs jelek (<, >, =) ismerete, használata. A fogalmi gondolkodás fejlesztése: "minden" "semmi".

Minimális teljesítmény:

Jól látható mennyiségkülönbség esetén tudja tárgyak halmazát egymáshoz viszonyítani (sok-kevés, több-kevesebb). Tudjon relációkat meghatározni (több-kevesebb, ugyanannyi) szóban. Tudjon 10-es számkörben tárgyakat számlálni, számjegyet mennyiséggel egyeztetni. Ismerje fel 10-ig a számjegyeket, tudja másolni és önállóan írni azokat. Tudjon összeadni, kivonni 10-es számkörben segédeszközzel. Üres halmazhoz rendeljen 0 számjegyet.

Mérés

Tartalom:

Pénzhasználat: Jutalomként használt azonos értékű pénzermék összegyűjtése és beváltása a választott jutalomra.

Minimális teljesítmény:

Legfeljebb 10-es számkörben értse meg és tudja követni a jutalomra beváltható pénzermék mennyiségét.

Tartalom:

Hosszúság: Környezetében előforduló tárgyak mértékegységként való használata (pl. fonal, színes rúd).

Minimális teljesítmény:

Tudja tárgyak hosszúságát az adott mértékegységhez viszonyítani.

Tartalom:

Tömeg: Könnyű-nehéz fogalma.

Minimális teljesítmény:

Tudjon tárgyakat tapasztalati úton tömegük szempontjából összehasonlítani (könnyűnehéz).

Tartalom:

Úrtartalom: Folyadék töltése pohárba a megadott jelig.

Minimális teljesítmény:

Tudjon pohárba megadott jelig folyadékot tölteni.

Tartalom:

Idő: Analóg órán egész órák felismerése és beállítása. Idő múlásának követése különböző időmérő eszközökön (pl. homokóra, "tojásfőző óra").

Minimális teljesítmény:

Analóg órán, mutatók állásából ismerje fel az egész órákat.

Sorozatok

Tartalom:

Adott tevékenység 10-11 lépésének követése. 10-es számkörben, számkártyákat használva számok csökkenő és növekvő sorrendbe állítása.

Minimális teljesítmény:

Tudjon 10-11 lépésből álló tevékenységet folyamatábrán követni. Tudja 10-ig a számokat (számkártyával) csökkenő és növekvő sorrendbe állítani.

Geometria

Tartalom:

Gömb, kocka és téglatest fogalma, ezek felismerése a használati tárgyak körében (pl. dobókocka, labda, földgömb, kódos doboz). A háromszög, négyzet, téglalap, kör önálló rajzolása. Vízszintes és függőleges vonal fogalma.

Minimális teljesítmény:

Használja a gömbölyű-szögletes, egyenes-görbe fogalmakat. Ismerjen fel és tudjon másolni egyenes és görbe vonalakat. Ismerje fel a négyzetet, kört, téglalapot, háromszöget, tudja megnevezni és másolni azokat. Ismerjen fel vízszintes és függőleges vonalakat környezetében, ill. geometriai alakzatokon.

4. évfolyam

Gondolkodás

Tartalom:

Egyszerű, egy algebrai műveletet igénylő szöveges feladatok megértése és megoldása szóban és írásban 10-es számkörben. Fogalmi gondolkodás fejlesztése: "mindegyik" "egyik sem".

Minimális teljesítmény:

Tudjon megoldani írásban tárgyak és képek segítségével 1-2 mondatos szöveges feladatot.

Algebra

Tartalom:

Számkör bővítése 20-ig. Számlálás, számjegy-mennyiség egyeztetés, számjegyek felismerése és írása. Műveleti jelek (+, -, =) felismerése, írása. Összeadás-kivonás 10-es számkörben segédeszköz nélkül, 20-as számkörben segédeszközzel írásban. Tárgyak csoportosítása kettesével, hármasával 20-as számkörben. Számok helye a számegyenesen 20-ig, egyes számszomszédok. Számok felcserélhetőségének megértése műveleteken belül. A nyitott mondat. Negyed, fél, háromnegyed tanítása.

Minimális teljesítmény:

Síkban ábrázolt tárgyak méret szerinti válogatása (ld. tartalom 3. évfolyam). Értse meg és használja a kicsi-nagy, hosszú-rövid, alacsony-magas fogalmakat. Ismerje fel és tudja használni a relációs jeleket. Tudjon számlálni, számjegyet mennyiséggel egyeztetni 20-as számkörben. Ismerje fel, és tudja leírni a számjegyeket 20-ig. Tudjon összeadás és kivonás műveleteket, 20-as számkörben segédeszközzel, tízes-átlépéssel írásban elvégezni.

Értse a számok felcserélhetőségét műveleteken belül. Tudjon tárgyakat 10-es számkörben kettesével, hármasával csoportosítani. Tudjon nyitott mondatot 10-es számkörben megoldani. Időpont leírásánál és elolvasásánál ismerje a fél, negyed, háromnegyed fogalmát. Ismerje fel és nevezze meg a római számokat 20-ig.

Mérés

Tartalom:

Pénzhasználat: A pénz mértékegysége (forint). Pénzérmék felismerése, válogatása és beváltása 20-as körben. Műveletek pénzérmékkal.

Minimális teljesítmény:

Ismerje fel és nevezze meg a következő pénzérméket: 1 Ft, 2 Ft, 5 Ft, 10 Ft, 20 Ft.

Tudjon 20-as körben a fenti pénzérmékkal műveleteket végezni.

Tartalom:

Hosszúság: Színes rudak, méterrúd használata, ezekhez számjegyek hozzárendelése.

Minimális teljesítmény:

Tudjon egy nagyobb rudat egységül választott kisebb rudakkal kirakni.

Tartalom:

Tömeg: Kétkarú-mérleg használata.

Minimális teljesítmény:

Könnyű-nehez, könnyebb-nehezebb, ugyanolyan nehéz fogalmak használata (tartalom ld. 3. évfolyam). Tudja tárgyak tömegét kétkarú-mérleg használatával egymáshoz viszonyítani (könnyebb, nehezebb, ugyanolyan nehéz).

Tartalom:

Úrtartalom: Úrtartalmak mérése, összehasonlítása egységül választott különböző nagyságú üvegekkel, poharakkal.

Minimális teljesítmény:

Tudjon egységül választott üvegekkel vagy poharakkal úrtartalmakat egymáshoz viszonyítani.

Tartalom:

Idő: Analóg órán negyed-, fél-, és háromnegyed órák felismerése, beállítása.

Minimális teljesítmény:

Értse meg a mutatók funkcióját, tudjon analóg órán egész-, negyed-, fél-, és háromnegyed órákat beállítani.

Sorozatok

Tartalom:

20-as számkörben számok csökkenő ill. növekvő sorrendbe állítása. Állandó különbségű sorozatok alkotása megadott szabály alapján.

Minimális teljesítmény:

Tudjon 20-as számkörben megkezdett (állandó különbségű) sorozatot szabály alapján folytatni, ill. hiányos sorozatot kiegészíteni.

Geometria

Tartalom:

Pont és vonal kölcsönös helyzetének felismerése (rajta, kívül, belül), vonalzóval pontok összekötése. Vízszintes és függőleges vonalak felismerése és megnevezése.

Minimális teljesítmény:

Tudja megnevezni gömb, kocka és téglatest alakzatokat. Rajzoljon önállóan és felismerhetően háromszöget, négyzetet, kört és téglalapot. Tudjon vonalzóval két pontot összekötni. Nevezzen meg vízszintes és függőleges vonalakat környezetében, ill. geometriai alakzatokon.

5. évfolyam

Gondolkodás

Tartalom:

Tárgyak rendezése halmazokba különböző szempontok alapján (pl. szín, forma, nagyság, stb.). Az adott halmazra jellemző tulajdonságok megállapítása a halmaz elemeinek vizsgálatával. Egy-két szavas válaszadás egyszerű szöveges feladatokra. Olcsóbb és drágább fogalma.

Minimális teljesítmény:

Tudjon tárgyakat vagy síkbeli ábrázolásokat megadott szempontok alapján halmazokba rendezni. Azonosítson halmazokat a halmazelemek tulajdonságai alapján. 50-es körben tudjon árákat egymáshoz viszonyítani. Adjon egy-két szavas választ egyszerű szöveges feladatok megoldásaként.

Algebra

Tartalom:

Számkör bővítése 50-ig. Számlálás, számjegy-mennyiség egyeztetés, számjegyek felismerése és írása. Összeadás és kivonás 50-es számkörben segédeszközökkel, írásban. Három tag összeadása, kivonása. Tárgyak csoportosítása ötösével, tízesével. Számok helye a számegyenesen, egyes és tízes számszomszédok. Páros-páratlan fogalma.

Minimális teljesítmény:

Tudjon számlálni, számjegyet mennyiséggel egyeztetni 50-es számkörben. Ismerje fel és írja a számjegyeket 50-ig. Ismerje fel a számok helyét a számegyenesen, nevezze meg azok egyes és tízes számszomszédait. Végezzen összeadást és kivonást 50-es körben, segédeszköz használatával, írásban, tízes átlépéssel. Tudjon három tagot összeadni és kivonni segédeszközrel, írásban. Segédeszköz használata nélkül végezzen írásban tízesátlépés nélküli összeadást, kivonást. Csoportosítson ötösével, tízesével.

Mérés

Tartalom:

Pénzhasználat: A pénzermék felismerése, válogatása, beváltása, műveletek végzése 50-es körben. Különböző pénzermékből 50 Ft kifizetése, 20 Ft-ból visszajáró kiszámolása.

Minimális teljesítmény:

Ismerje fel és nevezze meg 50 Ft-ig a pénzerméket, tudjon különböző pénzermékből 50 Ft-ot kifizetni, 20 Ft-ból visszajárót kiszámolni.

Tartalom:

Hosszúság: A hosszúság mértékegységeinek (m, dm) neve, jele. Mérési gyakorlatok szabvány mértékegységekkel.

Minimális teljesítmény:

Tudjon hosszúságot mérni méter és deciméter pontossággal.

Tartalom:

Tömeg mérése: Kétkarú mérleg használata. A tömeg mértékegységei (dkg, kg) neve, jele. Személymérleg használata.

Minimális teljesítmény:

Tudja kétkarú mérlegen tárgyak tömegét megmérni dekagramm, kilogramm pontossággal.

Tartalom:

Űrtartalom: Az űrtartalom mértékegységeinek (l, dl) neve, jele.

Minimális teljesítmény:

Tudjon mérőpohár és mérőedény segítségével űrtartalmat mérni.

Tartalom:

Idő: Analóg órán percre pontos idők felismerése, beállítása.

Minimális teljesítmény:

Tudja leolvasni a pontos időt. Egy időpontot tudjon többféleképpen meghatározni (pl. negyed 6 lesz 5 perc múlva - 5 óra múlt 10 perccel).

Sorozatok

Tartalom:

50-es számkörben számok csökkenő, ill. növekvő sorrendbe állítása. Váltakozó különbségű sorozat alkotása megadott szabály alapján, hiányos sorozat kiegészítése. Megkezdett, állandó különbségű sorozatban szabály felismerése, a sorozat folytatása.

Minimális teljesítmény:

Tudjon 50-es számkörben megkezdett sorozatot folytatni, hiányos sorozatot kiegészíteni.

Geometria

Tartalom:

Több pont összekötésével geometriai alakzat létrehozása. Megadott hosszúságú szakaszok rajzolása. Testek építése minta alapján.

Minimális teljesítmény:

Tudjon több pontot összekötve geometriai formákat rajzolni. Tudjon legfeljebb 50 cm hosszúságú szakaszt vonalzóval szerkeszteni.

6. évfolyam

Gondolkodás

Tartalom:

Számok halmazokba rendezése megadott tulajdonságok alapján. Két algebrai műveletet igénylő szöveges feladatok megértése és megoldása vizuális segítséggel. Egy mondatos válaszadás szöveges feladatokra. Analóg típusú szöveges feladatok ábrázolása.

Minimális teljesítmény:

Tudjon számokat a megadott szempontok alapján halmazokba rendezni. Használja megfelelően a fenti fogalmakat. Adjon egymondatos választ szöveges feladatok megoldásaként. Tudjon ábrázolni analóg típusú szöveges feladatokat.

Algebra

Tartalom:

Számkör bővítése 100-ig. Összeadás, kivonás tízes-átlépéssel 100-as körben segédeszköz használatával. Segédeszköz használata nélkül tízes-átlépés nélküli összeadás-kivonás 100-as körben, írásban. Több tag összeadása és kivonása. 1-es, 10-es, 5-ös, 2-es szorzás és bennfoglalás. Szorzótábla, bennfoglaló tábla. Számológép használata. Negatív számok. Sorszámok ismerete, írásának szabálya. A számok írása. Római számok 30-ig.

Minimális teljesítmény:

Tudja számokról eldönteni, hogy párosak vagy páratlanok (tartalom ld. 5. évfolyam). Tudjon 100-as számkörben tízes átlépéssel (segédeszközzel) ill. tízes-átlépés nélkül számokat összeadni és kivonni. Az adott számkörben tudjon segédeszközzel szorzás és osztás műveletet végezni. Hőmérőről tudjon negatív számot leolvasni. Egész számokat tudjon sorszámokká alakítani szóban és írásban. Ismerje fel és tudja leírni a római számokat 30-ig.

Mérés

Tartalom:

Pénzhasználat: A pénz használata 100-as számkörben.

Minimális teljesítmény:

Ismerje fel és nevezze meg a 100 Ft-os pénzermét, tudjon különböző pénzermékből 100 Ft-ig megadott összeget kifizetni, 50 Ft-ból visszajárót kiszámolni.

Tartalom:

Hosszúság: A hosszúság mértékegysége: cm, neve, jele.

Minimális teljesítmény:

Tudjon hosszúságot mérni cm pontossággal.

Tartalom:

Tömeg mérése: Személmérleg használata.

Minimális teljesítmény:

Tudja kiválasztani testsúlyok közül a könnyebbet, nehezebbet a mért tömeg alapján.

Tartalom:

Idő: Digitális óra ismerete. Analóg órán római számok felismerése. Az idő mértékegységei (perc, óra, nap, hónap).

Minimális teljesítmény:

Digitális órán ismerje fel az időt. Analóg órán ismerje fel a római számokat. Ismerje az idő mértékegységei közötti viszonyokat.

Sorozatok

Tartalom:

100-as számkörben számok csökkenő-ill. növekvő sorrendbe állítása. Sorozat alkotása, középkezdésű sorozat növekvő és csökkenő sorrendű folytatása.

Minimális teljesítmény:

Tudjon 100-as számkörben sorozatot folytatni megadott szabály alapján. Megkezdett sorozatban ismerjen fel szabályt.

Geometria

Tartalom:

Szerkesztés vonalzóval.

Minimális teljesítmény:

Szerkesszen megadott hosszúsági adatokból (max. 100 cm) síkbeli geometria formákat. Végezzen méréseket vonalzóval (síkbeli és térbeli alakzatokon).

7. évfolyam

Gondolkodás

Tartalom:

Halmaztulajdonságok meghatározása a halmaz elemeinek vizsgálatával. Halmaz metszete. Logikai "és" fogalma. Szöveges feladatok megoldása vizuális segítséggel.

Minimális teljesítmény:

Azonosítson halmazokat a halmazelemek tulajdonságai alapján. Állítsa elő két halmaz metszetét tárgyhalmazok és számhalmazok elemeiből egyaránt. Tudja használni konkrét halmazokon az "és" kifejezést. Tudjon megoldani írásban, vizuális segítséggel két algebrai műveletet igénylő szöveges feladatot. Ábrázoljon analóg típusú szöveges feladatot.

Algebra

Tartalom:

Számkör bővítése 1000-ig. Adott számkörben összeadás-kivonás. 3-as, 6-os, 9-es szorzás-és bennfoglalás. Szorzótábla, bennfoglaló tábla, számológép használata. Számok írása, olvasása. Önellenőrzés számológéppel.

Minimális teljesítmény:

Tudjon adott számkörben összeadás-kivonás műveleteket végezni írásban. Az adott számkörben tudjon szorzás- és osztás műveleteket elvégezni segédeszköz használatával. Tudja 1000-ig a számokat pontosan írni és helyesen olvasni.

Mérés

Tartalom:

Pénzhasználat: Pénzhasználat 1000-es számkörben.

Minimális teljesítmény:

Ismerje fel és nevezze meg a 200 Ft-os, az 500 Ft-os és az 1000 Ft-os bankjegyet, tudjon különböző pénzermékből és bankjegyekből 500 Ft-ig megadott összeget kifizetni, 100 Ft-ból visszajárót kiszámolni.

Tartalom:

Hosszúság: Testmagasság mérése.

Minimális teljesítmény:

Tudja segítséggel megmérni emberek testmagasságát és testméreteit.

Tartalom:

Egyéb mérések: Az idő (év, hónap, hét, nap, óra, perc) tanult mértékegységeinek átváltása.

Minimális teljesítmény:

Váltsa át az idő tanult mértékegységeit.

Sorozatok

Tartalom:

Számkör bővítése a sorozatokban.

Minimális teljesítmény:

Tudjon 1000-es számkörben megkezdett sorozatot folytatni.

Geometria

Tartalom:

Kicsinyítés és nagyítás pontrácson és négyzethálós papíron. Síkidomok tulajdonságai.

Minimális teljesítmény:

Tudjon síkbeli ábrázolatokat felére kicsinyíteni, vagy kétszeresére nagyítani pontrács vagy négyzetháló segítségével. Ismerje fel és nevezze meg síkidomok tulajdonságai közül a következőket: határoló vonalak (egyenes vagy görbe vonalak), oldalak száma.

8. évfolyam

Gondolkodás

Tartalom:

Szöveges feladatok megoldása. Nem analóg típusú szöveges feladatok ábrázolása.

Minimális teljesítmény:

Tudjon több (legfeljebb 3) algebrai műveletet igénylő szöveges feladatot megoldani írásban.

Algebra

Tartalom:

Számkör bővítése 10000-ig, illetve 10000 felett a gyermek képességétől függően. Összeadás-kivonás 10000-es számkörben. 4-es, 7-es, 8-as szorzás- és bennfoglalás. Szorzótábla, benn-

foglaló tábla, számológép használata. Öellenőrzés számológéppel. Szorzás, osztás kétjegyű számmal.

Minimális teljesítmény:

Tudjon műveleteket végezni írásban, szorozni, osztani segédeszköz használatával az adott számkörben. Tudja számításai eredményét számológéppel ellenőrizni.

Mérés

Tartalom:

Pénzhasználat: A pénz használata 1000-es számkör fölött a gyermek képességétől függően.

Minimális teljesítmény:

Ismerje fel és nevezze meg az összes bankjegyet. Tudjon különböző pénzermékből 1000 Ft-ig megadott összeget kifizetni, 500 Ft-ból visszajárót kiszámolni, ha szükséges segédeszközzel.

Tartalom:

Egyéb mérések: Hosszúság, tömeg, űrtartalom tanult mértékegységeinek átváltása.

Minimális teljesítmény:

Tudja átváltani a tanult mértékegységeket, ha szükséges segédeszközzel (pl. mérőszalag, vonalzó).

Geometria

Tartalom:

Síkidomok (négyzet, téglalap) kerületének és területének kiszámítása, képlete, jele, mértékegysége. Testek tulajdonságainak megfigyelése, megfogalmazása, élek száma és hosszúsága.

Minimális teljesítmény:

Tudja segédeszköz használatával kiszámítani a négyzet és a téglalap kerületét, területét úgy, hogy az adatokat a megadott képletbe behelyettesíti. Határozza meg a testek fenti tulajdonságait.

"B" változat

Számolás - mérés előkészítése

2. évfolyam

Gondolkodás

Tartalom:

Egyeztetés: - formaegyeztetés - tárgyak képeinek egyeztetése (mindennapi használati tárgyak képe, fénykép rajzzal, színes rajz fekete rajzzal)

Válogatás: - azonos csoportba tartozó tárgyak szín szerinti válogatása többfelé - azonos csoportba tartozó tárgyak forma szerinti válogatása többfelé

Minimális teljesítmény:

Tudjon tárgyakat a tartalomban megjelölt szempontok szerint válogatni, egyeztetni.

Algebra

Tartalom:

3-as számkör: számjegyek felismerése, tárgyak számlálása, számjegy-mennyiség egyeztetés.

Minimális teljesítmény:

Az adott számkörben tudjon számjegyet számjeggyel egyeztetni.

Sorozatok

Tartalom:

Minta alapján soralkotás egy szempont szerint, két változóval. 4-5 lépésből álló tevékenység követése.

Minimális teljesítmény:

Tudjon segítséggel minta alapján sort alkotni, egy szempont szerint, két változóval. Tudjon 4-5 lépésből álló tevékenységet tárgyas folyamatábrán követni.

Számolás - mérés előkészítése

3. évfolyam

Gondolkodás

Tartalom:

Kicsi-nagy fogalma.

Minimális teljesítmény:

Tudjon azonos, csak méretükben különböző tárgyakat nagyság szempontjából egymáshoz viszonyítani, válogatni (pl. kicsi kocka-nagy kocka).

Algebra

Tartalom:

3-as számkör gyakorlása, elmélyítése.

Minimális teljesítmény:

Tudjon 3-as számkörben minta alapján számjegyet számjeggyel, tárggyal, tárgyképpel egyeztetni.

Sorozat

Tartalom:

5-6 lépésből álló tevékenység követése. Képes vagy tárgyas minta alapján soralkotás 1 szempont szerint, 3 változóval.

Minimális teljesítmény:

Tudjon 5-6 lépésből álló tevékenységet folyamatábrán követni. Tudjon minta alapján sort alkotni 1 szempont szerint, 2 változóval.

4. évfolyam

Gondolkodás

Tartalom:

Hosszú-rövid fogalma.

Minimális teljesítmény:

Tudjon azonos, csak hosszúságukban különböző tárgyakat hosszúság szempontjából egymáshoz viszonyítani, válogatni (hosszú ceruza-rövid ceruza).

Algebra

Tartalom:

Számkör bővítése 5-ig: számjegyek felismerése, tárgyak számlálása, számjegymennyiség egyeztetés.

Minimális teljesítmény:

A 3-as számkörben tudjon mennyiséget számjeggyel egyeztetni. Az 5-ös számkörben tudjon számjegyet számjeggyel egyeztetni.

Mérés

Tartalom:

"Üres" és "nem üres" fogalma.

Minimális teljesítmény:

Tudja két tárgy közül kiválasztani az "ürest" és a "nem ürest".

Sorozat

Tartalom:

5-6 lépésből álló tevékenység követése. 3-as számkörben a számok növekvő és csökkenő sorrendbe állítása számkártya használatával.

Minimális teljesítmény:

Tudjon 5-6 lépésből álló tevékenységet folyamatábrán követni. Állítsa növekvő sorrendbe a számokat 3-ig számkártyát használva.

5. évfolyam

Gondolkodás

Tartalom:

Személyével kapcsolatos állítások igazságértékének megállapítása.

Minimális teljesítmény:

Tudja eldönteni személyével kapcsolatos állításokról, hogy azok igazak-e vagy hamisak.

Algebra

Tartalom:

Egy és sok fogalma. Számjegy és mennyiség egyeztetése 5-ös számkörben. Számok írása 5-ig.

Minimális teljesítmény:

Tudjon 5-ös számkörben számjegyet mennyiséggel egyeztetni.

Mérés

Tartalom:

Idő múlásának érzékeltetése homokóra vagy "tojásfőző óra" segítségével. Folyadék töltése pohárba a megadott jelig.

Minimális teljesítmény:

Ismerje fel, hogy a homokóra lepergése, ill. a "tojásfőző óra" csörgése, a tevékenység befejezését jelzi. Tudjon pohárba a megadott jelig folyadékot tölteni.

Sorozat

Tartalom:

6-8 lépésből álló tevékenység követése. 5-ös számkörben számok növekvő és csökkenő sorrendbe állítása számkártya használatával.

Minimális teljesítmény:

Tudjon 6-8 lépésből álló tevékenységet folyamatábrán követni. Állítsa növekvő sorrendbe a számokat 5-ig számkártyát használva.

6. évfolyam

Gondolkodás

Tartalom:

Tárgyak halmazokba rendezése különböző szempontok alapján (szín, forma, nagyság, hosszúság).

Minimális teljesítmény:

Tudjon tárgyakat megadott szempontok alapján halmazokba rendezni.

Algebra

Tartalom:

Számkör bővítése: 10-es számkör. Tárgyak számlálása, számjegy-mennyiség egyeztetés, számjegyek felismerése. A + jel ismerete, írása. Összeadás segédeszközzel. Tárgyak csoportosítása kettesével, hármassal. Számok írása 10-ig.

Minimális teljesítmény:

Ismerje fel a számjegyeket 10-ig, tudjon tárgyakat számlálni 5-ös számkörben. Tudjon tárgyakat kettesével párba állítani.

Mérés

Tartalom:

Jutalomként használt azonos értékű (1 Ft-os) pénzermék, vagy zsetonok összegyűjtése és beváltása a választott jutalomra. A "teli" fogalma.

Minimális teljesítmény:

Legfeljebb 10-es számkörben tudja követni a jutalomra beváltható pénzermék mennyiségét. Üres és teli tárgyak közül tudja kiválasztani a telit.

Sorozat

Tartalom:

Adott tevékenység 10-11 lépésének követése.

Minimális teljesítmény:

Tudjon 10-11 lépésből álló tevékenységet folyamatábrán követni.

7. évfolyam

Gondolkodás

Tartalom:

Környezetével kapcsolatos egyszerű állítások igazságértékének megállapítása. Egyenlő, ugyanannyi fogalma.

Minimális teljesítmény:

Tudja eldönteni konkrét, környezetében látható, aktuálisan jelen lévő tárgyra, jelenségekre vonatkozó állításokról, hogy azok igazak-e vagy hamisak.

Algebra

Tartalom:

Műveletek végzése (összeadás-kivonás) 10-es számkörben tárgyak segítségével (zsetonok, korongok). Számjegy-mennyiség egyeztetés. Számok helye a számegyenesen 10-ig. Számok írása 10-ig. A +, - és = jelek felismerése, írása.

Minimális teljesítmény:

Tudjon 10-es számkörben számjegyet mennyiséggel egyeztetni számkártyával. Csoportosítson tárgyakat kettesével, hármasával 10-es számkörben.

Mérés

Tartalom:

Pénzermék felismerése, megnevezése és válogatása 10-es számkörben. A pénz mértékegysége a forint.

Minimális teljesítmény:

Ismerje fel a következő pénzerméket: 1 Ft, 2 Ft, 5 Ft, 10 Ft, tudja azokat minta alapján válogatni.

Sorozat

Tartalom:

Számok növekvő és csökkenő sorrendbe állítása írásban vagy számkártyák használatával.

Minimális teljesítmény:

Tudja a számokat növekvő sorrendbe állítani 10-ig számkártyákat használva.

8. évfolyam

Gondolkodás

Tartalom:

Alacsony-magas fogalma.

Minimális teljesítmény:

Tudjon tárgyakat és élőlényeket tapasztalati úton magasság szempontjából összehasonlítani.

Algebra

Tartalom:

Számkör bővítése 20-ig: tárgyak számlálása, számjegy-mennyiség egyeztetés, számjegyek felismerése, írása, összeadás-kivonás tárgyak segítségével írásban. Sokkevés, több- kevesebb fogalma, a relációs jelek ismerete, írása.

Minimális teljesítmény:

Jól látható mennyiségkülönbség esetén - számlálás nélkül, tapasztalati úton – tudja tárgyak mennyiségét egymáshoz viszonyítani (sok vagy kevés). 10-es számkörben tárgyak számosságának összehasonlításával, ismerje fel, ha azok egyenlők, valamint adott számú tárgyhoz tudjon ugyanannyit hozzárendelni. Ismerje fel 12-ig a számjegyeket, tudjon számjegyet mennyiséggel egyeztetni.

Mérés

Tartalom:

Analóg órán kismutató, nagymutató felismerése, a mutatók állásából egész, negyed, fél háromnegyed órák leolvasása. Pénzérmék megnevezése, felismerése, válogatása 20-as számkörben.

Minimális teljesítmény:

Kövesse az idő múlását a homokórán és a "tojásfőző órán". Ismerje fel az órán a számjegyeket, tudja megnevezni a nagymutató helyzetét (melyik számon áll). Ismerje fel a 20 Ft-os pénzérmét.

Sorozat

Tartalom:

Számok növekvő és csökkenő sorrendbe állítása írásban, vagy számkártyák használatával 20-ig.

Minimális teljesítmény:

Tudja a számokat 12-ig növekvő sorrendbe állítani számkártyák használatával.

Értékelési módszerek:

- folyamatos megfigyelés
- a foglalkozás alatti és végi szóbeli értékelés
- évente min. 2 alkalommal írásbeli értékelés
- év eleji és év végi felmérés
- tematikus ellenőrzés, felmérés

Szükséges és ajánlott eszközök, tankönyvek:

- számkártya
- logikai készlet
- korong, pálca
- Mini-matt készlet
- gyöngyök
- építőjátékok (Lego, Duplo, fakocka)
- termések
- Montessori-rudak, színes rúd készlet
- mérőszalag
- 0 kezdőpontú vonalzó
- pénzermék, bankjegyek
- számológép
- környezetben található tárgyak, vizuális ábrázolatok
- pontrácsos, négyzethálós lapok a kicsinyítés, nagyítás tanításához
- gyurma
- hőmérő
- személymérleg
- kétkarú mérleg
- „tojásfőző óra”, homokóra, analóg- és digitális óra
- térbeli testek (kocka, téglatest, gömb)

5. 4. Informatika

Ez a tantárgyi tanterv az átfedések miatt együtt tartalmazza a NAT informatika műveltségi anyagából elsősorban a szövegszerkesztéshez, kisebb mértékben a játék- és grafikai programok használatához szükséges, adaptálható, elemi szintű számítógépezési ismereteket, és az írás - olvasás tanítását kiegészítő és segítő gépirás alapjait.

A számítógép-kezelés és gépirás tanításának céljai:

- kommunikációs eszköz biztosítása a nem- vagy nehezen beszélő, a rosszul érthető beszédű, és a kézírással írást elsajátítani nem tudó gyermekek számára;
- új információ-szerzési és tanulási lehetőség nyújtása fejlesztő és oktatási programok használatára való felkészítéssel;
- szociális szempontból nem megterhelő szabadidős tevékenység tanítása;
- hatékony új jutalmazási lehetőség (kedvelt aktivitás) megteremtése;
- munkatevékenység megalapozása jó képességű, ilyen irányú munkavállaláshoz megfelelő képességstruktúrájú és érdeklődésű tanulók számára;
- a legjobb képességű tanulók számára az Interneten keresztül történő információszerzés és kommunikációs lehetőség alapjainak megtanítása;

A tantárgy tanításának feladatai:

- elemi szintű számítógép használattal kapcsolatos ismeretek és készségek elsajátíttatása;
- a gépirás alapjainak megtanítása;

A gépirás oktatás csak az "A" tagozaton, és csak a tanterv tartalmi részében jelenik meg, mivel ennek megtanulása a tanulók különböző értelmi szintje és kezűgyessége miatt nem lehet egységes minimális teljesítmény.

Az informatika tantárgy mindkét változaton a 3. évfolyamon lép be, mert az anyanyelv tantárgyban meghatározott írás-, olvasási készségek ebben az évfolyamban teszik ezt lehetővé.

"A" változat

3. évfolyam

Tartalom:

Informatika Számítógép használatához szükséges helyes testtartás kialakítása. A szövegkurzor. A szóköz-billentyű. "Caps lock" billentyű nagybetűre váltó, és az "Enter" billentyű sorváltó funkciójának ismerete. Törlés a "Backspace" és a "Delete" billentyűkkel. Számítógép billentyűzetén a nagy- és kisbetűk használata, szavak másolása. Az egérkurzor. Az "egér"

használata egyes, csak a tanult ismereteket igénylő játékprogramokban. A tanult ismereteket igénylő játékprogramok használata.

Gépirás

Gépeléshez szükséges helyes test- illetve kéztartás kialakítása. Alaptartásból kiinduló nagybetűs írás: ASDF-JKLÉ betűkapcsolat gyakorlása. Ehhez kapcsolódóan a jobb kéz mutató-, középső-, és gyűrűs ujjához kapcsolódó betűk (H-ZU-N-M, I, O-Ö) nagybetűs írása, e betűkkel betűkapcsolatok gyakorlása. Szóközbillentyű használata a jobb hüvelykujjal.

Minimális teljesítmény:

Ismerje fel és tudja követni a szövegek kurzort a monitoron. Ismerje a "Caps lock" és az "Enter" billentyűk funkcióját, tudja azokat megfelelően használni. Tudjon szavakat (tanult szóképek közül) nagybetűkkel egymás alá másolni. Ismerje fel és tudja követni az egér kurzort a monitoron. Legalább egy tanult ismereteket igénylő, egyszerű játékprogram használata.

4. évfolyam

Tartalom:

Informatika A számítógép fő funkcionális kiegészítő részei: a monitor, az egér, a klaviatúra, a lemez meghajtó. A számítógép bekapcsolása, a Windows program, és azon belül a szövegszerkesztő "Word" program, illetve egyes játékok elindítása. Írásjelek közül a pont és a vessző használata. Szavak, mondatok írása, másolása, javítása.

Gépirás

Asdf-jklé betűkapcsolat további gyakorlása, ehhez kapcsolódóan bal kéz mutató- és középsőujjához kapcsolódó betűk (r-t-g-b-v, e-c) írása, e betűkkel betű és szókapcsolatok gyakorlása. Szóközbillentyű használata a bal hüvelykujjal.

Minimális teljesítmény:

Tudja bekapcsolni a számítógépet és elindítani legalább egy, a tartalomban megadott programot. Tudja használni az "egér" legalább egy, a Windows programban megtalálható, csak "egér" használatát igénylő játék elindításában. Tudjon nyomtatott (vagy képességeihez mérten írott) betűvel írt szavakat, mondatokat másolni. Tudja a szavakat a szóközbillentyű segítségével egymástól különválasztani.

5. évfolyam

Tartalom:

Informatika

A szövegek mozgatók és a segédbillentyűk (Control, Alt, Shift) funkcionális használata írásban, játékokban. Az Escape billentyű használata. A "Shift" billentyű használata mondatkezdő nagybetűk írásához. Mondatvégi írásjelek közül a kérdőjel, felkiáltójel tanulása. Számok írása. Az "egér" használata a kijelölésekben. Betűméret változtatása. A Norton Commander program, ezen belül a JÁTÉK könyvtár elindítása, a megfelelő játék kiválasztása.

Szavak, mondatok, 5-6 mondatos szövegek másolása, önálló írása. Hibák javítása törléssel, majd újra írással, a szövegen belüli sor ill. betű- visszalépések nélkül.

Gépirás

Asdf-jklé betűkapcsolat gyakorlása kisbetűkkel, ehhez kapcsolódóan jobb kéz kisujjához kapcsolódó betűk (p-ü-ó-ő-ú-á-ű) kisbetűs írása, e betűkkel betű- és szókapcsolatok gyakorlása.

Minimális teljesítmény:

Használja funkciójuknak megfelelően a kurzor mozgatókat a játékprogramokban. Használja a "Shift" billentyűt nagybetűk, ill. írásjelek írásánál. Tudjon mondatokat másolni, ill. szavakat, mondatokat önállóan vagy tollbamondásra írni.

6. évfolyam

Tartalom:

Informatika

A "File" menüsor. Az új oldalt és a megnyitást jelző ikonok. Egyéb ikonok használata az "egér" segítségével. Szavak, mondatok másolása, kijelölése, formázása, szövegrendeztetés. Írásjelek tanulása (" , +, %, /, (,), =).

Gépirás

Asdf-jklé betűkapcsolatok gyakorlása, ehhez kapcsolódóan bal kéz gyűrűs- és kisujjához kapcsolódó betűk (w-q-i-y-x) kisbetűs írása, ezen betűkkel betű- és szókapcsolatok gyakorlása. Írásjelek közül a jobb kéz középső-és gyűrűs ujját használva a vessző és a pont írása.

Minimális teljesítmény:

Másoljon szavakat, mondatokat. Ezek formázásában az ikonok közül tudja használni a "félkövér", a szöveg elrendezésében a „balra igazítás” ikonokat. Tudjon a File menüsört vagy az ikonokat használva új oldalt nyitni.

7. évfolyam

Tartalom:

Informatika

3,5-s lemez használata. A vírusmentesítő program használata. Mentés és nyomtatás a File menüpontból és az ikonokból. Dokumentum megnyitása, bezárása, kilépés. A számítógép kikapcsolása. Szavak, mondatok, szövegek másolása, formázása, rendezése.

Gépírás

"Shift" billentyű használata jobb- és balkéz kisujjával a mondat ill. névkezdő nagybetűk írásához. Számok, írásjelek (kivéve pont, vessző), "Backspace" ill. "Delete" billentyűk használata, úgy, hogy közben nézheti a billentyűzetet. Szókapcsolatok gyakorlása, keresztnevek írása. 2-3 szavas mondatok írása másolással és diktálással.

Minimális teljesítmény:

Ismerje fel a kislemezt, és tudja a megfelelő helyen a gépbe helyezni. Tudjon a lemezeről megadott dokumentumot megnyitni és elmenteni legalább egyikével a lehetséges módoknak. Mentés után tudjon dokumentumot kinyomtatni. Tudja a dokumentumot bezárni és az adott programból kilépni, tudja a számítógépet kikapcsolni. Másoljon szavakat, mondatokat, rövid szövegeket.

8. évfolyam

Tartalom:

Informatika

Szövegek másolása, velük való munka:

A „Szerkesztés” menüsorból a "Mindent kijelöl" menüpont. Hibás lépés törlése a „Szerkesztés” menüsor "Visszavonás" menüpontja, ill. az ezt jelölő ikon segítségével. „Nézet” menüsorból a "Normál" és a "Nyomtatott forma" menüpontok. A "Nagyítás", "Kivágás", "Beillesztés", "Másolás" ikonok használata.

Gépírás

Szavak, szókapcsolatok, mondatok írásának gyakorlása, rövid szövegek írása, a hibátlanlanság szem előtt tartásával.

Minimális teljesítmény:

Tudjon 10 mondatos szöveget másolni. Tudja változtatni leírt dokumentumának nézetét és nagyságát a "Normál" és a "Nyomtatott forma" menüpontok, valamint a "Nagyítás" ikon segítségével. Tudja használni a "Mindent kijelöl" menüpontot az egész szövegre vonatkozó kijelölés esetén.

"B" változat

Tartalom:

- Számítógép használatához szükséges helyes testtartás kialakítása.
- Az "egér" használata rajzolóprogramban, egyes (csak "egér" használatát igénylő, egyszerű) játékprogramokban. Az egérkurzor.

Cél: rajzolóprogramot használva értse meg az általa mozgatott "egér" és a képernyőn megjelenő ábra összefüggését.

- Az egér használata játékprogramokban. A szövegkurzor.

Cél: Játékprogramokban is tudja követni az egérkurzort a monitoron, értse meg az összefüggést az által mozgatott "egér" és az egérkurzor helye között.

Ismerje fel a szövegkurzort a monitoron, olyan szinten, hogy tudja vele követni az írását.

- A számítógép billentyűzetén a nagybetűk használata, szavak másolása.

Szóközbillentyű használata.

Cél: Folyamatos nagybetűs írásra beállított billentyűzettel tudjon szavakat másolni, önállóan írni folyamatosan, sorváltás nélkül, előre beállított szövegformában.

- Az Enter billentyű sorváltó funkciójának ismerete. A Backspace és Delete billentyűk használata.

Cél: Tudjon sort váltani az Enter billentyűt használva. Hibáit tudja javítani a Backspace billentyű használatával úgy, hogy legfeljebb 2-3 betűt töröl.

A Backspace és a Delete billentyűk használatával tudjon szavakat vagy mondatokat törölni.

Szükséges és ajánlott eszközök:

- Windows-, és azon belül Word, Write, Paintbrush programokat tartalmazó személyi számítógép
- a gépírás tanításához használható betű- és szókapcsolatok gyűjteménye (ajánlott tankönyv: Kökény Sándor: Gépírás I-II., Tankönyvkiadó 1990. - ebben szereplő szó- és betűkapcsolási gyakorlatok)

- a gépírás tanításához használható mondatok, szövegek gyűjteménye (más tantárgyakhoz kapcsolódó, hétköznapi témájú mondatok és szövegek)
- megfelelő szintű, Windows alapú, gépírás tanító és gyakoroltató számítógépes programok (használat megtanítása ilyenkor kerüljön bele a tananyagba)

5. 5. 1. Környezetismeret

5. 5. 2. Környezet-és egészségvédelem

A Környezetismeret tantárgy az 1-6. évfolyamok számára készült, 7. és 8. osztályban Környezet-és egészségvédelem néven folytatódik, melyben integráltan jelenik meg a Társadalmi ismeretek és gyakorlatok.

A tantárgy címek és a témakörök részben megegyeznek a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók számára kiadott kerettantervben foglaltakkal. Ezen kívül az autizmussal élő tanulók speciális szükségleteihez alkalmazkodva magába foglalják a NAT "Az ember és társadalom" műveltségi területből a társadalmi ismeretek és az emberismeret "Minimális teljesítményeinek" feldolgozható elemeit. Az "Ember és természet" valamint a "Földünk és környezetünk" műveltségi területek tartalmára épül, és integrált formában egyesíti az elemi biológiai, fizikai, kémiai, egészségtani és földrajzi ismereteket.

A tananyag koncentrikus szerkesztése lehetővé teszi az ismeretek fokozatos bővítését. A tananyagválasztás során meghatározó szempont volt, hogy csak azokat az ismereteket ajánlott tanítani, amelyekhez kapcsolódóan azok gyakorlati alkalmazására is azonnal sor kerül. A követelmények meghatározásakor tisztában kell lennünk azzal, hogy az ismeretek önálló alkalmazása csak elemi szinten várható el tanulóinktól.

A tantárgy tanításának célja:

A környezetismeret tantárgy tanulása során a gyermek szerezzon ismereteket tárgyi és személyi környezetéről, az azokban lezajló folyamatokról, ismereteit mindennapi élethelyzetekben mozgósítani és lehetőség szerint alkalmazni tudja.

A Környezetismeret valamint a Környezet- és egészségvédelem tantárgyak feladata, hogy a következő témakörökben ismereteket nyújtson, képességeket, készségeket alakítson ki:

Témakörök „A” változat „B” változat

AZ EMBER ÉS KÖRNYEZETE 1-8. évfolyam 1-8. évfolyam

Tárgyi környezet 1-6. évfolyam 1-8. évfolyam

Tájékozódási alapismeretek 2-5. évfolyam

Időbeli tájékozódás 1-6. évfolyam 1-8. évfolyam

Társadalmi környezet, önismeret 1-8. évfolyam 1-8. évfolyam

Közlekedési ismeretek 1-8. évfolyam 1-8. évfolyam

Lakóhelyismeret 7-8. évfolyam

AZ ÉLŐ TERMÉSZET

ALAPISMERETEI 2-6. évfolyam 2-8. évfolyam

TESTÜNK, ÉLETMŰKÖDÉSEINK,

EGÉSZSÉGÜNK 2-8. évfolyam 4-8. évfolyam

Módszertani alapelvek:

Az autizmussal élő tanulók speciális ismeretszerzési nehézségei miatt a tanítás során nem számíthatunk a gyermekek előzetes megfigyeléseire, élményeire, ezért a közvetlen tapasztalásra kell a hangsúlyt fektetni. Törekedni kell arra, hogy a gyermek az ismeretszerzés minden fázisában azon a helyszínen, olyan helyzetben szerezzen tapasztalatokat és tanuljon új készségeket, ahol azokat a későbbiekben fel kell használnia.

1. Évfolyam

„A” és „B” változat megegyezik.

AZ EMBER ÉS KÖRNYEZETE

Tárgyi környezet

Tartalom:

A környezetében található tárgyak tulajdonságainak és használatának cselekvéses, tapasztalati úton történő megismerése az összes érzékszerv segítségével: a tárgyak színe, mintázata, alakja, felülete, íze, hangja, szaga, halmazállapota, hőmérséklete. Az alapszínek.

Minimális teljesítmény az „A” változaton való továbbhaladáshoz:

Tudjon környezetében előforduló tárgyakat a megadott szempontok szerint egyeztetni, változtatni, sorrendbe rakni, párosítani.

Társadalmi környezet, Önismeret

Tartalom:

Saját keresztnév, családtagok keresztnéve, osztálytársak, tanárok keresztnéve. Főbb testrészek: (fej, nyak, mell, has, hát, kar, láb) megmutatása saját testén és más személyeken. Bal és jobb oldal elkülönítése saját testén.

Minimális teljesítmény az „A” változaton való továbbhaladáshoz:

Saját keresztnévére odaforduljon.

Időbeli tájékozódás:

Tartalom:

Az időjárás jelenségeinek közvetlen megfigyelése, megtapasztalása.

Minimális teljesítmény az „A” változaton való továbbhaladáshoz :

Vegyen részt az időjárással kapcsolatos megfigyeléseken.

Közlekedési ismeretek

Tartalom:

Az utcai közlekedés előkészítése. A pedagógus kéréseinek „Állj meg!” „Gyere ide!” „Maradj mellettem!” teljesítése zárt területen (osztályterem, épület, udvar) belül.

Minimális teljesítmény az „A” változaton való továbbhaladáshoz:

Zárt területen pedagógus kérésére álljon meg, menjen oda a felnőtthez és maradjon ott vagy haladjon a pedagógus mellett.

Minimális teljesítmény a „B” változaton való továbbhaladáshoz:

Vegyen részt az egyéni fejlesztési tervének megfelelően a foglalkozásokon.

"A" változat

2. évfolyam

AZ EMBER ÉS KÖRNYEZETE

Tárgyi környezet

Tartalom:

A kevert színek, a fekete és a fehér. Gömbölyű és szögletes tárgyak. Sima és érdes felület. A tárgyak egymáshoz viszonyított méretei. Az általa használt közlekedési eszközök felismerése és megnevezése. A tárgyak részei, a rész-egész viszony. A folyékony és szilárd halmazállapot.

Minimális teljesítmény:

Tudjon megnevezni 6-8 tanult szint tárgyakon. Két adott tárgy közül tudja megmutatni a kicsit, nagyot, hosszút, rövidet. Tudja elkülöníteni a folyékony halmazállapotot a többitől.

Tájékozódási alapismeretek

Tartalom:

A tárgyak alaprajzának elkészítése körülrajzolással, az alaprajz és a tárgy egyeztetése.

Minimális teljesítmény:

Tudja egyeztetni néhány, gyakran használt tárgy alaprajzát a tárggyal

Időbeli tájékozódás

Tartalom:

Az időjárás jelenségeinek közvetlen megfigyelése, megtapasztalása. Az általa jól észlelhető jelenségek megfogalmazása (süt a nap, esik az eső, esik a hó)

Minimális teljesítmény:

Tegyén önálló megállapításokat az időjárásra vonatkozóan.

Társadalmi környezet, Önismeret

Tartalom:

Név, lakcím, családtagok neve. Az osztálytársak, a tanárok neve. Saját testrészei.

Minimális teljesítmény:

Mutassa meg főbb testrészeit. Tudja a nevét, életkorát, lakcímét, (helység, utca) szüleinek, testvéreinek nevét.

Közlekedési ismeretek

Tartalom:

Tapasztalatok gyűjtése a gyalogos közlekedésről az iskola környékén. A járda, az úttest megismerése.

Minimális teljesítmény:

Tudjon adott hosszúságú útszakaszon a pedagógus mellett haladni, és kérésre megállni.

AZ ÉLŐ TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Tartalom:

Ismerkedjen a környezetében található növényekkel, állatokkal és azok nevével. A növény és állat fogalmak bevezetése. Csoportosítás főfogalmak szerint (növények, állatok). Az általa fogyasztott gyümölcsök ehető és nem ehető részeinek elkülönítése.

Minimális teljesítmény:

Legyen képes segítséggel egyszerű megfigyeléseket végezni a közvetlen környezetében élő növényekről és állatokról. Legyen képes egyszerre egy adott szempont szerint egyszerű változtatásokat, csoportosításokat végezni.

TESTÜNK, ÉLETMŰKÖDÉSEINK, EGÉSZSÉGÜNK

Tartalom:

A fej részeinek (száj, szem, orr, fül, haj, arc, homlok, fogak, nyelv) megmutatása saját testén és más személyeken. Testrészeinek megfigyelése tükör előtt. Páros testrészek. Bal- és jobboldal elkülönítése saját testén.

Minimális teljesítmény:

Legyen képes megmutatni a főbb testrészeket önmagán és másokon.

3. évfolyam

AZ EMBER ÉS KÖRNYEZETE

Tárgyi környezet

Tartalom:

A környezetében található tárgyakkal kapcsolatos ismeretek bővítése, egymáshoz viszonyított helyzetük meghatározása. A tárgyak egymáshoz viszonyított méretei, súlya. A színek világos és sötét árnyalatai. A folyadék és szilárd halmazállapotú anyagok főbb jellemzői.

Minimális teljesítmény:

A megadott szempontok szerint tudja felsorolni egy ismert tárgy jellemzőit, és csoportosítani az általa használt tárgyakat. Tudjon két tárgyat a tanult módon összehasonlítani.

Tájékozódási alapismeretek

Tartalom:

A tárgyak kicsinyített alaprajza. A tanulóasztal, az étkezőasztal és a rajtuk található tárgyak kicsinyített alaprajza.

Minimális teljesítmény:

Egyeztesse a tanult tárgyak kicsinyített alaprajzát a tárggyal, illetve a tárgy képével.

Időbeli tájékozódás

Tartalom:

Az időjárás jelenségeinek megfigyelése hideg van, meleg van, ködös az idő. Napszakok (reggel, délelőtt, dél, délután, este) jellegzetességei a hozzájuk kapcsolódó cselekvések megfigyelése.

Minimális teljesítmény:

Legyen képes az időjárás elemeinek vonatkozó megállapításokból a megfelelőt kiválasztani. Egy napszakhoz, egy tevékenységet rendelni.

Társadalmi környezet, Önismeret

Tartalom:

A tanuló külső tulajdonságai. Fiú-lány megkülönböztetése. A családi relációk, kapcsolatok: szülők, testvérek, nagyszülők. Az osztálytársak, a tanárok neve. Az iskolában dolgozó személyek foglalkozásuk szerint. Családi ünnepek is hozzájuk kapcsolódó tárgyak összekapcsolása.

Minimális teljesítmény:

Jellemezze egy-egy szóval külsejét (testmagasság: alacsony, magas hajszín, szemszín) Tudja a nemét. Tudja családjában a rokoni kapcsolatokat, (szülők, testvérek, nagyszülők) tanárai, társai nevét.

Közlekedési ismeretek

Tartalom:

A gyalog közlekedés szabályai az iskola környékén. Átkelés az úttesten közlekedési jelzőlámpával ellátott gyalogátkelőhelyen.

Minimális teljesítmény:

A pedagógus kérésére átkelés előtt álljon meg a járda szélén, és jelezze, ha átkelhet.

AZ ÉLŐ TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Tartalom:

A környezetében található állatok mozgásának (járás, mászás, ugrás, repülés), kültakarójának (toll, szőr) a kültakaró színének, testrészeinek megfigyelése, összehasonlítása, hangjának megfigyelése és felismerése. A közvetlen környezetében élő növényeknek: fák, bokrok, virágos növények főfogalom alá sorolása az ismertebb fajok felismerése, megnevezése, főbb részeik megnevezése, jellemzőik.

Minimális teljesítmény:

Legyen képes irányított megfigyeléseket végezni a környezetében élő növényekről és állatokról. Legyen képes egy adott szempont szerint összehasonlításokat, csoportosításokat végezni.

TESTÜNK, ÉLETMŰKÖDÉSEINK, EGÉSZSÉGÜNK

Tartalom:

Az ismert testrészek körének bővítése (csípő, comb, nemi szerv, stb.). A fiú lány megkülönböztetése. Az érzékelés folyamatának és az érzékszervek elemi szintű ismerete. Az ízlelés szerve a nyelv, a savanyú, keserű, édes, sós íz. A tapintás és hő érzékelés szerve a bőr, a hideg a meleg az érdes és sima felület. A szaglás szerve az orr, kellemes illatok, kellemetlen szagok. A hallás szerve a fül, hangos és halk hangok a hallókészülék szerepe. A látás szerve a szem, látáshibák, a szemüveg szerepe. Az ismeretek felhasználása az egyes önkiszolgáló tevékenységek során.

Minimális teljesítmény:

A tanult jegyek alapján tudja, hogy melyik nemhez tartozik. Tudja megmutatni a tanult testrészeit és szerveit önmagán. Ismereteit használja az önkiszolgáló tevékenységek (öltözés, tisztálkodás, étkezés) közben.

4. évfolyam

AZ EMBER ÉS KÖRNYEZETE

Tárgyi környezet

Tartalom:

Az iskola helyiségeinek berendezési tárgyai, egymáshoz viszonyított helyzetük. Az egyes helyiségekben végezhető tevékenységek. Az általa használt tárgyak anyaga, a fa, fém, papír, műanyag, üveg, porcelán, bőr, textil fogalmak bevezetése. Az elektromos árammal működő tárgyak, eszközök használata. A házi telefon és használata. Az anyagok fizikai változásának megfigyelése ütés, nyomás, hajlítás hatására és ételkészítés közben: elszíneződés, felaprózódás, keveredés, oldódás. A termikus kölcsönhatás elemi értelmezése: a forró folyadéktól az edény is felmelegszik. A víz különféle állapotának érzékelhető jegyei: jég, gőz, hideg- és melegvíz. Az ivóvíz: az iható és nem iható víz elkülönítése.

Minimális teljesítmény:

Tudja megnevezni az iskola helyiségeiben található tárgyakat, azok helyét, anyagát. Tudja az egyes tevékenységek helyét az iskolában. Értse a helyzetre vonatkozó viszonzszavakat: előtte,

mögötte, alatta, fölötte, mellette, közel, távol. Vegye észre, és nevezze meg az anyagok tanult fizikai tulajdonságainak megváltozását.

Tájékozódási alapismeretek

Tartalom:

A tanterem alaprajza: a nyílászárók, a bútorok helye, egyes tevékenységek helyének bejelölése.

Minimális teljesítmény:

A saját helyét jelölje be a tanterem alaprajzába, amelyen a bútorok helye is fel van tüntetve.

Időbeli tájékozódás

Tartalom:

Az időjárás elemeinek (napsugárzás, hőmérséklet, csapadék, szél) irányított megfigyelése, jellemzői (pl.: szitál, esik, ömlik, zuhog). A víz megfigyelése a természetben pl. pocsolya, eső, hó, jégeső. A hét napjainak neve, sorrendje, munka és pihenőnapok eltérő napirendje.

Minimális teljesítmény:

Legyen képes az időjárás elemeire vonatkozó megállapításokból a megfelelőt kiválasztani. A hét napjai közül tudja a munkanap és pihenőnapokat elkülöníteni.

Társadalmi környezet, Önismeret

Tartalom:

A saját testének jellemzői, (testmagasság, testalkat, szemszín, haj) összehasonlítása más személlyel. A saját testmagasság növekedésének megfigyelése. Ruházat. Rokoni kapcsolatok. Köszönés. A tanuló egy napja (tevékenységek, helyszínek). Az iskola neve, címe. Otthoni lakás, berendezési tárgyak, otthoni tevékenységek. A környezetéből ismert foglalkozások (pl. bolti eladó, orvos, fodrász, stb.), és szülei foglalkozása.

Minimális teljesítmény:

Legyen képes családján belüli rokonsági kapcsolatok felismerésére, megnevezésére. Köszönjön ismert személyeknek, az életkorának és a helyzetnek megfelelően. Jellemezze saját magát a tanult szempontok szerint, hasonlítsa össze testének jellemzőit más személlyel. Napirendje segítségével tudja, hogy milyen tevékenységeket végzett el egy napon belül, mindezt hol, milyen eszközökkel tette. Tudja iskolája címét (helység, utca). Otthonának alaprajzába ragassza be a berendezési tárgyak alaprajzát. Sorolja fel, hogy mit szeret otthon csinálni.

Közlekedési ismeretek

Tartalom:

A gyalogos közlekedés szabályainak megismerése, átkelés úttesten, az iskola környékén. A haladás megfelelő tempója.

Minimális teljesítmény:

Pedagógus kérésére álljon meg a járda szélén, és jelezze, ha jármű közeledik.

AZ ÉLŐ TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Tartalom:

A növények részei: elemzés, képről felismerés, azonosítás, megnevezés, rész és egész viszonya. A növények változásának megfigyelése az egyes évszakokban, és a változással kapcsolatos kifejezések megismerése (lehull, virágzik, zöldell, megérik). A környezet állatainak megadott szempontok szerinti megfigyelése, csoportokba rendezésük: az állatok utódai, szaporodásuk, a kicsinyek gondozása.

Minimális teljesítmény:

Legyen képes egy növényt vagy egy állatot több adott szempont alapján megfigyelni, egy másik növényvel ill. állattal összehasonlítani. Legyen képes a rész-egész viszony felismerésére a tanult ismeretek körében.

TESTÜNK, ÉLETMŰKÖDÉSEINK, EGÉSZSÉGÜNK

Tartalom:

Az emberi szervezet egészségestől eltérő állapotai. A leggyakoribb betegségek (fogszuvasodás, légúti megbetegedések, gyomorrontás, stb.) sérülések (vágás, szúrás, égés) és tüneteik (láz, köhögés, nátha, torokfájás, hasmenés, hasfájás, hányás, felhorzsolódás, vérzés). Viselkedési szabályok az egyes betegségek esetén, otthon, az orvosnál, a kórházban. A nemek (férfi-nő) és a felnőttkor-gyermekkor elkülönítése.

Minimális teljesítmény:

Nevezze meg, hogy melyik testrésze fáj. Az általa ismert személyekről tudja megmondani, hogy férfi vagy nő, felnőtt vagy gyermek korú, és köszönjön ennek megfelelően.

5. évfolyam

AZ EMBER ÉS KÖRNYEZETE

A tárgyi környezet

Tartalom:

A víz forrása, a párolgás, a gőz halmazállapot. Az égés, az éghető anyagok. A tűz pusztítása, megelőzés, tűzoltás. A telefon használata városi hívásra. A segélyhívószámok.

A tágabb környezet megismerése. Az iskola és környékén található épületek. A fontosabb információs és figyelemfelhívó táblák, telefonfülkék, hulladékgyűjtők, korlátok, piktogramok. Az iskola közvetlen közelében található gyógyszerár, a közeli park, játszótér. Tömegközlekedési útvonalak és megállóhelyek az iskola környékén.

Ismerkedés a közlekedési eszközökkel: személyszállító eszközök, tömegközlekedési eszközök.

Minimális teljesítmény:

Ismerje az iskola épületének külső jellemzőit, az iskola környékén található számára fontos közlekedési jelzőtáblákat, a hulladékgyűjtők használatát, a járdaszéli korlátok szerepét, a legfontosabb információkat hordozó piktogramok jelentését. Ismerje fel és nevezze meg a személyszállítás és a tömegközlekedés eszközeit. Tudjon segítséggel telefonon ismert személyt hívni.

Tájékozódási alapismeretek

Tartalom:

Az iskola alaprajza: a helyiségek és egymáshoz viszonyított helyzetük. Útvonalak a tevékenységek helyszínei között.

Minimális teljesítmény:

Tudja megnevezni az iskola alaprajzán az egyes helyiségeket.

Időbeli tájékozódás

Tartalom:

Az évszakok, hónapok neve, jellemző időjárásuk.

Minimális teljesítmény:

Tudja, hogy az adott időpontban melyik évszakban és hónapban járunk. Tudja adott megállapítások közül az aktuális évszakra jellemzőket kiválasztani. Évszakokhoz kapcsolódó ünnepeket ismerje.

Társadalmi környezet, önismeret

Tartalom:

Testméretek (kar hossza, derékbőség, láb mérete, testsúly) változásainak megfigyelése.

Az emberi élet szakaszai, saját élettörténet. Közlekedési útvonal az iskolába, haza.

Minimális teljesítmény:

Figyelje meg, hogy az évek múlásával hogyan változnak testméretei. Tudja, hogy eddigi élete során milyen életszakaszokban járt már (fényképek, videofelvételek segítségével) és most hol tart. Naptárba jelölje be családtagjai, csoporttársai és saját születés – és névnapját. Pedagógus segítségével készítsen az alkalomhoz és személyhez illő egyszerű ajándékot. Sorolja fel, milyen közlekedési eszközökkel jut el az iskolába, illetve haza.

Közlekedési ismeretek

Tartalom:

Gyalogos közlekedés az iskolától távolabb lévő helyszínekre.

A tömegközlekedési eszközök és a mozgólépcső használatának szabályai. Fel- és leszállás, kapaszkodás.

Minimális teljesítmény:

Pedagógus kérésére álljon meg a járda szélén és jelezze, ha balesetmentesen át lehet kelni az úttesten. Pedagógus segítségével tartsa be a tömegközlekedési eszközök és a mozgólépcső használatának tanult szabályait.

AZ ÉLŐ TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Tartalom:

A növények egyedfejlődése során bekövetkező változások megfigyelése.

Legfontosabb zöldségféléinket adó növényeink: paprika, paradicsom, fejeskáposzta, sárgarépa, burgonya, vöröshagyma ehető részeinek megismerése. A zöldségfélék jelentősége táplálkozásunkban. A zöldségfélék felhasználása a különböző ételek elkészítésénél.

Minimális teljesítmény:

Tudja segítséggel a megismert zöldségféléket a tanult módon felhasználni.

TESTÜNK, ÉLETMŰKÖDÉSEINK, EGÉSZSÉGÜNK

Tartalom:

Az emberi élet első négy szakasza: újszülöttkor, csecsemőkor, kisgyermekkor, kisiskoláskor.

Az egyes életszakaszok időtartama, főbb jellemzők, méretbeli, alakbeli változások.

Minimális teljesítmény:

A környezetében élő, ismert gyerekekről állapítson meg jellemzőket adott szempontok alapján.

6. évfolyam

AZ EMBER ÉS KÖRNYEZETE

Tárgyi környezet

Tartalom:

Az iskolakörnyék térképe, az iskola, az utca, a szomszédos és szemközti épületek helye. Az, utca neve, az épületek házszáma. Saját otthonának közvetlen környezete, postahivatal, üzletek, gyógyszertár, orvosi rendelő, tömegközlekedési megállóhelyek ismerete. Saját lakóhely és az iskola helye Budapest térképén. Az írott sajtóból időjárásjelentés elolvasása, adott szempont alapján a lakóhelyére vonatkozó információk gyűjtése, egyszerű következtetések levonása az öltözködéssel és a tervezett programokkal kapcsolatban.

Minimális teljesítmény:

Az iskolakörnyék térképén jelölje be az iskolaépületet és az odavezető útvonalakat. Otthonának környékén, vagy más helyszíneken el tudjon jutni a tanult helyszínekre. A hőmérsékletre, csapadékra vonatkozó információk kiválasztása, gyakorlati következtetések levonása segítséggel.

Időbeli tájékozódás

Tartalom:

Az időjárás huzamosabb (egy hétig tartó) megfigyelése és jegyzetelése adott szempontok alapján. A hőmérő leolvasása, a hőmérséklet napi változásainak megfigyelése saját mérések alapján.

Minimális teljesítmény:

A megfigyelés eredményét legyen képes a tanult módon lejegyezni.

Társadalmi környezet, önismeret

Tartalom:

Ruházat. A serdülőkor látható testi változásai. A nemiséggel kapcsolatos alapvető viselkedési szabályok. A saját tevékenységek elemzése a kapott segítség mértéke és módja szerint. Községi ünnepek.

Minimális teljesítmény:

Tudja, hogy a ruházat kiválasztása életkortól, alkalomtól, időjárástól függhet. Ismerje, hogy az egyes ruhadarabok milyen alkalomhoz, életkorhoz illenek, segítséggel válassza ki ennek megfelelően ruházatát. Ismerje fel magán a serdülőkorral kapcsolatos változásokat és segítséggel tartsa be a nemiséggel kapcsolatos alapvető viselkedési szabályokat. Ismerje fel segítséggel, melyik tevékenységeket képes már önállóan elvégezni, miben, mit, s mennyit kell segíteni.

Közlekedési ismeretek

Tartalom:

Viselkedési szabályok a tömegközlekedési eszközökön. A balesetek okai, következményei, megelőzésük lehetőségei. Udvariassági szabályok a tömegközlekedési eszközökön, az ülőhely elfoglalás és átadás szabályai. A menetjegy használata.

Minimális teljesítmény:

Tudjon pedagógus segítségével úgy utazni, hogy viselkedése ne legyen balesetveszélyes és ne keltsen feltűnést, kezelje menetjegyét.

AZ ÉLŐ TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Tartalom:

Legismertebb hazai gyümölcsféléink (pl.: szilva, alma, körte, szőlő, barack) megismerése, érési idejük. Déligyümölcsök. A gyümölcsök jelentősége táplálkozásunkban.

Néhány ház körül élő állat (kutya, macska) testfelépítése, életmódja. A kutya- és macskatartás szabályai, az állatokkal való helyes bánásmód.

Minimális teljesítmény:

Ismerje a tanult gyümölcsféléket és felhasználásuk néhány módját.

TESTÜNK, ÉLETMŰKÖDÉSEINK, EGÉSZSÉGÜNK

Tartalom:

Serdülőkor A nemi érés folyamata, és megnyilvánulásai, a látható testi változások, a mutálás.

A pattanásos bőr ápolása. A menstruáció, a magömlés és az ezekkel kapcsolatos higiéniai szabályok.

Az emberi élet szakaszai: az ifjúkor a felnőttkor, az öregkor. A felnőtté válás testi jegyei (mindkét nemből), a külső és belső nemi szervek. Az egyes életszakaszok időtartama és jellemzői (biológiai változások, társadalmi összefüggések). A másik nemmel kapcsolatos alapvető viselkedési szabályok (közeledés, elhárítás).

Minimális teljesítmény:

Ismerje fel magán a serdülőkorral kapcsolatos változásokat. Segítséggel tartsa be az ezekkel járó higiéniai szabályokat. Tudja, hogy a környezetében élő személyek melyik életszakaszban vannak. Ismerje, és segítséggel tartsa be a másik nemmel kapcsolatos alapvető viselkedési szabályokat.

KÖRNYEZET ÉS EGÉSZSÉGVÉDELEM

7. évfolyam

AZ EMBER ÉS KÖRNYEZETE

Lakóhelyismeret

Tartalom:

Budapest helye Magyarország térképén. Tájékozódás Budapest térképén: a Duna, hidak, pesti oldal, budai oldal, kerületek jelölése, rövidítések. Ismerősök, rokonok lakóhelye a térképen, a gyermek által látogatott helyek (uszoda, Állatkert, Gyermekvasút, múzeumok) és az odavezető útvonalak bejelölése és megtervezése a térképen.

A televízió időjárás-jelentésének megfigyelése, adott szempontok alapján a lakóhelyére vonatkozó információk gyűjtése a másnapi időjárással kapcsolatban. Egyszerű következtetések levonása az öltözködéssel és a lehetséges programokkal kapcsolatosan.

Minimális teljesítmény:

Budapest térképén segítséggel jelölje be az ismert célhoz vezető útvonalat, és felnőtt segítségével jusson el oda. A hőmérsékletre és csapadékra vonatkozó információk gyűjtése, következtetések levonása segítséggel.

Társadalmi környezet, önismeret

Tartalom:

Nemek közötti különbségek. A serdülőkor testi változásai (bőr, testméretek, testápolás, hajviselet, ruházat). A serdülőkor viselkedési változásai.

Szakorvosi rendelők, kórházak, ügyeleti rendek ismerete.

Minimális teljesítmény:

Tudja és ismerje fel a férfi és a nő közötti testi különbségeket. Tudja, hogy a serdülőkor milyen testi változásokkal jár együtt, segítséggel végezze el a testápolási műveleteket.

Segítséggel tartsa be a másik nemmel kapcsolatos viselkedési szabályokat.

Közlekedési ismeretek

Tartalom:

Bérletváltás és használat. Az ellenőr munkája. A gyalogos közlekedés szabályai a lakóhely környékén az általa használt útvonalakon. Közlekedés az iskola és a lakóhelye között. Udvariassági szabályok a tömegközlekedési eszközökön fel- és leszállásnál.

Menetjegyváltás.

Minimális teljesítmény:

Váltsa meg bérletét pedagógus segítségével. Tudja, hogy az ellenőr kérésére fel kell mutatnia érvényes bérletét, vagy menetjegyét.

Segítséggel váltsa meg és használja a menetjegyét. A tömegközlekedési eszközökön felnőtt segítségével tartsa be a tanult közlekedési, udvariassági és viselkedési

TESTÜNK, ÉLETMŰKÖDÉSEINK, EGÉSZSÉGÜNK

Tartalom:

Az ember szaporodása, a terhesség. A nemi élet, fogamzásgátlás, önkielégítés.

Minimális teljesítmény:

Legyenek ismeretei a gyermekvállalás biológiai és társadalmi feltételeiről.

8. évfolyam

AZ EMBER ÉS KÖRNYEZETE

Lakóhelyismeret

Tartalom:

Tájékozódás Magyarország domborzati térképén a fő világtájak segítségével.

Magyarország nagy tájai, vízrajza.

Az írott sajtóból és a televízió időjárás előrejelzéséből adott szempontok alapján információk gyűjtése néhány nappal előre lakóhelyére vonatkozóan.

Tájékozódás Magyarország közigazgatási térképén, a megyék elhelyezkedése.

Települések, legfontosabb közutak és vasútvonalak jelölése.

Időjárással kapcsolatos információk gyűjtése az ország más területeiről is. Segítséggel egyszerű gyakorlati következtetések levonása utazással, öltözködéssel kapcsolatosan.

Minimális teljesítmény:

Tudjon Magyarország domborzati térképén tanult helyeket megmutatni. Az időjárás előrejelzéséből segítségével vonjon le településére vonatkozó következtetéseket a következő néhány nap lehetséges programjaival kapcsolatban.

Egy vidéki utazás tervezésekor a térképen segítségével keresse meg a célállomást és az odavezető útvonalat, segítségével figyelje az időjárás előrejelzést.

Társadalmi környezet, önismeret

Tartalom:

Ismeretszerzés módjai, lehetőségei. A nap eseményeinek értékelése. Tevékenységek elemzése a kapott segítség mértéke és módja szerint.

Minimális teljesítmény:

Tudja, hogy feladatai elvégzéséhez honnan és hogyan kaphat segítséget. Tudjon a helyzeteknek megfelelően segítséget kérni. Gondolja át a nap eseményeit, s döntse el, mi volt számára kellemes, mi nem. Mi okozott örömet, mi bosszantotta fel. Pedagógus segítségével keresse

meg ennek okait. Ismerje fel, melyik tevékenységeket képes már önállóan elvégezni, miben, mit s mennyit kell segíteni. Segítséggel fogalmazza meg, hogy az önállóság eléréséhez mit kell még megtanulnia.

Közlekedési ismeretek

Tartalom:

Közlekedés Budapest környékén HÉV-vel, jegyváltás, a kalauz munkája. Távolsági tömegközlekedés (vonat, autóbusz) útvonalak, pályaudvarok, menetrend.

Minimális teljesítmény:

Közlekedjen pedagógus felügyeletével a tanult viselkedési, és udvariassági szabályoknak megfelelően a HÉV-en is. Tudja, hogy a kalauz kérésére át kell adnia menetjegyét kezelésre. Felügyelet mellett tartsa be a tanult közlekedési, viselkedési és udvariassági szabályokat.

TESTÜNK, ÉLETMŰKÖDÉSEINK, EGÉSZSÉGÜNK

Tartalom:

Az ember szervezete, szervei, működésük. Az egyes szervek és életműködések kapcsolata, elhelyezkedése testünkben. Az egyes szervek lehetséges betegségei és megelőzésük. A bőr, a mozgás, a légzés, a táplálkozás szervrendszere.

Az ember szervezete, szervei, működésük. Az egyes szervek és életműködések kapcsolata, elhelyezkedése testünkben. Az egyes szervek lehetséges betegségei és megelőzésük. A keringés, a kiválasztás szervrendszere, az idegrendszer. Az elsősegélynyújtás alapismeretei, az egyszerű hámsérülések ellátása. Ismerkedjen meg a mentőláda tartalmával, használatával, baleset esetén felnőttest, mentőket értesítsen.

Minimális teljesítmény:

Tudja, hogy a tanult szervek hol helyezkednek el testében. Ismerje az ezekhez kapcsolódó legfontosabb betegségeket, a megelőzés lehetséges módjait. Szóljon az iskola egy dolgozójának, ha sérülés éri.

„B” változat

2. évfolyam

AZ EMBER ÉS KÖRNYEZETE

Tárgyi környezet

Tartalom:

A mindennapi életben leggyakrabban előforduló tárgyak, használatuk (étkezés).

Időbeli tájékozódás

Tartalom:

Az időjárás jelenségeinek közvetlen megfigyelése, megtapasztalása.

Társadalmi környezet, Önismeret

Tartalom:

Saját neve, szülők neve. Saját és szűkebb családja tagjainak felismerése fényképen.

Főbb testrészek.

Közlekedési ismeretek

Tartalom:

Az utcai közlekedés előkészítése, a tanult készségek szinten tartása.

AZ ÉLŐ TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Tartalom:

Ismerkedjen a környezetében található növényekkel, állatokkal.

Minimális teljesítmény:

Vegyen részt a foglalkozásokon. Tudja étkezés során funkciónak megfelelően használni az eszközöket. Fényképen segítséggel mutassa meg magát és szűkebb családjának tagjait (apa, anya, testvérek). Zárt területen a pedagógus kérésére álljon meg, menjen oda a felnőtthez, maradjon ott vagy haladjon a pedagógus mellett.

3. évfolyam.

AZ EMBER ÉS KÖRNYEZETE

Tárgyi környezet

Tartalom:

A minden napi életben előforduló tárgyak használatuk (étkezés, tisztálkodás, öltözködés)

Berendezési tárgyak (konyha, fürdőszoba, szoba)

Időbeli tájékozódás

Tartalom:

Az időjárás jelenségeinek közvetlen megfigyelése, megtapasztalása.

Társadalmi környezet, Önismeret

Tartalom:

Tanárainak, osztálytársainak, tágabb családja tagjainak felismerése fényképen.

Osztálytársak, tanárok, nagyszülők neve. A fej részei.

Közlekedési ismeretek

Tartalom:

Gyalog közlekedés az iskola környékén.

AZ ÉLŐ TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Tartalom:

Környezetében található állatok és növények megfigyelése.

Minimális teljesítmény:

Vegyen részt a foglalkozásokon. Tudja önkiszolgálás során a tárgyakat a tanult funkciónak megfelelően használni. Kérésre mutassa meg fényképen a tartalomban megjelölt személyek közül a tanár által megnevezetteket. Tudjon adott hosszúságú útszakaszon a pedagógus mellett haladni, és kérésre megállni. Legyen képes segítséggel egyszerű megfigyeléseket végezni a közvetlen környezetében élő növényekről, állatokról és az időjárásról.

4. évfolyam

AZ EMBER ÉS KÖRNYEZETE

Tárgyi környezet

Tartalom:

A környezetében található tárgyakkal kapcsolatos ismeretek bővítése, (házi munka, műhely, udvar, tornaterem)

Az iskola minden helyisége.

Alapszínek.

Időbeli tájékozódás

Tartalom:

Az időjárás elemeinek irányított megfigyelése (napsugárzás, csapadék)

Társadalmi környezet, Önismeret

Tartalom:

Az iskola épülete.

Minimális teljesítmény:

Közlekedési ismeretek

Tartalom:

Átkelés az úttesten.

AZ ÉLŐ TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Tartalom:

Az élő természet nagy csoportjai: növény, állat, ember. Környezetében található növények és állatok irányított megfigyelése. Viselkedési szabályok a növényekkel és az állatokkal kapcsolatban.

TESTÜNK, ÉLETMŰKÖDÉSEINK, EGÉSZSÉGÜNK

Tartalom:

Főbb testrészek és a fej részeinek megmutatása saját testén és más személyeken.

Testrészeinek megfigyelése tükör előtt. Bal és jobboldal elkülönítése saját testén.

Minimális teljesítmény:

Vegyen részt a foglalkozásokon. Tudja a tevékenységeket és a hozzájuk kapcsolódó eszközöket egyeztetni. Segítséggel találja meg a csoportszobán (tantermen) kívüli tevékenységek helyszíneit.

Álljon meg a járda szélén és várjon pedagógus átkelésre vonatkozó jelzésére. Legyen képes a környezetében található tanult növényeket és állatokat róluk készült rajzzal és fényképpel azonosítani. Segítséggel tartsa be a tanult viselkedési szabályokat.

Mutassa meg a főbb testrészeket és a fej részeit magán és másokon.

5. évfolyam

AZ EMBER ÉS KÖRNYEZETE

Tárgyi környezet

Tartalom:

Alapszínek, fekete-fehér.

A tágabb környezet megismerése. Az iskola közvetlen környékén. A mindennapi életben előforduló tárgyak, használatuk. Ruhadarabok csoportosítása. Irányított megfigyelések a tárgyak halmazállapotáról, hőmérsékletéről.

Veszélyforrások.

Időbeli tájékozódás

Tartalom:

Az időjárás elemeinek irányított megfigyelése (hőmérséklet, szél).

Napszakok és hozzájuk kapcsolódó cselekvések.

Társadalmi környezet, Önismeret

Tartalom:

Mindennapos tevékenységek felismerése.

Közlekedési ismeretek

Tartalom:

Átkelés az úttesten közlekedési jelzőlámpával ellátott gyalogátkelőhelyen.

AZ ÉLŐ TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Tartalom:

Gyümölcsök, zöldségek, a növények ehető és nem ehető részeinek elkülönítése.

Szobanövények és gondozásuk. Környezetében található állatok irányított megfigyelése.

Viselkedési szabályok a növényekkel és az állatokkal kapcsolatban.

TESTÜNK, ÉLETMŰKÖDÉSEINK, EGÉSZSÉGÜNK

Tartalom:

Az ismert testrészek körének bővítése, a nemek megkülönböztetése.

Minimális teljesítmény:

Vegyen részt a foglalkozásokon.

Ismerje az iskola helyiségeiben található tárgyakat, azok helyét. Tudja saját ruhadarabjait kiválogatni, felső és alsó ruházatát megkülönböztetni.

Magáról és ismert személyekről szóló mindennapi tevékenységeket ábrázoló fényképek közül adja oda a megnevezettet.

A gyalogos közlekedés szabályainak megfelelően álljon meg átkelés előtt a járda szélén.

Tudja az általa fogyasztott gyümölcsök és zöldségek ehető és nem ehető részeit elkülöníteni.

Csoportosítson fő fogalom szerint képeket (ember, növény, állat). Segítséggel tartsa be a tanult viselkedési szabályokat.

A tanult jegyek alapján tudja, hogy melyik nemhez tartozik. Tudja megmutatni a tanult testrészeket önmagán. Ismereteit használja az önkiszolgáló tevékenységek közben.

6. évfolyam

AZ EMBER ÉS KÖRNYEZETE

Tárgyi környezet

Tartalom:

Kevert színek. A tágabb környezet megismerése. Az iskola környéke. A környék üzletei, néhány jellemző árucikk vásárlása. A mindennapi életben előforduló tárgyak, használatuk. Tisztálkodási eszközök. Veszélyforrások.

Időbeli tájékozódás

Tartalom:

Az időjárás elemeinek irányított megfigyelése. A víz megfigyelése a természetben (eső, hó, jég, pocsolya).

A hét napjai. A munka-és pihenőnapok eltérő napirendje.

Társadalmi környezet, Önismeret

Tartalom:

Tevékenységek és helyszínek. Iskola környéke.

Közlekedési ismeretek

Tartalom:

A gyalogos közlekedés szabályai: átkelés az úttesten. A tömegközlekedési eszközök használata: elemi viselkedési szabályok a tömegközlekedési eszközökön. A mozgólépcső használata.

AZ ÉLŐ TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Tartalom:

Növények változásainak megfigyelése az évszakokban. Növények fejlődésének megfigyelése a kiskertben (fű, fa, bokor, virág) és csíráztatás során. Terménygyűjtés. A környezetében található állatok irányított megfigyelése. Viselkedési szabályok a növényekkel és az állatokkal kapcsolatban.

TESTÜNK ÉLETMŰKÖDÉSEINK, EGÉSZSÉGÜNK

Tartalom:

Az érzékszervek funkciója, védelme. Ismerkedés a segédeszközökkel. Leggyakoribb betegségek, sérülések és tüneteik. Baleset esetén felnőtt értesítése. A felnőtt kor – gyermekkor megkülönböztetése.

Minimális teljesítmény:

Vegyen részt a foglalkozásokon.

Tudja funkciónak megfelelően használni a tisztálkodási eszközöket.

Tevékenységeket ábrázoló fotók közül válassza ki azokat, amelyeket ő is szokott végezni.

Tudjon pedagógus segítségével úgy utazni, hogy viselkedése ne legyen baleset veszélyes.

Legyen képes irányított megfigyeléseket végezni a környezetében élő növényekről és állatokról. Segítséggel tartsa be a tanult viselkedési szabályokat.

Tudja megmutatni a tanult érzékszerveket önmagán.

KÖRNYEZET ÉS EGÉSZSÉGVÉDELEM

7. évfolyam

AZ EMBER ÉS KÖRNYEZETE

Tárgyi környezet

Tartalom:

Tárgyak anyaga: fa, papír, műanyag, üveg. A tágabb környezet megismerése. Egyéni fejlesztési program szerint ismerje meg a közintézményeket. A környék üzleteit. A mindennapi életben előforduló tárgyak, használatuk. Tisztító eszközök.

Veszélyforrások.

Időbeli tájékozódás

Tartalom:

Évszakok. Az adott évszak jellemzői, évszoknak megfelelő öltözködés.

Társadalmi környezet, Önismeret

Tartalom:

Név, személyi adatok, pedagógusok, társak neve.

Közlekedési ismeretek

Tartalom:

A tömegközlekedési eszközök használata (korábban nem használt járművek megismerése).

AZ ÉLŐ TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Tartalom:

A közvetlen környezetében élő növények: fák, bokrok, virágos növények fő fogalom alá sorolása, az ismertebb fajok jellemzői. A növények változásainak megfigyelése az egyes évszakokban. A környezetében található állatok táplálkozása, mozgásának, kültakarójának, testrészeinek megfigyelése.

Kerti munkák (levél söprés, gyomlálás). Viselkedési szabályok a növényekkel és állatokkal kapcsolatban.

TESTÜNK, ÉLETMŰKÖDÉSEINK, EGÉSZSÉGÜNK

Tartalom:

Az emberi élet szakaszai. A felnőtté válás testi jegyei. Az egyes életszakaszok és jellemzői (biológiai változások, társadalmi összefüggések). Az érzékszervek, funkciójuk, védelmük. Segédeszközök védelme.

Minimális teljesítmény

Vegyen részt a foglalkozásokon.

Tudjon néhány tisztítóeszközt használni a házimunkánál.

Tudjon két tárgyat a tanult módon összehasonlítani.

Segítséggel tudja személyi adatait.

Közlekedés során pedagógus segítségével tartsa be a fel- és leszállás szabályait.

Legyen képes irányított megfigyeléseket végezni a környezetében élő növényekről és állatokról. Tartsa be a tanult viselkedési szabályokat.

A tanult személyekről tudja, hogy férfi vagy nő, felnőtt vagy gyermekkorú.

8. évfolyam

EMBER ÉS KÖRNYEZETE

Tárgyi környezet

Tartalom:

Tárgyak anyag: fém, porcelán, bőr, textil. Tágabb környezet megismerése. Üzletek, közintézmények. A mindennapi életben előforduló tárgyak, használatuk. Kézi és elektromos háztartási eszközök. Veszélyforrások.

Időbeli tájékozódás

Tartalom:

Évszakok. Az adott évszak jellemzői, évszакnak megfelelő öltözködés.

Társadalmi környezet, Önismeret

Tartalom

Család tagjainak személyi adatai és foglalkozásuk. Saját lakcím.

Közlekedési ismeretek

Tartalom:

A gyalogos közlekedés szabályainak ismerete, adott útvonalakhoz kapcsolódó közlekedési rutinok. A tömegközlekedési eszközök használatával kapcsolatos szabályok begyakorlása.

AZ ÉLŐ TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Tartalom:

A növények részei. A növények változásainak megfigyelése az egyes évszakokban az iskola környékén. Kerti növények gondozása. A környezet állatainak megadott szempontok szerinti megfigyelése, csoportba rendezésük.

Viselkedési szabályok a növényekkel és állatokkal kapcsolatban.

TESTÜNK, ÉLETMŰKÖDÉSEINK, EGÉSZSÉGÜNK

Tartalom:

A test tisztántartása, a serdülőkor jellemzői. A másik nemmel kapcsolatos alapvető viselkedési szabályok. Testrészek, érzékszervek, funkciójuk, védelmük, az önállóság fokozása.

Minimális teljesítmény

Vegyen részt a foglalkozásokon.

Megadott jellemzők alapján válasszon ki egy ismert tárgyat. Csoportosítsa az általa használt tárgyakat. A megismert tulajdonságok alapján használja megfelelően a tárgyakat, tartson rendet közvetlen környezetében.

Tudjon pedagógus segítségével úgy utazni, hogy viselkedése ne legyen balesetveszélyes és ne keltsen feltűnést.

Pedagógus segítségével tartsa be a fel- és leszállás szabályait.

Legyen képes irányított megfigyeléseket végezni a környezetében élő növényekről és állatokról. Tartsa be a tanult viselkedési szabályokat.

Segítséggel tartsa be a higiéniai szabályokat.

Javasolt taneszközök:

Munkafüzetek, tankönyvek, amelyek szövegét és képanyagát a tanár a gyermek egyéni szükségleteinek megfelelően írja meg és/vagy állítja össze.

Földrajzi atlasz, Budapest térkép.

Napilapok időjárásra vonatkozó részei.

Ismeretterjesztő gyermekkönyvek, gyermeklexikonok.

Hőmérők.

A speciális taneszközök közül e tantárgyban a fényképek használata kiemelten fontos.

5. 6. 1. Önkiszolgálás 1.-3. évfolyamon

5. 6. 2. Életviteli és gondozási ismeretek 4.-8. évfolyamon

A tantárgy tanításának célja:

A mindennapi élethez szükséges önkiszolgálási készségek, és háztartási ismeretek, valamint a mindennapi élethez szükséges életvezetési ismeretek, készségek elsajátítása, és azok alkalmazása.

A tantárgy tanításának feladatai:

A gyermek hiányzó önkiszolgálási képességeinek kialakítása, és a más meglévő képességekkel együtt, azok készségi szintre fejlesztése. A lehető legnagyobb önállóság elérése az önkiszolgálással kapcsolatos tevékenységekben. A háztartási munkafolyamatok megismerése, valamint az ezekben való gyakorlottság kialakítása. A lakóhelyen található szolgáltatások igénybevétele segítségével. Tantervünkben a postai szolgáltatásokra vonatkozó ismereteket az "A" változatban, évfolyamokra bontva részletesen kidolgoztuk. A helyi lehetőségeknek és szükségleteknek megfelelően fontosnak tartjuk a helyszínek további bővítését, pl.: uszoda, múzeum, könyvtár, állatkert, gyermekprogramok.

A tantárgy témakörei:

- öltözködés, 1.-3. évfolyam
- személyi higiénia, testápolás, 1.-3. évfolyam
- étkezés, 1.-3. évfolyam
- önkiszolgálás 4.-7. évfolyam
- háztartási ismeretek, 2.-8. évfolyam
- szolgáltatások igénybevétele 5.-8. évfolyam (csak az "A" változaton)

Az autizmussal élő gyermek speciális szükségleteit figyelembe véve a kerettanterv

néhány témakörének nevét megváltoztattuk, a tantárgy tartalmát átstrukturáltuk a tantárgy egyéb témaköreibe, illetve más tantárgyak tartalmába.

Az új témakörök, amelyeket bevezettünk:

- háztartási ismeretek
- szolgáltatások igénybevétele

Az elhagyott témakörök, amelyek tartalma a tantárgyon belül került átcsoportosításra:

- környezetrendezés, környezetmegóvás
- gondozási tevékenység
- textilmunkákból a varrási alapismeretek
- konyhai munkák
- kertgondozás
- takarítás
- ruhagondozás
- vásárlás

Az elhagyott témakörök, amelyek tartalma más tantárgyak tananyagában jelenik meg:

- textilmunkákból a varrási ismereteken kívül a teljes tartalom: ábrázolás-alakítás tantárgyban
- természetes anyagok és alakításuk: ábrázolás-alakítás tantárgyban
- piktogramok: környezetismeret tantárgyban.

1. évfolyam

Öltözködés

Tartalom:

Az öltöztetés, vetkőztetés elfogadására, együttműködésre szoktatás. Öltöző, vetkőző mozdulatok. Saját ruhadarabok felismerése. Tépőzár, patent kinyitása, cipőfűző kikötése, kifűzése, zipzár lehúzása, kigombolás.

Minimális teljesítmény az "A" változaton való továbbhaladáshoz:

Ismerje fel saját ruhadarabjait, segítséggel öltözzön, vetkőzzön.

Minimális teljesítmény a "B" változaton való továbbhaladáshoz:

A kigombolt, lehúzott zipzáru kabátját és nadrágját a mozdulat beindítása után vegye le magáról. Öltöztetésnél működjön együtt úgy, hogy a megfelelő végtagját felemeli, illetve kinyújtja. Személyi higiénia, testápolás

Tartalom:

A kézmosás és kéztörlés, arcmosás és arctörlés, körömápolás, fésülés, zuhanyozás, fogmosás elfogadására, illetve ezekben a folyamatokban való együttműködésre szoktatás. A víz, a szappan, a fogkrém, a fogkefe, a fésű használatának elfogadása.

Kéz- és arcmosó mozdulatok vízzel, szappannal, a szappan leöblítése, törölköző használat. Fogkefe használat, fogmosó mozdulatok, szájöblítés. Orrtörlés elfogadása, zsebkendő használat orrtörlésnél. Szobatisztasági tréning, WC és WC-papír használat.

Minimális teljesítmény az "A" változaton való továbbhaladáshoz:

Tudja megmosni és megtörölni a kezét és arcát felnőtt segítségével. Zuhanyozásnál működjön együtt úgy, hogy végtagjait a tanult módon tartja a fürdetéshez. Segítséggel mosson fogat, a fogkrémet még a felnőtt nyomja a fogkefére. Fésülésnél, körömtisztításnál tartsa a megfelelő testrészét, fizikai segítséggel törölje meg az orrát.

Segítséggel használja a WC-t, fenéktörlésnél kooperáljon.

Minimális teljesítmény a "B" változaton való továbbhaladáshoz:

Fogadja el, ha a felnőtt megmossa és megtörli a kezét és arcát, illetve működjön együtt úgy, hogy a kezét víz alá és kéztörléshez tartja, arcát megérinti vizes kezével. Viselje el, ha a felnőtt megmossa a fogát. Zuhanyozásnál ne mutasson fizikai ellenállást, fésüléshez, körömtisztításhoz tartsa a megfelelő testrészét, engedje, hogy megtöröljék az orrát. Szükségét végezze el a WC-be, ha ráültetik, vagy a WC-hez irányítják.

Étkezés

Tartalom:

Étkezési helyzet elfogadása: étkezőasztalnál meghatározott ideig ülve. A saját étel megkülönböztetése. Az étkezéshez szükséges eszközök megismerése, saját használatú tányér, pohár és evőeszköz megkülönböztetése, azok használata. Terítés és asztal leszedése segítséggel, saját magának. Harapás, rágás, megfelelő ételmennyiség.

Minimális teljesítmény az "A" változaton való továbbhaladáshoz:

Az étkezéshez előre kikészített eszközökkel, önmagának terítsen meg, étkezés végén szedje le maga után az asztalt. Legyen képes a csoport étkezésének ideje alatt az asztalnál ülni, kanállal önállóan enni, pohárból önállóan inni.

Minimális teljesítmény a "B" változaton való továbbhaladáshoz:

Saját étkezésének idején üljön az asztalnál. Saját evőeszközét használja, csak a saját tányéréből egyen. Önállóan egyen kanállal, a helyes evőeszköztartás még nem elvárás.

Önállóan igyon pohárból.

"A" Változat

2. évfolyam

Öltözködés

Tartalom:

Vetkőzés, öltözés segítséggel. Tépőzár használat, ki- és begombolás. Összekapcsolt zipzár felhúzása. Cipő fel - és levétele, cipőfűzés.

Minimális teljesítmény:

Öltözéskor a folyamatábrához a megfelelő ruhadarabokat válassza ki, segítséggel tudja ruháit felvenni, illetve levetni. Tudja a ruháin lévő nagyobb gombokat kigombolni, tépőzárakat használni, cipőjét kikötni, kifűzni.

Személyi higiénia, testápolás

Tartalom:

Vízcsap használata kéz-, arc-, és fogmosásnál. Zuhanyozás felnőtt által beállított hőfokú vízzel. Saját törölköző és fogmosó felszerelés kiválasztása és használata. Zsebkeendő használat orrfújásnál. WC-papír használat.

Minimális teljesítmény:

Tartsa be a kéz és arcmosás műveleti sorrendjét. Nyissa ki és zárja el a vízcsapot, szabályozza a vízugarat. Segítséggel zuhanyozza le magát, miután a felnőtt beszappanozta. Válassza ki a saját törölközőjét. Segítséggel mosson fogat úgy, hogy válassza ki a saját fogmosó felszerelését, és fogkrémet is nyomjon a fogkefére.

Segítséggel fújja ki és törölje meg az orrát, használja a WC-t és a WC papírt.

Étkezés

Tartalom:

Evőeszköz használat (villa is). Merőkanál használat. Saját ételének és italának elkészítése, ha a hozzávalók az asztalra vannak készítve: italtöltés kancsóból, kenyérkenés, adott mennyiségű felvágott és szeletelt zöldség elhelyezése a kenyéren, banán és mandarin héjának eltávolítása., egyszerű csomagolások kibontása (kefir).

Minimális teljesítmény:

Az étkezéshez előre kikészített eszközökkel önállóan terítsen meg saját magának. Az ételt merje ki magának, fizikai segítség adható. Étkezésnél használja a villát. Saját ételét és italát készítse el magának, ha a szükséges anyagok és eszközök az asztalra vannak készítve. A megkent kenyeret harapja, rágjon csukott szájjal.

Háztartási ismeretek

Tartalom:

Terítés és tálalás reggelihez és uzsonnához, az asztalterítés és tálalás szabályai, a terített asztal rendje. Az asztal leszedése: a használt eszközök, ételmaradékok tárolási helyének megismerése. A terítéshez, tálaláshoz, asztalleszedéshez szükséges útvonalak és mozgássorok elsajátítása. Takarítás elemi fokon: az étkezésnél használt alátétek tisztítása. Szobanövények öntözése. Törölközőcsere. Cérna befűzése nagylyukú tűbe.

Fércöltés varrása kartonlapon. A varrótű balesetmentes használata.

Minimális teljesítmény:

Tálalószekrényen megfelelő számban előkészített eszközökkel, a csoportnak, reggelihez és uzsonnához önállóan terítsen meg, az előkészített ételeket tegye az asztalra. Étkezés végén a használt edényeket és ételmaradékokat gyűjtse össze, az alátéteket tisztítsa le és tegye a kijelölt helyre, segítségével. Öntözze meg a növényeket, cserélje ki a szennyes törölközőket. A háztartási tevékenységek közben fizikai prompt és gesztusos segítség adható.

3. évfolyam

Öltözködés

Tartalom:

Öltözködés, a ruhák elejének és hátuljának megkülönböztetése. Zipzár, csat, tépőzár, gombolás használata, cipőfűző befűzése, bekötése.

Minimális teljesítmény:

Ruháit gombolja be, a zipzárt húzza fel.

Személyi higiénia, testápolás

Tartalom:

Kéz-, arc-, és fogmosás hatékonyságának növelése. A zuhanyozásban való aktívabb közreműködés. Körömkéfe használat, fésütködés, orrfújás, zsebkendőhasználat, nemének megfelelő WC használat.

Minimális teljesítmény:

Jól látható szennyeződéseknel ellenőrizze a kézmosás és arcmosás hatékonyságát, mossa tisztára kezét és arcát. Fésütködjön meg önállóan, ha rövid a haja. Zuhanyozzon kevés segítséggel. Használja önállóan, nemének megfelelően a WC-t. Használja önállóan a zsebkendőt. Segítséggel mosson fogat.

Étkezés

Tartalom:

Kés, villa rendeltetésszerű használata, szalvétahasználat. Saját ital (limonádé, szörp) elkészítése.

Minimális teljesítmény:

Tudjon néhány ételt késsel, villával enni, a hús feldarabolásához segítséget kaphat.

Használja rutinszerűen a szalvétát. Készítse el saját italát.

Háztartási ismeretek

Tartalom:

Az étkezéshez szükséges eszközök tárolási helyének és a hűtőszekrény tartalmának megismerése. Reggeli és uzsonnakészítés a csoportnak, előkészített eszközökkel, előkészített (szeletelt) nyersanyagokból. Asztaltörlés, a söprés, a felmosás.

Nagylyukú kongrén előrajzolt öltéspontokon fércöltés varrása. Nagylyukú gomb felvarrása.

Csomókötés cérnára. Szivacscsíkok apró darabokra vágása.

Minimális teljesítmény:

Tálalószekrényből, a csoportnak a napi étkezésekhez terítsen meg, az ételleket és italokat a tárolási helyükről (hűtőszekrény, konyhapult) tegye az asztalra. Készítsen csoportnak adott mennyiségű limonádét, szörpöt. Étkezés után az asztalt törölje le. Kijelölt területen söpörje össze a szemetet, és mosson fel. Szivacscsíkok apró darabokra vágása.

4. évfolyam.

Önkiszolgálás

Tartalom:

Önállóság a kéz- arc-és fogmosásnál, zuhanyozásnál. Fésülködés, frizura, körömkefehasználat.

A tevékenységek hatékonyságát felnőtt ellenőrzi.

Étkezés késsel-villával, helyes evőeszköztartás, merőkanál-használat, tiszta étkezés.

Önálló öltözés, cipőfűző bekötése. Felöltözés után ruházat ellenőrzése tükörben, ha szükséges, megigazítása. Ruhahajtogatás, vállfahasználat.

Minimális teljesítmény:

Törekedjen arra, hogy a tanult tisztálkodási, önápolási műveletek hatékonyak legyenek.

Önállóan merje ki magának az ételt. Helyes evőeszköztartással, tisztán étkezzon.

Öltözzön önállóan. Levetett ruháit hajtogassa össze, helyezze vállfára.

Háztartási ismeretek

Tartalom:

Hideg ételek készítése. A szükséges eszközök (vágódeszka, kés, reszelő, fakanál) helyének ismerete, balesetmentes használata. Az előkészítő (szeletelés, reszelés, keverés) és befejező

műveletek megismerése. Az elektromos teafőző használata, a kapcsolódó balesetvédelmi és érintésvédelmi szabályok elsajátítása.

Mosogatás reggeli és uzsonna után.

Udvar takarítása. Egy helyiség önálló kitakarítása.

Cérna befűzése közepes méretű tűbe. Csomókötés cernára. Fércöltés varrása előpontosítás nélkül. Közepes lyukú gomb felvarrása. Kartontextília vágása egyenes vonal mentén. Szivacs vágása csíkokra.

Minimális teljesítmény:

Készítsen ételeket egyszerű konyhatechnikai eljárásokkal.

Reggeli és uzsonna után mosogasson el, a száraz edényeket rakja a helyére.

Az udvar adott nagyságú területén szedje össze a szemetet és tegye a szemégyűjtőbe.

Egy adott helyiségben törölje le az asztalt, söpörjön, és mosson fel. Szivacs vágása csíkokra.

5. évfolyam

Önkiszolgálás

Tartalom:

Hajmosás, ismerkedés a hajszárítóval és használatával. Rutinszerű fogmosás főétkezések után. Felsőtest mosása, ismerkedés a dezodoráló szerek használatával.

Saját cipő tisztítása, a szükséges eszközök ismerete, és használata. Időjárásnak megfelelő öltözködés. Felöltözés után ruházat ellenőrzése tükörben, ha szükséges, megigazítása.

Minimális teljesítmény:

Hajmosásnál működjön együtt, hajszárításkor ráfogással fogja a működő hajszárítót.

Tanult helyzetekben rutinszerűen mosson kezet és fogat. Ruházatát igazítsa az időjárás változásaihoz. Cipőjét tisztítsa ki a tanult módon.

Háztartási ismeretek

Tartalom.

Az egyszerű konyhatechnikai eljárásokkal készíthető ételek körének bővítése. Az elektromos tűzhely használata, az érintésvédelmi szabályok elsajátítása. A forró víz, forró főzőlap veszélyeinek és a baleset-megelőzési szabályoknak megismerése.

Mosogatás ebéd után.

Portörülés. A porszívó működésének megismerése. Porszívózás felnőtt által hálózatra csatlakoztatott porszívóval.

A fürdőszobai polcok fogmosó poharak, tükrök tisztítása, a szükséges tisztítószer és eszközök megismerése, és azok használata.

Vásárlás kis élelmiszerboltban, ahol önkiszolgáló rész és eladópujt is van. Az egyes árucsoportok helyének ismerete, a bevásárlókosár használata. Udvertakarítás.

Cérna befűzése tűbe. A varrás hátoldalának eldolgozása. A cérna megfelelő helyen való elvágása. Gombvarrás. Textília formára vágása. Fércöltés varrása.

Minimális teljesítmény:

Főétkezések után mosogasson el, az edényszárítóról az edényeket rakja a helyére.

A fürdőszobában tisztítsa le a polcokat, tükröket, irányítással pótolja a hiányzó tisztálkodási szereket. Egy helyiség polcait törölje le.

Pedagógus segítségével néhány árut keressen meg, vegye le a polcról, tegye a kosárba, és vigye a pénztárhoz.

Gyűjtse zsákba adott nagyságú területről a lehullott faleveleket az udvaron.

Szolgáltatások igénybevétele

Tartalom:

Posta: Levélfeladás postaládába.

Minimális teljesítmény:

Ismerje fel az utcai postaládát és dobja be a levelet.

6. évfolyam

Önkiszolgálás

Tartalom:

Önálló hajmosás, a hajszárító önálló használata.

Kézmosás nyilvános helyen: folyékony szappan és papírtörölköző használata. A menstruációs higiénia.

Életkornak és alkalomnak megfelelő ruházat kiválasztása, a ruhaváltás szükségességének felismerése. Ruházat ellenőrzése tükörben, szükség esetén megigazítása. Lábtörölő használat.

Minimális teljesítmény:

A tisztálkodással, étkezéssel, öltözködéssel kapcsolatos ismeretek rutinszerű alkalmazása tanult helyzetekben. A menstruációs napokon segítséggel, a tanult módon lássa el magát.

Háztartási ismeretek

Tartalom:

Egyszerű ételek készítése. Fürdőszobai munkák körének bővítése: mosdótisztítás.

Apróbb ruhadarabok kézi mosása, teregetése.

Vásárlás az ismert élelmiszerboltban, eladópujtnál. Az áru kifizetése.

Kiskert öntözése.

Gépoltság varrása textilanyagon. Két anyag illesztése, összevarrása fércöltéssel. A munka főnőkoldalának eldolgozása. Gombvarrás.

Minimális teljesítmény:

Tudjon főétkezések és ételkészítés után hatékonyan elmosogatni, közepes nagyságú szőnyeget tisztára porszívózni. Tudjon egyszerű konyhatechnikai eljárásokat (szeletelés, keverés) alkalmazni egyszerű, hideg ételek készítésében.

Vásároljon néhány áruféleséget az eladótól a tanult módon.

Adott szabály szerint öntözze meg a kiskert növényeit.

Szolgáltatások igénybevétele

Tartalom:

Posta: Levélfeladás postahivatalban. Képeslap és bélyeg vásárlása. Csomagfeladás, csomagkísérő - levél.

Minimális teljesítmény:

Tudja, hogy ismert postahivatalban melyik ablaknál kell feladni a levelet, illetve bélyeget és képeslapot vásárolni. Segítséggel vásároljon, illetve adjon fel levelet.

Tudja, hogy az ismert postahivatalban melyik ablaknál kell feladni a csomagot. Ismerje a csomagkísérő - levelet.

7. évfolyam

Háztartási ismeretek

Tartalom:

Fürdőszobai munkák körének további bővítése: zuhanytálca és WC-tisztítás. Takarítás alkalmanként az intézmény más helyiségeiben is. Hűtőszekrény kitakarítása.

Kenyérpírító, kávéfőző, mikrohullámú sütő használata.

Főzés, sütés elektromos tűzhelyen, teakészítés, tojás-burgonya- virsli-(stb.) főzés, egyszerűen elkészíthető sütemények (süteményporból, mélyhűtött tésztából) sütése. Az automata mosógép használata, teregetés, száraz ruhák leszedése, csoportosítása, ruhák hajtogatása, elpakolása.

Gazdálkodás a pénzzel: bevételek és kiadások jegyzetelése, a kettő összevetése.

Minimális teljesítmény:

Felügyelet mellett használja az elektromos tűzhelyet, és a megismert egyéb elektromos konyhai eszközöket.

Segítséggel ismerje fel, hogy mit kell vásárolnia (mert elfogyott, vagy ételkészítéshez szükség van rá). Tudjon automata mosógéppel a tanult módon mosni, ruhákat teregetni.

Szolgáltatások igénybevétele

Tartalom:

Posta: Az expressz és az ajánlott levél. Az intézmény leveleinek feladása.

Minimális teljesítmény:

Ismerje az expressz és ajánlott levél fogalmak tartalmát. Ismert postahivatalban felnőtt kíséretében tudjon feladni egyszerre több levelet, valamint expressz levelet.

8. évfolyam

Háztartási ismeretek

Tartalom:

A fürdőszoba kitakarítása tanult műveleti sorrendben. Rendszeres takarítás az intézmény különböző helységeiben.

Sütéssel, főzéssel készíthető egyszerű ételek körének bővítése (puding, levespor, stb.).

A szakácskönyv használata. A csomagoláson található használati utasítás értelmezése, követése. Vásárlás számára ismeretlen élelmiszer- és szakszervezetekben. Az élelmiszereken található legfontosabb információk.

Az automata mosógép használata, teregetés, száraz ruhák leszedése, csoportosítása, hajtogatása, elpakolása.

Ruházat javítása. Patent, kapocs felerősítése, szakadás megvarrása. Varrás varrógépen.

Gazdálkodás a pénzzel: költségvetés készítése, a takarékoság lehetőségei, jelentősége.

Munka a kiskertben: talajművelés, vetés, palántázás.

Minimális teljesítmény:

Tudja kitakarítani a fürdőszobát úgy, hogy az egyes munkafázisokat adott (célszerű) sorrendben végzi.

Felnőtt jelenlétében tudjon használati utasítás alapján félkész ételeket elkészíteni.

Készítsen ételt speciális szakácskönyv használatával. Tudja leolvasni a vásárolt árukról az árat és a szavatossági időt. Tudjon automata mosógéppel a tanult módon mosni, teregetni, száraz ruhákat leszedni, csoportosítani.

Szolgáltatások igénybevétele

Tartalom:

Posta: pénzfeladás, pénzesutalvány.

Minimális teljesítmény:

Tudja, hogy az ismert postahivatalban melyik ablaknál kell feladni a pénzt. Tudjon kitöltött csekket felnőtt kíséretében feladni.

"B" változat

2. évfolyam

Öltözködés

Tartalom:

Öltözés, vetkőzés segítségével. Tépőzár-használat, ki-és begombolás, zipzár le-és felhúzása, cipő le-és felvétele. Saját ruhadarabok felismerése.

Minimális teljesítmény:

Segítséggel tudja a sorrendben előkészített ruháit felvenni és levenni, tépőzárát önállóan használni.

Személyi higiénia, testápolás

Tartalom:

Együttműködés kézmosás, kéztörölés, arcmosás, arctörölés, zuhanyozás, fogmosás közben. Szappan, törölköző, fogkrém, fogkefe használata. WC és WC-papír használata.

Minimális teljesítmény:

Tudja megmosni és megtörölni a kezét és arcát felnőtt segítségével. Zuhanyozásnál tartsa testrészeit a fürdetéshez.

Segítséggel mosson fogat, törölje meg az orrát, használja a WC-t.

Étkezés

Tartalom:

Evőeszköz- és merőkanál-használat. Saját ételének és italának elkészítése, ha a hozzávalók az asztalra vannak készítve (italtöltés, kenyérkenés, adott mennyiségű felvágott és zöldség elhelyezése a kenyéren). Banán és mandarin héjának eltávolítása, egyszerű csomagolások kibontása. Étkezés végén saját terítékének elpakolása segítségével. Találja meg a hulladék helyét, segítségével dobja azt ki.

Minimális teljesítmény:

Az étkezéshez megfelelő sorrendben előkészített eszközökkel önmagának terítsen meg.

Legyen képes a csoport étkezésének ideje alatt az asztalnál ülni. Segítséggel használja a villát és kenyérkenéshez a kést. Töltse ki saját italát, ha a kancsóban egy pohárnyi ital van.

3. évfolyam

Öltözködés

Tartalom:

Saját ruhadarabok felismerése. Öltözés-vetkőzés segítségével. Ki-és begombolás, zipzár fel-és lehúzása, cipő fel-és levétele.

Minimális teljesítmény:

Előkészített ruhadarabjait helyes sorrendben vegye fel. Ismerje fel saját cipőjét és kabátját.

Zipzárját húzza le, összekapcsolt zipzárját húzza fel. Cipőfüzőjét kösse ki és lazítsa meg.

Személyi higiénia, testápolás

Tartalom:

Vízcsap használata kéz, arc és fogmosásnál. Zuhanyozás segítséggel. Saját törölköző és fogmosó-felszerelés kiválasztása és használata. Zsebkendőhasználat. Nemének megfelelő W. C. és WC-papír használat.

Minimális teljesítmény:

Nyissa ki és zárja el a vízcsapot, tartsa be a kéz és arcmosás műveleti sorrendjét.

Vegyen részt a zuhanyozásban úgy, hogy látható testrészeit beszappanozza és lemossa.

Válassza ki saját fogmosó-felszerelését, segítséggel nyomjon megfelelő mennyiségű fogkrémet a fogkefére. Kérésre fújja ki az orrát. Önállóan használja a WC-t, segítséggel a WC-papírt.

Étkezés

Tartalom:

Étkezés kanállal, villával. Merőkanál használat, kenyérkenés, italtöltés.

Minimális teljesítmény:

Egyen önállóan kanállal és villával, kenyérét kenje meg. Segítséggel merje ki és töltse ki ételét és italát, ha a kancsóban egy pohárnyinál több ital van.

Háztartási ismeretek

Tartalom:

Terítés reggelihez és uzsonnához, a terített asztal rendje. Az asztal leszedése, a használt eszközök tárolási helye. A terítéshez, asztalleszedéshez szükséges útvonalak és mozgássorok el-sajátítása. Takarítás elemi fokon: az étkezésnél használt alátétek tisztítása.

Minimális teljesítmény:

Tálalószekrényen megfelelő számban és sorrendben előkészített eszközökkel a csoportnak reggelihez és uzsonnához terítsen meg. Étkezés végén a használt edényeket tegye a kijelölt helyre. Az alátéteket a tanár által előkészített eszközökkel törölje le.

4. évfolyam

Önkiszolgálás

Tartalom:

Zuhanyozás segítséggel. Körömkefe használat. Fésülködés. Fogmosás. A WC és a WC papír használata. Kés és villa együttes használata. Étél mérése, italtöltés. Saját ruhadarabjainak felismerése. Öltözés, vetkőzés segítséggel: ruha elejének és hátuljának megkülönböztetése. Saját ruhájának kigombolása. Zipzár használata. Cipőfűző hurkolása és masnira kötése.

Minimális teljesítmény:

Zuhanyozáskor mossa meg segítséggel a nem látható testrészeit is. Tanár kérésére működjön együtt körömkefe használatakor. Fésülje meg hajának legalább azt a részét, mely tükörben látható. Önállóan mosson fogat. Használja önállóan a WC-t és a WC papírt. Késsel tolja a vilóra az ételt. Önállóan szedjen magának ételt a tálból, a mennyiség meghatározásában még segítség adható. Önállóan töltse ki italát.

Öltözőszekrényből válassza ki a megfelelő ruhadarabokat és segítséggel öltözzön fel.

Jól látható jel alapján ismerje fel ruhája elejét. Gombolja ki a kabátját. Használja önállóan a zipzárt, ha az könnyen működik.

Háztartási ismeretek

Tartalom:

Terítés reggelihez, ebédhez, uzsonnához. Tálalás. Törölközők cserélése. Szobanövények öntözése. Ételkészítés csoportnak: előkészített anyagokból és eszközökkel. Söpítés.

Minimális teljesítmény:

A napi étkezésekhez terítsen meg a csoportnak úgy, hogy a személyek számát az asztalon előre jelezzük. Étkezéshez folyadékkal teli kancsót készítsen ki az asztalra.

Készítsen a csoportnak uzsonnát felszeletelt kenyérből, felvágottból és zöldségféléből, előkészített eszközökkel. Adott nagyságú területen söpörje össze a szemetet.

5. évfolyam

Önkiszolgálás

Tartalom:

Zuhanyozás. Körömkefe használata. Fésülködés. Mosakodás: felsőtest megmosása, dezodoráló szerek használata. Hajmosás, hajszárítás.

Kés és villa együttes használata könnyen vágható ételek darabolására. Saját italának (szörp, limonádé) elkészítése. Öltözés-vetkőzés: gombolás, cipőfűzés.

Minimális teljesítmény:

A tanult módon zuhanyozzon. Tanár kérésére segítséggel használja a körömkefét.

Fésülködjön önállóan, ha rövid a haja. Mossa meg felsőtestét és használjon dezodoráló szert.

Hajmosásnál működjön együtt és hagyja, hogy megszársítsák a haját.

Kés és villa együttes használatával daraboljon fel könnyen vágható ételeket.

Folyamatábra és mérőpohár segítségével készítse el saját italát.

Öltözzön fel: jól látható jel alapján válassza ki ruhája elejét és hátulját, ennek megfelelően vegye fel. Kabátját gombolja ki és be. Használja önállóan zipzárját. Cipőjét fűzze és kösse be.

Háztartási ismeretek

Tartalom:

Tálalás. Takarítás: törölközők cseréje, söprés. Szobanövények öntözése. Étel- és italkészítés csoportnak: limonádé és szörpkészítés, főtt tojás és főtt krumpli tisztítása és szeletelése. Cérna befűzése nagylyukú tűbe. Csomó kötése cérnára.

Minimális teljesítmény:

Reggelinél és uzsonnánál az ételeket tegye az asztalra. A fogason lógó szennyes törölközőket cserélje tisztára a tanult módon. Adott nagyságú területen söpörje össze és gyűjtse lapátra a szemetet, tegye a szemetesbe. A tanult módon öntözze meg a szobanövényeket. Készítsen limonádét és szörpöt előkészített hozzávalók és eszközök segítségével. Tisztítson meg és szeleteljen fel néhány főtt tojást és főtt krumplit.

6. évfolyam

Önkiszolgálás

Tartalom:

Körömkefe használata. Hajmosás, hajszárítás. A menstruációs higiénia.

Étkezés késsel, villával, a helyes evőeszköztartás, tiszta étkezés. Ruhahajtogatás, vállfahasználat.

Minimális teljesítmény:

Kérésre önállóan használja a körömkefét. Hajmosásnál dörzsölje a pedagógus által hajára tett sampont, a tanár ráfogással segítse a hajszárító irányítását. Kérésre, segítséggel lássa el magát a menstruációs napokon. Tudja a kést és a villát együttesen darabolásra használni. Étkezzen tisztán. Néhány ruhadarabját segítséggel hajtogasson össze vagy helyezzen vállfára.

Háztartási ismeretek

Tartalom:

Szemetesvödör ürítése. Felmosás. Étel- italkészítés: a tanult ételek elkészítése a csoportnak.

Az elektromos teafőző használata, a kapcsolódó érintésvédelmi és balesetvédelmi szabályok.

Kézi mosás: fehérnemű mosása, teregetés. Tálalás. Vásárlás kis élelmiszerboltban, ahol önkiszolgálórész és eladópult is van. Porszívózás. Udvar takarítása. Fércöltés varrása kartonlapon.

Cérna befűzése nagylyukú tűbe, csomókötés.

Minimális teljesítmény:

Vásárlás közben haladjon a felnőtt mellett, vegye el és fogja a bevásárlókosarat, tartsa be az előre megadott viselkedési szabályokat. Gumikesztyű használatával a helyiségben található szemetesvödröket ürítse a kukába. Adott nagyságú területet felmosó- szett használatával mosson fel. Az eddig tanult ételeket készítse el. Segítséggel használja a tanár által hálózatra csatlakoztatott elektromos teafőzőt. Tartsa be a helyzethez kapcsolódó viselkedési szabályokat. Tanári segítséggel mossa ki saját fehéreneműjét.

Ebédkor helyezze az ételt az asztalra. Az udvar adott nagyságú területén szedje össze a szemetet, és tegye a szemégyűjtőbe.

7. évfolyam

Önkiszolgálás

Tartalom:

Hajmosás, hajszárítás. Menstruációs higiénia. Ruhahajtogatás, vállfahasználat.

Cipőtisztítás.

Minimális teljesítmény:

Hajmosáskor kupaknyi sampont tegyen a hajára, dörzsölje és öblítse le. Szárítsa meg önállóan a haját. Önállóan lássa el magát a menstruációs napokon. Szekrényében helyezze egymásra az összehajtogatott ruháit. A tanult módon tisztítsa ki a cipőjét.

Háztartási ismeretek

Tartalom:

Vásárlás az ismert boltban: az áruk helye az önkiszolgáló polcokon, a bevásárló-lista használata. Mosogatás reggeli és uzsonna után. A tisztítószerekkel kapcsolatos viselkedési és balesetvédelmi szabályok. Étél- italkészítés: teaízesítés, ételek melegítése mikrohullámú sütőben. A mikrohullámú sütő használatának szabályai.

Fehéreneműmosás, teregetés. Mosógépből kivett ruha kitergetése. Fürdőszoba takarítás: polcok, fogmosó-poharak, tükrök tisztítása. Porszívózás. Fércöltés varrása előpontosított kongrén. Udvartakarítás, kertápolás.

Minimális teljesítmény:

Ismerje néhány áru helyét az önkiszolgáló polcokon, bevásárló-lista segítségével gyűjtse azokat kosárba és vigye a pénztárhoz. Rakodjon el az edényszárítóról és mosogasson el reggeli, uzsonna után. MÉRŐPOHÁR segítségével ízesítsen be egy kancsónyi teát. Tanár kérésére segítséggel használja melegítésre a mikrohullámú sütőt. Mossa ki önállóan fehéreneműjét, teregesse ki. A mosógépből kivett ruhát a tanult módon teregesse ki.

Segítséggel tisztítsa meg a polcokat, fogmosó-poharakat, tükröket. Gyűjtse zsákba adott nagyságú területről a lehullott faleveleket, az udvaron.

8. évfolyam

Háztartási ismeretek

Tartalom:

Vásárlás ismert boltban eladópultnál, fizetés előre kiszámolt összeggel. Fürdőszoba takarítás: mosdó, zuhanytálca takarítása. WC takarítása, a maró háztartási tisztítószerek használatának szabályai. Használjon gumikesztyűt. Porszívózás. Mosogatás ebéd után.

Egyszerű konyhatechnikai eljárások: szeletelés, hámozás, reszelés. A megszáradt ruhák leszedése a szárítóról, összehajtogatásuk, helyrerakásuk. Az elektromos főzőlap használata. Kiskert öntözése. Fércöltés, gombvarrás.

Minimális teljesítmény:

Bevásárló-lista segítségével kérjen néhány árut a tanult módon. A pénztárnál segítséggel adja oda a vásárolt áruért a pedagógus által előre kiszámolt összeget. Főétkezések után mosogasson el. Tanári felügyelettel használja a sajt szeletelőt, zöldség hámozót, sajt reszelőt. A tanult módon takarítsa a fürdőszobát, és a WC-t. A megszáradt ruhákat szedje le a szárítóról, a tanult módon hajtogassa össze, és az adott szempont szerint csoportosítva tegye a helyére. Felügyelettel tudjon vizet forralni elektromos főzőlapon, tartsa be a megfelelő érintés- és balesetvédelmi szabályokat.

Tanult módon öntözze meg a kiskert növényeit.

Tanulmányi eszközök:

Az alkalmazott speciális eszközök közös jellemzője, hogy vizuális támogatást adnak a tanítási-tanulási folyamatban és segítséget nyújtanak egy-egy tevékenység végrehajtása közben.

A javasolt segédeszközök: folyamatábrák, folyamatleírások, használati utasítások, munkaszervezést segítő egyéb eszközök.

Munkaeszközök: valóságos, a mindennapi életben használt tárgyak.

A felmérés eszközei:

A gyermek által végzett tevékenységek megfigyelése az alábbi szempontok szerint:

- az önállóság szintje
- az elvégzett munka minősége
- az elvégzett munka mennyisége
- a munka elvégzéséhez szükséges idő

5. 7. Ábrázolás - alakítás

A tantárgy tanításának célja:

A tanulók önálló munkavégzéséhez szükséges készségek megalapozása, kialakítása,

A tanulók hozzájuttatása az önálló munkavégzés által megtapasztalható kompetenciaérzéshez.

A tantárgy tanításának feladatai:

A finommotorika fejlesztése, kézműves technikák tanítása.

Összetettebb munkafolyamatok elsajátíttatása, melyek jelentősek lehetnek a pályaeorientáció szempontjából.

A tantárgy témakörei:

- Vizuális ábrázolás 1-8. évfolyam
- Építés 1-4. évfolyam
- Papír formázása, alakítása 1-4. évfolyam
- Formázás különböző anyagokból 1-4. évfolyam
- Komplex alakító tevékenységek 5-8. évfolyam
- Népművészet 7-8. évfolyam
- Elemi ismeretek művészeti alkotásokról 7-8. évfolyam

E tantárgyban az "A" és a "B" változat tartalma ugyanaz, a gyermeket képességétől függően vonjuk be a különböző aktivitásokba.

Minden évfolyamon egységesen azt várjuk el minimális teljesítményként, hogy a tanuló legyen részt a kézimunka foglalkozásokon, és valamelyik aktivitásban mutasson fejlődést.

1. évfolyam

Formázás különböző anyagokból

Tartalom:

Képlékeny anyagok méretre sodrása, gömbölyítése az asztalon és két tenyér között. Az asztalon lapított anyag kiszaggatása nyomóformával.

Képlékeny anyagból kis darabok kicsippentése.

Homokozás, hó formázása.

Építés

Tartalom:

Lego, Duplo, Mozaik- elemek szétszedése, összerakása.

Csavarozás nagyméretű csavarra. Különböző méretű kupakok fel- és lecsavarása..

Fűzőtábla fűzése.

Ruhaszárító és irodai csipesz használata.

Nagy és közepes méretű gyöngyök felfűzése damilra.

Papír formázása, alakítása

Tartalom:

Papírcsík tépése. Papír összehajtása átló mentén. Kivágott formák bekenése ragasztóval és felragasztása. Az olló használata. Papírcsík vágása egyenes vonal mentén.

Vizuális ábrázolás

Tartalom:

Helyes ceruzafogás. Formák átrajzolása. Szaggatott vonalak, pöttyök átírása. Függőleges és vízszintes vonalak másolása. Színezés, festés. Formakitöltés két színnel.

Minimális teljesítmény az "A" és "B" változaton való továbbhaladáshoz:

Legyen képes az ujjak kontrollált, és a két kéz összehangolt mozgására. Tudjon tárgyakat egy kézzel megfogni és tartani.

Vegyen részt a kézimunka foglalkozásokon a tartalomban megjelölt műveletek végrehajtásával próbálkozzon meg, és egy tevékenységben mutasson fejlődést.

"A" változat

2. évfolyam

Formázás különböző anyagokból

Tartalom:

Képlékeny anyag formázása előrajzolt minta követésével. Az elkészült munkadarab díszítése.

Homokozás, hó formázása.

Építés:

Tartalom:

Csavarozás perforált lemezre. Anya felcsavarása nagyméretű csavarra a megadott magasságig. Különböző méretű kupakok fel - és lecsavarása.

Közepes és kisméretű gyöngy felfűzése damilra. Irodai és ruhaszárító csipesz használata.

Fűzőtábla befűzése mintakövetéssel.

Papír formázása, alakítása:

Tartalom:

Papírcsík apró darabokra tépése. Papír hajtása félbe és átló mentén. Gemkapocs illesztése kartonra. A4-es méretű papír irattartóba helyezése.

Formák felragasztása. Papír vágása egyenes vonal mentén. Matrica felragasztása papírra.

Vizuális ábrázolás:

Tartalom:

Helyes ceruzafogás. Geometriai formák és betűelemek másolása. Formák festése, színezése.

3. évfolyam

Formázás különböző anyagokból:

Tartalom:

Modell alapján képlékeny anyagok alakítása. Homokozás, hó formázása.

Építés:

Tartalom:

Síkidomok alakítása csavarozással.

Egyszerű tárgyak készítése mintakövetéses gyöngyfűzéssel damilra és fonalra.

Aprógyöngy fűzése damilra. Matrica hátlapjának lehúzása. Csipesz használata.

Papír formázása, alakítása:

Tartalom:

Írólapok összetűzése gemkapoccsal. Szögletes formák tépése. A4-es méretű papír négybe hajtása, borítékba helyezése. Kilyukasztott lapok összetűzése Milton kapoccsal.

A4-es méretű papír iratgyűjtőbe helyezése.

Szögletes forma kivágása papírból. Tépett papírdarabok felragasztása előrajzolt formába. Radírozás. Kézi tűzőgép balesetmentes használatának elsajátítása.

Vizuális ábrázolás:

Tartalom:

Geometriai formák, íráselemek rajzolása. Formák színezése, festése.

4. évfolyam

Formázás különböző anyagokból:

Tartalom:

Képlékeny anyagok alakítása térben modell alapján.

Építés:

Tartalom:

Síkidomok szerelése csavarozással. Egyszerű tárgyak készítése modellkövetéses gyöngyfűzéssel.

Papír formázása, alakítása:

Tartalom:

Egyszerű tárgyak hajtogatása papírból. Lapok összetűzése gemkapoccsal és tűzőgéppel.

Előrajzolt kerek formák tépése papírból. Írólapok iratgyűjtőbe fűzése. Kartonlapok összetűzése Milton kapoccsal.

Kerek formák vágása papírból.

Vizuális ábrázolás:

Tartalom:

Rövid szavak írása nyomtatott nagybetűvel. Színezés. Festés több színnel, egy ecset használatával.

5. évfolyam

Vizuális ábrázolás:

Tartalom:

Rajzolás, festés: Kis felületek színezése. Előrajzolt formák festése vízfestéssel, több színnel, szabad festés, rajzolás.

Komplex alakító tevékenységek:

Tartalom:

Hajtogatás: Egyszerű tárgyak hajtogatása.

Formázás: Képlékeny anyagok alakítása térben, modell alapján.

Előrajzolt nagy kereszt varrása kongrén.

6. évfolyam

Vizuális ábrázolás:

Tartalom:

Rajzolás, festés: Forma rajzolása tárgy modell után. Festés vízfestéssel, több színnel.

Szabad festés, rajzolás.

Komplex alakító tevékenység:

Tartalom:

- Formázás:

Edény készítése agyagból formára és formába rakással, alakítása egy tömbből.

Hurkaedény készítése.

- Képkészítés vegyes technikával:

Mozaikkép készítés - papír méretre tépése vagy vágása, felragasztása; megadott témájú kép készítése előrajzolt forma nélkül.

Képeslap készítés - képeslap méretének megrajzolása és kivágása méretmegadással; a hátoldal megrajzolása; kompozíció rajzolása, színezése, festése.

- Kézműves munkák fonallal, textillel:

Makramézás - egyenes minta készítése, vastag szál használata.

Kötés - simakötés; szaporítás megközelítő mérettartással; fonalgombolyítás; a kötőtű balesetmentes használatának elsajátítása.

Szövés - a felvetőszál felvetése; az eldolgozáshoz szükséges távolságtartó papírcsík behelyezése a felvetőszálak közé; az anyag feltekerése nyolcas alakban a vetélőre; a váltó használatának megtanulása; ív alkotása a vetülékkal; a balról - jobbra, jobbról - balra történő haladás váltogatásának megtanulása; a leverővilla balesetmentes használatának elsajátítása.

Batikolás - kötözött batik készítése; megfelelő vízmennyiség felforralása; a festék feloldása a vízben; a textil megkötözése; az edényben lévő anyag folyamatos keverése; szükség szerint a kötözés többszöri megismétlése; a kötözőanyag levágása a textíliáról.

A forró vízzel kapcsolatos veszélyek ismerete.

- Varrás: Előrajzolt kongrén összekapcsolt kereszt varrása.

7. évfolyam

Vizuális ábrázolás:

Tartalom:

Rajzolás, festés:

Forma rajzolása modell után perspektivikusan. Festés.

Komplex alakító tevékenység:

Tartalom:

- Formázás:

Edény készítése agyagból formára és formába rakással, kisedése egy tömbből, simítás.

Hurkaedény készítése. Egyszerű tárgyak megformázása.

- Képalakítás vegyes technikával:

Mozaikkép készítés - tépett, vágott papírdarabok felragasztása saját ötleten alapuló előrajzolt mintára.

Képeslap készítés:

Megadott méretű képeslap megrajzolása, kivágása. Az alkalomhoz illő kompozíció megtervezése, elkészítése.

- Kézműves munkák fonállal, textillel:

Makramézás - lapos és csavart minta készítése; közepes vastagságú szál használata.

Kötés - simakötés, szaporítás; fordított kötés.

Szövés - felvetés; az anyag feltekerése a vetélőre nyolcas alakban; váltásnál a vetülék illesztése a szélső felvetőszállal; az új anyag hurkolás nélküli pótlása; eldolgozásnál a felvetőszál elvágása, csomók készítése párosával.

Batikolás - kötözött és viaszos batik készítése; kompozíció rajzolása anyagra; kontúrviaszolás, festés, teljes felület viaszolása, vasalás.

Balesetmentes munkavégzés forró vízzel, viasszal, vasalóval.

Népünk művészete:

Tartalom:

Gyöngyszövés - felvetés; egyszerű minta készítése.

Azsúrozás - azsúrozó öltések.

Subázás - a subázó szálak előkészítése; előrajzolt minta subázása.

Minta varrása, hímzése textilanyagon, különböző öltésformákkal.

Összekapcsolt kereszt varrása kongrén mintakövetéssel.

Elemi ismeretek művészeti alkotásokról:

Tartalom:

Művészeti alkotások szemlélése segítséggel.

8. évfolyam

Vizuális ábrázolás:

Tartalom:

Rajzolás, festés:

Modell perspektivikus ábrázolása. Árnyékolás a tónuselemek használatával rajzoláskor, színezéskor, festéskor.

Komplex alakító tevékenység:

Tartalom:

- Formázás:

Egyszerű tárgyak megformálása agyagból. Kisplasztikák készítése. Egyszerű papírmasé dísz-tárgyak, maszkok készítése.

- Képkalkotás vegyes technikával:

Mozaikkép készítés - kompozíció készítése saját ötlet alapján.

Képeslap készítés:

Alkalmi képeslapok készítése.

- Kézműves munkák fonallal, textillel:

Makramézás - egyszerű csomó készítése; vékony szál használata.

Kötés - simakötés; szaporítás; fordított kötés; leláncolás.

Szövés - felvetés; az anyag mennyiségének szabályozása a vetélőn; az elkészítendő munkadarab méretének folyamatos ellenőrzése; eldolgozásnál a szöttek mindkét végének elkötése, az anyag ollóval való eltisztázása.

Batikolás - viaszos batik készítése; egyszerű és összetett minta készítése.

Népünk művészete:

Tartalom:

Minta varrása, hímzése textilanyagon, különböző öltésformákkal.

Gyöngyszövés

Azsúrozás - azsúrozó öltések.

Subázás - papíron kirajzolt minta subázása.

Elemi ismeretek művészeti alkotásokról:

Tartalom:

Művészeti alkotások szemlélése segítséggel.

"B" változat

2. évfolyam

Formázás különböző anyagokból:

Tartalom:

Képlékeny anyag sodrása, gömbölyítése, lapítása a két tenyér között.

Kisebb darabok kicsipentése képlékeny anyagból.

Homokozás, hó formázása.

Építés:

Tartalom:

Lego, Duplo, Mozaik-elemek szétszedése, összerakása. Varrás előlyukasztott kartonlapon.

Kupak fel-és lecsavarása flakonra. Csavározás nagyméretű csavarra.

Fűzőtábla befűzése egy sorban.

Nagy- és közepes méretű gyöngy fűzése damilra. Ruhaszárító csipesz felrakása szilárd alapra.

Papír formázása, alakítása:

Tartalom:

Papírcsík tépése. Papír összehajtása félbe és átló mentén. Kivágott formák bekenése ragasztóval és felragasztása.

Vizuális ábrázolás:

Tartalom:

Helyes ceruzafogás. Függőleges és vízszintes folyamatos, szaggatott és pöttyözött vonalak átírása. Színezés. Rajzolás formatáblába. Festés nagy felületen, kikevert festékkal.

3. évfolyam

Formázás különböző anyagokból:

Tartalom:

Képlékeny anyag sodrása, gömbölyítése, lapítása az asztalon és a két tenyér között.

Nyomóforma használata. Kisebb darabok kicsipegetése képlékeny anyagból.

Homokozás, hó formázása.

Építés:

Tartalom:

Lego, Duplo, Mozaiklemek szétszedése, összerakása. Varrás előlyukasztott kartonlapon. Papírcsík tépése. Papír összehajtása félbe és átló mentén. Csavározás nagy méretű csavarra. Fűzőtábla befűzése. Nagyméretű gemkapocs illesztése kartonra. Nagy méretű gyöngy fűzése damilra. Ruhaszárító csipesz felrakása kartonra.

Papír formázása, alakítása:

Tartalom:

Papírcsík tépése, vágása. Papír összehajtása félbe, és átló mentén. Kivágott formák bekenése ragasztóval, és felragasztása.

Vizuális ábrázolás:

Tartalom:

Helyes ceruzafogás. Függőleges és vízszintes folyamatos, szaggatott és pöttyözött vonalak átírása. Formák átrajzolása. Formák körberajzolása és színezése. Festés nagy felületen, két kikevert színnel, külön ecsettel.

4. évfolyam

Formázás különböző anyagokból:

Tartalom:

Képlékeny anyag sodrása, gömbölyítése, lapítása méretre. Nyomóforma használata.

Mintázás képlékeny anyaggal.

Homokozás, hó formázása.

Építés:

Tartalom:

Konstruktív elemek szétszedése, összerakása. Varrás előlyukasztott kartonlapon.

Csavarozás közepes méretű csavarra. Fűzőtábla fűzése mintakövetéssel. Közepes méretű gemkapocs illesztése kartonra.

Kisméretű gyöngy fűzése damilra. Közepes méretű gyöngy fűzése laza szálra.

Ruhaszárító csipesz felrakása textilre.

Papír formázása, alakítása:

Tartalom:

Papírcsík tépése, vágása. Papír összehajtása félbe és átló mentén. Kivágott formák bekenése ragasztóval és felragasztása.

Vizuális ábrázolás:

Tartalom:

Helyes ceruzafogás. Nyomtatott nagybetű elemeinek másolása. Formák átrajzolása.

Színezés. Festés nagy felületen, két kikevert színnel, külön ecsettel.

5. évfolyam

Vizuális ábrázolás:

Tartalom:

Helyes ceruzafogás. Nyomtatott nagybetűk átírása, másolása. Formák átrajzolása.

Színezés. Festés.

Komplex alakító tevékenységek:

Tartalom:

Csavarozás perforált lemezre. Kisméretű csavar csavarozása. Előrajzolt fércöltés varrása nagylyukú kongrén. Papír tépése. Papír összehajtása félbe és négybe. Kisméretű gemkapocs illesztése kartonra.

Kisméretű gyöngy fűzése damilra. Ruhaszárító csipesz illesztése textilre.

Képlékeny anyagok alakítása térben, modell alapján. Formák vágása papírból. Kézi tűzőgép és lyukasztógép használata.

Bélyegző használata. Radírozás, ceruzahegyezés.

6. évfolyam

Vizuális ábrázolás:

Tartalom:

Rajzolás, festés: tárgymodell után, vagy szabadon.

Színezés. Festés.

Komplex alakító tevékenységek:

Tartalom:

- Formázás

Képlékeny anyagok alakítása térben, modell alapján.

- Papírmunkák

Formák vágása, tépése. Tárgyak hajtogatása. Írólapok összetűzése gemkapoccsal.

- Kézműves munkák fonallal, textillel

Vágás - kartonanyag vágása egyenes vonal mentén.

Szövés - a balról jobbra, jobbról balra történő haladás váltogatásának megtanulása; a váltó és a leverővilla használata.

Kötés - simakötés.

Szivacsvágás - szivacs csíkok vágása apró darabokra.

7. évfolyam

Vizuális ábrázolás:

Tartalom:

Rajzolás, festés tárgymodell után, vagy szabadon.

Színezés, festés.

Komplex alakító tevékenységek:

Tartalom:

- Papírmunkák

Formák vágása, tépése. Tárgyak hajtogatása.

- Kézműves munkák fonallal, textillel

Vágás - kartonanyag vágása ívelt vonal mentén.

Szövés - a balról jobbra, jobbról balra történő haladás váltogatásának megtanulása; a váltó és a leverővilla használata; anyag feltekerése nyolcas alakban a vetélőre, színek soronkénti váltása.

Kötés - simakötés; szaporítás, fordított kötés, fonal gombolyítása.

Szivacsvágás - szivacs csíkokra vágása.

Népünk művészete:

Tartalom:

Előrajzolt kereszt varrása nagylyukú kongrén.

Subázás - fonal előkészítése; egyszínű felület subázása.

Előrajzolt minta subázása.

Elemi ismeretek művészeti alkotásokról:

Tartalom:

Művészeti alkotások szemlélése segítséggel.

8. évfolyam

Vizuális ábrázolás:

Tartalom:

Rajzolás, festés: tárgymodell után, vagy szabadon.

Színezés, kifestés.

Komplex alakító tevékenységek:

Tartalom:

- Papírmunkák

Előrajzolt kép készítése a tanult technikákkal.

- Kézműves munkák fonállal, textillel

Vágás - textília formára vágása.

Szövés - a balról jobbra, jobbról balra történő haladás változtatásának megtanulása; a váltó és a leverő villa használata; anyag feltekerése nyolcas alakban a vetélőre; színek soronkénti változtatása.

Kötés - simakötés, fordított kötés; szaporítás; fonal gombolyítása.

Szivacsvágás - szivacs csíkokra és apró darabokra vágása; párna megtöltése.

Népünk művészete:

Tartalom:

Subázás - fonal előkészítése; egyszínű felület subázása; előrajzolt minta subázása.

Varrás: előrajzolt, összekapcsolt kereszt varrása kongrén.

Elemi ismeretek művészeti alkotásokról:

Tartalom:

Művészeti alkotások szemlélése segítséggel.

A felmérés eszközei, az értékelés módja:

Folyamatos megfigyelés a konkrét tevékenység közben.

Felmérjük:

- a tanuló önállósági szintjét
- a feladatvégzés minőségét
- az elvégzett feladatok mennyiségét
- a feladatvégzésre fordított időt.

A tantárgy tanítása során alkalmazott munkaeszközök:

Montessori eszközök; konstrukciós játékok, eszközök; iskola - és irodaszerek;

Rövidáruk; méteráruk; szövőszék; varrógép, vasaló.

Ének - Zene

Mivel a zenei képességek nem sérülnek elsődlegesen az autisztikus fejlődési zavar miatt, az autista gyermekek oktatásában, nevelésében a zene komplex módon és hatékonyan alkalmazható a sérült készségek, és ezen belül a szociális és kommunikációs készségek fejlesztésében. Az ének-zene tantárgy tananyagának a kerettantervben meghatározott évfolyamok és témakörök szerinti bontása a speciális autista csoportok számára nem javasolt. Egyes esetekben egyéni terv alapján hangszeres zene tanítása tervezhető.

A zene kommunikációs eszközként való használatának alapjai:

- a gyermekek nagy többsége reagál a zenei hangokra (pl. odafordulással, vokalizálással, mozgással)
- bármilyen kommunikációs szinten lévő gyermekkel alkalmazható, tehát a gyermeknek nem kell a beszélt nyelvet értenie, használnia
- a zene örömforrás, jutalomértékű, segít a szorongás oldásában is
- a dallam, a ritmus periodicitása kiszámítható és ezért biztonságérzetet nyújt a gyermekek számára.

Az ének-zene tantárgy tanításának célja: a tanulók szociális és szociális kommunikációs fejlesztése (kommunikáció szociális kontextusokban). A zenei interakció lehetőséget ad a nyelv kialakulása előtti,

preverbális készségek fejlesztésére, mely az autizmusban a beszélő gyerekeknél éppen úgy sérült, mint a nem beszélők esetében.

Különböző szintű feladatok a szociális és kommunikációs fejlődés előmozdításában a tanulók képességeitől, készségeitől függően

- preverbális készségek fejlesztése,
- a kommunikációs eszközök funkcionális használatának tanítása,
- a szerepcseré tanítása,
- a sorakerülés tanítása,
- a testi közelség és testkontaktus elfogadásának tanítása,
- az önkontroll kialakításának elősegítése,
- megfelelő reakció mások kezdeményezésére,
- hozzájárulás a közös zenéléshez, énekléshez,
- együttműködés,

- alkalmazkodás szabályokhoz,
- alkalmazkodás a csoporthelyzethez
- a szociális megértés fejlesztése

A zenei fejlesztés általános feladatai

- a szenzomotoros készségek,
- testséma ismerete,
- lateralitás,
- a finommotoros készségek,
- nagymotoros készségek,
- utánzás
- a mozgáskoordináció, szem-kéz koordináció,
- a hallási figyelem és differenciálás,
- figyelem,
- emlékezet,
- gondolkodás fejlesztése
- a tantárgyak keretében tanultak alkalmaztatása (számolás, olvasás stb.)

A zenei készségek fejlesztése

- zenei észlelés,
- memória
- felismerés
- tempó
- dinamika
- intonáció
- improvizációs készség
- ritmus- és hallásfejlesztés: ritmikai és dinamikai gyakorlatok, fékező, ingerlő gyakorlatok, tempóérzékeltető gyakorlatok, hang - és hallásfejlesztés, ritmushangszerek használata együttműködéssel, majd segítséggel, irányítással, ill. önállóan az egyéni szinttől függően.

Együttműködés tánclépések, táncok elemeinek tanulása. Élő zene (hangszeres zene), majd gépi zene hallgatása együttműködéssel, irányítással, végül önállóan. Zenék és énekek ünnepekhez való kapcsolása. A klasszikus - és a könnyűzene megkülönböztetése.

Tréning-helyzet

A foglalkozás egyéni helyzetben és csoportban (max. nyolc fő) szervezhető, időtartama 5 -45 perc. Törekedni kell arra, hogy a csoportok összetétele minél homogénebb legyen a résztve-

vők képességeit tekintve. A foglalkozások menetét az egyes gyermekek által megértett vizuális információhordozókkal előre jelzi a fejlesztést végző pedagógus. A tréning kezdetén szükséges lehet két felnőtt egyidejű jelenléte, a zenés foglalkozást vezető pedagógusra és a gyermeket segítő asszisztensre. A fejlesztés sikere szempontjából nagyon fontos, hogy a pedagógusok folyamatosan, intenzíven figyelemmel kísérjék a gyermek megnyilvánulásait, reakcióit, és érzékenyen, gyorsan reagáljanak.

Eszközök

- vizuális jelekkel ellátott dallam- és ritmushangszerek (zongora, különféle ütős hangszerek, doromb, furulya stb.)
- magnó, mikrofon
- vizuális információhordozók (képek, feliratok, jelek)
- nagyméretű tükör
- kendők
- heverő, karika, színes madzag
- rajzlap, színes ceruza, filc.

A foglalkozások felépítése

A zenefoglalkozások moduláris felépítésűek, az alaphelyzetek és a gyakorlatok a tanulók képességeitől, egyéni szükségleteitől függően variálhatóak.

Egyéni helyzetben ajánlott feladattípusok

Testkontaktus játék:

A pedagógus és a gyermek közötti fizikai interakció (pl.: csiklandozás, hintáztatás, forgatás, stb.) kísérete élő zenével.

Tükrözés:

A gyermek spontán mozgásos, vokalizációs és hangszeres megnyilvánulásaira a pedagógus élő zenével reagál.

Utánzás:

Szerepcserével - egyszerre és felváltva,

A mozgás utánzása

- egymás mellett
- egymás mögött
- egymással szemben állva, tükrözéssel és fordított helyzetben

A vokalizáció és az éneklés utánzása

A hangszeres játék utánzása

- ritmusképlet, ritmuskombinációk utánzása
- hangok, dallamok utánzása
- a dinamika és a tempó váltásainak utánzása

Csoportos helyzetben ajánlott feladattípusok

Adogató:

Szemkontaktus felvételével és/vagy a csoporttárs megszólításával egy hang vagy ritmusképlet továbbadása.

Memória:

A gyermek megismétli a bemutatott ritmusképletet és hozzáteszi a sajátját. A játék addig tart, amíg mindenki sorra kerül.

Együtt:

A játékvezető dallamhangszeren játszik, majd az a gyermek, akire ránéz, ritmushangszeren kíséri a dallamot.

A leírtak olyan alapfeladatok, amelyeknek több változata lehetséges. Az itt felsorolt feladatokon kívül más, ezekhez hasonló játékok is tervezhetők.

Minimális teljesítmény valamennyi évfolyamon: a tanuló vegyen részt az ének-zene foglalkozásokon

Mozgásnevelés 1.-6. évfolyamon

Testnevelés 7.-8. évfolyamon

1-6. évfolyam

A mozgásnevelés tantárgy tanításának célja:

A sokoldalú mozgásos tapasztalatszerzésre építve a tanulók elemi mozgáskultúrájának kialakítása, mozgás-összerendezettségük javítása.

Mozgásos sikerélmények biztosításával a tanulók önismeretének fejlesztése, önbizalmuk növelése.

A mozgásnevelés tantárgy tanításának feladatai:

- Segítse elő a tanulóknál a cselekvési biztonság, az alapvető mozgás- és feladatmegoldó képesség kialakítását.
- Járuljon hozzá a tanulók figyelmének, emlékezetének és gondolkodásának fejlesztéséhez.
- Fejlessze a tanulók fizikai képességét (erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség). Segítse elő az egyensúlyozó képesség javítását.
- Készítse elő a testtudat, testséma, lateralitás kialakítását.
- Speciális jellegű gyakorlatok beépítésével előzze meg a testtartási rendellenességek kialakulását, biztosítsa a testi fejlődés zavarainak korrekcióját.

7.-8. évfolyam

A testnevelés tantárgy tanításának céljai:

- **A** tanulóknál a rendszeres testmozgás iránti igény kialakítása.
- Elemi képességek (célirányos mozgás, szabályismeret alkalmazása, tájékozódási képesség, figyelem koncentrációja) fejlesztése, a mozgáskontroll növelése.

A testnevelés tantárgy tanításának feladatai:

- A meglévő testi adottságok, fizikai képességek fejlesztése.
- A mozgás ritmusának és dinamikájának egyre tökéletesebb összehangolása.
- Verbális emlékezet és az utánzóképeség fejlesztése (gyakorlatok végzése szóbeli utasításra, illetve bemutatás után).
- Elemi játékszabály - ismeret biztosítása.
- Alapvető szociális képességek (kitartás, együttműködés, egészséges versengés, sportszerűség, fegyelem, stb.) kialakítása.
- Labdabiztonság növelése.
- Térbeli viszonyfogalmak használatának gyakoroltatása, a kétoldali lateralitás erősítése.
- Terápiás lehetőségek (hidroterápia, gyógylovaslás, stb.) alkalmazása.

Témakörök

A témakörök részben megegyeznek a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók kerettantervének témaköreivel, de a légzőgyakorlatok témakör kimaradt, mert a gyakorlatok feltételezik az utánzás, testi tudatosság és beszédértés viszonylag magas szintjét. Ezek a területek az autizmusban rendszerint sérültek.

A játékos versenyek témakör tartalma olyan szociális és kommunikációs képességek meglétét kívánják meg, amely az autizmussal élő tanulóknál rendszerint sérültek, ezért az "A" változatban csak 5. évfolyamtól jelenik meg a témakör, a "B" változatban pedig nem javasolt.

1. évfolyam:

- alapmozgások
- alapvető testhelyzetek, testrészekkel végezhető szabad-és kéziszergyakorlatok
- dobások, labdás gyakorlatok

"A" változat:

- rendgyakorlatok (2.-8. évfolyamig)
- alapmozgások (2.-6. évfolyamig)
- gimnasztikai alapformák (7.-8. évfolyamig)
- alapvető testhelyzetek, testrészekkel végezhető szabad-és kéziszergyakorlatok (2.-6. évfolyamig)
- képességfejlesztő gyakorlatok, játékos feladatok (7.-8. évfolyamig)
- dobások, labdás gyakorlatok (2.-8. évfolyamig)
- játékos versenyek (5.-6- évfolyamig)
- sportjátékok elemei (7.-8. évfolyamig)

"B" változat:

- rendgyakorlatok (2.-8. évfolyamig)
- alapmozgások (2.-8. évfolyamig)
- alapvető testhelyzetek, testrészekkel végezhető szabad-és kéziszergyakorlatok (2.-6. évfolyamig)
- dobások labdás gyakorlatok (2.-8. évfolyamig)

1. évfolyam

Alapmozgások:

Tartalom:

Járás talajon ütemtartás nélkül. Egyensúlyozó járás két vonal között. Lépcsőn járás fokozatos utánlépéssel (le-fel) kapaszkodás mellett.

Mászás szabadtéri játékokra, fokozatonkénti utánlépéssel.

Gurulás a hossz tengely körül hason fekvésből indítva, nyújtott testtel (jobbra, balra).

Futkározás kötöttségek nélkül.

Alapvető testhelyzetek, testrésszel végezhető szabad - és kéziszergyakorlatok:

Tartalom:

Statikus helyzetek (ülés, állás, fekvés, guggolás) felvétele megfelelő élethelyzetben.

Dobások, labdás gyakorlatok:

Tartalom:

Labdaforgatás, a labda megfogása, gurítása ülő helyzetben. Labda dobása két kézzel megadott irányba.

Minimális teljesítmény:

Működjön együtt a mozgásnevelésben. Fogadja el az egyénre szabott segítséget.

"A" változat

2. évfolyam

Rendgyakorlatok:

Tartalom:

Egyszerű utasításokra, jelre adekvát cselekvések végrehajtása (ülj le, állj fel). Egyszerű alakzatok kialakítása (kör, vonal, oszlop), sorakozás.

Alapmozgások:

Tartalom:

Statikus helyzetek: alapállás, terpeszállás, hason fekvés, hanyatt fekvés. Járás ütemtartás nélkül tárgyak megkerülésével. Egyensúlyozó járás vonalon előre.

Futás egyenletes iramban, megállás, elindulás.

Gurulás hossz tengely körül háton fekvésből indulva (jobbra, balra).

Szökdelés páros lábbal.

Alapvető testhelyzetek, testrészekkel végezhető szabad- és kéziszergyakorlatok:

Tartalom:

Izolációs gyakorlatok: különböző testrészek (fej, kar, láb, törzs) mozgásának (fordítás, emelés, hajlítás, nyújtás, zárás) gyakorlása.

Dobások, labdás gyakorlatok:

Tartalom:

Álló labda elrúgása álló helyzetből.

Kétkezes alsódobás megadott irányba.

Labda oda - vissza gurítása társsal.

Minimális teljesítmény:

Az egyszerű mozgásos tevékenységekbe kapcsolódjon be segítséggel.

Egyszerű alapmozgásokat, elemi szabadgyakorlatokat, helyzetváltoztatásokat tudjon segítséggel végrehajtani.

3. évfolyam

Rendgyakorlatok, téri tájékozódás:

Tartalom:

Térérzékelés: a tanuló helye a térben a társakhoz viszonyítva.

Alapmozgások:

Tartalom:

Egyensúlyozó járás tornapadon (előre - hátra). Felugrás, leugrás alacsony tárgyakon.

Statikus helyzetek: törökülés, nyújtott ülés. Talpon, sarkon, lábujjhegyen járás ütemtartás nélkül. Lépcsőjárás fokanként felfelé kapaszkodással, folyamatosan, lefelé utánlépéssel.

Kúszás torna - és játékeszközökből épített akadályok alatt. Mászás szabadtéri játékokon.

Szökdelések (ki - és beugrás karikába).

Alapvető testhelyzetek, testrészekkel végezhető szabad - és kéziszergyakorlatok:

Tartalom:

Mozgáskontroll a tükörben.

Dobások, labdás gyakorlatok:

Tartalom:

Kétkezes felsődobás társnak. Az érkező labda birtokba vétele. Labda feldobása levegőbe, a visszaérkező labda birtokba vétele. Labdagurítás társnak (oda - vissza) ülő helyzetben.

Minimális teljesítmény:

Tudja segítséggel reprodukálni az egyes járásmódokat, egyszerű alapmozgásokat.

Tudja megközelítőleg leutánozni a legegyszerűbb testhelyzeteket.

Tudja a labdát fogni, elkapni, továbbítani.

4. évfolyam

Rendgyakorlatok, téri tájékozódás:

Tartalom:

A tanuló helye a térben, tárgyakhoz viszonyítva.(térérzékelés). Testfordulatok jobbra, balra, hátra, megadott irányba.

Alapmozgások:

Tartalom:

Járas közben magasabb tárgyak, akadályok átlépése. Függeszekedés bordásfalon, a helyes fogás kialakítása. Mászás bordásfalon egyik kéz és az azonos oldalú láb elengedésével.

Egyensúlyozó járás hátrafelé tornapadon, tárggyal a kézben. Alacsony akadályok átugrása.

Gurulás a hossz tengely körül váltakozó testhelyzetből indítva, sorozatban.

Járas magas térd - és sarokemeléssel különböző irányba (előre, hátra, oldalra).

Lépcsőjárás fokanként folyamatosan, kapaszkodás nélkül, lefelé utánlépéssel.

Egyensúlyozó járás nehezített körülmények között: tárggyal a kézben, tornapadon.

Tárgyakra, akadályokra fellépés és leugrás.

Kúszás torna - és játékszerekből épített akadályok alatt és között. Folyamatos szökdelés előre, hátra.

Alapvető testhelyzetek, testrészekkel végezhető szabad - és kéziszergyakorlatok:

Tartalom:

Testrészekkel végezhető szabad - és kéziszergyakorlatok két ütemre. Két egyszerű mozgáselem (ugrás terpeszben kézemeléssel) összekapcsolása.

Dobások, labdás gyakorlatok:

Tartalom:

Labda feldobása a levegőbe, a visszaérkező labda birtokba vétele járás közben. Labda földhöz ütögetése két kézzel, a labda birtokba vétele. Egykezes felső - és alsódobás társnak. Célba dobás kislabdával nagyobb tárgyra.

Minimális teljesítmény:

Tudjon két elemből álló mozdulatsort utánozni.

Tudjon labdát célba dobni.

5. évfolyam

Rendgyakorlatok, téri tájékozódás:

Tartalom:

Szóbeli utasításra elhelyezkedés a tér adott pontján (térérzékelés).

Sorakozás magasság szerint.

Alapmozgások:

Tartalom:

Statikus helyzetek: Térdelő támasz. Járás guggolásban. Játékos utánzó gyakorlatok (rákjárás, pókjárás). Akadályok átugrása páros lábbal. Szökdelés egy lábon előre, hátra.

Mászás bordásfalon (le és fel) fokanként, folyamatosan. Függeszkedés bordásfalon: lábemelés, térdfelhúzás. Járás közben különböző magasságú akadályok átlépése.

Lépcsőjárás (fel és le) folyamatosan, kapaszkodás nélkül, fokanként. Egyensúlyozó járás előre enyhén ferde padon, kézben tárggyal.

Alapvető testhelyzetek, testrészekkel végezhető szabad - és kéziszergyakorlatok:

Tartalom:

Kéziszergyakorlatok: labdával, babzsákkal.

Aszimmetrikus kartartások (karhúzás, karkörzés).

Dobások, labdás gyakorlatok:

Tartalom:

Labda pattogatása egy kézzel (az ügyesebbikkel) folyamatosan, álló helyzetben. Labda földhöz pattintása, elkapása járás közben. Mellső átadás társnak. Falra dobott labda birtokba vétele. Álló labda célba rúgása.

Játékos versenyek:

Tartalom:

Sorverseny, a tanult mozgáselemek alkalmazása, elemi szabályismeret.

Minimális teljesítmény:

Tudjon járás, futás közben irányt változtatni. Az alapmozgások végzése közben törekedjen a helyes testtartásra. Törekedjen a tornaszerek helyes használatára.

6. évfolyam

Rendgyakorlatok, téri tájékozódás:

Tartalom:

Nyitódások, záródások, kartávolság felvétele.

Alapmozgások:

Tartalom:

Egyensúlyozó járás előre, felfordított tornapad merevítő gerendáján. Mászás bordásfal (fel, le) folyamatosan, egy fok kihagyásával. Függeszkedés: bordásfalon lábgyakorlatok kombinációjával. Járás guggolásban. Kúszás, mászás akadálypályán. Lépcsőjárás kapaszkodás nélkül folyamatosan, váltott lábbal. Szökdelés előre egy lábon, páros lábon, folyamatosan.

Alapvető testhelyzetek, testrészekkel végezhető szabad - és kéziszer gyakorlatok:

Tartalom:

Begyakorolt testhelyzetek, kar - és lábtartások kivitelezése.

Páros gyakorlatok.

Dobások, labdás gyakorlatok:

Tartalom:

Labdavezetés folyamatosan, váltott kézzel. Kétkezes, egykezes, alsó, felső és mellső átadás társnak álló helyzetben. Célba dobás, kosárra dobás. Mozgó labda elrúgása.

Játékos versenyek:

Tartalom:

Fogójátékok. Futóverseny.

Minimális teljesítmény:

Segítséggel hajtson végre négyütemű, kar-, láb-, és törzsgyakorlatokat. Legyen együttműködő a páros gyakorlatok végrehajtásánál.

Testnevelés

7. évfolyam

Rendgyakorlatok, téri tájékozódás:

Tartalom:

A terem tárgyaihoz viszonyított távolságok változtatása. Társak, tornaszerek rendezése megadott térbeli irányok és viszonyfogalmak alapján.

Gimnasztikai alapformák:

Tartalom:

Begyakorolt mozgáselemek összekapcsolása. Négy ütemre végzett szabad -, kéziszer- és társasgyakorlatok végzése.

Képességfejlesztő gyakorlatok, játékos feladatok:

Tartalom:

Állóképesség fokozása közepes iramú futással. Alacsony akadályok átugrása rövid nekifutással. Felugrások, mélyugrások.

Labdás gyakorlatok:

Tartalom:

Átadások (egykezes, kétkezes, mellső) különböző feladathelyzetekben. Folyamatos labdavezetés mellett akadályok megkerülése.

Sportjátékok elemei:

Tartalom:

Kosárlabda: kosárra dobás: egykezes, kétkezes felső dobással helyből.

Labdarúgás: kapura lövés álló labdával.

Tollaslabda: szivacslabda ütögetése.

Minimális teljesítmény:

Az alapgyakorlatokat huzamosabb ideig bemutatás és/vagy szóbeli utasítás alapján, kombinált mozgásformákkal is tudja végezni. A gimnasztikai alapformákat megfelelő ütemtartással végezze. A terápiás jellegű tartásjavító és izomerősítő gyakorlatokban legyen együttműködő.

8. évfolyam

Gimnasztikai alapformák:

Tartalom:

Két, három mozgáselem összekapcsolása. Kartartások és fogások alkalmazása.

Képességfejlesztő gyakorlatok, játékos feladatok:

Tartalom:

Kúszás, mászás különböző terjedelmű és nagyságú akadályok között. Állórajt alkalmazása, versenyfutás 30-60 m-es távon.

Labdás gyakorlatok:

Tartalom:

Kislabdahajítás.

Labdavezetés lassú futás közben ügyesebbik kézzel, akadályok megkerülése.

Sportjátékok elemei:

Tartalom:

Kosárlabda: átadások álló helyzetben (kétkezes, mellső átadás)

Labdarúgás: labdavezetés, labdakezelés.

Minimális teljesítmény:

Írányítás mellett alkalmazza a térbeli irányokat és viszonyfogalmakat. Igyekezzen betartani a sportjátékok elemi szabályait. A terápiás jellegű tartásjavító és izomerősítő gyakorlatokban legyen együttműködő.

"B" változat

Mozgásnevelés

2. évfolyam

Rendgyakorlatok, téri tájékozódás:

Tartalom:

Egyszerű utasításokra adekvát cselekvések végrehajtása (pl. ülj le, állj fel).

Alapmozgások:

Tartalom:

Statikus helyzetek: alapállás, hason fekvés, hanyatt fekvés.

Járás ütemtartás nélkül, tárgyak megkerülésével. Egyensúlyozó járás vonalon.

Szökdelés trambulínon.

Alapvető testhelyzetek, testrészekkel végezhető szabad - és kéziszergyakorlatok:

Tartalom Statikus helyzetek (ülés, állás, fekvés, guggolás) felvétele megfelelő élethelyzetekben.

Dobások, labdás gyakorlatok:

Tartalom:

Álló labda elrúgása álló helyzetből.

Minimális teljesítmény:

Működjön együtt a mozgásnevelésen.

Fogadja el az egyénre szabott segítséget.

3. évfolyam

Rendgyakorlatok, téri tájékozódás:

Tartalom:

Segítséggel sorakozás, egyszerű alakzatok (kör, vonal, oszlop) kialakítása.

Alapmozgások:

Tartalom:

Futás: megállás, elindulás.

Statikus helyzetek. törökülés, nyújtott ülés.

Lépcsőjárás fokenként felfelé kapaszkodással, folyamatosan, lefelé utánlépéssel.

Mászás bordásfalon, fokenként utánlépéssel.

Szökdelés páros lábbal talajon.

Alapvető testhelyzetek, testrészekkel végezhető szabad - és kéziszergyakorlatok:

Tartalom:

Statikus helyzetek (ülés, állás, fekvés, guggolás) felvétele megfelelő élethelyzetekben.

Dobások, labdás gyakorlatok:

Tartalom:

Labdagurítás társnak (oda - vissza) ülő helyzetben.

Minimális teljesítmény:

Működjön együtt a mozgásnevelésen.

Fogadja el az egyénre szabott segítséget.

4. évfolyam

Rendgyakorlatok, téri tájékozódás:

Tartalom:

A tanuló helye a térben, társakhoz, tárgyakhoz viszonyítva (térérzékelés). Bal-és jobboldal elkülönítése. (pl. mutatni a megfelelő irányt)

Alapmozgások:

Tartalom:

Járás közben akadályok átlépése. Járás emelkedőn és lejtőn.

Mászás bordásfalon fokenként utánlépés nélkül.

Szökdelések: ki - és beugrás karikába.

Lépcsőjárás fokként folyamatosan, kapaszkodás nélkül, lefelé utánlépéssel.

Alapvető testhelyzetek, testrészekkel végezhető szabad - és kéziszergyakorlatok:

Tartalom:

Statikus helyzetek (ülés, állás, fekvés, guggolás) felvétele megfelelő élethelyzetekben.

Dobások, labdás gyakorlatok:

Tartalom:

Labda feldobása levegőbe. Az érkező labda birtokba vétele.

Minimális teljesítmény:

Működjön együtt a mozgásnevelésen.

Fogadja el az egyénre szabott segítséget.

5. évfolyam

Rendgyakorlatok, téri tájékozódás:

Tartalom:

Utasításra elhelyezkedés a tér adott pontján (térérzékelés).

Alapmozgások:

Tartalom:

Szökdelés páros lábon folyamatosan.

Mászás bordásfalon egyik kéz és azonos oldalú láb elengedésével.

Egyensúlyozó járás padon.

Alapvető testhelyzetek, testrészekkel végezhető szabad - és kéziszergyakorlatok:

Tartalom:

Statikus helyzetek (ülés, állás, fekvés, guggolás) felvétele megfelelő élethelyzetekben.

Dobások, labdás gyakorlatok:

Tartalom:

Labda dobása társnak.

Az érkező labda birtokba vétele.

Minimális teljesítmény:

Működjön együtt a mozgásnevelésen.

Fogadja el az egyénre szabott segítséget.

6. évfolyam

Rendgyakorlatok, téri tájékozódás:

Tartalom:

Testfordulatok megadott irányba.

Alapmozgások:

Tartalom:

Egyensúlyozó járás tornapadon kézben tárgygal.

Mászás bordásfalon (le és fel) fokként folyamatosan.

Járás magas térd - és sarokemeléssel.

Lépcsőjárás kapaszkodás nélkül folyamatosan, váltott lábbal.

Alapvető testhelyzetek, testrészekkel végezhető szabad - és kéziszergyakorlatok:

Tartalom:

Statikus helyzetek (ülés, állás, fekvés, guggolás) felvétele megfelelő élethelyzetekben.

Dobások, labdás gyakorlatok:

Tartalom:

Labda földhöz ütügetése két kézzel. Az érkező labda birtokba vétele.

Minimális teljesítmény:

Működjön együtt a mozgásnevelésen.

Fogadja el az egyénre szabott segítséget.

Testnevelés

7. évfolyam

Rendgyakorlatok, téri tájékozódás:

Tartalom:

Tornaszerek rendezése meghatározott helyre.

Alapmozgások:

Tartalom:

Egyensúlyozó járás előre enyhén ferde padon.

Futás egyenletes iramban.

Alacsony tárgyakra fellépés, leugrás.

Labdás gyakorlatok:

Tartalom:

Álló labda célba rúgása.

Minimális teljesítmény:

Működjön együtt a mozgásnevelésen.

Fogadja el az egyénre szabott segítséget.

8. évfolyam

Rendgyakorlatok, téri tájékozódás:

Tartalom:

Térérzékelés (helyzetváltoztatás, testfordulat, rendezés).

Alapmozgás:

Tartalom:

Mászás bordásfalon (fel, le) egy fok kihagyásával.

Egyensúlyozó járás előre enyhén ferde padon kezében tárggyal.

Labdás gyakorlatok:

Tartalom:

Labda célba dobása.

Minimális teljesítmény:

Működjön együtt a mozgásnevelésen.

Fogadja el az egyénre szabott segítséget.

Módszertani kiegészítések a tanterv felhasználásához:

1. A gyermek képességszintjének megfelelő szimbólummal (tárgy, fotó, kép, szókép) előre jelezzük a napirendjében, hogy a nap során mikor lesz mozgásfoglalkozás.
2. Előre jelezzük, hogy a mozgásfoglalkozás meddig tart, s ott milyen gyakorlatok lesznek.

Ennek lehetőségei:

- Kör elrendezésű akadálypályát alakítunk ki, ahol egyértelműek a feladatok.
 - A rendelkezésre álló teret jól elkülönülő helyszínekre osztjuk. A helyszíneket megjelöljük színekkel, betűkkel vagy számokkal. Egy táblán jelezzük, hogy a foglalkozáson melyik helyszínek szerepelnek, és azok milyen sorrendben következnek. Az elvégzett feladatok jele lekerül a tábláról, s így láthatóvá válik, mennyi feladat van még hátra, azaz, meddig tart a foglalkozás.
 - A torna rajzírásból ismert "pálcika figurákkal" lerajzoljuk az egymás után következő feladatokot.
 - Leírjuk, hogy a foglalkozás során milyen feladatokat kell végrehajtani.
 - Valamilyen időmérő eszközzel (homokóra, tojásfőző óra, hagyományos óra) jelezzük előre a foglalkozás időtartamát.
3. A gyakorlatok ismétlésszámát is jelezzük, amit a következő módokon tehetünk:
 - Annyi tárgyat (tornaeszközt, magasabb szinten zsetont vagy pálcikát) teszünk a gyermek elé, ahányszor ismételnie kell a gyakorlatot.

- A gyakorlatok ismétlésszámát hangosan számolhatjuk, ha a gyermek kialakult számfogalommal rendelkezik.

- A gyakorlatok végét időmérő eszköz jelzi.

4. Vizuális támpontokkal segítjük a gyermeket a foglalkozáshoz szükséges eszközök elrendezésében (pl. a padlón bejelöljük az eszközök helyét). Ha szükséges, a gyermekeket rávezetjük, hogy egy-egy gyakorlat elvégzése közben hol a tárgyak, eszközök legpraktikusabb helye

5. Ha utánzás útján nem sikerül a feladatokat elsajátíttatni, akkor a gyermekek mögé állva, velük együtt végezzük el a gyakorlatokat. Később esetleg elegendő lesz a mozdulat elindítása, míg végül önállóan nem megy.

6. Ha a mozgástevékenység eleinte még nem öröm a gyermek számára, szükség lehet más, külső motivációra is, ami egyénenként változik.

7. A viselkedésproblémák miatt azoknál a gyermekeknél, akik már tudják kontrollálni viselkedésüket, írott szempontban fogalmazzuk meg elvárásainkat. A szempontok sikeres betartásáért kezdetben szükség lehet külső jutalomra is.

8. A mozgásfoglalkozás kereteinek kialakításához, a gyermeklétszám meghatározásához a következő területeken kell felmérést végeznünk a pedagógiai megfigyelés módszerével:

- a gyermek utánzási képessége

- beszédértésének szintje

- frontális irányítás elfogadása

- figyelem-koncentráció képessége más gyermekek jelenlétében

- együttműködési képesség felnőttel, gyermekkel.

Lehetséges foglalkoztatási formák:

- Ha a gyermek a felsorolt területeken, alacsony képességszinten áll, a legmegfelelőbb foglalkoztatási forma az egyéni helyzet, ahol egy pedagógus egyidejűleg egyetlen gyermekkel foglalkozik.

- Ha a gyermek figyelme nem terelődik el könnyen, képes koncentrálni mások jelenlétében is, akkor egyidejűleg több személy tartózkodhat a térben, de minden gyermekkel egyéni formában foglalkozik egy-egy pedagógus.

- Ha a gyermek képes valamilyen vizuális segítséggel önállóan elvégezni begyakorolt tornasorát, egy térben három-négy gyermeket is foglalkoztathat egyidejűleg egy pedagógus. Mialatt a pedagógus egy gyermeknek segítséget ad, a többiek önállóan folytatják egyéni gyakorlatsorukat.

- Ha a gyermek képes utánzásra, valamint magára vonatkoztatja a frontális instrukciókat, akkor legfeljebb öt-hat gyermeket irányíthat egyidejűleg egy pedagógus.

Az eddig leírt foglalkoztatási formák esetében olyan feladatokat tervezhetünk, amelyeket a gyermek egyénileg végez, a társakkal való együttműködés vagy eszközmegosztás nem szükséges hozzá.

- Ha a gyermek minden felmért területen megfelelő fejlettségi szinten áll, akkor a foglalkozásra páros gyakorlatokat, valamint a társakkal való kooperációt is igénylő feladatokat is tervezhetünk.

- Szenzomotoros fejlesztés, gyógytestnevelés, úszás, lovas-terápia egyéni elbírálás alapján az érintett gyermekeknek biztosítandó.

Javasolt a Lakatos Katalin által kidolgozott, NAT-kompatibilis alternatív testnevelés tanterv második változatát felhasználni az egyéni fejlesztésben.

A tantervben szereplő minimális teljesítményeket a következő szempontokkal egészítjük ki:

- A sérülés speciális jellegéből adódóan a szociális megértésre, önismeretre vonatkozó elvárások egyénre szabott redukálása szükséges (pl. önfegyelem, feladattudat, csapatszellem, versenyszellem, kezdeményező magatartás, taktikai elemek alkalmazása).

- Az öltözéssel, mosdással, mellékhelyiségek használatával kapcsolatos elvárások az Életvitel tantárgy követelményeivel megegyeznek.

- 7-8. évfolyamon a tanult elemekből összeállított (legfeljebb 5-10 perces időtartamú) feladat-sor levezetése várható el a gyerekektől, ezt megelőzően a mozgásfoglalkozásokat kizárólag a pedagógus irányítja.

Fejlesztő programok

Tér-idő szervezés

Az autista gyermekek fogyatékoságukból eredően korlátozottan képesek arra, hogy megtanuljanak térben, időben és szociális környezetben tájékozódni. Fejlesztésük során számolni kell azzal, hogy percepció és szervezési készségeik sérültek, problémáik vannak a nyelvi

megértés terén, a sorrendiség felidézésében, saját viselkedésük megszervezésében, figyelmük összpontosításában, személyes emlékeik felidézésében, stb. Éppen ezért a környezet kaotikus, értelmezhetetlen és félelmetes lehet számukra. A fogyatékoság következményeit önállóan nem képesek kompenzálni, a kaotikusnak megélt környezethez nem tudnak alkalmazkodni. A tér-idő szervezés tanításának célja a lehető legnagyobb fokú önállóság elérésének segítése speciális eszközrendszer használatával, amely elsősorban a vizuális információátadás módszerére támaszkodik.

A tér-idő szervezés, illetve a környezet adaptálása a tanuló speciális igényeihez, a fogyatékos készséget pótló, protetikusan jellegű környezet kialakítása.

A tér-idő szervezése az iskolai, illetve ideálisan az otthoni, kollégiumi életben, a tanítás, fejlesztés teljes ideje alatt használandó, az összes tevékenység keretét adja. Szintje, tartalma, formája a tanuló fejlődését követve változik. Például:

- Az első évfolyam feladata a protetikusan jellegű környezet használatának megtanítása.
- A 9.-10. évfolyamon a munkára, munkahelyi környezetre való felkészítés keretében a protetikusan jellegű környezet egyes elemeit adaptálni kell, pl. zsebben, övön hordható napirendi eszköz (naptár).

Feladatok:

- a.) A speciális, részben egyénre szabott protetikusan jellegű környezet és eszközrendszer tervezése, kialakítása.
- b.) A speciális eszközrendszer fejlesztése, bővítése a gyermek fejlődésével párhuzamosan.
- c.) A gyermek biztonságérzetének megalapozása oly módon, hogy számára jól érthetően előre jelezzük az aktivitásokat.
- d.) A viselkedésproblémák megelőzése.
- e.) A zökkenőmentes, önálló tevékenységváltás tanítása.
- f.) Változatos tevékenység kialakítása.
- g.) Az azonossághoz való ragaszkodás csökkentése, a változások elfogadtatása.
- h.) A tér és idő szervezése nyújtson minden tanuló számára látható és érthető információt
 - mit kell, illetve lehet csinálni
 - hol történnek az egyes tevékenységek
 - mennyi ideig tartanak
 - mi lesz a következő tevékenység
 - hogyan kell egy tevékenységet elkezdni, befejezni

- szóképeket ismerő vagy olvasni tudó gyermekek számára a tárgyak nevét, bizonyos állandó információkat hordozó feliratok adnak további támpontokat.

A protetikus környezet elemei:

A fenti kérdésekre a tér strukturálásával, a napirenddel (tér-idő strukturálásával), folyamatábrákkal, munkaszervezéssel, munkarenddel és egyéb vizuális információhordozókkal adható válasz.

A tér-idő szervezése program a következő témaköröket foglalja magába:

Napirend, napirendhasználat

A napirend használat tanításának elengedhetetlen feltétele a tér strukturálása, amely fizikailag (pl. bútorokkal) és vizuálisan (pl. képekkel, színekkel) kijelölt egyértelmű helyszíneket jelent. Egyértelmű helyszíneket kell kijelölni az étkezéshez, a munkához és tanuláshoz, a szabadidő eltöltéséhez, az önkiszolgálási feladatokhoz. Szükség lehet a vizuális és akusztikus illetve egyéb zavaró ingerek minimalizálására a gyermekek szükségleteinek megfelelően.

A napirend tájékoztatja a gyermeket arról, hogy mit és hol tegyen, valamint arról, hogy milyen sorrendben következnek az egyes tevékenységek. Az idő múlását és beosztását láthatóvá teszi.

Számos egyéb kiegészítő információt is tartalmazhat, például a tevékenységben résztvevő személyek nevét, körülményeket, feltételeket, alternatív lehetőségeket, a gyermek igényeihez igazodva.

Egyénre szabott kialakításakor és használatában a következő szempontokat kell figyelembe venni:

- A gyermek által biztosan érthető szimbólumszinthez igazodó forma kiválasztása.

Ennek alapján a napirend lehet tárgyias, képes és írott. *Tárgyas:* a gyermek képességeitől függően alkalmazhatóak az aktivitásokban használt konkrét tárgyak, kisebb, de azonos funkciójú tárgyak, tárgyak részei, metszetei. A tárgyias napirend tanításának alapfeltétele, hogy a gyermek tudjon tárgyat tárggyal egyeztetni. *Képes:* Fotók, rajzok, piktogramok a tevékenységek nevének szóképével. A képes napirend használata esetén meg kell győződni arról, hogy a gyermek tárgyat-képpel, képet képpel egyeztet. *Írott:*

Szóképek, feliratok. Alkalmazásakor meg kell győződni arról, hogy a gyermek az egyes aktivitásokat és leírt nevüket képes összekapcsolni. Olvasni tudó vagy bizonyos tanult szóképeket teljes biztonsággal felismerő gyermekeknél használható.

A gyermek számára átlátható időtartam beosztása, előre jelzése.

A napirend hossza ennek megfelelően a következőképpen alakulhat:

- csak a soron következő tevékenységet jelzi
- két egymást követő aktivitást jelez előre
- néhány egymást követő aktivitás jelenik meg a napirenden
- a nap teljes programja előre látható
- heti időbeosztás készíthető

A napirend elhelyezése segítse az önálló használatot.

Ennek alapján a napirend elhelyezése:

- fix (pl. falra rögzített)
- mobil (pl. a képek fotóalbumban vannak)

Tevékenységszervezés

- A tevékenységszervezés tanításakor a legfontosabb cél vizuális segítséggel és információkkal helyettesíteni a tanári segítséget, pótolni a hiányzó készségeket a lehető legnagyobb önállóság elérésének érdekében.

- A tevékenységek lépéseit és a lépések sorrendjét tárgyak sorba rendezésével, folyamatábrákkal, folyamatleírással segíthetjük felidézni. A folyamatábrák, leírások az egyes tanulók igényeihez igazodnak és minden olyan információt tartalmaznak, mely az adott tevékenység önálló elvégzéséhez szükséges.

- A munkaszervezés segít a tevékenységekhez szükséges tárgyak, eszközök elrendezésében. Egyértelműen megmutatja adott tevékenységen belül, hogy milyen sorrendben és hogyan kell elvégezni azt. A gyermek számára egyértelmű, megfelelő számú lépésre bontja a feladatokat. A munkaszervezés megkönnyíti a tanuló számára, hogy megtanulja és elfogadja a dolgok változását, amikor a kezdeti állapot megváltoztatásával kész munkadarab, befejezett feladat készül.

- A munkarend jelzi, hogy meddig fog tartani egy napirendi tevékenység. Meghatározza a feladatok, aktivitások mennyiségét, elvégzésük sorrendjét és rendjét (hogyan jut a gyermek a feladatokhoz).

- A munkavégzés helyszíne nem csak a munkaasztal lehet, hanem bármely terület, ahol önálló, szervezett munkavégzés folyik. E helyszíneken is érvényesülnie kell a munkarendnek és a munkaszervezési szempontoknak.

A munkarend és munkaszervezés alkalmazásának lehetőségét mutatjuk be az asztalnál végezhető önálló munka, az ún. "kódos munka" rendszerén keresztül.

Munkarend

Megmutatja a tanulónak, hogyan jut hozzá a feladathoz és mennyi ideig végzi azt.

A munkarend rutinja az alábbi lépésekben fejlődik:

- A pedagógus a munkaasztalnál egyesével adja a feladatot balról, és veszi el jobbról.
- Az elvégzendő 2-3 feladat a munkaasztal bal oldalára van készítve, ahonnan a gyermek elveszi, elkészíti, majd jobbra, a kijelölt helyre teszi.
- Az elvégzendő 2-3 feladat a tanulótól balra, ülőhelyzetben elérhető polcon van, ahonnan fentről lefelé elveszi, elkészíti, majd jobbra a kijelölt helyre teszi.
- Az elvégzendő 2 - 3 feladat a munkaasztaltól 1-2 m-re lévő polcon van. A tanulónak fel kell állnia ahhoz, hogy a feladatot elvegye. A feladat dobozát a munkaasztalhoz viszi, elkészíti, majd jobbra, a kijelölt helyre leteszi. Ezt a műveletsort addig végzi, amíg a polcra el nem fogynak a dobozok.
- Az elvégzendő 2 - 3 feladat a munkaasztaltól 1-2 m-re lévő polcon van, melyen csak az ő feladatai találhatóak. A feladatokat jelkártya-párok segítségével veszi el a polcra, amelyek egyik párja az adott feladat dobozán van, a másik pedig a tanuló asztalára, vagy az asztal melletti falra van készítve. A tanuló egyesével viszi a kártyáit a polchoz, megkeresi azt a dobozt, amelyen a kártya párja van, a kezében lévőket a polcra illeszti, a dobozt az asztalához viszi, ahol elkészíti a feladatot. A feladat befejezése után a dobozt visszaviszi a helyére.
- A műveletsor ugyanaz, mint az 5. pontban, de a tanuló a feladatokat egy távolabbi polcra veszi el, ahol a sajátjain kívül még néhány, a csoportban használt feladat is megtalálható.
- A műveletsor ugyanaz, mint az 5. pontban, de a tanuló a feladatokat egy távolabbi polcra veszi el, ahol a sajátjain kívül a csoportban használt összes feladat megtalálható.

Munkaszervezés

Megmutatja a tanulónak, hogy milyen műveleti sorrendben kell elvégeznie a feladatot.

A feladatokat egyenként dobozokban tartjuk. A dobozokban a következőképpen szervezett feladatok találhatóak:

- A doboz két rekeszre van osztva. A bal oldali rekeszből a jobboldaliba kell helyezni a feladattípusnak megfelelően az eszközöket. A doboz elhelyezését segíti a doboz aljának bal oldalán, illetve az asztalon elhelyezett tépőzár.
- A dobozban 3 vagy több rekesz van. Az ilyen típusú szervezés használható szortírozás, szerelés, egyeztetés (tárgy tárggyal, tárgy képpel, kép képpel, szín, forma, nagyság, anyagi minőség, szag, súly, hangerő, ízek, stb. szerint), csomagolás, irodai munka feladatainak elvégzésekor. A tanuló a feladatokat tárgyas vagy képes utasítással is végezheti.
- Alaplapos szervezés: Az eszközök a dobozban, a feladat típusának megfelelően lépésekre bontva, külön tálcákban (zacskókban, borítékokban, stb.) találhatóak. A dobozban van a mun-

kaszervezést segítő alaplappal, melyre forma, szín vagy szám szerinti egyeztetéssel helyezhetők el a tárgyak, ezek segítségével helyes sorrendben végezhető el a feladat.

Az alaplappal elhelyezését az asztalon tépőzár vagy jelzés segítheti.

A "kódos munka" tényezői

Feladatok száma

A feladatok száma 1-től 5 - 6 feladatig emelkedhet. A rutin megszerzésének idején 3-4 feladatot adunk a tanulónak, majd a munkavégzésre fordítható idő és a feladatok nehézségi fokának függvényében határozzuk meg a feladatok számát.

Amikor a gyerekek már nem okoz nehézséget a feladatváltás, illetve kitartóan, folyamatosan képesek dolgozni, lehetőségünk van arra, hogy egyetlen, a munkaidő egészét kitöltő feladatot adjunk.

Feladatváltás

A tanuló az asztal bal oldalára készített feladatot (amelyet a pedagógus, vagy ő maga készít oda az asztalára) elkészíti, majd jobbra, a kijelölt helyre teszi, illetve visszaviszi a polcra, ahonnan elhozta. Addig ismétli ezt a folyamatot, amíg a feladat dobozai, illetve a jelkártyák el nem fogynak az asztaláról.

Feladatvégzés időtartama

Az 1. évfolyamban egy ülésben 5-6 perc lehet, majd az évek során eljuthatunk a 45 perces tartó folyamatos munkavégzéshez.

Feladatok típusai

A gyermeknek az intellektuális szintjének és a finommotoros készségének megfelelő feladattípusok adandók.

Egyeztetés: tárgyas, képes, funkció szerinti.

Szortírozás: különböző szempontok szerinti válogatás.

Szerelés: konstruálás.

Csomagolás: különböző csomagolástechnikák

Irodai munka: eszközhasználat, munkafolyamat.

Sorrendbe rakás: tárgyaknak, események képeinek adott szempont szerinti sorrendbe rakása.

A feladatvégzés során elkövetett hibák

A munkavégzés során ejtett hibákat azonnal korrigáltatnunk kell a tanulókkal, hogy elkerüljük a hibás megoldások rögzülését.

A munkavégzés közbeni viselkedés

A tanuló a helyén ülve csendben, kizárólag a feladatára figyelve, a munkaszervezésnek megfelelően dolgozik. Szükség esetén segítséget kér, jelzi, ha elkészült.

Cél, hogy a felsorolt tényezők legalább egyike mérhetően fejlődjön. Vigye munkaasztalához a feladatait, kitartóan, minél kevesebb hibával dolgozzon. Különböző típusú feladatokat önálló feladatváltással, balról jobbra dolgozva, alaplap és/vagy egyéb vizuális segítség használatával készítsen el.

"Babzsák"

A "babzsák" játékos szociális-kommunikációs fejlesztő program, mely elnevezését az ismert eszköztől kapta. Csoportos foglalkozás, amely átmeneti helyet foglal el az egyéni fejlesztés és a klasszikus frontális tanítási szituáció illetve a természetes élethelyzetek között. A "babzsák" helyzetben tanultak tehát elsősorban a különböző társas helyzetekben való részvételt alapozzák meg.

A program tanításának célja, hogy a hiányzó vagy fogyatékos szociális és kommunikációs készségeket pótolja, a formalizált szituáció, struktúra, szabályok alkalmazásával és a babzsák eszköz használatának segítségével.

Védett, biztonságosnak megélt, jól átlátható, érthető környezetet és élvezetes, játékos helyzetet biztosít a hatékony tanuláshoz.

A babzsák, mint eszköz szerepe a szociális és kommunikációs készségek közül a hiányzó kölcsönösség, a szerepcsere tárgyi, érzékelhető/megfogható megjelenítése:

- a hallgató-beszélő szerep váltakozásának,
- a figyelem-fókusz váltakozásának,
- a szemkontaktus és szerepcsere összekapcsolásának,
- a szociális interakció kezdetének jelölése tanár és tanuló között, stb.

A babzsák használatára az interakciók szabályozásában a fejlesztés elején mindenképpen szükség van, majd a készségek fejlődésével párhuzamosan törekedni kell az eszköz elhagyására, hogy a tanultakat egyre természetesebben, mindennapi élethelyzetekben alkalmazzák a tanulók. Az eszköz használata a "B" változat szerint haladó tanulók esetében illetve az alacsonyabb évfolyamokon általában nem hagyható el.

Fejlesztési feladatok

1.) Alapvető szociális-kommunikációs és kognitív készségek fejlesztése:

- figyelem,
- várakozás,

- sorra kerülés kivárása,
- testi közelség, testkontaktus elviselése
- közös tárgyra irányított figyelem,
- preverbális készségek: szemkontaktus és mutató használata a szociális kommunikációban,
- a kommunikációs eszközök (beszéd, metakommunikáció, alternatív kommunikáció) funkcionális használatának tanítása,
- a csoportos aktivitásban való részvétel szabályainak tanítása, a csoportba tartozás megértése a tanuló saját szintjén.

2.) Komplex, magasabb szintű szociális-kommunikációs és kognitív készségek fejlesztése:

- a tantárgyakban és más programok keretében tanított készségek, ismeretek általánosítása, ismétlése, szinten tartása,
- utánpótlás tanítása,
- figyelem a beszédpartnerekre,
- önmagáról és másokról való ismeretek tanítása,
- információ és tapasztalatcsere tanítása,
- szociális megértés, a "tudatteóriával" kapcsolatos készségek fejlesztése,
- a metakommunikáció megértésének fejlesztése,
- kritika és önkritika,
- önkontroll, saját viselkedés szabályozásának tanítása,
- a tanult szabályok általánosítása stb.

Tréning-helyzet

- Állandó helyszínen, félkörben elhelyezkedve, szőnyegen vagy székeken ülve zajlik a foglalkozás. A "játékvezető", aki eleinte tanár, de később lehet tanuló is, szemben ül a résztvevőkkel.
- A résztvevők: maximum 5-8 tanuló, minél homogénebb kognitív és egyéb készségszinten. Játékvezetők és segítők (számuk a csoport szintjétől, a tanulók számától és attól függ, hogy a program melyik szakaszában vannak).
- A foglalkozások rendszerint 15-30 percig tartanak, a résztvevők képességeitől függően.
- A foglalkozások menetét merev szabályok határozzák meg, melyek a tanulók számára a helyzet megértését, a kiszámíthatóságot teszik lehetővé. A szabályok pontosan meghatározzák az összes résztvevőtől elvárt viselkedéseket, cselekvéseket, a viselkedés következményeit, a feladatot és végrehajtásának módját, időtartamát, az egyes tanulók képességeinek megfelelően differenciálva, az események sorrendjét, az egyéni értékelés szabályait.

Eszközigény

- Annyi babzsák, ahány résztvevő van.
- A feladatokhoz szükséges eszközök, pl. képek, tárgyak.
- Egyéni emlékeztető kártyák, melyeken viselkedési szabályok vannak az önkontroll segítéséhez.
- Egyéni jutalmazási rendszerhez szükséges eszközök (amennyiben szükség van erre).

A program felépítése

A program moduláris, a feladatokat a csoport tanulóinak szükségleteihez alkalmazkodva kell összeállítani az előző foglalkozásokra, a napi aktualitásokra és a tantárgyakban tanultakra építve. Az egyes feladattípusok bővíthetőek vagy egyszerűsíthetőek az egyes tanulók képességeinek megfelelően. A program módot ad a differenciálásra csoporton belül és tanulócsoporthoz között egyaránt.

Modul minták

- "Tárgyletakarós": A játékvezető a gyermekek elé olyan használati tárgyakat helyez, melyek nevét ismerik, és ki tudják mondani. A megnevezés után kérdések és válaszok következnek. (pl. Mi van a ceruza és a radír között?) Rövid gyakorlás után a játékvezető letakarja a tárgyakat, majd kérdéseket tesz fel a tárgyokról. A játékosoknak figyelni kell egymás válaszait is, valamint azt, hogy mikor kerülnek sorra. Amennyiben valaki hibázik, a társai korrigálják. A feladat alkalmas a nyelvi megértés és beszédhasználat, a figyelem és emlékezet fejlesztésére, a tanulókat egymásra való odafigyelésre készíteti. A jó és rossz válaszok kapcsán tanári kérdések segítségével gyakoroltatható értékelés, önértékelés.
- "Üzenetátadás": A tanulók lehajtják a fejüket, a játékvezető megérinti az első játékos vállát és valamilyen mozdulatsort mutat neki. A játékos a mozdulatot utánozza, majd m tovább adja a következő játékosnak. A feladat teljesítésekor a tanulók tapasztalatot szereznek az információ birtoklásról és továbbadásról. A feladat gyakorlása fejlődik a figyelem és utánpótlás képessége, a metakommunikációs eszközök értése és használata.
- "Dobálás": Az a gyermek kap babzsákot, aki a játékvezető szemébe néz. Amikor már minden gyermek sorra került, a játékvezető jellemző tulajdonságokat mond egy-egy gyermekről, és aki magára ismer, visszadobja az eszközt a játékvezetőnek.

A feladat alkalmas a preverbális készségek, szemkontaktus, a motoros készségek, az önmagáról való tudás, a figyelem fejlesztésére. Számos változat és nehézségi fokozat képzelhető el az alaphelyzet variálásával.

- "Mesélős": A játékvezető kijelöli a mesélőt, megadja a témát és szempontokkal segíti a tanulókat. pl: Meséld el, mit csináltál ma attól kezdve, hogy felébredtél! Beszélj arról, hogy kivel jöttél az iskolába, kikkel találkoztál, milyen feladataid voltak idáig stb.

Addig beszélj, amíg a homokóra leperereg! A történet elhangzása után a tanulók kérdezhetnek társuktól, az új információra vonatkozó kérdéseket és adekvát válaszokat a játékvezető jutalmazza. A játék végén a játékvezető értékeli a mesélő teljesítményét.

A feladat csak az "A" változat szerint haladó tanulóknak ajánlott, a felsőbb évfolyamokon.

A játék során fejlődhet a figyelem, emlékezet, önismeret, kommunikációs és szociális készségek, valamint annak képessége, hogy a saját élményt időrendben és összefüggően idézze fel a tanuló, gyakorolható az információk cseréje stb.

A felsoroltakon kívül gyakorlatilag végtelen számú feladat tervezhető, a fentiek csupán például szolgálnak.

Társas viselkedés fejlesztése

A „Társas viselkedés fejlesztése” program azoknak a csoportos foglalkozásoknak a gyűjteménye, melyeket az Autizmus Kutatócsoport Általános Iskolájában szerveztek az elmúlt években. Egy fejlesztő programban való leírásukat az teszi indokolttá, hogy cél és feladatrendszerük, valamint tervezésük módja csaknem azonos. Természetesen a felsorolt fejlesztési feladatok nem egyformán hangsúlyosak az egyes foglalkozástípusokban.

A foglalkozások tartalma elsősorban a tantárgyi tantervekből származik.

A következő csoportos foglalkozások megszervezése ajánlott:

- 1. Közös játék**
- 2. Közös tanulás**
- 3. Közös kézimunka**
- 4. Ünnepek**

A felsorolt csoportos foglalkozások egymástól függetlenül, illetve párhuzamosan is szervezhetők az egyes gyermekek, ill. tanulócsoporthoz szükségleteinek megfelelően.

A program a „Babzsák” fejlesztő programhoz hasonlóan a társas helyzetekben való részvételt alapozza meg, ezért cél-és feladatrendszerük csaknem azonos.

A program célja, hogy elősegítse a társas helyzetek gyakorlását, a részvétel szabályainak megtanulását, mivel az autizmussal élő gyermekek spontán nem, vagy nem megfelelően vesznek részt azokban.

A fejlesztés során a társas helyzetek szabályos sémát követnek, így érthetővé és élvezhetővé válnak a résztvevők számára.

A program feladata, hogy az egyes tanulókat egyéni képességeikhez mérten a lehető legmagasabb szintre juttassa el a csoportos helyzetekben való részvétel terén.

A csoportos helyzetek alaptípusai (nehézségi sorrendben):

1. A csoport tagjai egy térben tartózkodnak
2. A csoport tagjai egy térben, azonos aktivitást végeznek, de saját eszköz-készlettel
3. A csoport tagjai egy térben, azonos aktivitást végeznek és megosztóznak az eszközökön
4. A csoport tagjai együtt dolgoznak, játszanak azonos eszközzel, várakozniuk kell a sorra kerülésre
5. A csoport tagjai versengenek egymással az adott aktivitásban
6. A csoport tagjai együttműködnek (kooperálnak) valamely közös cél érdekében

A felsorolt csoportos helyzetek során a következő képességek egyénre szabott fejlesztésére nyílik lehetőség:

- testi közelség elviselése
- a figyelem fejlesztése
- a várakozásra való képesség fejlesztése
- sorra kerülés kivárása
- közös tárgyra irányított figyelem fejlesztése
- a kommunikációs eszközök (beszéd, metakommunikáció, alternatív kommunikáció) funkcionális használatának tanítása
- szociális rutinok tanítása
- a csoportos aktivitásban való részvétel szabályainak tanítása, a csoportba tartozás megértése a tanuló saját szintjén
- együttműködés valamilyen közös cél elérése érdekében
- a tantárgyakban, és más programok keretében tanított készségek, ismeretek általánosítása, ismétlése, szinten tartása
- figyelem a partnerekre
- szerepcsere
- frontális utasítások megértésének fejlesztése
- énkép és önismeret fejlesztése
- más személyekről való tudás bővülése
- a metakommunikáció megértésének fejlesztése

- önkontroll, saját viselkedés szabályozásának tanítása
- osztózás az eszközökön

A foglalkozások tervezése, szervezése:

A csoportos foglalkozások tervezésének, megszervezésének legfontosabb előfeltétele, hogy a pedagógus gyermekenként előre ismerje a következő tényezőket:

- Mennyi ideig képes a gyermek részt venni az adott foglalkozáson.
- Milyen létszámú csoporttal képes együtt dolgozni, kik azok a társak, akiket tolerál.
- Szükséges-e, és ha igen, milyen vizuális segítség teszi lehetővé az önálló részvételt.
- Motivált-e a gyermek a részvételnél, ill. külső jutalmakkal érdekelté tehető-e a foglalkozáson való részvételben.
- A kommunikáció használat és megértés milyen színvonala várható el a gyermektől.
- Milyenek a gyermek finommotoros és kognitív képességei.
- Hol tart a gyermek az egyes tantárgyak tananyagában.
- Melyek a szociális-kommunikációs készségek terén meghatározott aktuális, rövidtávú célkitűzések.
- Melyek a viselkedés-problémák megelőzésének, kezelésének aktuális technikái.
- Van-e a gyermek számára szorongást okozó eleme az adott csoportos foglalkozásnak.

A fenti kérdések számbavétele után a pedagógusok már össze tudják állítani a csoportokat homogenitásra törekedve.

A foglalkozások vezetőjén kívül kellő számú felnőtt segítő jelenléte is szükséges lehet.

Az egyes csoportos foglalkozások jellemzői

Közös játék

A közös játék megszervezésére akkor kerülhet sor, ha legalább két tanuló képes arra, hogy a játékszabálynak megfelelően vegyen részt ugyanabban az egyszerű társasjátékban. A részvétel szociális-kommunikációs, kognitív és motoros feltételei egyéni fejlesztés keretében megteremthetők. A tanárok szerepe a játék során lehet modell vagy segítő.

A távlati cél az, hogy fokozatosan kivonódjanak a játékból a felnőttek, és a közös játék spontán választott szabadidős aktivitássá váljon a tanulóknál.

A fejlesztési feladatok közül a sorra kerülés kivárása, a megszólítás, a szerepcsere, figyelem a partnerre, önkontroll (pl. vesztes esetén), szabálytartó viselkedés emelendő ki.

Ajánlott játékok:

Képes lottó

Memória-játék

Szín, formaegyeztető játékok

Dominó

Egyszerű dobókockás játékok

Ki nevet a végén

Autós, szám stb. gyermekek számára készített kártyajátékok

Sakk

Kérdezd meg, ki az!

Közös tanulás

A foglalkozás megszervezése rendkívül fontos azon tanulók esetében, akiknél felmerül az integráció lehetősége, mert így gyakorolhatják a tanórai viselkedés legfontosabb szabályait. A speciális csoportban maradó gyermekeknél többek között a tanultak általánosítása és a szabálytartó viselkedés kialakítása miatt hasznos a közös tanulás. Az alaphelyzet a klasszikus frontális osztálytermi helyzethez hasonlít, de új ismeretek tanítására nem kerül sor. A közös tanulást vezető tanár (begyakorlott csoportnál lehet a vezető gyermek is) minden esetben frontális instrukciókat alkalmaz, az értelmezésben szükség esetén egy másik tanár segít. A feladatok kapcsolódhatnak adott tantárgyhoz, és/vagy a mindennapi élményekhez, történésekhez.

A fejlesztési feladatok közül a figyelem, sorra kerülés kivárása, frontális utasítások követése, önkontroll, viselkedés-szabályozás, saját teljesítmény értékelése, összehasonlítása a társak teljesítményével, megfelelő szociális rutinok gyakorlása, szabálytartó viselkedés, a tantárgyak keretében tanított készségek, ismeretek általánosítása, ismétlése, szinten tartása, közös tárgyra irányított figyelem fejlesztése, a kommunikációs eszközök (beszéd, metakommunikáció, alternatív kommunikáció) funkcionális használatának tanítása, információ megtartása és megosztása emelendők ki.

A közös tanulás során ajánlott feladattípusok:

Állítások igazságtartalmának megítélése

Hiányos szavak, mondatok befejezése

Találós kérdések, rejtvények

Fejszámolás

Tollbamondás

Kérdések mindennapi eseményekkel vagy konkrét programokkal kapcsolatban

Csoportosítások különböző szempontok szerint

Jellemző tulajdonságok gyűjtése tárgyokról, személyekről stb.

Közös kézimunka

A közös kézimunka foglalkozás során a csoport készíthet egy közös munkadarabot, vagy azonos instrukciók alapján ki-ki saját feladatán dolgozhat. A foglalkozás témája kapcsolódhat aktuális élményekhez, eseményekhez, ünnepekhez, készülhet használati tárgy vagy ajándék stb., de új technika tanulása nem lehet cél. A foglalkozást egy tanár vezeti, kellő számú segítő felnőtt bevonásával.

A fejlesztési feladatok közül a figyelem, együttműködés a közös cél érdekében, frontális utasítások követése, önkontroll, megfelelő szociális rutinok gyakorlása (pl. kérem szépen, köszönöm), osztozás eszközökön, szabálytartó viselkedés, közös tárgyra irányított figyelem fejlesztése, a kommunikációs eszközök (beszéd, metakommunikáció, alternatív kommunikáció) funkcionális használatának tanítása emelendők ki.

Ünnepek

Az ünnepek közül a születés-és névnapokkal kapcsolatos események válnak leghamarabb érthetővé a gyermekek számára, a szimbolikusabb jelentések megértését kívánó társadalmi ünnepek gyakran nagyon mechanikusan, formálisan közelíthetők csak meg. Az ünnepek előkészítése nagy körültekintést követel a tanároktól, mert számos olyan mozzanatot tartalmaznak, melyek szokatlanok, esetleg ijesztőek lehetnek a gyermekek számára. Az előkészítés legfontosabb eleme a gyermekek felkészítése a változásokra, különlegességekre, szokatlan tárgyakra, ismeretlen személyekre. A közös ünneplés előtt rendkívül fontos az időtartam és az események pontos forgatókönyvének, valamint a viselkedésproblémák megelőzésének megtervezése, mert a különleges események nagyon nehezek lehetnek egyes tanulóknak.

A fejlesztési feladatok mindegyike megjelenik az ünnepek kapcsán. A személyes ünnepek nagy előnye, hogy megköveteli mások szempontjainak figyelembe vételét.

9. Az otthoni felkészüléshez előírt feladatok meghatározásának elvei, korláta

Az otthoni felkészülés (írásbeli és szóbeli), házi feladatok meghatározásának elvei és korlátai

- Hétköznap szóbeli és írásbeli házi feladat adható
1-4. évfolyam
 - Mennyisége: kötelezően tantárgyanként egy-egy feladat, szorgalmi, önkéntes megoldásra több is lehetséges.
 - Minősége: gyakorló, az alapkészségeket elmélyítő, motiváló, érdekes, lehetőleg újszerű feladatok.
- Hétvégén, szünidők előtt:
 - minimális gyakorló, alapkészségeket elmélyítő írásbeli.
- Hétközben szóbeli és írásbeli házi feladat adható
5-8. évfolyam
 - Írásbeli: figyelembe kell venni a tanulók terhelhetőségét, a másnapra történő felkészülés körülményeit, a gyermek rendelkezésre álló szabadidőt és azt, hogy hány elméleti órára kell felkészülnie másnapra.
 - 1-2 feladat adható tantárgyanként, gyakorlás, elmélyítés céllal, amely a tanórai anyaghoz kapcsolódik.
 - Szóbeli: a tanítási órán tanult új ismeretek elmélyítését célozzák, összefoglalás után a témakörbe tartozó tananyagok gyakorlása, elmélyítése.
- Hétvégén:
 - minimális, 1-1 írásbeli házi feladat adható, szóbeli házi feladat csak akkor, ha a heti kevés óraszám miatt órarendi okokból a hétvége egy-egy óra közé esik.

9. Javítóvizsga, osztályozóvizsga

A javítóvizsga követelményeit a szaktanár a helyi tantervben alapkövetelményként előírt, a tanmenetében minimumszintként megjelölt anyagrészből, személyre szabottan adja ki, amit a tanuló a bizonyítvánnyal együtt kap meg.

Az osztályozóvizsgára készülő tanulóval folyamatosan konzultál a pedagógus, a követelmény a tanuló egyéni képességeihez igazodik.

F) ZÁRÓ FEJEZET

Pedagógiai Programunk hatálya, hatályba lépése, felülvizsgálatának rendje

A Pedagógiai- Programunk hatálya, hatályba lépése, felülvizsgálatának rendje a Fő téri Általános Iskola Pedagógiai Programja – az intézmény többi alapidokumentumához hasonlóan – nyilvános. Ez alapján napközben 8-16 óra között megtekinthető az igazgató irodájában.

A tantestület a Pedagógiai- Programot folyamatosan figyelemmel kíséri. A program módosítására írásban javaslatot tehet az iskola igazgatója, nevelőtestülete, nevelők szakmai munkaközössége, iskolaszék, szülői munkaközösség, fenntartó.

Az intézmény ezen Pedagógiai Program alapján végzi nevelő-oktató munkáját.

A Program aktualizálása, módosítása szükség szerint a jogszabályi változásoknak, javaslatoknak megfelelően történik.

Szarvas, 2023. augusztus 31.

Rejtő Csaba
intézményvezető

1. számú melléklet

A tanulói lemorzsolódással veszélyeztetett intézmények támogatása

EFOP-3.1.5-16-2016-00001

Fő téri Általános Iskola

Módosított

Rövid és középtávú Intézményi Komplex Cselekvési Terve (2020–2023)

2020.

Tartalomjegyzék

1. Alapadataink	3
2. Középtávú intézményfejlesztésünk irányultsága	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
3. Rövid és középtávú Intézményi Komplex Cselekvési Tervünk.....	4
4. A rövid és középtávú intézményfejlesztési folyamatunkban résztvevők	12
5. Az egyes intézményfejlesztési tevékenységek időbeni ütemezése (2020.09.01. – 2023.08.31.)	Hiba! A könyvjelző nem létezik.

1. Alapadataink

OM azonosító	028425	Feladatellátási hely sorszáma	008
Feladatellátási hely neve	Fő téri Általános Iskola		
Feladatellátási hely címe	5540 Szarvas, Fő tér 3.		
POK azonosító	pbcs		
FEH azonosító	1028425008		
ILMT szolgáltatási csomag megnevezése	Belépő+		

2. Középtávú intézményfejlesztésünk irányultsága, melyek már a belső kompetenciárokon belül nem megoldhatók.

Feladatellátási helyünk számára a jogszabályi megfelelés és a méltányos oktatásszervezés, korai iskolaelhagyás területeit érintő legnagyobb kihívás	Erőteljes szelekciós mechanizmusok mérséklése, mely nem megoldható saját kompetenciahárokon belül. A városban egyetlen állami fenntartású iskola révén halmozottan vannak jelen a hátrányos helyzetű, szociálisan veszélyeztetett, tanulási, magatartási problémákkal küzdő tanulók, akiknél az otthoni motiváció teljes hiánya vezet el ahhoz, hogy lemorzsolódással veszélyeztetetté váljanak.
Feladatellátási helyünk által kitűzött, a legnagyobb kihívásra fókuszáló kulcsfontosságú intézményfejlesztési tevékenységek megnevezése	A továbbtanulási, lemorzsolódási, hiányzási és kompetenciamutatók javítása, melynek biztosítéka lehet az erőteljes szelekciót enyhítő városi szinten meghozott deszegregációs intézkedés, a humán erőforrás fejlesztése, az óvoda-iskola átmenet erősítése. A szülővel való olyan típusú kapcsolat kialakítása és majd annak megerősítése, amiben a szülőket is érzékenyíteni tudjuk a tanulás, a tudás fontossága iránt.
Feladatellátási helyünk jövőképe, melyet a kulcsfontosságú intézményfejlesztési tevékenységek megvalósításával kívánunk elérni	Mivel iskolánk tanulói összetétele valószínűleg már nem fog megváltozni, ezekkel a gyerekekkel és szüleikkel kell elérnünk azt, hogy érték legyen számukra a tudás. Az iskolai motivációnak nagyon nagy szerepe van ennek elérésében, így pedagógusaink napról-napra megújulva egyre változatosabb módszerekkel igyekeznek felkelteni és fenntartani az érdeklődést.

3. Rövid és középtávú Intézményi Komplex Cselekvési Tervünk

Intézkedési Tervben rögzített fejlesztési terület megnevezése	A FEH célkitűzése	Intézményfejlesztési tevékenység meghatározása	Támogatott ILMT PR elem	A tevékenység megvalósításában résztvevők	A tevékenységet alátámasztó produktumok megnevezése	A tevékenységtől elvárt eredmények, mutatók	Határidő-ütemezés	
							I.	II.
1. ILMT intézményi koordináció működtetése	Az ILMT intézményfejlesztést koordináló Mikrocsoport további, havi szintű működtetése.	Havi értekezletek a mikrocsoport tagok és témától függően más vezetők (DÖK, munkaközösség vezetők) részvételével.	3.1.a 2.2.d	Mikrocsoport	emlékeztető	Hatékonyabb munkavégzés	x	x
		A tantestület rendszeres tájékoztatása, bevonása a feladatok megvalósításába.		Intézményvezető, Tantestület	feljegyzések	A nevelőtestület tagjai elkötelezettebbé válnak	x	x
		Kapcsolattartás a hálózati munkacsoport tagjaival.		Munkacsoporttagok	emlékeztető	Jó gyakorlatok megosztása	x	x
2. A tanulói lemorzsolódás megelőzését szolgáló intézményi jelzőrendszer működésének fejlesztése	Az intézményi jelzőrendszer adatainak havi szintű vizsgálata, az adatváltozások nyomon követése az igazolatlan hiányzások okainak és hátterének feltárása céljából.	Együttműködés a Családsegítővel, Roma Önkormányzattal, Tanodával, Iskolai szociális segítővel, Gyámhivatallal. Esetmegbeszélések a szükséges szakember, partner bevonásával. havi, szükség esetén	2.1.a	Intézményvezető, osztályfőnökök, szakemberek	feljegyzés, szükség esetén esetjelző	korai problémafelderítés	X	X

Intézkedési Tervben rögzített fejlesztési terület megnevezése	A FEH célkitűzése	Intézményfejlesztési tevékenység meghatározása	Támogatott ILMT PR elem	A tevékenység megvalósításában résztvevők	A tevékenységet alátámasztó produktumok megnevezése	A tevékenységtől elvárt eredmények, mutatók	Határidő-ütemezés	
							I.	II.
	Erősíteni az osztályfőnökök és az osztályban tanító szaktanárok együttműködését	eseti megbeszélések						
		Az osztályfőnökök és az osztályban tanító szaktanárok együttműködése az okfeltárás és a megoldások egyeztetése céljából		osztályfőnökök és az osztályban tanító szaktanárok	feljegyzés	okok tisztázása, megoldások keresése	X	X
		Az osztályfőnök-szülő napi/heti kapcsolattartása.		pedagógus, szülő	feljegyzés	problémák megelőzése	X	X
3. A FEH jogszabályi megfelelőségének vizsgálata esélyegyenlőségi szempontból, különösen a FEH köznevelési intézményrendszerben	Az iskolába beiratkozók létszámának, a FEH tanulói összetételének optimalizálása, közelítése a Szarvason működő általános iskolák tanulói összetételéhez.	Rendszeres tájékoztató és tájékoztatás a jogszabályi változásokról	1.4.g 2.1.b	intézményvezető, fenntartó, OH, Járási Hivatal	jelenléti ív, feljegyzés	naprakész információval rendelkezzenek a kollégák is.	X	X
		Egyeztetés a Fenntartóval, a fenntartói támogatás biztosítása, hogy a településen működő általános iskolák között az RGYK, HHH tanulók	fenntartó képviselője, intézményvezető	feljegyzés	A FEH százalékos arányának csökkenése a jelenlegi SNI és a HH/HHH	X	X	

Intézkedési Tervben rögzített fejlesztési terület megnevezése	A FEH célkitűzése	Intézményfejlesztési tevékenység meghatározása	Támogatott ILMT PR elem	A tevékenység megvalósításában résztvevők	A tevékenységet alátámasztó produktumok megnevezése	A tevékenységtől elvárt eredmények, mutatók	Határidő-ütemezés	
							I.	II.
elfoglalt helyzetéből fakadó fejlesztési célok meghatározása szempontjából	A településen működő feladatellátási helyek közötti egyenletes eloszlása a HH, HHH, RGYK tanulók	aránykülönbsége ne haladja meg a 25%-ot, amennyire lehet csökkenjen a FEH-ek közötti százalékos arány. Segítséget jelentenének a városi szinten meghozott deszegregációs intézkedések.				arányhoz képest. A szarvasi iskola esélyegyenlőségének biztosítása.		
		Egyéni fejlesztésen alapuló, a gyerekek egyéni képességeit figyelembe vevő inkluzív nevelés, oktatás. Az osztályok összetételének vizsgálata képesség-vizsgáló eszköz segítségével: DIFER alpmérés és követőmérés. Intézményi dokumentumok átdolgozása, munkaterv készítése.		intézményvezető, munkaközösség-vezetők, elsős tanító	Difer-eredmények nyilvántartása, Éves munkaterv	A tanulók egyéni képességeihez igazodó tudatos fejlesztés.	x	x
		települési szintű fórum összehívása és működtetése		Intézmények igazgatói, települési önkormányzat megfelelő képviselője	települési helyzetelemzés	2026. augusztus 31-ig az		

Intézkedési Tervben rögzített fejlesztési terület megnevezése	A FEH célkitűzése	Intézményfejlesztési tevékenység meghatározása	Támogatott ILMT PR elem	A tevékenység megvalósításában résztvevők	A tevékenységet alátámasztó produktumok megnevezése	A tevékenységtől elvárt eredmények, mutatók	Határidő-ütemezés	
							I.	II.
	nak	rendszeres párbeszéd		igazgatók, önkormányzat		iskolai feladatellátási helyek között 25% alá csökkennek a HH, HHH, RGYK tanulók aránya	X	X
		Települési szintű deszegregációs terv összeállítása		Intézmények fenntartói, települési önkormányzat megfelelő képviselője, igazgatók,	Deszegregációs terv			
4. A FEH állapotának vizsgálata a méltányos oktatásszervezés szempontjából	A méltányos oktatásszervezés fenntartása, utókövetése, valamennyi atipikus tanuló egyéni fejlesztési terv szerinti megsegítése, a speciális ellátás 100%-ban történő helyi biztosítása.	Fejlesztőcsoportok kialakítása, a tanulók egyéni fejlesztési terv szerinti megsegítése, a speciális ellátás helyi biztosítása.	3.2.a 2.5.c 2.1.c	mikrocsoporttagok, nevelőtestület	egyéni fejlesztési tervek, fejlesztési naplók, tanmenetek	lemorzsolódási arány csökkenése		X
		A deszegregatív alapelvek érvényesítése, a saját deszegregatív gyakorlat megvalósítása		mikrocsoport tagok, nevelőtestület	csoportok, osztályok névsorai	Méltányos csoportszervezés, optimális csoportok, osztályok kialakítása	X	X
								X

Intézkedési Tervben rögzített fejlesztési terület megnevezése	A FEH célkitűzése	Intézményfejlesztési tevékenység meghatározása	Támogatott ILMT PR elem	A tevékenység megvalósításában résztvevők	A tevékenységet alátámasztó produktumok megnevezése	A tevékenységtől elvárt eredmények, mutatók	Határidő-ütemezés	
							I.	II.
		Pályaválasztási szülői értekezletek megtartása, a tanulók pályaeorientációjának segítése.		A 7.-es és 8. os osztályfőnökök	jelenléti ív	Minden tanulót felvesznek az érdeklődésének és képességeinek megfelelő középiskolába.		x
5. A helyi komplex intézményfejlesztés közvetett céljai, várható eredményei – tanulói eredményesség és előrehaladás elősegítése	A tanulási motiváció erősítése és a tudatos fejlesztés által éves szinten 5 %-kal csökkenjen az évismétlők aránya. Az egyes évfolyamokon az OKM tekintetében a minimumszintet el nem érők aránya 50%-nál alacsonyabb legyen. A gimnáziumban tovább tanuló diákok aránya 5%-kal legyen magasabb.	Folyamatos felzárkóztatás, tudatos képességfejlesztés		Szaktanárok, fejlesztő pedagógus, gyógypedagógus	fejlesztési naplók, csoportnaplók	csökken a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók százaléka		X
		Az országos kompetenciamérés eredményeinek elemzése és az eredmények értékelése alapján a szükséges fejlesztésiirányok meghatározása (évente).		intézményvezető, mikrocsoport, mérési csoport	intézkedési terv	Az OKM helyi eredményei javulnak	x	x
		Részvétel pedagógustovábbképzéseken, belső tudásmegosztás.		mikrocsoport tagjai, nevelőtestület tagjai	Beiskolázási terv (tanévente)	Új módszertani elemek beépítése a saját pedagóg-	x	x

Intézkedési Tervben rögzített fejlesztési terület megnevezése	A FEH célkitűzése	Intézményfejlesztési tevékenység meghatározása	Támogatott ILMT PR elem	A tevékenység megvalósításában résztvevők	A tevékenységet alátámasztó produktumok megnevezése	A tevékenységtől elvárt eredmények, mutatók	Határidő-ütemezés	
							I.	II.
						giai gyakorlatba		
		Belső hospitálási rend kialakítása		mikrocsoport tagjai, nevelőtestület tagjai	Éves munkaterv	Az egymástól tanulás fejlesztő hatása	x	x
6. A FEH partnerkapcsolatainak bővítése, az együttműködési formák erősítése	A családokkal, szülőkkel való konstruktív kapcsolat kialakítása, ennek megerősítése.	Családi Nap (iskolai) megszervezése.	2.2.c	pedagógusok, szülők, tanulók, meghívott vendégek	forgatókönyv, jelenléti ív, fényképek, video	egyre több szülő vesz részt ezeken a programokon		X
		Osztályonként évente 1 családi nap		osztályfőnök, szülők, tanulók	jelenléti ív, fényképek	minden család részt vesz		x
	Tanodával való együttműködés fenntartása	Együttműködési megállapodás évenkénti felülvizsgálata		iskolavezetés, tanodavezető	együttműködési megállapodás	csökken a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók száma	X	X
	A RNÖ-tal való szoros együttműködés.	Napi kapcsolattartás a tanoda vezetőjével		szaktanárok, osztályfőnökök, iskolavezetés, tanodában foglalkoztatott pedagógusok	feljegyzések	csökken a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók száma	X	X

Intézkedési Tervben rögzített fejlesztési terület megnevezése	A FEH célkitűzése	Intézményfejlesztési tevékenység meghatározása	Támogatott ILMT PR elem	A tevékenység megvalósításában résztvevők	A tevékenységet alátámasztó produktumok megnevezése	A tevékenységtől elvárt eredmények, mutatók	Határidő-ütemezés	
							I.	II.
				iskolavezetés, RNÖ vezetője	együttműködési megállapodás	segítségnyújtás a rászoruló családok részére, a szülőkkal való kapcsolattartás segítése	X	X
	Az alsó- és felső tagozat közti átmenet megkönnyítése a tanulók és a pedagógusok szempontjából egyaránt	A megváltozott tanulói összetétel (egyre több problémás tanuló) miatt még inkább szükségessé váló feladat: Megbeszélés a 4. és az 5. évfolyamon tanító pedagógusok között		A 4. és 5. évfolyamon tanító FEH általános iskolai tanítók, szaktanárok IF mikro nevelőtestületi koordinátor	értekezletek, megbeszélések, hospitálás	Zökkenőmentes átmenet megkönnyítése, az 5. évfolyamban megugró bukások csökkentése		X
7. Az intézményfejlesztés belső erőforrásrendszerének és szervezeti struktúrájának meghatározása, kialakítása	Közösségfejlesztést támogató, kooperatív alapú nevelőtestületi értekezlet és tantestületi kirándulások évente történő megszervezése	Közösségépítés, a kollégák személyiségének más irányú megismerése a TELJES tantestület bevonásával (Humán erőforrás térkép információira építve)	2.2.a	TELJES tantestület, FEH általános iskolai tanítók, szaktanárok oktatást segítő kollégák FEH pedagógiai asszisztensek óraadó szaktanárok	e-mail, körözvény, értekezlet, megbeszélés	Az előző tanévekhez képest, az elkövetkezendő kiránduláson lehetőleg a teljes tantestület vegyen részt, bevonva az oktatást segítő kollé-		X

Intézkedési Tervben rögzített fejlesztési terület megnevezése	A FEH célkitűzése	Intézményfejlesztési tevékenység meghatározása	Támogatott ILMT PR elem	A tevékenység megvalósításában résztvevők	A tevékenységet alátámasztó produktumok megnevezése	A tevékenységtől elvárt eredmények, mutatók	Határidő-ütemezés	
							I.	II.
						gákat, óraadó kollégákat is.		
		Közösségfejlesztést támogató, kooperatív alapú nevelőtestületi értekezlet megszervezése		mikrocsoport tagok, pedagógusok	Éves munkaterv, értekezlet forgatókönyve	Erősödik a nevelőtestületen belüli együttműködés, nő az aktívan véleményt nyilvánító pedagógusok aránya	X	X

4. A rövid és középtávú intézményfejlesztési folyamatunkban résztvevők

a) A rövid és középtávú ILMT intézményfejlesztési folyamatunkban részt vevő pedagógusok a feladatellátási helyről					
Feladatellátási helyről az ILMT intézményfejlesztési folyamatba bevont pedagógusok neve		Időtáv	A feladatellátási hely ILMT intézményfejlesztési folyamatában betöltött szerep megnevezése	Feladatellátási helyen betöltött pozíció	A bevont pedagógusok személyének, szerepének, pozíciójának változáskövetése
1.	Rejtő Csaba József	2017.08.01.-	mikrocsoport vezető	intézményvezető	
2.	Mrena Zsuzsanna	2017.08.01.-	adminisztrátor	intézményvezető	
3.	Papp Gabriella	2017.08.01.-	nevelőtestületi kapcsolattartó	tanító, munkaközösségvezető	
4.	Pálinkásné Piskolti Ildikó	2018. 12.01.--	külsős kapcsolattartó	tanító, munkaközösségvezető	
5.	Kozsuch Andrea	2019.09.02-	-	tanár	
6.					
7.					
8.					
9.					
10.					

a) A rövid és középtávú ILMT intézményfejlesztési folyamatunkban részt vevő pedagógusok a feladatellátási helyről				
Feladatellátási helyről az ILMT intézményfejlesztési folyamatba bevont pedagógusok neve	Időtáv	A feladatellátási hely ILMT intézményfejlesztési folyamatában betöltött szerep megnevezése	Feladatellátási helyen betöltött pozíció	A bevont pedagógusok személyének, szerepének, pozíciójának változáskövetése
11.				

b) A rövid és középtávú ILMT intézményfejlesztési folyamatunkban résztvevők, támogatók, akik nem a feladatellátási hely alkalmazottjai			
A résztvevők szerepe a feladatellátási hely ILMT intézményfejlesztési folyamatában	A résztvevők intézménye/szervezete/ pozíciója	Időtáv	A résztvevők szerepének, pozíciójának változáskövetése
Jónás Jánosné- szülőkkal való kapcsolattartás	Békés Megyei Roma Önkormányzat vezetője	2017. -	
Romhányi Tiborné- szülőkkal való kapcsolattartás	Szarvas Város Roma Nemzetiségi Önkormányzata Vezetője	2017. -	
Pisont András-tehetséggondozás, tehetséges tanulók segítése	Pisont Alapítvány képviselője	2017. -	
Tanoda- felzárkóztatás, szabadidő hasznos kihasználása	Tanoda	2017. -	
Szurominé Bánfi Éva-személyiségfejlesztés, eszmegbeszélések	Szarvasi Család-és Gyermekjólét Intézmény – iskolai szociális segítő	2018. -	
Tankerületi Igazgató, Önkormányzat képviselője, iskola igazgatók, egyéb fenntartók vezetője	KIK, Magyarországi Evangélikus egyház, Magyar Római Katolikus egyház,	2021	

b) A rövid és középtávú ILMT intézményfejlesztési folyamatunkban résztvevők, támogatók, akik nem a feladatellátási hely alkalmazottjai			
A résztvevők szerepe a feladatellátási hely ILMT intézményfejlesztési folyamatában	A résztvevők intézménye/szervezete/ pozíciója	Időtáv	A résztvevők szerepének, pozíciójának változáskövetése
tői	Magyarországi Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat munkatársai		

Rejtő Csaba
Intézményvezető

2. számú melléklet

1.

2020/2021-es tanévtől felmenő rendszerben Általános Iskola óraterve az 1-4. évfolyamon								
Tantárgyak	1. évfolyam		2. évfolyam		3. évfolyam		4. évfolyam	
	Min. óraszám	Szabadon tervezhető	Min. óraszám	Szabadon tervezhető	Min. óraszám	Szabadon tervezhető	Min. óraszám	Szabadon tervezhető
Magyar nyelv és irodalom								
Magyar nyelv és irodalom	7	0,5	7	1	5	1	5	1
Élő idegen nyelv								
Idegen nyelvek							2	
Matematika	4	1	4	0,5	4	1	4	1
Etika/ hit- és erkölcsan	1		1		1		1	
Természettudomány és földrajz								
Környezetismeret					1		1	
Művészetek								
Ének-zene	2		2		2		2	
Vizuális kultúra	2		2		2		1	
Testnevelés és sport	5		5		5		5	
Technológia								
Technika és tervezés	1	0,5	1	0,5	1		1	
Digitális kultúra					1		1	
Összes óraszám	22	2	22	2	22	2	23	2
Rendelkezésre álló órakeret	24		24		24		25	
Magyar nyelvű roma nemzetiségi oktatás	2		2		2		2	

1. Az első és a második évfolyamon történt változás a szabadon választható órakeret tekintetében:

- Az első évfolyamon 1 szabadon választható órát 0,5 – 0,5 óra arányban szétosztottuk a magyar nyelv és irodalom és a technika és tervezés tantárgyak között.
- A második évfolyamon 1 szabadon választható órát 0,5 – 0,5 óra arányban szétosztottuk a matematika és a technika és tervezés tantárgyak között.

Tanulóinknak nagyon nagy százaléka SNI, BTMN –es szakvéleménnyel rendelkezik. Óvodába vagy egyáltalán nem jártak, vagy minimális mennyiséget. Finommotorikájuk fejletlen, ceruzafogásuk kialakulatlan. A technika tantárgy nagy segítséget nyújt ezen készségek fejlesztésében. A tantárgy keretén belül megismerkednek néhány órában a számítógéppel is, hogy mire 3. osztályban bevezetésre kerül a digitális kultúra, ne okozzon már problémát a klaviatúra, az egér kezelése. Az utóbbi is a finommotorika, a figyelemmegosztás, a koncentráció fejlesztését is szolgálja.

2. Az előző tanévekben a magyar nyelvű roma nemzetiségi oktatás, mint tantárgy „részt vett” bejegyzéssel volt minősítve. A 2022-2023. tanévtől az alsó tagozaton megmarad ez a minősítési forma, a felső tagozaton érdemjeggyel kerül minősítésre.

3. Az előző tanévekben az etika/hit-és erkölcsstan, mint tantárgy szöveges értékelést kapott. A 2022-2023. tanévtől az alsó tagozaton megmarad ez az értékelési forma, a felső tagozaton érdemjeggyel kerül minősítésre.

Szarvas, 2022. június 30.

Rejtő Csaba
intézményvezető